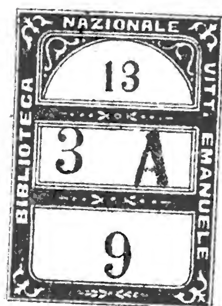
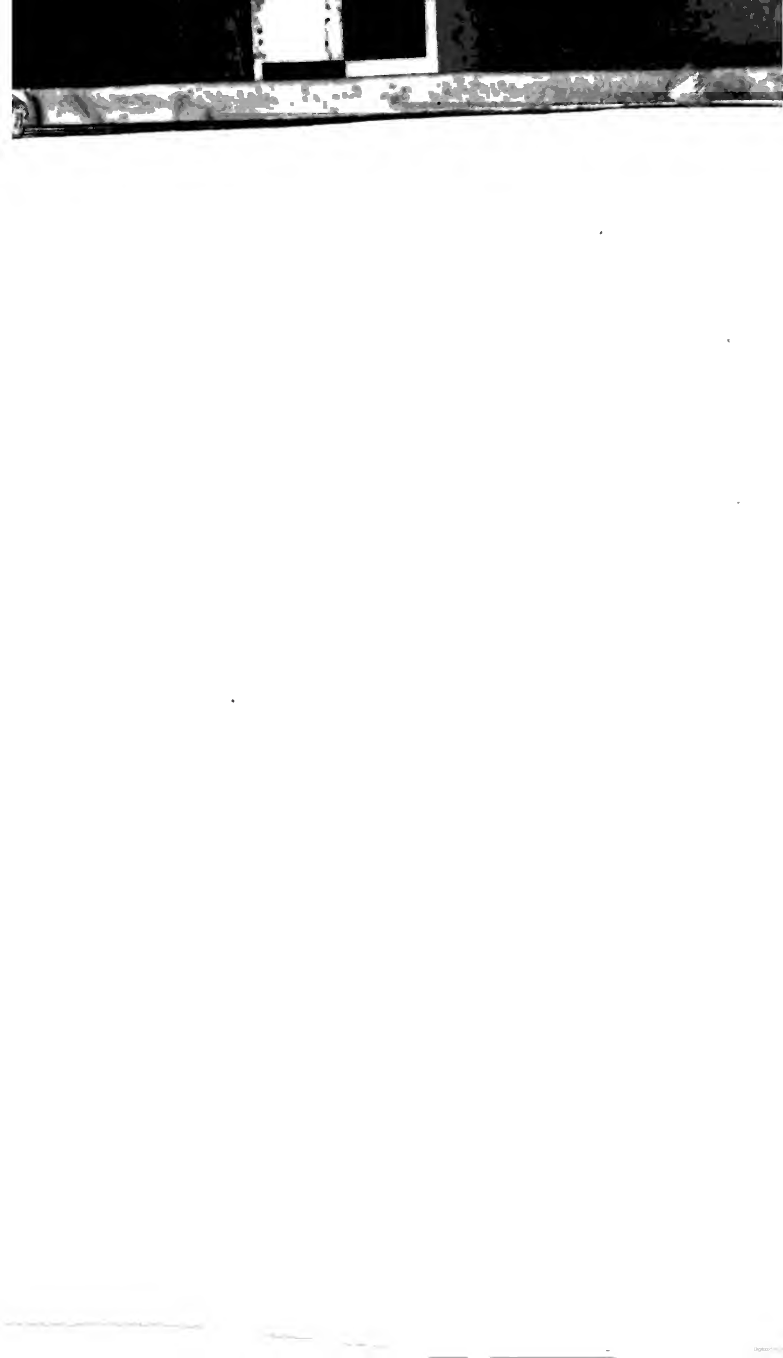

1

Ad uso del P. fr. Gio. Maria Romano Sacerd.e Capuc.no

9
I
18

IMA

PROCESSVS INFORMATIVVS, SIVE DE MODO FORMANDI Processum Informatiuum.

BREVIS TRACTATVS.

TRANQVILLO AMBROSINO Senogalliense I. C. Auctore.

Cui nuper accesserunt doctissima quædam Francisci Bernardini Mediolanensis I. C. Scholia, suis quæque locis, hac demum editione inserta.

Adiectæ sunt Decisiones Criminales Prosperi Farinacij I. C. Ro. ex tit. de Indicijs & tortura, valde necessariæ.

BRACCIANI, Apud Andream Phæum, [illegible] Superiorum. [illegible]CIII

Imprimatur, Lucas Ricciottus Archipresb. Bracciani, pro Reuerendissimo Episcopo Sutrino, & Nepesino.

Imprimatur, *Fr. Vincentius Martinellus Mag. Socius Reuerendissimi* P.F.*Nicolai Rodulphii Ord. Præd. Sac. Pal. Apost. Mag.*

IVLIO CAESARI
LVTIO I. V. D.
MEO ET IN ROMANA CVRIA
Patrono obseruantissimo.

ANDREAS PHAEVS ROM. S. P. D.

RACTATVM Tranquilli Ambrosini de modo formandi Processus cum multis additionibus impressurus, ad te mittendum, et tuo nomine inscribendum putaui multis de causis, maximeq; quod dignitati, meritisque conuenire aduerterim, & tuis, & familiæ tuæ. Etenim in Epistola quam Io. Baptista Zilettus ad Indicem librorum Iuris Canonici, & Ciuilis anno salutis 1566. Venetijs edidit & ad Horatium Lutium I. C. clarissimum misit iampridem vidi. Domum Lutiorum non Calliensium modo, sed etiam reliquæ Italiæ dubijs in rebus velut oraculum merito habitam. Quod decus ex eo tempore ad hoc nostrum feliciter propagatum, satis ostendit Epistola quam ipsemet ad lectorem exarauit Tractatui de Spolijs Ecclesiasticis ex varijs Authoribus collecto, annoque 1619. typis edito præfixisti. Et quamquam duobus ab hinc annis non tam sibi, gloriæque suæ, quam reipublicæ immatura morte ereptus est Fulgentius Lutius vir doctissimus & omnibus ornamentis abundans, qui primum in Gallia, & in Belgio Alexandri Farnesij, posteaque in Italia Ranutij eius filij gloriosissimæ memoriæ Principum, ac Serenissimorum Parmæ, & Placentiæ Ducum Auditor, & Consiliarius fuit, supersunt tamen

men tanto digni parente filij Carolus, & Paulus Horatius DD. ingenio, ac doctrina præstantes, præter Robertum, & Ranutium eorum germanos, qui in Societate IESV diuino se obsequio manciparent, religiosis virtutibus, & ipso splendoris humani contemptu maiorum suorum, & patriæ gloriam cumulaturi. Et sane Calliensis Ciuitas non hac nostra tantum, Patrumque nostrorum ætate, sed antiquissimis quoque temporibus semper viris egregijs floruit, vt Dionysius Athanasius tradit in libro de Viris illustribus, qui Plinij nomine circumfertur, quem ille vulgari sermone donatum in publica commoda anno 1562. Venetijs formis euulgauit. Quanquam ne ex ipsa quidem antiquitate nobilia testimonia desunt. Quippe, vt ait Corn. Tac. in lib. 6. Annalium, Seruio Galba, & Lucio Sulla Consulibus, cum diu Imperator quæsiuisset quos Neptibus maritos destinaret postquam instabat Virginum ætas, Lutium Cassium, & Marcum Venicium legit. Qui Venicius erat oppidanum genus, & Callijs ortus, Patre, & Auo Consularibus: cætera Equestri familia, mitis ingenio, & comtæ facundiæ, cui Iuliam Germanico genitam coniunxit. Hæc igitur cum tibi gloria ex maioribus, & ex Patria sit, merito existimaui fore, vt operi quod edebam, ex Lutiorum luce lumen accederet. Tu vero is es, ea virtute, eaque non solum in iure ciuili, & Pontificio sed etiam in cæteris disciplinis præstantia: deniq; eam quoque bibliothecam habes, & pulcherrimis omnium generum monumentis refertam, vt doctissimi viri liber non alio mallet destinari, sed gestiret potius ad virum doctissimum quam celerrime edere, & properare ad domicilium illud, vbi tot quasi familiares sibi, & collegas inueniret. Accipe ergo qua soles, humanitate hoc meæ erga te voluntatis documentum, ac pignus; meque, vt facis, ama, & clientibus tuis annumera. Vale. Dat. Bracciani Die 1. Maij, Anno salutis MDCXXIV.

ELENCHVS LIBRORVM, ET Capitum, quæ in hoc volumine continentur.

LIBER PRIMVS.

LIBER SECVNDVS.

De

LIBER TERTIVS.

LIBER QVARTVS.

De

LIBER QVINTVS.

LI-

INDEX.

LIBER SEXTVS.

PROCESSVS INFORMATIVVS.

Siue de modo formandi Processum informatiuum Breuis Tractatus.

TRANQVILLO AMBROSINO Senogalliensi I. V. C. Auctore.

LIBER PRIMVS.

SVMMARIVM.

1 *In quibuscunque delictis hodie per viam inquisitionis procedi potest.*
2 *De corpore delicti ante omnia constare debet.*
3 *Et quomodo constare dicatur ad effectum inquirendi.*
4 *In delictis facti permanentis requiruntur signa, & constare dicatur de corpore delicti, & ideo solet visitari corpus, vel locus, delicti commissi, & nu. 7.*
5 *In delictis facti transeŭti, vel difficilis probationis, aut quæ solo animo perficiŭtur, sufficiunt indicia, & coniecturæ ad effectum, vt constare dicatur de corpore delicti.*
6 *Quod sine difficultate procedit, quando plena*

A pro-

probatione haberi non potest.

8 Et Ideo absque aliqua inuestigatione corporis delicti potest procedi ad capiendum informationem.

9 Inditium tamē potest Iudex in delictis cuiuscunque generis inuestigare, & informationes capere pro delicto reperiendo, non tamē debet aliquem inter reos constituere de corpore delicto non constito.

10 In delictis etiam facti permanentis, si subsit suspicio contra aliquem, vel periculum sit in mora, Iudex poterit etiam quod ante non constet de delicto ad carceratione͂ deuenire, vel cogere suspectum ad præstandum cautionem de se repræsentando.

11 Et ponitur ratio quare.

12 Facilius est captum liberare, quam liberum capere & carceribus mancipare.

13 Experientia est rerum magistra.

14 In his quæ possunt habere connexum scelus, & scelere carere iudicis partes sunt in perquirendo, an scelus interuenerit.

15 Venenum aliquando dicitur contractum, vel ingentium absque humana opera.

16 Veneno an corpus decesserit quomodo sit probandum.

17 Scelere reperto non in huiusmodi casibus in quibus potest inesse, te nō inesse scelus silere debet processus.

18 Periti adhibendi sunt ad videndū ea quæ regula-

gulariter non cadunt ſub iudicis iudicio.

19 *Et iſti videre debent corpus in quo delictum commiſſum prætenditur.*

20 *Et debent deponere cum iuramento.*

21 *Et de eorum iudicio, & credulitate, non autem præciſe de veritate.*

22 *Peritis non eſt omnino credendum, ſed ad iudicem ſpectant decernere quantum fidei eorum iudicium mereatur.*

23 *Viſitatio corporis delicti quos fieri debeat.*

24 *Et qua diligentia vtendum ſit in illa concipienda.*

25 *Forma viſitationis quæ vulgo viſum, & repertum appellatur.*

26 *Cadauer recognoſci debet, & quid faciendum ſit.*

27 *Nomen occiſi de neceſſitate non requiritur, ſufficit enim quod conſtet de corpore.*

28 *Viſitatio loci incendij, & fracturæ hoſtij, & parietis quomodo concipiatur.*

29 *Formam viſitandi vulneratum.*

30 *Si vulneratus nolit propalare delinquentem quid faciendum.*

31 *Iudex iuſtis cauſis poteſt quandoq. ad carcerationem, vel ſequeſtrationem perſonæ iuris ordine non ſeruato procedere.*

32 *Iudex vbi ſubeſt timor ſcandali poteſt cogere partes ad dandum cautionem de non offendendo, quinimo ſi non faceret & peccaret, & teneretur in ſindicatu.*

Quomodo procedatur in criminalibus causis, & quid ante omnia obseruari debeat, & forma visitandi corpus delicti, ac personam vulneratam. Caput Primum.

1
Vandoquidem † hodie in quibuscumque delictis ex generali consuetudine proceditur, & procedi potest per viam inquisitionis. Iulius Clarus in sua pract. §. final. quæstio. 3. versic. sed certe, & quæst. 5. versic. quæro. Idcirco omissis pluribus doctorum ambagibus, & præloquijs, quæ passim legentibus sese offerunt in hac materia, videre potes per Clar. dicta. q. 3. per totam, illud tu (Bellisari frater) in primis attendere, & considerare debebis ante quam

quam ad processum contra aliquem criminalem informatiuum fabricandum te conferas.
2 † an videlicet factum quid sit, quod nostri Doctores corpus delicti appellant, Clar. §. fi-
3 na. quęst. 4. in princ. † De corpore autem delicti constare debebit ad effectum prædictum modo liquido, & per plenas probationes. Mascar. de probatio. lib. 2. concl. 830. num. 6. modo per inditia & coniectura, Becci. consil. 70.
4 nu. 11. & seq. lib. 1. † Si enim delicta eiusmodi generis sint quæ facti appellantur permanentis, eo quia eorum remanent vestigia, qualia sunt homicidium, incendium, vulnus, stuprũ in virginem, furtum cũ fractura, & similia, vtiq. debebit prius de cadauere occisi de loco incendij de vulnere & fractura per oculorum inspectionem constare, vt dicatur constare de corpore delicti, Clar. quæst. 4. versic.
5 quando vero. † Si vero delicta facti sint transeuntis, quorum vestigia remanere non solent puta adulterium, percussiones, quæ fiunt cum baculo, vel cum alapa sine liuore, iniuriæ verbales, & similia, vel difficilis probationis, vt est, furtum, falsitas, & his similia, vel, quæ solo animo perficiuntur, vt hæresis: tunc sufficiunt inditia, & coniecturæ ad faciendum constare de corpore delicti, Gandi. in tit. de præsumptio. & indi. in dub. colum. 2. numer. 6. vers. aliud etiam notatu dignum, Boss. in tit. de delict. nu. 19. & seq Clar. quæst.

4.versic.scias tamen † Et hoc sine difficultate procedit, quando plena aliunde super prædictis probatio haberi non potest, Honded.con
7 sil.106. num. 19. lib.1. † Habita igitur notitia, quod aliquod delictum commissum fuit si illud erit facti permanentis, puta de supra enarratis. debebis quidem ex generali, & communi consuetudine prius ipsum cadauer, locum incendij, vulnera, & fracturam inuisere, seu inuiseri facere. Clar. dict. quæst. 4. versic. quando vero, ibi statim igitur, iuxta inferius
8 notatam formam, † Si vero facti erit transeuntis non erit necesse aliqua inuestigatione delicti, sed statim poteris cõtra delinquentem inquirere assumendo opportunas contra illum informationes, Clar. d. q. 4 versic. scias tamen.
9 † ne tamen putes quod velim tibi per prædicta manus ligare, vt ne possis ad informationes super delictis cuiuscunque generis tibi quoquo modo ad notitiam deductis capiendas descẽdere, est enim tibi libera facultas accepta querela, vel denuncia testes examinandi, aliasque inuestigationes quascumque faciendi, vt delictum inuenias. Abstinere solum te moneo, antequam de corpore delicti iuxta superius tradita tibi cõstet, aliquem inter reos recipere, & constituere, Clar. quæst. 5. in
10 prin. q. 14. versic. sed hic incidenter. † Quin immo aliquando solum in delictis facti transeuntis sed etiam in ijs, quę facti sunt permanentis

nentis

nentis licuerit tibi incontinenti habita notitia, quod aliquod delictum commissum fuit, si periculum sit in mora, vel aliqua subsit iusta causa,quæ animum tuum moueat, contra suspectos ad capturam deuenire, vel eosdem ad idoneè cauendum de se repræsentando cogere,quamuis adhuc de delicto tibi non con-
11 staret,Clar.q.4.vers.quando vero † & ita ego vidi plures obseruari,& quidẽ optima ratione, ne,dum tu corpus delicti inuestigas, delinquens ipse impunitus euadat, Clar.dict. q.
12 4.vers. quando vero, † facilius enim est captum liberare, quam liberum capere, & carceribus mancipare,argum.tex.in l.cum legetur,§.Titio.& ibi Franc.Arety in 3.not.ff. de leg.1.l.fin. C. in quibus causis restit. in integ.
13 †vt experientia docet rerum magistra,c.quã
14 sit.& ca. cupientes,de elect.lib.6. † Quod si dubium sit factum, quia scilicet ambigatur, an scelus interuenerit, vt puta aliquis in puteo mortuus inuentus est,& dubitatur an casu in eo ceciderit,an ab aliquo illuc proiectus fuerit debebis omnino inquirere, ac opportunas desuper informationes assumere,vt veritatẽ facti percipias, & sic appareat nũquid delictum subsit, necne:hoc est an aliorum industria mortuus ille in puteum præcipitatus fuerit,vel sua sponte metu alicuius pœnæ seipsum præcipitauerit, an vero casu aliquo in eum ciciderit,Clar.§.fi q.4.vers.hæc autem,

& ita etiam erit faciendum si quod cadauer veneno interemptum, signaque veneni praese-
15 ferre dicatur † cum enim possit esse venenum in corpore ex aeris corruptione contractum, vel alia de causa ingenitum, Boss. in tit. de delict. nu. 5. & possit etiam esse quod ab aliquo propinatum fuerit idcirco erit diligenter in-
16 quirendum, vt veritas facti elucescat, † quae omnino percipietur scrutando non solum corporis signa, sed etiam an post medicamentum sumptum, vel cibum captum sequuta sint inditia, & signa veneni, & quibus ex rebus esset compositum medicamentum, qualisq. cibus datus fuerit, etenim circumstantiae perducũt nos ad cognitionem veritatis, concidit. 25. q. vlt. Boss. in tit. delict. num. 8.

17 † Quod si ex eiusmodi informationibus de super assumptis scelus abesse constiterit nullo modo erit tibi vlterius progrediendum: silere enim debet processus tali casu; prout è contra si quae ex dictis informationibus resultarent inditia ad vlteriora procedere deberes, & ita per omnes obseruatur in practica, Clar.
18 quęst. 4. versic haec autem: circa finem. † Aduertas tamen, quod si ea, quae in iudicium deducũtur talia fuerint, quae per Iudices iudicari non possint, vel non soleant, quia non sunt eorum professionis, prout exempli gratia: An aliquis sit veneno interemptos, virgo stuprata fuerit, An vulnus mortale sit: tunc peri

tos

tos adhiberi facias,Medicos videlicet,& Chi
19 rurgos , ac obstetrices † qui cadauer,puden
20 da, vulnus ipsum inspiciant, †ac deinde iure
iurando interposito tactis , &c. deponant,an
corpus veneno sit necatum,an adsit fractura,
an vulnus mortale sit,necne,Clar.d.q.4. ver-
21 sic. quando vero , in fin.& vers. seq.† Dictos
autem peritos super prædictis,&similibus de
eorum credulitate, & iudicio deponere satis
erit , non enim præcisè de veritate testificare
tenentur,Clar. in §.homicidium,vers.scias,au
22 tem.† Sed quoniam isti periti, vt habentibus
interesse in causa rem gratam faciant quando
que solent non quod vere sentiunt , sed quod
alijs prodesse posse vidēt asserere : ideo tu ad
huiusmodi depositiones aduertere omnino de
bueris, illasque arbitrio tuo quantũ fidei me
reantur dijudicabis.Clar. in §.homicidium.
vers. scias autem .

Circa visitationem corporis delicti,de qua
supra dictum est,quod visum, & repertum ap
23 pellatur, illud te monitum volo,†vt cum præ
sentia tua si fieri possit,vel cum præsentia Fi-
scalis loci per Notarium, aut per Notarium
actuarium solum facta in scriptis redigatur ,
24 † in quæ omnia diligenter annotentur , quæ
visa,& reperta fuerint,verbi gratia,describē-
do ætatem,staturam,barbam,& alia signa ca-
daueris, vestes, locum in quo fuit repertum ,
& quo situ, particularia vulnera sigillatim cũ

suis

& ita etiam erit faciendum ſi quod cadauer
veneno interemptum, ſignaque veneni præſe-
15 ferre dicatur †cum enim poſſit eſſe venenum
in corpore ex æris corruptione contractum,
vel alia de cauſa ingenitum, Boſſ. in tit. de de-
lict. nu. 5. & poſſit etiam eſſe quod ab aliquo
propinatum fuerit idcirco erit diligenter in
16 quirendum, vt veritas facti eluceſcat, †quæ
omnino percipietur ſcrutando non ſolum cor
poris ſigna, ſed etiam an poſt medicamentum
ſumptum, vel cibum captum ſequuta ſint in-
ditia, & ſigna veneni, & quibus ex rebus eſſet
compoſitum medicamentum, qualiſq. cibus
datus fuerit, etenim circumſtantiæ perducũt
nos ad cognitionem veritatis, concidit. 25.
q. vlt. Boſſ. in tit. delict. num. 8.
17 † Quod ſi ex eiuſmodi informationibus de
ſuper aſſumptis ſcelus abeſſe conſtiterit nullo
modo erit tibi vlterius progrediendum: ſilere
enim debet proceſſus tali caſu, prout è con-
tra ſi quæ ex dictis informationibus reſulta-
rent inditia ad vlteriora procedere deberes,
& ita per omnes obſeruatur in practica, Clar.
18 queſt. 4. verſic hæc autem: circa finem. † Ad-
uertas tamen, quod ſi ea, quæ in iudicium de
ducũtur talia fuerint, quæ per Iudices iudica
ri non poſſint, vel non ſoleant, quia non ſunt
eorum profeſſionis, prout exempli gratia: An
aliquis ſit veneno interemptus, virgo ſtu-
prata fuerit, An vulnus mortale ſit: tunc peri
tos

tos adhiberi facias,Medicos videlicet,& Chi
19 rurgos, ac obstetrices † qui cadauer,puden
20 da, vulnus ipsum inspiciant, †ac deinde iure
iurando interposito tactis, &c. deponant,an
corpus veneno sit necatum,an adsit fractura,
an vulnus mortale sit,necne,Clar.d.q.4. ver-
21 sic. quando vero, in fin.& vers. seq.† Dictos
autem peritos super prædictis,&similibus de
eorum credulitate, & iudicio deponere satis
erit, non enim præcisè de veritate testificare
tenentur,Clar. in §.homicidium,vers.scias,au
22 tem.† Sed quoniam isti periti, vt habentibus
interesse in causa rem gratam faciant quando
que solent non quod vere sentiunt, sed quod
alijs prodesse posse vidēt asserere: ideo tu ad
huiusmodi depositiones aduertere omnino de
bueris, illasque arbitrio tuo quantū fidei me
reantur dijudicabis.Clar. in §.homicidium.
vers. scias autem.

Circa visitationem corporis delicti,de qua
supra dictum est,quod visum, & repertum ap
23 pellatur, illud te monitum volo,†vt cum præ
sentia tua si fieri possit,vel cum præsentia Fi-
scalis loci per Notarium, aut per Notarium
actuarium solum facta in scriptis redigatur,
24 † in quæ omnia diligenter annotentur, quæ
visa,& reperta fuerint,verbi gratia,describē-
do ætatem,staturam;barbam,& alia signa ca-
daueris, vestes, locum in quo fuit repertum,
& quo situ, particularia vulnera sigillatim cū
suis

suis qualitatibus,& circumstantijs,& quo genere armorum facta sint,vel videantur, & an punctim,vel cesim,bona,& res,quæ penes dictum cadauer repertæ fuerint & similia,Boss. in sua prax.in titu. de delict.num.24.Clar. q. 4.versicu.quando vero, per totum, iuxta formam sequentem,videlicet.

25 † Visum & repertum fuit per me Notariũ infrascriptũ presẽte Magn. D.N. Iudice, &c. vel D.N.procuratore Fiscali, &c. cadauer cuiusdam hominis masculi iustæ staturæ barbæ nigræ,ætatis annorum 40.in circa indutũ infrascriptis vestimentis,videlicet , vn cappello di feltro nero,vn giuppone di tella bianca trinciato, vn paro di calzoni di panno giallo cõ trine rosse,calzette parimẽte di tela bianca,& scarpe di cordouano biãco.Iacens humi in platea nuncupata del Duca,prope hospitiũ Galli,vulneratũ tribus vulneribus ictu archibusij,vt videbantur factis videlicet , vno in pectore sub mamilla sinistra de latere ad latus penetrante,alio in brachio sinistro subtus cubitum, & alio in manu sinistra cum fractura duorum digitorum paruuli, scilicet , & annularis, & in muro d. hospitij apparebat paruum foramen factum,vt videbatur ictu pilæ plumbeę ex archibusio iaculatæ : sub quo foramine in terra fuit etiã reperta . quædam pila plumbea depressa tamen;quæ fuit aptata per me dicto foramini in muro existenti , &

visa

uiſa illi optime congruere: deinde in caligis
prædictis, quibus dictum cadauer indutum
erat fuerũt reperta in ſacculis infraſcripta bo
na videlicet, vna borſa di corame bianco con
tre teſtoni, & quattro baiochi di quattrini,
vn fazzoletto ſudicio, vna lettera ſigillata cõ
vn ſigillo, che non ſi poteua diſcernere l'im-
próto, co'l ſopra ſcritto che diceua, Al Molto
Magn. Signor mio hon. M Giulio N. à Fabria
no. Quæ bona prædicta penes me recepi, ani-
mo, &c. & hæc omnia vidi, & annotaui, vt ſu-
pra, pro veritate, præſẽtibus Theſeo Ioannis
de Corinalto, & Marino q. Petri de Camerino
teſtibus &c.

26 Deinde examinabis duos vel plures teſtes
ſuper recognitione dicti cadaueris, ad hoc vt
ſi poſſibile ſit, de eius nomine, cognomine,
& patria conſtet, Clarus quæſt. 4. verſic. quan
do vero, circa med. quod ſi non poſſint haberi
tunc teſtes informati puta quia occiſus ſit fo
renſis, relinques cadauer in loco prædicto,
vel in aliqua Eccleſia, vel ſi eſſes in agro de
ferri curabis in viam publicam, vel prope ali
quod hoſpitium, vt a prætereuntibus videri
poſſit, & ſic cognitio illius habeatur: quæ ſi
haberi non poterit, tunc pro competenti in-
teruallo temporis mandauis cadauer huma-
27 ri. † Sufficit enim hoc caſu, quod conſtet de
corpore, licet ignoretur nomen occiſi, vt di-
catur conſtare de delicto, Clar. d. q. 4. verſic.

quando

quando vero ibi,& debet recognoſci,& ſi cadauer humatum eſſet poſſes etiam ad effectũ ipſum viſitandi , & recognoſcendi exhumari facere,Clar.d.q.55.verſ.quando autem, circa
28 med.ibi & cauti iudices. † Hæc autem, quæ modo te docui ſeruanda tibi erunt etiã in viſitando locum incendij,& reliquias cõbuſtionis,vel perſonam vulneratam,vel portam ſiue oſtium, aut parietem aliquem fractum,mutatis tamen mutãdis,prout facti qualitas,& circumſtantiæ ſuadent,Clar.q.4.verſ. quando vero, in fin.aduertendo ſemper vt omnia minutim annotentur, vt ſupra dixi. Forma autem viſitationis vulnerati erit talis,videlicet.
29 †Viſitatus fuit per me,&c. de mãdato,&c. aſſiſtente,&c.D.Iulianus de Righis iacens in lecto in domo ſuæ ſolitæ habitationis poſita in via Iulia prope Eccleſiam S.Blaſij vulneratus vnico vulnere in capite ſupra auriculã ſiniſtram cũ maxima ſanguinis effuſione,quod vulnus videbatur factum enſe , vel ſtorta,aut alio ſimili armorum genere ceſim, & erat longitudinis fere vnius palmi quæ ego,&c Si vero vulneri adhibita fuerunt medicamenta,ita vt eius qualitas minime videri poſſit,tunc dices quod vulnus propter medicamenta appoſita videre nõ potui, quæ ego,&c. Qui vulneratus delato ſibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis,&c.dixit vt infra, videlicet.

Interrogatus, q̃uo reperiatur ſic vulneratus,&

tus, & a quanto tempore citra. Reſpondit, &c.

30 †Et quia quandoque tales vulnerati ex aliqua cauſa recuſant propalare delinquentes aſſerendo illos ſe non cognouiſſe. Ideo maxima tibi erit diligentia vtendum, vt delinquentis huiuſmodi etiam inuito ipſo vulnerato notitiam habeas, Clar. q. 5. in princip. quod ſi id aſſequi nō poteris, & videbitur tibi vulneratus prædictus delinquentē nolle patefacere, eo, quia vindictam per ſe de vulneribus ſibi

31 illatis ſumere intendat: †bonū erit vel præfatum vulneratum ad careres conduci facere, vel ſi qualitas perſonę, aut vulneris id nō patiatur, illum in aliqua domo ſequeſtrare cum cuſtodia, vel cum cautione idonea de non diſcedendo de dicta domo, & de habendo illam pro tuto, & ſecuro carcere. Hercul. de caut. de

32 non offend. c. 3. num. 11. & † ſi certus erit delinquens, ac timor ſubſit alicuius ſcandali addes etiam de non offendendo. Hercul. de caut. de non offenden. cap. 3. num. 5. & c. 50. nu. 10. iuxta formam in meo Formulario criminali poſitam.

33 †Si vulnus erit mortale ex peritorum relatione debebis inuentariare omnia bona delinquentis deſcribendo, & annotando ea omnia, quæ ad illum ſpectare quoquo modo cognoueris, Clar. §. fin. quæſt. 44. verſ. ſed hodie, ibi, in hoc autem Ducatu, & latius Chart. de exe cut. ſent. c. 1. nu. 19. & ſeqq. Peregrin. de Priui-

leg.

l. fisci in tit. de his quę spectant ad ordinem num. 10. etiam quod sint alteri obligata, quia
34 † Fiscus omnia accipit, & † qui aliquid præ-
35 tendit debet, postea comparere, & ius suum experiri, & sibi debita de manu Fisci accipere. Angel. in tract. de malefic. in verbo & eius bona publicanus nu. 9. & 10 Clar. q. 78. vers. sed an tenetur. Peregrin. de priuileg. Fisci in
36 tit. de publicat. bono. nu. 107. & seqq † Inuentarij autem formam habebis in eodem meo
37 formulario. † facta bonorum descriptione, & annotatione, solēt postea bona ipsa depositari penes Depositarium Cameræ, vbi talis vigeat stylus, vel penes aliquā personā idoneā, Clar. q. 44. vers. sed hodie, in fin. Char. de execut. senten cap. 1. n. 19. quæ se obligabit dicta bona in depositū penes se retinere, eaq. nemini cōsignare absque licentia Iudicis de cuius
38 mandato factū fuerit inuentiarum iuxta † eā quam obligationis huiusmodi quoque in præcitato Formulario formam descripsi, &
39 ita obseruatur in practica, † & si bona sint eius generis, vt periculū sit ne propter motā deteriorarentur, vel pareant, solent quandoque vendi eorumque pretium vt supra deponi. Clar. q. 44. vers. sed hodie, in fin.

SCHO-

SCHOLIA
AD METHODVM
PROCs. INFORMATIVI
AMBROSINI SENOGALIEN. I. C.
FRANCISCI BERNARDINI PORRI Mediolanensis.

Versantibus in foro, & in praxi criminali perutilissima.

VCTOR hic exorditur ab eo quod pernecessarium est, quia deficiente fundamento superedificari non potest, capitulo cum Paulus. 1. quæst. 1. Quam ob rem de corpore delicti debere constare omnes exclamant, & vno ore fatentur, haud tamen omnes percipiunt quomodo hoc intelligatur instar eorum qui verba tenent, sed non eorum vim, sensum, ac intellectum. Ideo accurate hoc in loco tibi præscribitur, ego vero enixe hortor Iudices vt super his quæ vel visum, vel repertum, Regnicolæ appellant cognitionem ingenere insomnes, ac peruigiles oculos præstant. Nam vsu didici quantum actuariorum imposturæ valeant ad perstringendam aciem oculorum in faciendo

&

& reddendo Candida de Nigris, & de candentibus atra, dummodo enim aliquam ſtipem referant parum curant in publicam laborare vtilitatem, cuius intereſt extirpari prouinciã facinoroſis hominibus, nec enim reputãt fore iuſtas detegi accuſationes, Ita vt horum ſimiles plus eorum aliquem amicum geſtiant quam Iudicum gratiam aucupari, quia hi a ſcriptis, & in proceſſum redactis indicijs diſcedere vix poſſunt, illi omnia mutare, & præpoſterare veterem proceſſum abolere, nouum ſupponere. Hi in relationibus ad Senatum faciendis tot pares conſcriptos actionum ſuarum cenſores habent, a quibus maxime cauẽdum eſt cum non tantum verba referentium, ſed etiã vultus animorum iudices obſeruent intueanturque illi ſunt ſuę improbitatis excepto Deo teſtes. Propterea vt te ab hoc iuſto metu ſoluas, quod per teipſum facere potes ab alijs ne expectes confer te ad locum delicti ad corpus viſitandum, præueni diligentia tua thecnas, oculus tuus certior aure ſit arbiter tolle moras nocuit ſemper differre paratis, Qui nõ eſt hodie cras minus aptus erit, quod niſi id efficias, aut intempeſtiue, non leue damnum iuſti tui laboris prætermiſſi ſenties, hinc pendẽt leges, & Prophetæ vt notarium Deum timẽtẽ tibi in officio deligas, quod haud facile cõtingere poteſt in eo loco in quo Notarię quæ bãca criminalia appellamus magno con-

du-

ducuntur maiore relocantur, & venditio, & emptio fraternizant Itaque impossibile, videtur summam integritatem ab his desiderari, quorum labor in damno sit futurus, Ad hoc prospiciens Senatus superioribus mensibus scribarum numerum restrinxit, multos ex eis habitis prius informationib de moribus aboleuit, verum succedente tempore horum importunitas vicit Senatum nã ferè omnes sũt restituti, verum meliores sint facti, an vero in termissi illius temporis damnum contingens cum fænore sit pensatum viderint alij, sat scio a natura ferè comparatum esse vt damnatos ad mores natura recurrat fixa, & mutari nesciat: Cõtra hos qui Cancellarias habent titu. oneroso, inuehitur Rom. Scaccia cap. 51. de libell. accus. num xxxij. Et quia. Forsan an alio in loco deplorabo harum causarum criminalium vectigalia, indicta & superindicta. Erogationes, super erogationes illicitas exactiones, tollerari quæ reformationes indigẽt

Similiter visitationum delictorum fraudibus occurrit Senatus in anno 1557. die 6. Nouemb. Dum censuit, quod non fierent visitationes cadauerum nisi à Notarijs maleficiorum sub pena nullitatis processus, & alia alijs Notarijs. Editus etiam fuit alius ordo circa mercedem, & salarium debitum iudicibus in anno 1573. die 24. Nouembris.

Redeundo modo vnde digressus sum mul-

torum ingenio torsit ille tex. in §.itẽ illud ad Sillã cuius frequens est commemoratio, multiq.in eo sunt hallucinati, de quo apud Ant. Gab.lib.3.com.opin.tit.de crim.concl.17.vbi ponit duas ampliationes, & quinq.limitatio nes. Cęterum ille textus pertinet ad Iudicem cuius proprie est esse cognitio nõ alterius licet de more Curia mittat Notarium iuxta Boss.tit.de delic. Cõsultoris tamẽ est id quod ego monui, supra quod licet deducere ex Iul. Claro in quęst.4.De quo abunde apud mosca tell.Neapol in tit.de probat.delictorũ,in pro hemio Mod.Ro.d.tract.de inquis.q.2.per tot.

Trahit ad se hæc quæstio multas singulares inspectiones.

1 Quando quis possit damnari quando de delicto in genere non constet.

2 Quid in crimine assassinij puta si quis grauatur proiecisse corpus in mare.

3 Quid in Disrobatoribus stratarum incedẽtibus per Cãpaneas, segetes, cremando, cadauera occultando, De quibus apud prædictos modernos copiosè disseritur.

Obseruandũ est in hac materia, quod licet debeat cõstare de delicto, ita vt nemo torquęri possit nisi constito de eo vt apud Clar.in q. 64.versic.Debet autem, Iudex, qui dicit Senatum iussisse torqueri quendam Simonem Hebreum qui delatus fuerat quod quãdam quellam Christianum vitiasset, & deinde ad occul

tan-

tandũ scelus occidisset, licet de delicto nõ cõstaret, & de hoc se mirari, sed desinat mirari quia Senatus potius moueri ex informationibus sumptis fama,& alijs de quibus infra dicam. Quandoq.tamẽ potest præposterari ordo inquirendi prius delinquentem, & postea eo reperto delictum, Modo enim Iudex non procedat ad specialem inquisitionem antequã constet de delicti corpore potest quem vult ordinem seruare imo dicuntur manus Iudicis legatæ,ita vt etiam non possit reũ interrogare,Marsil.cons. 12.num.34.Cari.de interrog. reis cap.2.nu.2.Quod notandum est cum Iudices ad officia anhelãtes ob lucri auiditatẽ, quia antequam ad examen, vel capturam seu turam procedant debent curare quod de delicto constet, & contrauenientes tenentur in sindicatu quod ad litteram repetit idem Marsil.in consil.18.num.4.

In materia corporis delicti falsi probandi, seu testium subornationis, vide Cra.cons.760 vide acta lib.5.

Eodem Cap.1.nu.3. De corpore.

HAec non per remissionem, sed plenius sunt attigenda vt ad praxim reducantur, Dicas igitur breuiter quod sufficit ad cõdemnandum nedum ad procedendum quod de delicto cõstet aut per testes,aut indicia legitima, aut per euidentiam facti, Vnde licet non appareat de morte per visum corporis

quia diceretur cadauer in flumen proiectum tamen stabitur confessioni delinquentis. Boss. de delict. numero decimosexto, decimoseptimo, & decimo octauo.

Fecit quod de delicto furti probando per coniecturas tradi Præses Menoch. cons. 353. lib. 4. Mascard. de prob. concl. 830. num. 7. & quod torturæ locus esse non potest esse in crimine priuilegiario quale est crimẽ læsæ Maiestatis tit. de delicto cõstat. Crau. cons. 852. nu. 7. lib. 5.

Superioribus diebus dũ quidem puer pauperculæ filius proiectus esset in flumẽ Abduę Nec de corpore cõstaret, & illius loci sindicator Carolus Pusterla I.C. rescripsisset Senatui exploratum habere quendam minatum fuisse ei si super suo depasceret bestias iussit inquiri licent eius cadauer nunquam emerserit.

Rursus in causa magni momenti coram Senatu pendente inter Io. Paulum Casatum, & Hieronymum Cazolam dum quidam Io. Angelus Montresinus de mandato ad occidendũ imputatus non reperiretur in rerum natura, concepta est nõ leuis suspitio contra Dionysium Peregum quod illum abduxerit, & in intinere interfecisset ne ille sub fide salui conductus oblati à Cazola mãdatum proderet a dicto Casato sceptũ, Quare Senatus censuit citari dictũ Peregum qui cũ eo visus fuerat mox eo non cõparente condemnari ad remũ

per

per decennium. Prout vere condemnatus eſt in contumaciam vrgebat cauſa diſperſionis huius Montreſini, laborabat fama cõtra Dionyſium, quare ſanctiſſimum fuit Senatus decretum.

Hanc eſſe obſeruantiam Senatus docet Iul. Clar. quæſt. 4. dum vidiſſe ſe dicit aliquos de homic. imputatos cogi ad præſtan. fideiuſſionem de ſe præſentando, licet de cadauere non appareret, toties quoties, ne ſi poſtea cadauer repertum fuerit per fugam euadat pænam delicti Et ita etiam fuiſſe ſeruatum contra quoſdam de Longinis qui ſimul antefuerant cum eo qui dicebatur interfectus, vix tamen eſt vt hæc delicta diu latere poſſint. Annoq; præterito in partibus Caſtillionis fuit quidam occiſus cumq; cadauer non reperiretur, cæpit pullulare fama contra quendã Nobilẽ, quod eũ ex cauſa non leui occidi mandaſſet, nec mendax erat fama. Nam inde ad aliquot menſes emerſit latẽs in terris opertum corpus, cauſa nũc pendet. Dũ hæc ſcribo venit ad me Alexander Canalis conquerens filium ſuum interfectum a Io. Maria de Capitaneis, qui ſub callido commẽdo venationis eũ e domo eduxerat, nec reperiri eius cadauer, curia tamẽ D. Capitanei iuſtitiæ venit in ſententiam contra eum procedendum, & pro magno iudicio habuit mortis quod Canis qui cum eo erat domum abſq. Domino venerunt, quod nun-

quam amplius visus est, fuit postea repertus, causa pendet.

Et circa hoc genus probationis videndus quoque. Clar. q. 55. vers. Quomodo autem. Hæc quæstio in memoriam meam reuocat, quod quidam Nobilis iam supra annos quinque ad me venit communicans se per mandatarios occidisse quendam, & in campis contumulasse facta ad id profunda scobre, verum non multo post detectis per Canem ossibus, sepulti quærebat ex me nunquid aliquod indicium contra eum oriretur, quod ager sanguinis suus esset, Respondi ex tempore absq. librorum reuelatione.

Quod Luna Videt, & sydera testes.
Intendunt oculos.

Proinde in occultis Dei iudicijs consilium deesse consultori, nec ei fidendum admodum, prout euentus docuit.

Ad hanc rem multum appositæ faciunt adducta a Sigismũdo Scaccia tit. de Iud in caus. ciuil. & crim. de denuntiat. quæ viam aperit proces. per inquis. in crim. cap. 71. num. 3. vbi post longam distinctionem facti permanentis. & trãseuntis de qua auctor hic disserit, dicit quod in delictis factis transeũtis sufficit, quod Iudici quocumq. constet per testes, vel per indicium, vel per euidentiam facti, delictum esse cõmissũ duplici ratione, Prima quia est car do in duo vertitur totum opificium Iudicis si

qui

quidem eius est scopus, vt delinquentibus debitas det pænas, & cum delictum sit fundamentum, & basis totius iudicij criminalis sequitur quod de eo in primis debet cõstare, secũda ratio, quia vbicũq. lex disponit respectu certæ rei prius de illa debet liquere, ergo si procedẽdũ est ex delicto debet de eo constare quia qualitas non datur absque substantia, & extincto subiecto extincta quoque dicuntur accidẽtia quæ ille inseparabiliter insunt, & inhærent De modo autem probandi inter hæc ex prædicta distinctione habes, cũ aliter alia ab alijs iudicẽtur, in delictis autem facti transeuntis sola accusatio sufficit ad inquirendũ absq. eo quod cõstet de corpore delicti. Clar. q. 4. vbi addit quod Iudex tenetur procedere, & inquirere. & si id nõ facit tenetur in sindicatu tum ex dispositione iuris communis, tũ No. Constit. tit. de accus. § Delatis. Qui locus clare declaratur a Mod. Rom. q. . nu. 6. In his enim delictis non remanent foris vestigia. Et quæ sint hæc enumeratur sigillatim, & de his auctor hic sub num. 8. 9. Nec nos pleno sidera cælo addimus, nec collectas aquas in freta. Circa hanc probationem delicti animus Iudicis conquiescere non debet cum sæpe inconuenientia contigerint vt qui probatus est esse mortuus viuens ex post inuentus sit; vt per Clar. q. 6. versic. vltimo videndum est, prope finem vbi quod iudices respicere debent ad

 qua-

qualitatem indiciorũ, & ne exquisitis modis torqueant, quia aliquãdo viui inuenti sunt hi quos qui occidisse fassus est, instar eorum qui sub Ill. Visitatore huius status Don Aluisio a Castilla fassi sunt occidisse Capitaneum Pompeium Specianum, hi erãt Thomas Picinigus apostata, Hermenulphus, & alij, & tamen innocentes sunt inuenti, & vti innocentes a Senatu absoluti, pro eis patrocinãte in publica audientia Alexandro Rouidio nunc Reg. Senatore viro eminentissimæ scientiæ, ac me.

Idem contigit me in eodem Senatu aduocante pro Galeatio Rãpinerio qui per tormẽta fassus fuerat occidisse F. Bernardinum Vasisium mandante Egr. Com. M. Antonio Rarno, ita vt nõ vetera exempla, sed noua eis antiquitatis sint in medium afferenda, ex quib. quia nos ipsi vidimus maiorem in eis voluptatem capimus, & maiorem habemus fidem, quia sequitus irritant animos demissa per aurem quam quę sunt oculis subiecta fidelibus.

Dum hæc scribo in materia probandi corporis delicti venit ad me quidem de loco Vegetij qui dixit se condemnatũ ex eo quod in media via cũ alio extorsisset obligationẽ pro quadã summa pecuniarũ non apparente apoca dictæ obligationis, Respondit pro nullitate dictæ condẽnationis, apposuit vir multę eruditionis Federicus Qinctius Aduocatus Fiscalis de corpore delicti apparet ex confes

sione

ſione alterius delinquentis,non acquieui ego huius reſponſo cum confeſſo non validet inquiſitione nullam ad cumul per Mod. Rom. in quæſt.2.num.7.verſ.amplia.

Num. 10.*verſic.Quinimo.*

SAnctiſſima eſt hęc praxis,quia vbi periculũ eſt fuge occurrendũ eſt cum omni celeritate ne remedia ſint intempeſtiua, iuxta illius Poetæ vulgatum.

Nã mihi Naufrago quod deeſt dicere facto:
Quo mea debuerat currere cymba via,

Ob id multa ſunt quæ prius indiget executione quam cognitione vt ſu.dixi. Ideo ne cũcteris.Hoc etenim generale eſt vt imminẽte periculo in mora multa concedatur quę alias nõ permitterẽtur,& præſertim in decreto capturę in quo agitur de leui pręiudicio ad cumulata per Marſil. pluribus in id illationibus vtentem in §.conſtat.nu.8.verum attamẽ hoc fallit cum numeris ſeq.Debet tamen in hoc circumſpectus eſſe Iudex de ſub hoc clypeo prorumpat ſine delectu ad capturas: executionẽ hunc confingens, & comminiſcens. Quare recte Clar.dicit Senatum id ſolere facere,ergo id perrato debent facere Iudices inferiores; ſed Senatum conſulere.

*Num.*14. *Quod ſi dubium*

QVãdo eſt anceps animus Iudicis vtrũ interceſſerit ſcelus, necne amplectẽda eſt præſumptio excluſiua delicti,vnde fit vt

vt repertus in Puteo suffocat' psumatur ex naturali morbo decessisse, qua in re plura admonui in responso per me reddito pro Egregio Com. Ludouico Sicco feudatario Marchesane imputato qui fratrē suum puerulum in Puteum, existentem in hortis Monasterij Diui Francisci deijci mandauerit, qui e Puteo incolumis eductus iuxta illud Ecclesiasticū, eduxit me de Puteo Dixit multis coniecturis magis casu decidisse videri, quā ex proposito in eum coniectū, dum cū suis collectaneis luderet ac saltaret meliore sui corporis parte pressim, dum aquas in imo putei aspicere sua delusus imagine vt alter Narcisus. Aderant prætera signa innocentiæ suæ, post me quoq. alij primis nominis Iurisconsultis pro eo respōsa reddidere qui interea in primo vitæ suæ flore concidit ob multa carceris incōmoda quæ sustinuit cuius anima requiescat in pace.

Eadē disputatio incidit in Ciuitate Romæ dum quidam I C. Mediolanensis in carcerib. mortuus inuētus est. & causa illius mortis attribuitur timori a se cōcepto de futuro incerto euento sui sindicatus cuius scrupolosa inquisitio sub Beatissimo illo Pontifice exigebatur Memini enim tūc tēporis fuisse actū vtrū locus foret bonorū confiscationis ex eo quod mortē sibi consciuisse diceretur. Hanc de re aliqua attigi in respōso reddito pro Illustriss. Com. Haro vulnerato a quodam demente in

Eccle-

Ecclesia S.Mariæ Celsi, interim vide præsidem Menoch. de præs. lib 2. præsc.85.

Cumq.abhorreat à natura quod quis proprias carnes odio habeat, hic erit vt repertus in puteo mortuus nō præsumatur seipsū præcipitē dedisse ex famoso cons. Decij. 438.nu. 2.Cur iun.cons. 182.Soc.in consil. 51. lib. 1. plaxa in epit.del.cap.23 num.9.& 15.Et hoc casu requirūtur probationes clariores, & fortiores cum resistat verisimilitudo, Dec.d.cōs. in prin. Vulpell cons.1.Foller.in prax in vers. Quod suffogauit vxorem nu.9.& 27. Et quod nō possit formari inquisitio de delicto nisi cōstet scelere fuisse commissum pluribus post disputationem articulum firmat Scaccia c. 83. num.6.post Carthar. de interrog.reis. cap.2. num.2.

Num.15. Cum enim possit.

DE hoc plura scripsi in respōso p uro Marchione Io. Baptista Malaspina dum disserui ex iudicio peritorū in Ciuitate Papiæ multa ad hunc locū conferentia, quod prope diem cum alijs typis excudetur. Didici tamē in ea causa quam Medicorū iudicia sint fallacia qui modo spes nummi refulgeat consilia iuxta vota patentium reddunt, instabat Marchio tot consilijs munitus detineri suspectos cuius petitioni non putauit annuendum esse I.C. Iacobus Antonius Carpanus Vicarius iustitiæ nunc Fisci patronus, cui forsan me-

lan-

lanconia dicti marchionis natura erat explorata, ideo iustissimi iudicis partes sustinens quempiam molestari non est passus, cum vero ego cũ d. peritis errarem, remque ita vere esse prout D. Vicarius aduertit, comperi, & ab hac accusatione excusandum a calumnia ratus est dictum Marchionem ex imaginatiua eius læsa, vergente cerebro ad occasum.

Num. 18. Aduertas.

CAutè agunt qui iudices diligentiã adhibent in exploranda non tantũ doctrina & cognitione periti, sed etiam moribus an sit fidelis an pretio facile expugnari possit, prout contingit in visitando Ioannem Maranũ Marchionem imputatũ de nece Egregij Iulij Abduæ, vtrum sustinendis tormentis esset idoneus, nam à corrupto perito duplex redditum est iudiciũ, vt ab vtraque parte pecunias eliceret ambas inflante buccas, ab his etenim, vbi electi sunt pendent Iudices veluti manus ligatas habẽtes & pedes, quia non erit sutor vltra crepidã, si tamẽ hos dolosè mẽtitos fuisse comperit Senatus præter infamiã quã subeunt non impunitos eos relinquit, & vidi quædam Chirurgum tribus ictibus funis publicè plecti, qui infidelem, & pretio redemptam relationem fecerat, & nunc habeo processum formatum contra quendam Barbitonsorem reũ constitutũ de doloso iudicio, cuius imperitiam culpæ annumerandam

cen-

censent multi: Qualis futuris sit euetus, haud satis scio, quia multoties, sicut Matris, ita iu diciorum incertus est euentus.

De his peritis plura apud Mascar. de prob. lib. 3. concl. 1164. in littera Periti, vbi quādo probent, & sufficit ad eum remissio.

Num. 22. circa visitationem.

QVa diligentia sit vtendum in describen do cadauere, vulnerū quantitate, qualitate pręter Clar q. 4 vers. Qn̄ vero, & vers. Aduertat Notarius. Et plures conditiones ad hanc descriptionē pertinentes, recenset Scaccia d. tract. de iud ciui. capitu. 83. tit. de inquis gener. nu. 12 vers. His cognitis post Mod Rom d. q. 2. num. 4. Caball. in constit. March lib. 4. c. 1. sub num. 1.

Num. 33. si vulnus erit mortale.

HOc maxime cum diligentia obseruatur Mediolani à Notarijs Ill. Quæstorum Extraord. Status Mediolani, qui propter sportulas quæ eis debentur ob descriptionem aduolant ad bona delinquentis, quandoque etiā sine notario causæ: vtinam vero suis stipendijs essent contenti

Et quia Fiscales olim pro descriptione bonorum delinquentium salarium petebāt, imo exigebant, [illegible]xit Senatus in anno 1546 post duos annos a tempore N. Constit. Mediolani, quod nihil accipere possint, id quod etiam hodie viget, & obseruatur.

Et quod descriptiones fieri nõ possint, nisi pro delictis pro quibus veniunt confiscanda bona disponitur in Cæs. const. tit. de accus. §. pari modo.

Scio autem quod in hoc Statu ex forma Nou. Cost. Mediolani, tit. de off. Quæstorum extraord. red. § exec. Ius. dicẽtes illius Ciuitatis locis in cuius territorio cõmissũ est crimen, postquam notitiam habuerint commissi criminis, vel bonorum vacantium infra triduum tenetur mittere Notarium maleficiorum, qui vna cum notario Referendarij illius Ciuitatis, & Sindico Fiscali in præsentia Antiani, vel duorum bonorum virorum accedãt ad loca bonorum, & describãt modo præscripto in constitutionibus, iuncto § eaque omnia. Et de hac forma loquitur Clar. quæst. 44. vers. Sed hodie.

SVMMARIVM.

1 *Reus vt quis dici possit quæ requirantur.*

2 *Testes sũt examinãdi pro informatione Curiæ ad effectũ inueniẽdi delictũ, et delĩquẽtẽ.*

3 *Testes pro informatione Curiæ regulariter recipiũtur parte non citata, & de secreto.*

4 *Iudex deberet per se ipsum testes examinare, & qua ratione.*

5 *Potest tamen ex causa notario examen committere.*

6 *Notarius qualis esse debeat.*

7 *Iudices, Notarij, et Fiscales debẽt esse procura-*

to-

tores veritatis, non autem ministri passionum alicuius.

8 Dicta testium sunt in scriptis redigenda, siue pro, siue contra fiscum.

9 Pessima practica, quorundam iudicium, & notariorum, in recipiendis testium dictis.

10 Dicta testium diuidi non debent.

11 Iudices, & notarij, qui nõ scribunt ea quæ testis dixit ad fauorem rei grauiter peccant, nec sunt immunes a crimine falsi.

12 Testes quæ debeant exprimere in eorum depositionibus.

13 Descriptio debet fieri potius fieri signa cohærentia quam per remouibilia, & potius per vtraque.

14 Quid obseruare debeat iudex circa personam testium examinandorum.

15 Testis debet exprimere causam, & rationem scientiæ.

16 Ratio, et causa sũt anima animãs dictũ testis

17 Testibus fides quanta habenda sit ex ratione, & causa allegata colligitur.

18 Testis de auditu, vel de fama, quomodo debeat deponere.

19 Fama quomodo probetur.

20 Fama an dicatur probata per testes deponentes se ita publice dici audiuisse.

21 Et quomodo dicatur melius probata.

22 Testes auditu quãdo possũt haberi illi a quibus alij audiuerunt, nec præsumptionẽ quidem

De

De teſtibus pro informatione Curiæ recipiendis, & forma illos examinandi. Cap. 2.

QVoniam ſatis non eſt, quod conſtet de corpore delicti ad effectum, vt aliquis
1 inter † reos conſtitui poſſit, niſi cōtra ipsũ particularia procedãt inditia: Clar. q. 20.
2 in princ. idcirco aliqui tibi erũt † teſte prius examinandi pro informatione Curiæ, ex quorum dictis non ſolum de ipſo corpore delicti, ſed etiam de delinquente tibi cõſtet, vel aliqua contra aliquem, quod delinquens ille ſit.
3 inde reſultent inditia. Clar. §. fina. q. 25. † Tales vero teſtes regulariter recipiuntur parte non citata, & de ſecreto, Clar. q. 2. verſ. item quæro. Char. de excut. ſenten. c. fi. num. 275.
4 † vel per ipſummet iudicem (quod tibi vt facias omnino ſuadeo, vt ſcire poſſis quo quiſque vultu, qua audacia, quo affectu deponant Alber. de Malef. in tract. de teſti. cap. 7. nu. 72. Scap. de iur. non ſcrip. lib. 3. cap. 51. num. 15.) ſed ſi negotiorum & rerum multitudo id non
5 patiatur † per Notarium qui ſit peritus, practicus, & in primis bonæ & timoratæ conſciẽtiæ, etiam cum aſſiſtentia Procuratoris fiſca-
6 lis vel illius ſubſtituti, † quos etiam moneo vt recordentur habere Deum ante oculos, & ſe eſſe Procuratores veritatis, non paſſionum alicuius miniſtros. Foller. in pract. crimin. in

 princ.

7 princ. num. 30. 39. & 64. † & debet quicquid
d. test. deponent redigi in scriptis. Nell. ad Ge
8 min. in tract. de testib par. 1. num. 98. † Circa
quod aduertere debebis, vt ea omnia in scri-
ptis per Notarium redigi facias, siue pro, siue
contra Fiscum faciāt, quæ ijdem testes depo-
nent, & testificabuntur. Pulchre per Scap. de
9 iur. non script. lib. 3. c. 51. num. 18. † illos ne-
quaquam imitando prauos Iudices qui Deũ
haud timentes, sanguinem humanum sitien-
tes, & ad turpia lucra anhelātes, vbi incipiũt
aliquos testes examinare ea tantũ modo No
tario scribenda dictant, quæ contra ipsos in-
quisitos facere intelligunt, quæ vero illis pro
desse possunt nequaquam scribi curant, imo
quandoque scriptis mandari prohibent, Clar.
q. 23. in princ. per totum, qui quidem male, &
diabolice faciunt cum diuidant dictum testis
10 † quod inuisibile esse debet, † talesque No-
11 tarij, qui similibus dictis Iudicibus obtempe
rant vna cũ Iudicibus ipsis grauiter peccant,
nec a crimine falsi sũt immunes; est enim hęc
studiosa occultatio veri. Bal. in tract. de testi-
bus 2. par. nu. 24. Ias. in l. præscriptione, nu. 7.
c. si contrarius, vel vtilia. publ.
12 Præterea, vt testes, exprimant tēpora si non
præcisa sāltē propinqua, loqua, nomina per-
sonarum, & locorum si possibile sit operam da
bis. Foller. in sua pract. in verbo capiat infor-
mationē. sin secus saltem facias prædicta dilu
cide,

13 cide,& potius †per ſigna cohærentia, quam per remouibilia indicari : vt puta ſi perſona deſcribenda habet cicatricem in facie, vel eſt oculis capta, ſtrabo, ſiue luſca, aut clauda, aut breuius, aut longa : potius deſignetur, & deſcribatur per iſta ſigna, quam per qualitates veſtimentorum, faciei, barba, & ſimilium, quæ de facili mutari poſſunt, & ſolent: ſiue, quod melius fuerit, tam de coherentibus ſignis, quam de mouibilibus mentionem fieri in ipſa deſcriptione curabis. Foller. in pract. crim. in verbo capiat informationem, a num. 33. vſque ad num. 37.
14 †Vlterius patrias, conſanguinitates, affinitates ipſorũ teſtium, quibus inimicitijs, & odijs flagrent, quibus ſtudijs, vel exercitijs incumbant, quorum amicitia vtantur, aut quorum beneuolentiæ cupidi ſint inueſtigabis. Foller. in dicto verbo capiat informationem, nu. 33. & ſeqq. Ad hęc circũſtantias, & qualitates, tũ armorum, tum verborum, tum aliorum, quæ tangũt ſiue ipſum factum, ſiue perſonas offendentiũ, aut offenſorum principia rixarum, & ſeditionum qui inceptores, ſiue auctores; qui principales, qui participes, qui fautores ſiue auxiliatores, ante, in, & poſt delictum, numerum illorum, modos, & alia, quæ ſiue de neceſſitate, ſiue pro dilucidatione factorum, & perſonarum exprimēda eſſe tibi videbuntur diligenter perquires. Foller. in dicto ver. capiat

informationem. nu. 33. & seqq.
15 † Præcipue vero testem scientiæ causas, & rationes exprimere in quolibet particulari su-
16 per quo deposuerit coegeris. † est enim talis ratio, & causa anima animans dictum testis, quod sine illa est quasi cadauer inutile nihil agens. Bal. in l. solam. C. de testib. in tracta. de testi. 3. par. nu. 1. Nell. ex tract. 2. par. num. 137. Et ideo si testis dixerit res ita se habet talis delinquens fuit, dicat etiã quomodo nouerit, quod res ita se habent, vel quod talis deliquerit, & circa hoc fac, vt sis valde cautus semper
17 & diligens: † Etenim ego plures habui præ manibus similes testes qui cum ad rationem siue causam scientiæ reddendam compellerentur, nihil concludebant, quia deprehendebam illos, vel proprio iudicio, vel spe, vel timore, vel amore, vel odio motos eaque deponebãt, deponere, & sic sentiebam in eorum dictis nullo modo esse insistendum. l. in testibus & l. testium. ff. de testi. Boss. in tit. de opposit. contra testes, num. 43. Iac. Butrig. de testibus, num. 9. & 10. Alber. de malefic. eod. tit. c. 2. nu. 35. Sode. de prob. testi. nu. 7. & 8. Nep. a monte. Alban. eo. tit. nu. 33.
18 † Prout etiam si testis deposuerit se audiuisse dici vel fama per fama percipisse, quærendum erit a quibus dici audiuit, quomodo orta fuerit talis fama, & de quo tempore, quia alio modo non dicitur recte probata fama, de-

19 † debet enim constare, quod habuerit ortum a personis grauibus, & fide dignis, & non maleuolis, nec inimicis, nec leuibus, Vide Cæph. consi. 250. lib. 16. Natt. consi. 362. num. 6. Foller. in verbo dentur capitula, quod suffogauit. per nume. 28. Honded. consi. 99. num. 27. Clar. q. 6. vers. amplius etiam, & quod habuerit ortum ante requisitionem formatam, & ante capturam. Honded. d. consi. 99. nu. 29. Boss. in
20 tit. de partu suppo. num. 21. † sufficiet autem quod testes dicant se ita publice dici se audiuisse absq; eo quod dicat a maiore parte populi, & probata dicatur fama, & ita est communis obseruantia. Clar. q. 6. versi. debent; &
21 ibi, sed hæc opi. † licet melius facerent si ita deponerent, quinimo si etiam adderent causam vnde populus motus sit ad ita credendum & vnde perceperit ille qui eis dixit. Tob. Non. consi. 99. nu. 27. Nat. consil. 39. nu 9. & an ipsi testes ita credant, prout se audiuisse dicunt, Cæph. consi. 250. num. 25. lib. 2. Natt. consil.
22 170. numero 7. lib. 1. & † si testes aliquos nominent a quibus dicant audiuisse illos examinare curabis, vel saltem constare facies, quod examinari non potuerunt, etenim tales testes de auditu quando possunt haberi illi a quibus audiuisse dicunt, nec præsumptionem quidē faciunt si non habeantur auctores. Menoch.
23 consi. 98 nu. 56. † & perfecto, iure merito circa dicta testium est diligentissima indignatio

facienda,l.testium,& l.in testibus.ff.de testib.
cum ex his capturæ committantur,tormenta
inserantur , sententiæ etiam condemnatoriæ
vitam quandoque,& bona adimentes pronun
cientur:& ideo cautus esse debueris,nein stri
ctiss.Dei iudicio condemneris,si negligenter
24 te gesseris in officio suo.†Scias etiam incon
ueniens non esse,imò opportunum testes etiã
inabiles ad examen accipere , Foller. in sua
pract.in verbo capiant informat.nume.18.&
practica quidem obseruat, vt omnes personæ
indistincte accipiantur, quare poteris exami
nare affines, consanguineos, comites, amicos
offensi, mulieres pauperes ,viles,pupillos etiã
infames prout meretrices,lenones etiam ini-
25 micos inquisiti,& similes,†quia ex eorum di
ctis, & depositionibus si non aliud saltim da
tur materia inquirendi,& habendi veritatem
26 Clar.q.24.per totum.Bene verum est † quod
27 non probant similes testes . nisi hoc, vel im-
manitas patiatur criminis de quo agitur, vel
nisi simus in casibus in quibus veritas aliter
haberi non possit, & sic in criminibus occul-
tis,& difficilis probationis,& in quibus cer-
28 tum est; aut verisimile alios testes† non ad-
fuisse,& tunc intellige etiam,vt probent non
ad effectum puniendi pœna ordinaria,sed ad
extraordinariã tutum pœnam infligendam ,
29 vel ad faciendũ indicium ad torturam, Clar.
q.24.vers.sciendum est tamen,† & quo ad in
fa-

fames purgata prius per torturã infamiæ ma
cula, Clar. q. 24. verſ. item inferius, vt inferius
ſuo loco demonſtrabo, in quo formulam ſup-
30 ponam Infra eo. cap. 4. † & intantum verum
eſt, quod in delictis occultis conſanguinei,
amici, & affines examinandi ſunt, vt quodam
modo ab eis inchoari ſoleat Proceſſus, Fol-
ler. in d. verbo capiat informationem, nu. 18.
31 in princ. † quia ſunt magis, quam alijs, vel eſ-
ſe poſſunt magis quam alij informati. & pro-
32 pterea vides, † quo ſi delictum aliquod com-
mittatur in aliqua domo, illi de domo in pri-
mis examini ſubijciuntur, Foller. in d. verbo
33 capiat informationẽ, num. 20. & † ſi in aliqua
34 vicinia illi de vicinia: † præſumuntur enim
iſti ſcire, & quæ in domo facta ſunt, & quæ in
vicinia fuerunt commiſſa. Foller. in d. verbo
capiat informationem, num. 18. verſ. nec mi-
35 reris. † Quinimo tales de vicinia, & tales de
domo poſſunt capi, carcerari, & torqueri, vt
indicent delinquentem tanquam veriſimili-
ter informati, vt inferius tibi oſtendam, in fi.
36 eod. cap. 4. nu . . †. Antequam teſtium quos
examinare tibi contigerit, dicta in ſcriptis re
digi, facias bonum erit ipſos monere, vt ve-
rum dicant prætermiſſus prece, odio, & amo-
37 re † Dei omnipotentis rationem habentes,
qui ſumma veritas eſt, Foller. in d. verbo ca-
piat informationem, nu. 33. verſ. debet etiam,
Io. 2. Nell. in tractat. de teſtimon. numer. 102.

38 † & quicquid deponent medio eorum iuramento tactis corporaliter ſcripturis deponere debebunt, l. iuſiurandum, C. de teſtib. Scap.
39 de iur. non ſcrip. lib. 3. cap. 51. † De qua quidem iuramenti præſtationes mentio erit faciē
40 da in proceſſu, † prout etiam vt dixi, fieri debet de nomine, cognomine, parentibus, patria, exercitio, ſeu profeſſione ipſorum teſtiū, Foller. dicto verbo capiat informat. nu. 33. in fine, de nomine, & facultate iudicis examinantis, & Notarij ſcribentis, de aſſiſtentia Fiſcalis, de die, Menſe, anno, & loco in quo teſtis examinatur, de cauſa, & occaſione, pro qua examinatur, videlicet, an pro informatione Curiæ ad perpetuam rei memoriam an ad defenſam rei ſecundum infraſcriptam formulam videlicet.

Forma Examinis Teſtis.

41 † Die Iouis, 4. Nouembris 1564. Examinatus fuit Romæ, in Officio mei, &c. per M. & Excellentem D. N. & Illuſtriſs. & Reuerendiſs. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalib. Locumtenentē, meq; &c. aſſiſtente D. N. ſubſtituto Fiſcali, & ita ſi per iudicem examinatur teſtis: ſi verò per notarium ita concipitur formula videlicet, Die, &c. Menſis, &c. Anni, &c. Examinatus fuit Romæ, In officio mei, &c. per me, &c. de mandato &c. aſſiſtente, &c.

Sempronius Angelinus filius qu. Thomæ Angelini de Tuderto Sutor in Vrbe, ad imagi-

gi-

ginem Pontis, testis pro Curiæ informatione receptus & examinatus, qui delato sibi iuramento veritatis dicendæ, prout tactis, & iurauit ad opportunas Domini, vel ad opportunas mei interrogationes, deposuit, prout infra videlicet.

Et deinde scribi facias quæcumq; testis deposuerit, vel ipsum testem interrogabis prout tibi videbitur, & interrogatoriũ cum responsione in scriptis redigi curabis; vt puta.

Interrogatus, an sciat, vel possit præsumere causam suæ vocationis, & præsentis examinis.

Respondit, Io non sò, nè mi posso imaginare, perche causa V.S. mi habbia fatto chiamare, e perche causa mi voglia essaminare. Et sic sequere vsque ad finem. Deinde examen concludi facies hoc vel simili modo.

Conclusio examinis Testis.

42 † Tunc Dominus acceptatis, &c. examen dimisit, & ipsum testem licentiauit, iniũcto sibi iuramento silentij (si tibi videtur) vel data cautione de se repræsentãdo, vt haberi possit, pro cõfrontatione, vel repetitione, & vt se sua manu subscribat, prout iurauit tactis, &c. & se subscripsit, vt infra videlicet.

Subscriptio Testis ad examen factum.

43 † Io N. ho detto per la verità quanto di sopra. Et si test s scribere ignorauerit tũc dices. Et vt signum Crucis propria manu faceret, ex

ex quo dixit se nescire scribere, prout accepto calamo illud propria manu designauit, vt infra.

SCHOLIA IN CAP. SECVNDVM.

QVia a generalibus ad particularia descēditur, de generalibus supra Auctor differuit, nunc de specialibus contra delinquentem, proceditur enim instar scalarũ per gradus, Primus gradus consistit in cognitione generis, delictum nēpe esse commissum scelere. Secundus a quo. Cęterum hæc inditia nõ debēt esse leuia, perfunctoria, vulgo Ceruellina, sed solida, a lege approbata declarando vt per Clar. q. 20. vers. Ad formandam, a quo non recedas tu qui rudis es, ne implices cerebrum tuum, & supra vires oneres.

Cumq. inditia distinguatur a suspicionibus quas Clar. vult dici qñ indicia nõ sunt multũ vrgētia Iac. Menoc. Pręses de pręs. lib. 1. pręclare disting. in q. sep. & plurib. insistit circa horũ terminorũ interpretationē ex cuius sñia colligo suspitionis cõsiderati vti leues res nãsi probabiles sint, & plurimũ persuasiue, non video quomodo Iudice posthaberi debeãt. Aliud ergo est indiciũ de illis, aliud de his, dũ. n. nulla est causa, cur Iudex magis in vnã partē, quam in alteram inclinare debeat, bonæ mētis erat, vt in meliorē delicti exclusiuam secedat, argumēto, l. si creditor. ff. furtis. De hac suspi-

suspitione quomodo sit accipiẽda, locupletis sime apud Farinac.de ind.& tort. q. 36.num. 172. cum seq.Rol.Cauagnol. in obseruat. ad decreta Montisfer.decr. 15.§.1. exordiendo.

In hũc sensum resoluitur ordo Sen. Excell. diei 11 Decembris 1592.in causa illius Barbaræ Tapellæ quæ imputata erat de homicidio patrato in personã mariti sui Marilani aurificis vt amasiũ in maritum super induceret, (quod contingit) nã Senatus censuit tollendũ abusũ vt ex suspitione quis reus constituatur. Quia decretũ illud nõ haberet locũ in suspitione violẽta, vehemẽter probabili. Et ita illa mulier cũ amasio fuerũt torti, qui postquã in tormẽtis sustinuerũt innocẽtiã, quam profitebantur, matrimonio mutuo se iunxerunt. Tu Deus nosti qualis futurus si horũ exitus, opinor ego ex fide data viuente primo marito matrimoniũ illud subsecutum fuisse.

Nam eodem Deo optimo scelerum vltore vidi eos ad mendicitatem prorsus reductos, & Causidicum tam iniustam forte causam fouentem occisum, cuius necis mandatores ad huc latent donec diuino iudicio reuelentur.

Num.8.&9.

HAnc insolitã praxim perditissimam recipidi testes qui iuuant Fiscũ nõ autẽ, qui cõtra Fiscum laborant, tãquã Fiscus sit infensissimus veritatis hostis apud aliquos sum detestatus, qui me vtiniano odio in-

infestantur sed qūo illi tuto reprehendi possunt; si a malis iudicibus in pretio habentur, per quos iactura emptiarum dignitatum reparatur. Hunc abusū eradicare, & piū, & laudabile est, Hunc aucupādi indicia ad pruritū auriū aliquorum iudicium licentiam reprimendam, cohibēdā fore in causa corā Iosepho Archinto I. C. Collegiato Capitaneo Iustitiæ, dixi, Dū cōscius innocentiæ quinque pauperum, de quorū capite agebatur, rogabam, vt diligēter processum offensiuum rimaretur, diligentiaq; exactā præstaret cū testibus examinatis prę-staret, nec ad torturā nō data copia inditiorū prorūperet, sub prętextu, quod de graui delicto ageretur. Cū vero verbis meis nulla fides ab eo adhiberetur, emersit tandem post innocētissimos taxillorum Barbarie supposito eorum innocentia, donec habita processus copia cōperti diligentiam prætermissam fuisse, quā facti qualitas, & circūstantiæ postulabāt. Quis nunc consulet miserorum indemnitati cū ex accerrima indagatione tormētorū inutiles ad labores, ad panē ex industria paran. sint effecti? Quid eorum prodest innocentia, & absolutio, si ita viuūt, vt satius foret mori, remanēte cruciatus perpetuo damno, vide conciuē meum in suo tract. de Abusibus fori Mediolanensis, n. 80. vers. De hac destructione intētionis Fisci. Verū vereor ne, & ille, & ego frustra hac cōqueramus, ita vt possit obijci.

Quid

Quid facis Ocnone, quid arenæ semina mandas.
Non perfecturis littera bobus aras.

Et rursus id nobis cotingere posset, quod Beato Bedæ pro pace Italiæ incassum concionāti, qui audiuit vocem de Cœlo dicentem.

Beda Beda tace, quia Italia nunquam
viuet pace,

Circa tamen hunc locum caute agēdū est, ne testes coram te submittantur, qui ex compositio habita etiā collusione cum hæredibus offensi, vel cum ipsomet Actuario, si ei hanc examinandi curam demandaueris contra Fiscum testificentur, delictumque alicui empto reo ascribāt, Quod monet Iul. Clar. in q. 23. in princ. & tradit optimum antidotum ad detegendam horum testium examinandorum imposturam.

Ego scio superioribus annis fuisse occisum, quendam in loco Mirādoli districtus Papiēsis accusatumq; quēdam nobilem, qui hoc stratagemate vsus est ad effugiēdū, ne ipse de hoc homicidio teneretur. Quare subodorato netio per Senatum referente Sauino Marliano Iustitiæ Vicario testes falsi in carceres coniecti adhibitis eis tormentis pro veritate habenda. Mādans, vero post lungam carcerationem, & post defensiones præstitas pœna extraordinaria punitus est. Nam illi patres oculatissimi vix patiuntur se falli, & decipi.

Num.

Num.12. Praterea vt testes.

CIrca hanc curiosam testium examinatio nem non sufficeret volumen: Adsunt. n. pleni tractatus de testib. inter volumnia tractatuum, præcipue Monticelli Bobiensis, ex quo veluti e fonte perenni, quicquid vis modico cum labore haurire statim potes.

Num.19. Debet constare.

QVod attinet ad hāc famæ probationē vide dus Ioseph. Mascar. cuius ego cōsuetudine vsus sum, dum hic Mediolani Vicarius esset Illustriss. & Reuerendiss. Sacræ mem. Cardinalis, & Archiepiscopi S. Caroli Borromæi tit. S. Praxedis in suo vberrimo tract probat. concl. 748. vbi quotuplex sit fama. & quibus modis cōsideretur, & 749. per quod testes probetur, & quo pacto deponere habeant, & 750. Quid quando ab vtroque latere probata est, ab altera parte affirmatiue, ab altera negatiue, quibus testibus tunc fides sit adhibenda, & 751. An probetur per priuilegia, & instrumēta antiqua. Et 752. an ex eo probetur quid testes in fine eorum examinationis deponunt extare de prædictis publicam vocem, & famam. Et 753. an faciant plenam probationem Et 754. an faciat semiplenam probationem quando agitur criminaliter. Extat quoq. integer tractatur Tho. de Piper. in tract. 12. p. 1.

Deniq. plenius cæteris vide Io. Bap. Asin. in sua praxi iudiciorum secunda cap. 89. 90.

& quan-

& quando ſola plene probet cap.91.& ſeq.capitulis vſq.ad nu.124.& plura alia ad materiam conferentia vſque ad cap.137 ad quem in quæſtionib. occurrentibus recurre,vix. n. locum aliquem vberiorem inuenies.

Num.24.Scias.

ESſet tamen refrenanda multitudo teſtiũ cui multi actuarij inutiliter inhiant, & reſecãda,ne creſcat damnoſa papyrus, vt mihi nunc contigit ex proceſſu ad me,allato ex Ciuitate Alexandriæ, in quo videndo annus integer conſumendus eſt,Diſpeream, niſi me febris inuaſit,nam pluſquam centum ſexaginta capitula ab vna parte prodita ſunt, ſuper ſingulis teſtes examinati.Solũ enim in neceſſarijs ad habendam veritatẽ immorandũ eſt & teſtes habẽdi non in nugis,ac nenijs, iuxta annot.per Præſid.Menoch. de arb. caſu 249.

Non laudo ergo,quod ex qualibet fece hominum colligantur informationes,ſed ex his tãtum,quos veriſimile eſt non mentituros, & qui edoctiores ſunt,& in hoc ſane multũ prudentiæ,& religioni iudicantium deferendum eſt, nam ſi hic abuſus ferendus, vt iuxta libidinem vniuſcuiuſque Notarii examinentur teſtes ocioſè ſolum ad texẽdũ folia proceſſuũ innumera,via patebit lata ad euertendas familias, vt ſe redimant ab hoc onere habendi copias proceſſuum,ſicuti etiam vice verſa reprehendendi ſunt, qui vt legitimas deffenſio-

nes

nes auferant, & præripiant, examini subijciũt homines & quoscunque eo adhibito consilio, vt vel prætimore testes dum videãt Iudicem vicem partis induentem, respondeant se nil scire eorum, quibus interfuere, quo sit vt derelicta iacent innocentia, quod memini factum causa quadam graui examinatis centum, & vltra testibus, cum a tribus, quatuor ve sufficeret Fisci intẽtionem fundatam esse cæteris repulsis, sed tamen ea arte admissis, vt eis dicẽtibus sed nil scire, ad fauorem Rei (quid ad mortem condemnatus est) vti non possent rei partes tuente. Itaque consilio non defuit euẽtus, etsi tota ciuitas illo facto fuerit conturbata, vt nemo inuentus sit tam ferus, qui non supplicium illud ingemisceret, Ita vt etiam aliqui præ pietate eo tempore cum magno lachrimarum imbre palam attestarentur non passurum Deum omnipot. Maximum tantam impietatem hi qui tunc sententiam dixere. fere omnes sunt mortui, paucissimi superstites.

Nu. 26.27.28. Bene verum est.

TEstes quorum meminit versiculus præcedens, cum admittant vt tantum in subsidium ob immunitatẽ criminis, vt docet Clar. q. 24. vers. Sciendum. Probant tantum quo ad effectum imponendi pænam extraordinariam, vel ad faciendum indicium ad torturam ex authore hic, & est generale, quòd quando testes in-

inhabiles admittuntur puta in criminibus exceptis, non tamē faciunt plenam fidem. Grā. conſ. 59. nu. 12. Marſil. conſ. 101. nu. 15. lib. 2. Farin. de iudic. & tort. q. 37. nu. 63, & q. 62. 63. 64. & in ea quæſtione annectuntur plures quæſtiones circa hanc teſtium inhabilitatem, ad quem te relego.

Nu. 35. verſ. Quinimò.

DOmeſtici & vicini quòd capi poſſint, & torqueri, vt indicent deliquentem; non eſt generaliter verum, ſed eorum qualitas examinanda, eſt non ſolum enim in delictis domeſticis, ſunt idonei, ſed etiam præferuntur alijs non domeſticis, & vtrum dicantur integræ fidei, diſtuſe idem Mod. Rom. q. 55. de oppo. cōtra teſtes, & conclud. ſub. num. 54. verſi. Quid dicendum. Et quod probant contra dominum non pro domino, ſi tamē ad eo in teſtem producantur, prout etiam ſentit ſub num. 63. verſ. Preterquam. Cum grano ergo ſalis intelligendum erit id, quod hic trad. auctor. De tortura inferenda domeſtico, & vicino iuxta Rom. d. q. 55. num. 68. Dumtaxat ergo torquerentur, quando aliqua contra eos eſſet præſumptio Plo. in conſ. crim. 132. num. 22. in pri. vol. conſil. crim. Melius autem ſeipſum explicat auctor infra in cap. 10. vbi viden.

Num. 43. Etſi teſtis.

HAec ſubſcriptio teſtis non eſt neceſſaria, attamen non eſt negligenda. nam tolli-

tur omnis suspitio falsitatis, ideo prudenter hoc faciunt Iudices in causis arduis, puta in crimine Hæresis. Et memini, quod in visita tione Sindicatoris generalis officialium huius Status cogebantur coram M. Ill. ac Reuer. Don Aluysio à Castella testes ad subscriben. eorũ testimonia, quę ferebãtur, pręter i l quod cogebantur etiã iurare de non propalãda depositione porrecto Crucifixo. Idẽ coram quodam I. C. Neapolitano huc ex Hispanij misso ad sindicandum particularem officialem, sub quo & ego, tanquam testis sum vocatus, & retentus in angustissimo carcere, quod ille diceret, me fateri nolle pecunias quas in causa clientis dicebat dedisse sindicato: Cui ob incommodo ea, quæ substinui carceris tenebrosi quod faustum fælixque sit a Deo precor, vnicamq; hanc ei singularem gratiam acceptam referro, quod ad perferen. quæ numquam cogitaueram me exercitaui, & peritiorem red didit, cum existimarem de iure non cogi posse Aduocatos testificandum contra Magistratus superiores, quibus subsunt, vtrum eis dederit pecunias, nec ne, cum ob id cogantur propriam turpitudinem detegere, & profiteri. s. quid Iudices corruperint, pro quo grauis est pœna imposita per Cõstit. Cæs. sub tit. De pœnis §. si quis in tantum, s. aureorum 200. vel ictum trium funis arbitrio. Principis vel Senatus. Parum enim, tanquam omnibus in me

con-

conſpirantibus,profuit iuris communis auxilium aut febris, quæ tunc laborabam, cum me acciri ad eum iuſſiſſet, & qua fretus exiſtimabam dimettēdum ſaltem cum fideiuſſione graui oblata,ſtatim inquam atque ad eum perueniſſem. Nemo, qui me viſeret tunc admiſſus eſt, excluſa quoque eſt Medici opera & Reuer. Confeſſoris, cū grauiter egrotarē, ſpiritualis medicina, clientum meorū apud eū quærelæ, repulſæ sūt, vt quādoq; Senatus authoritatē execrarer,quod pateretur ſic cū ſub dito ſuo agi, neque enim meam mētem(veniā peto) fuiſſe opinor Excelſi illius Cōſilij Hiſpaniarum ſic ſeuerè agendi cum ſubditis ſuis in tacto,in quo ſi delictum verum foret, quod ſindicando attribuitur, ipſe tantum pœna pecuniaria plecteretur.Minus cum Aduocatis huius vrbis in quorum numero iampridē haud me indignum cenſet. Quibus iura multum fauent, ex honeresq; tribuūt, gratias ago Deo immortali quod cū eo in loco iucūdo numero ſæ ſupellectilis librorū meo aſpectu carerē,nec calami aut papyri vſus ſuppeteret veluti interdictus aqua, & igne cū carbone verſus pro tēporis opportunitate, ne ocioſus prorſus forē exarabam,& parietibus carceris imprimebā.Hoc mihi ſtudium, quod a teneris imbueram annis, quod penè rubigo texerat, magnū huius calamitatis inſperatæ lenimen attulit, cumque multa poemata cumodem carbone

referentia specimen illius processus edissem quorum maior pars excidit, aliqua tamen (vt potui) collegi, interea hoc enigma, ex quo facile quis intueri potest, in cuius manus tunc inciderim, & mei misereatur.

Tũ memor humanę sortis, quę tollit eosdem,
Et premit, incertas tu vereare vices.

Quod magis ijs cauẽdum est, qui poterunt a principio occurrere, nascentemque morbum opprimere, ne is sindicatus in perniciẽ alterius quam sindicandi serperet: Viderint illi, ne quã do id eis contingat, quod vaticinatur, Hetruscus Poeta in Triumpho amoris.

Dà quì a poco tempo tu'l saprai
Per te stesso, diceua, & sarai d'essi.
Tal per te nodo fassi, e tu no'l sai.

Enigma illud est.

Annulli erãt digito duo, sed pretiosior alter
Vtiq. detur famulo, qui mihi fidus erat.
Alter & hæredi mando, Retinet in vsum
Custodis melior, (ferreus alter erat)
Vis morbi cessit; tũc redditus ãnulus, alter
Vtilior hæredi iam datus ante fuit.

Exueram etenim e digitis duos annutos, in grauescente morbo, fideiq; custodis commiseram, vt ij traderentur, alter ferreus hæredi, alter aureus famulo, hic hęredi tantum ferreũ in quo insculpta sunt insignia familiæ meæ tradiderat, alterum quoque aureum se famu-

lo

lo tradidiſſe affirmauerat, cum ille forſan opi neretur me ſtatim moriturũ ex doloribus laterũ, quibus præmebar, verùm cum conualeſcere me animaduerteret, aureum nullum retulit, quam nihilominus ſeruo donari volui, & in eadem voluntate perſtiti.

Modo ad propoſitũ limen reuertor, nec me reprehẽdat, quòd ad extranea diuerterim quia ſicuti hæc materia, quã cum hoc authore ſum ingreſſus, ſit criminalis, meã (ſi dicere liceat) criminaliſſimam hic procedendi modus reddidit, ideo haud ſibi moleſtum ſit, quod hanc dulcem illius temporis recordationem adhũc locum retulerim.

Non inutiles ſunt ſicut reorum, ita & teſtiũ ſubſcriptiones, ſi litteras ſcribere ſciant, ſin minus aliquod aliud ſignum, puta ſanctæ Crucis, vel æquipollẽs, vt monet Pegna in direct. par. 3. comm. 18. §. hæc omnia notarius. Rot. diuerſ. deciſ. 246. nu. 45. par. 1. vbi, præferunt eam deſpoſitioni iuratæ, & ego dum prætura fungerer in Ciuitate Bobij anno epidimiæ vniuerſalis, vt me eximerem ab inſidijs, & proditionibus tum partium, tum notariorum quibus minimè confidebam, teſtibus, ac Reis examinatis, vt ſubſciberent iubebam, ac alia addebam, ne proceſſus poſſent falſificari, & id fieri debere in cauſis grauibus conſulit Scaccia cap. 87. tit. de inquiſ. gener. numero 17. verſ. Inuenta eſt Melius probatur infra per

eundem authorem ſub cap.6.num.31.32. 33. Nam ſubſcribens præſumitur habere omnium ſcientiam quibus ſubſcribit, & quòd illa legerit,& ſi negaret ſe legiſſe ſcripturam,& quod fuit deceptus,tenere hoc probare, Clar. q 53.verſ.Quintus eſt caſus. Io. Amicis conſ. 12.nu. 6. Præſes Menoch. de præſump. lib. 3. præſ 66.

SVMMARIVM.

1 *Officium teſtis eſt publicum, & neceſſarium non ſolum in pecuniarijs cauſis ſed in criminalibus quoque.*

2 *Intereſt Reip. maleficia puniri, & prouinciam expugnari malis hominibus.*

3 *Teſtes cõpelli poßunt ad teſtimonium ferẽdũ. Quidã tamẽ compelli non poſſunt,& qui ſint.*

4 *Niſi in certis caſibus,& in quibus.*

5 *Conſilium Iulij Clari ab actore approbatum*

6 *circa pradicta.*

7 *Teſtes quibus modis compelli poßunt.*

8 *Circa compulſionem teſtium obſeruanda eſt conſuetudo, & ſtylus loci.*

9 *Teſtes an debeant euocari de vna Ciuitate ad aliã ferẽdi teſtimonij cauſa,an vero eorũ examẽ alteri cõmitti, attẽditur conſuetudo loci.*

10 *Forma citandi teſtem ad teſtimoniũ ferendũ.*

11 *Alia forma breuior.*

An,& quando teſtem ad teſtimonium ferendum, & quibus modis poſſunt compelli cum ſuis formis.

Cap. III.

Cap. III.

1 OFficium † testis est publicum, & necessariũ Glos. in rubr. extra de testib. cogen. nec solum in pecuniarijs causis, sed in crimina lib. l. si quando, vbi Glos. & Bart. C. de testibus
2 l. 3. §. lege ff. eod. † Interest enim Reipublicæ maleficia puniri, & prouinciã expuguari malis
3 hominibus. † Ideo receptũ est vt testes ad testimonium ferendũ compellãtur si id facere re-
4 cusent † nisi tamen ij sint, qui regulariter cogi non possunt, vt puta parens contra filium, & e conuerso, gener aduersus socerum & e contra priuignus & aduersus, vitricum, e contra agnati, aduersus agnatos, affines aduersus affines, collaterales vsque ad tertium gradum, vxor contra virum liberti contra pa-
5 tronos, & eorum liberos † qui nihilominus etiam ipsi cogi possunt examini se subijcere, quando aliter veritas haberi non potest, quia tali casu etiam priuilegiati ad testimonium ferendum compelli possunt, ne veritas occulte-
6 tur. Clar. q. 24. vers. scias tamen. † Consulo tamen sibi iuxta consilium Clari in hoc proposito, vt quantum fieri potest a similibus testibus, qui de iure cogi non possunt examinandis abstineas, & vbi occurret casus quod veritas aliter haberi non posset, & delictum esset atrox, posses ad illorum examen deueni-re consulto prius Principe. Clar. q. 24. ver. scias
7 tamen in fi. † Compelluntur autem testes ad

testimonio ferendum pluribus modis, puta multa indicta capitis pignoribus, aut per exilij comminationē, aut per carcerationem, aut per torturam, aut in subsidium à Iudice Ecclesiastico per excommunicationem, suspensionem, interdictum, & depositionem, Ange. de Perus. in tract. de testibus fol mihi 99. numero 23. & seqq. Contard. de offic. prætor. fol. mihi 113. num. 6.
8 † Sed in primis attendendus est
9 stylus, & consuetudo loci, in quo versabit, quæ etiam obseruanda est, quando subiratur, an testes possint euocari de vna Ciuitate in aliam, ferendi testimonij causa, an alias dictū examen alteri committendum, l. 3. §. testes ff. de testibus Foller. in verbo capiat informationem nu. 32. Clar. q. 26. versi. sed quæro.

Forma citandi testes ad informandū Curiam.

10 † Forma autem citandi testem ad testimonium peribendum talis erit videlicet. Pone prius nomen Iudicis, deinde T. Tibi N. tenore præsentium præcipimus, & expresse mandamus, quatenus statim visis, & receptis præsentibus, & post quam vigore presentium fueris requisitus sub pæna scutorum 500. auri Cameræ, &c. applicandorum, &c. vel sub pœna exilij, &c. vel (& hoc in subsidium) sub pœnam excommunicationis, &c. debeas coram nobis, & nostra Curia comparuisse, & te personaliter præsentasse ad nos, & illam eandem nostram Curiam informandam de nonnullis ad eam

spe

ſpectan. de quibus te informatum eſſe nobis conſtat, alioquin, &c. In quorũ, &c. Dat. &c. die, &c. menſis, &c. anni, &c.

Alia forma breuior.

11 Vel breuius in curia, Citetur N. ad informandum Curiam ad ſtatim ſub pœna mandati executiui, inſtante Fiſco, Charitas Not.

Vel aliter iuxta ſtylum Curiæ aquo nullatenus recedendum eſt, vt dixi.

SCHOLIA IN CAP. III.

COgendos eſſe teſtes ad feren. teſtimoniũ vulgare eſt, ne iuſtitia neglectui habeatur, & ne veritas in qua Reipublicæ, quies, & trãquillitas collocata eſt, deliteſcat, nã niſi cogi poſsẽt, ſcaturirẽt ſceleſti, qui viri probis negotiũ faceſſerent, ex raptoque impunè viueretur ne ab hoſpite hoſpes tutius foret, nec ſocer à genero, id que paſſim militaret, tã in ciuilibus, in quibus de fortunis, agitur, quã in criminalibus, in quibus de pœna corporali quæ maior eſt quacunque pecuniaria. Quare meritò compelli poſſunt ij, qui etiam veritatem occultantes, ſeque difficiles in comparendo, dum vocati ſunt, præſtantes, crimine ſtellionatus puniri poſſunt. Nell. in tract. de teſti. numer. 39. relatus à Monticello in ſuo repert. teſt. poſito in 4. volum. tract. fol. 258. tit. Compelli quomodo poſſ. teſtes, & multum ſingulariter dicit Nell. quod non punietur hic teſtis falſi, quia falſitas teſtium eſt proprie per iura-

iuramentum, sed isti non iurauerunt, ego &c. criminaliter ergo pœna extraordinaria stellionatus punietur, sed ciuiliter parti ad interesse, vel Reipublicę per actionem de dolo.

Et materiam hanc plenè prosequitur Nella sub num.40. vers. Qualiter testes. Monticell. in eodem tract. in tit. Compelluntur testes regulariter, & in tit. cogendi quando sint testes in causa ciuili. Addo omnino videndum Andreã Gayll. lib. 1. obseruat. 100. tit. de test. ad perhib. testimo. cogendis cum multis sequentibus titulis. Fac illum locum adeas, quia non patietur te in hac materia esse ieiunium, sed saturum, qui parum fidendum est de his, quæ sub quodam angusto scribendi genere clauduntur in breui opusculo, Ideo prout è re cliẽtis tui esse cognoueris, consule proprios exuberantes materiæ tractatus, & si vis securè nauigare.

Memini me in hac materia testium cogendorum quendam veluti mortuum suscitasse. Quidam, Doctor accusauerat vxorẽ suam de adulterio, & quod immisisset incendium in studium suum, vt & maritum & libros combureret, combusta verè meliore eorum parte, citari curauerat quendam affinem vxoris suę sub vicario Iustitiæ, tunc Iacobo Antonio Carpano, vt testificaretur in ijs, quæ maximè sedebant vxoris existimationem, nec poterat ille

ille vir probus, si examini subiectus fuisset, nõ fateri. Ab hac animi molestia eũ liberaui per tex. in l. 4. ff. testi. Circa quem insistit. Moder. Rom. de oppos. con. testes, q. 54. num. 13. 14. in 2. vol. Molestiæ fuit D. Vicarij, vt sicuti honoris sui cupidus, ita & alieni fore, nec tamẽ iustitiæ tramites violaret, & sequutus est Clar. in quæst. 24. vers. Scias tamen, vbi dicit, quod quantam potest, debet Iudex abstinere ab examinando testes, qui de iure examinari regulariter non possunt. Vis plura: Quod ab vtraque parte sportulas spõte oblatus retuli, illo, quod vxoris famam labefactari ab eo, vti irato marito non essem passus, hoc, quod eum subtraxissem a necessitate ferendi testimonij.

Num. 7. Compellantur.

EGregius est locus ad hanc ratio. Ang. in tract. de testi. in cap. item cũ agitur nu. 23. 24. cuius integra verba huc libet afferre. Quærit Angelus quomodo testes cõpelli possint ad perhibendum: Respondet multa iudicia per l. 1. ff. seq. iusdic. nõ obtemper. vel captis pignoribus, exemplo tutoris, vel curatoris satisdare nolentis, quorum publicũ est officiũ sicut testium, vel ad exemplum parentum qui noluñt alere filios. Item potest secundum consuetudinẽ Ciuitatis, Item per IudicemEcclesiasticum posset excommunicari, ad quam pœnam deueniendum est, cum alia remedia deficiunt, vbi insurgit contra Prælatos, qui pro-

qua-

qualibet re leui excommunicant, vide eundem Gyll. d. obser. 110. num. 9. & 10. obser. 98.

Num. 9. Quæ ita obseruanda.

DAntur litteræ remissoriæ, seu subsidiales Iudici, in cuius territorio reperiuntur testes de consuetudine. In multis tamē casibus expertus sum magnam causæ cognitionem adhibet in concedendo litteras subsidiales, vt in causa Egr. Equitis Alexandri Beccariæ cōtra Equitē Alexandrum Verrium, tandem destinatus eo fuit Barthol. Brasca I. C. ac Vicarius generalis vir perspectæ probatis. Et in materia harū remissoriarū cōcedēdarum, aut denegandarum, responsum reddidit plenum, quod cum alijs imprimetur. Interim verò ne te pigeat videre. Sim. de Præt. in cō. 14. Iacob. Menoch. nouiss. omnium qui in manus meas incidit, Laderch. Imolēs. in cons. 202. per totum, & eundem Præsid. de Arbitr. Iud. casu 250. vbi plurimum arbitrio Iudicis in eis permittendis tribuit. Non sum longior.

SVMMARIVM.

1 *Testes aliquando torquentur ex varijs caussis ex quibus.*

2 *Qualis autem tortura prædictis inferenda at relinquitur arbitrio Iudicis.*

3 *Arbitrium prædictum debet regolari iuxta personarum, & factorum qualitatem.*

4 *An dādæ sint defensiones talibus ante torturā.*

5 *Forma decreti torquendi testem infamem.*

6 *For-*

6 *Forma decreti torquendi testem varium, vacillantem, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio deposuit.*

7 *Testes varij aliquando torquentur, vt dicant à quo fuerint subornati.*

8 *Testis recedens a priore dicto præsertim magis verisimili præsumitur subornatus.*

9 *Forma decreti torquendi talẽ testẽ variũ, &c. ad effectũ vt dicat à quo fuerit subornatus.*

10 *Testis verisimiliter informatus dicitur ille qui tempore cõmissi delicti fuit in loco commissi delicti, & potuit videre, & negat adfuisse vel vidisse.*

11 *Item qui extraiudicialiter dixit se aliquid scire postea in iudicio negauit.*

12 *Item vicinus.*

13 *Item domesticus.*

14 *Item solitus frequentare viam in qua est commissum delictum, & est alias persona malæ opinionis.*

15 *Debent tamen apparere probationes in actis, quod tales testes scirent, vel scire possunt veritatem facti.*

16 *Forma decreti torquendi testem verisimiliter informatum.*

17 *Testes verisimiliter informati debent torqueri leuius arbitrio* Iudicis.

18 Iudex *arbitrari debet quod testes verisimiliter informati torqueri debeant.*

An

Decretum torquendi testem varium, vacillantem, &c. qui aliud extra iudicialiter, aliud iudicialiter dixit.

6 † Tunc D. sedens, &c. Visis, &c. visa variatione ipsius examinati, qui in præcedenti suo examine dixit, se vidisse Meuium percutientem Titium, & modo negat se illum vident vel vidisse percutientem lapide, & tali loco, modo ait vidisse, percutientem ense, & alio in loco quam prius deposuerat, vel qui aliud extraiudicialiter præsentibus testibus affirmauit aliud vero modo iudicialiter examinatus deponere non dubitauit, Ad tollendum omnẽ macula periurij, si qua inest, ab eius persona, (& hoc si primum dictum fuit iuratum) vel ad purgandum omnem defectum varietatis, siquis inest, & ad videndum in quo dicto ipse examinatus persistat, ac ad omnem aliud meliorem finem, & effectum mandauit eundem examinatum duci ad locum torturæ, &c.

De eodem ad sciendum à quo fuerint subornati.

7 † Aliquando tamen solent etiam torqueri huiusmodi testes varij, & diuersa deponentes non ad effectum videndi in quo dicto persistant, vt supra dictum est, sed ad sciendum ab ipsis a quo, siue quibus fuerint subornati ad reuocandum eorum examen. Puta si Titius dicat se vidisse Meuium furtum committere, & huiusmodi suam dispositionem comittentur plu-

plures circumstantię verę, vel magna verisimi litudo, ita vt si postea dicat se non vidisse Meuium, vel alium vidisse, & concludentem rationem non adducat huiusmodi suæ reuocationis, & variationis: vtiq; tunc talis testis nõ erit torquendus ad effectum videndi in quo dicto persistat, sed sciendi ab ipso a quo, siue quibus subornatus fuerit ad suam priorem de
8 positionem reuocandam, † vel mutandã, præsumitur enim quod a suo priore dicto recedat subornatus. Rol. a Vall. in cons. 73. num. 33. Mascard. de prob. concl. 1340. num. 8.

Decretum torquendi ad detegendum subornationem

Forma autem talis erit, videlicet.

9 † Tunc D. sedens, &c. Visis &c. visa depositione facta per ipsum examinatũ sub die, &c. in qua asseruit vidisse Meuium furtum committere, consideratisq; pluribus circumstãtijs, dictam depositionem concomitantibus, quæ verificatæ fuerunt, & quæ sunt ideo verisimiles, vt omnino credẽdũ sit ipsum examinatũ in dicta testificatione verum dixisse, modo autem mentiri, præsertim cum ea, quæ in prima depositione deposuit, vltioneus de plano deposuerit, nec modo sufficientem, aut verisimilem causã alleget huiusce suæ variationis, proptereaq; valde credibile, ac verisimile sit ipsum examinatum ad dictam priorem depositionem reuocandam, ab aliquo subornatum

eundem authorem sub cap.6.num.31.32.33. Nam subscribens præsumitur habere omnium scientiam quibus subscribit, & quòd illa legerit,& si negaret se legisse scripturam,& quod fuit deceptus,tenere hoc probare Clar. q 53.vers.Quintus est casus. Io. Amicis cons. 12.nu.6. Præses Menoch. de præsump. lib. 3. præs 66.

SVMMARIVM.

1 *Officium testis est publicum, & necessarium non solum in pecuniarijs causis sed in criminalibus quoque.*

2 *Interest Reip. maleficia puniri, & prouinciam expugnari malis hominibus.*

3 *Testes cōpelli possunt ad testimonium ferēdū. Quidā tamē compelli non possunt,& qui sint.*

4 *Nisi in certis casibus,& in quibus.*

5 *Consilium Iulij Clari ab actore approbatum*

6 *circa prædicta.*

7 *Testes quibus modis compelli possunt.*

8 *Circa compulsionem testium obseruanda est consuetudo, & stylus loci.*

9 *Testes an debeant euocari de vna Ciuitate ad aliā ferēdi testimonij causa,an vero eorū examē alteri cōmitti, attēditur consuetudo loci.*

10 *Forma citandi testem ad testimoniū ferendū.*

11 *Alia forma breuior.*

An,& quando testem ad testimonium ferendum, & quibus modis possunt compelli cum suis formis.

Cap.III.

Cap. III.

1 OFficium † testis est publicum, & necessariũ Glos. in rubr. extra de testib. cogen. nec solum in pecuniarijs causis, sed in crimina lib. l. si quando, vbi Glos. & Bart. C. de testibus
2 l. 3. §. lege ff. eod. † Interest enim Reipublicæ maleficia puniri, & prouinciã expuguari malis
3 hominibus. † Ideo receptũ est vt testes ad testimonium ferendũ compellãtur si id facere re
4 cusent † nisi tamen ij sint, qui regulariter cogi non possunt, vt puta parens contra filium, & e conuerso, gener aduersus socerum & e contra priuignus & aduersus, vitricum, e contra agnati, aduersus agnatos, affines aduersus affines, collaterales vsque ad tertium gradum, vxor contra virum liberti contra pa-
5 tronos, & eorum liberos † qui nihilominus etiam ipsi cogi possunt examini se subijcere, quando aliter veritas haberi non potest, quia tali casu etiam priuilegiati ad testimonium ferendum compelli possunt, ne veritas occulte-
6 tur. Clar. q. 24. vers. scias tamen. † Consulo tamen sibi iuxta consilium Clari in hoc proposito, vt quantum fieri potest a similibus testibus, qui de iure cogi non possunt examinandis abstineas, & vbi occurret casus quod veritas aliter haberi non posset, & delictum esset atrox, posses ad illorum examen deuenire consulto prius Principe. Clar. q. 24. ver. scias
7 tamen in fi. † Compelluntur autem testes ad

testimonio ferendum pluribus modis, puta multa indicta capitis pignoribus, aut per exilij comminationē, aut per carcerationem, aut per torturam, aut in subsidium à Iudice Ecclesiastico per excommunicationem, suspensionem, interdictum, & depositionem, Ange. de Perus. in tract. de testibus fol mihi 99. numero 23. & seqq. Contard. de offic. prætor. fol. mi
8 hi 113. num. 6. † Sed in primis attendendus est
9 stylus, & consuetudo loci, in quo versabit, quæ etiam obseruanda est, quando subiratur, an testes possint euocari de vna Ciuitate in aliam, ferendi testimonij causa, an alias dictū examen alteri committendum, l. 3. §. testes ff. de testibus Foller. in verbo capiat informatio ncm nu. 32. Clar. q. 26. versi. sed quæro.

Forma citandi testes ad informandū Curiam.

10 † Forma autem citandi testem ad testimonium peribendum talis erit videlicet. Pone prius nomen Iudicis, deinde T. Tibi N. tenore præsentium præcipimus, & expresse mandamus, quatenus statim visis, & receptis præsentibus, & post quam vigore presentium fueris requisitus sub pæna scutorum 500. auri Cameræ, &c. applicandorum, &c. vel sub pœna exilij, &c. vel (& hoc in subsidium) sub pœnam excommunicationis, &c. debeas coram nobis, & nostra Curia comparuisse, & te personaliter præsentasse ad nos, & illam eandem nostram Curiam informandam de nonnullis ad eam

spe

ſpectan. de quibus te informatum eſſe nobis conſtat, alioquin, &c. In quorũ, &c. Dat.&c. die, &c. menſis, &c. anni, &c.

Alia forma breuior.

11 Vel breuius in curia, Citetur N. ad informandum Curiam ad ſtatim ſub pœna mandati executiui, inſtante Fiſco, Charitas Not.

Vel aliter iuxta ſtylum Curiæ aquo nullatenus recedendum eſt, vt dixi.

SCHOLIA IN CAP. III.

COgendos eſſe teſtes ad feren. teſtimoniũ vulgare eſt, ne iuſtitia neglectui habeatur, & ne veritas in qua Reipublicæ, quies, & trãquillitas collocata eſt, deliteſcat, nã niſi cogi poſsẽt, ſcaturirẽt ſceleſti, qui viri probis negotiũ faceſſerent, ex raptoque impunè viuere tur ne ab hoſpite hoſpes tutius foret, nec ſocer à genero, id que paſſim militaret, tã in ciuilibus, in quibus de fortunis, agitur, quã in criminalibus, in quibus de pœna corporali quæ maior eſt quacunque pecuniaria. Quare meritò compelli poſſunt ij, qui etiam veritatem occultantes, ſeque difficiles in comparendo, dum vocati ſunt, præſtantes, crimine ſtellionatus puniri poſſunt. Nell. in tract. de teſti. numer. 39. relatus à Monticello in ſuo Repert. teſt. poſito in 4. volum. tract. fol. 258. tit. Compelli quomodo poſſ. teſtes, & multum ſingulariter dicit Nell. quod non punietur hic teſtis falſi, quia falſitas teſtium eſt proprie per iura-

iuramentum, sed isti non iurauerunt, ego &c. criminaliter ergo pœna extraordinaria stellionatus punietur, sed ciuiliter parti ad interesse, vel Reipublicę per actionem de dolo.

Et materiam hanc plenè prosequitur Nella sub num. 40. vers. Qualiter testes. Monticell. in eodem tract. in tit. Compelluntur testes regulariter, & in tit. cogendi quando sint testes in causa ciuili. Addo omnino videndum Andreã Gayll. lib. 1. obseruat. 100. tit. de test. ad perhib. testimo. cogendis cum multis sequentibus titulis. Fac illum locum adeas, quia non patietur te in hac materia esse ieiunium, sed saturum, qui parum fidendum est de his, quæ sub quodam angusto scribendi genere clauduntur in breui opusculo, Ideo prout è re cliẽtis tui esse cognoueris, consule proprios exuberantes materiæ tractatus, & si vis securè nauigare.

Memini me in hac materia testium cogendorum quendam veluti mortuum suscitasse. Quidam, Doctor accusauerat vxorẽ suam de adulterio, & quod immisisset incendium in studium suum, vt & maritum & libros combureret, combusta verè meliore eorum parte, citari curauerat quendam affinem vxoris suę sub vicario Iustitiæ, tunc Iacobo Antonio Carpano, vt testificaretur in ijs, quæ maximè sedebant vxoris existimationem, nec poterat

ille vir probus,si examini subiectus fuisset,nõ fateri. Ab hac animi molestia eũ liberaui per tex.in l.4.ff.testi. Circa quem insistit. Moder. Rom.de oppos.con.testes,q.54. num.13.14.in 2.vol.Molestiæ fuit D.Vicarij,vt sicuti honoris sui cupidus, ita & alieni fore, nec tamẽ iustitiæ tramites violaret,& sequutus est Clar. in quæst.24.vers.Scias tamen, vbi dicit,quod quantam potest, debet Iudex abstinere ab examinando testes, qui de iure examinari regulariter non possunt. Vis plura: Quod ab vtraque parte sportulas spõte oblatus retuli,illo,quod vxoris famam labefactari ab eo,vti irato marito non essem passus,hoc,quod eum subtraxissem a necessitate ferendi testimonij.

Num.7. Compellantur.

EGregius est locus ad hanc ratio. Ang. in tract.de testi.in cap. item cũ agitur nu. 23.24.cuius integra verba huc libet afferre. Quærit Angelus quomodo testes cõpelli possint ad perhibendum: Respondet multa iudicia per l.1.ff.seq.iusdic.nõ obtemper. vel captis pignoribus, exemplo tutoris,vel curatoris satisdare nolentis, quorum publicũ est officiũ sicut testium,vel ad exemplum parentum qui nolũt alere filios. Item potest secundum consuetudinẽ Ciuitatis, Item per IudicemEcclesiasticum posset excommunicari,ad quam pœnam deueniendum est, cum alia remedia deficiunt,vbi insurgit contra Prælatos,qui pro-

qua-

qualibet re leui excommunicant, vide eundem Gyll. d. obser. 110. num. 9. & 10. obser. 98.

Num. 9. Quæ ita obseruanda.

DAntur litteræ remissoriæ, seu subsidiales Iudici, in cuius territorio reperiuntur testes de consuetudine. In multis tamē casibus expertus sum magnam causæ cognitionem adhibet in concedendo litteras subsidiales, vt in causa Egr. Equitis Alexandri Beccariæ cōtra Equitē Alexandrum Verrium, tandem destinatus eo fuit Barthol. Brasca I. C. ac Vicarius generalis vir perspectæ probatis. Et in materia harū remissoriarū cōcedēdarum, aut denegandarum, responsum reddidit plenum, quod cum alijs imprimetur. Interim verò ne te pigeat videre. Sim. de Præt. in cō. 14. Iacob. Menoch. nouiss. omnium qui in manus meas incidit, Laderch. Imolēs. in cons. 202. per totum, & eundem Præsid. de Arbitr. Iud. casu 250. vbi plurimum arbitrio Iudicis in eis permittendis tribuit. Non sum longior.

SVMMARIVM.

1 *Testes aliquando torquentur ex varijs causis ex quibus.*

2 *Qualis autem tortura prædictis inferenda at relinquitur arbitrio* Iudicis.

3 *Arbitrium prædictum debet regolari iuxta personarum, & factorum qualitatem.*

4 *An dādæ sint defensiones talibus ante torturā.*

5 *Forma decreti torquendi testem infamem,*

6 *For-*

6 *Forma decreti torquendi testem varium, vacillantem, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio deposuit.*

7 *Testes varij aliquando torquentur, vt dicant à quo fuerint subornati.*

8 *Testis recedens a priore dicto præsertim magis verisimili præsumitur subornatus.*

9 *Forma decreti torquendi talẽ testẽ variũ, &c. ad effectũ vt dicat à quo fuerit subornatus.*

10 *Testis verisimiliter informatus dicitur ille qui tempore cõmissi delicti fuit in loco commissi delicti, & potuit videre, & negat adfuisse vel vidisse.*

11 *Item qui extraiudicialiter dixit se aliquid scire postea in iudicio negauit.*

12 *Item vicinus.*

13 *Item domesticus.*

14 *Item solitus frequentare viam in qua est commissum delictum, & est alias persona malæ opinionis.*

15 *Debent tamen apparere probationes in actis, quod tales testes scirent, vel scire possunt veritatem facti.*

16 *Forma decreti torquendi testem verisimiliter informatum.*

17 *Testes verisimiliter informati debent torqueri leuius arbitrio Iudicis.*

18 *Iudex arbitrari debet quod testes verisimiliter informati torqueri debeant.*

An

An, & quando, & quomodo testes torquendi sint cum suis formis. Cap. IV.

1 Aliquando † testes torturæ subijciuntur, & hoc fit varijs ex causis, puta quia infames, vel socij criminis, vel varij vel aliud extraiudicialiter aliud in iudicio deposuerunt, vel delicto interfuerunt, & tamen dicunt neminem vidisse, aut cognouisse, vel sunt verisimiliter informati, & sunt suspecti quod veritatem dicere recusent, vel sunt viles, & vltronei se ingerunt ad testimonium ferendum, vel sunt conuicti de mendacio ex dicto alterius dignioris licet solius, & alijs similibus ex causis. Clar. q. 25. per totum. Boss. in titu. de tortu. testi. numero
2 9. 10. & 11. † Qualis vero tortura inferēda sit, & qui modus in ea inferenda seruandus. & an grauis, vel leuis id tortum arbitrio Iudicis cō
3 mittitur. † Itaque poteris tu vbi casus contingat iuxta personarum, & factorum qualitatē arbitrium tuum, vel moderari, vel extendere. Clar. quæst. 25. versicu. torquantur etiam testes, in fine. † Et licet in aliquibus casibus multi Doctores teneant, antequam ad turturam contra testes deueniatur illis dādum esse terminum ad deducendum si quid in contrarium habent ad torturam euitandam. Boss. in tit. de mand. ab homi. post num. 30. Tamen scias tu communi[illegible] receptum in practica, vt sem-

ſemper & quandocunq; abſque aliqua diſputatione teſtes torqueri poſſint, & cum effectu torquentur, vt euitetur timor ſubornationis quæ de facili fieri poſſet. Clar. d. q. 25. verſ. fin. in fi. Et quoniam rem tibi me gratam facturũ eſſe arbitrior, ſi formulas inſerendi torturam in caſibus prædictis tibi ſuppoſuero, Idcirco illas adſcribere non recuſabo. Si ergo teſtis aliqua facti, vel iuris infamia laborabit erit ille torquendus ad effectum purgandi infamiam prædictam, & tollendi huiuſmodi exceptionem quæ contra talem teſtem opponi poſſet. Forma autem decreti talis erit videlicet.

Decretum torquendi teſtem infamem, vel alia exceptione laborantem.

5 †Tunc D. ſedens, &c. viſis, &c. ſtante qualitate perſonæ ipſius examinati, conſiderata infamiæ nota, qua effectus reperitur, ad tollẽdam maculam prædictam, & vt eius dictum magis afficiat nominatum, ac ad omnẽ alium meliorẽ finem, & effectum, mandauit ipſum examinatũ duci ad locum torturæ, ibiq. ſpoliari, ligari, & funi applicari, &c.

Secretum torquendi ſocium criminis remi.

Si vero fuerit ſocius criminis quomodo agendum ſit habebis infra lib. 2. cap. 9. num.

Quod ſi varius vacillans, vel aliud extraiudicium, ſ aliud in iudicio depoſuerit, ita formam dum erit decretum, videlicet.

De-

Decretum torquendi testem varium, vacillantem, & qui aliud extra iudicialiter, aliud iudicialiter dixit.

6 † Tunc D. sedens, &c. Visis, &c. visa variatione ipsius examinati, qui in præcedenti suo examine dixit, se vidisse Meuium percutientem Titium, & modo negat se illum videnti vel vidisse percutientem lapide, & tali loco, modo ait vidisse, percutientem ense, & alio in loco quam prius deposuerat, vel qui aliud extraiudicialiter præsentibus testibus affirmauit aliud vero modo iudicialiter examinatus deponere non dubitauit, Ad tollendum omnẽ macula periurii, si qua inest, ab eius persona, (& hoc si primum dictum fuit iuratum) vel ad purgandum omnem defectum varietatis, si quis inest, & ad videndum in quo dicto ipse examinatus persistat, ac ad omnem aliud meliorem finem, & effectum mandauit eundem examinatum duci ad locum torturæ, &c.

De eodem ad sciendum à quo fuerint subornati.

7 † Aliquando tamen solent etiam torqueri huiusmodi testes varij, & diuersa deponentes non ad effectum videndi in quo dicto persistant, vt supra dictum est, sed ad sciendum ab ipsis a quo, siue quibus fuerint subornati ad reuocandum eorum examen. Puta si Titius dicat se vidisse Meuium furtum committere, & huiusmodi suam dispositionem comittentur plu-

plures circumstantię verę, vel magna verisimi litudo, ita vt si postea dicat se non vidisse Meuium, vel alium vidisse, & concludentem rationem non adducat huiusmodi suæ reuocationis, & variationis: vtiq; tunc talis testis nō erit torquendus ad effectum videndi in quo dicto persistat, sed sciendi ab ipso a quo, siue quibus subornatus fuerit ad suam priorem de
8 positionem reuocandam, † vel mutandā, præsumitur enim quod a suo priore dicto recedat subornatus, Rol. a Vall. in cons. 73. num. 33. Mascard. de prob. concl. 1340. num. 8.

Decretum torquendi ad detegendum subornationem

Forma autem talis erit, videlicet.

9 † Tunc D. sedens, &c. Visis &c. visa depositione facta per ipsum examinatū sub die, &c. in qua asseruit vidisse Meuium furtum committere, consideratisq; pluribus circumstātijs, dictam depositionem concomitantibus, quæ verificatæ fuerunt, & quæ sunt ideo verisimiles, vt omnino credēdū sit ipsum examinatū in dicta testificatione verum dixisse, modo autem mentiri, præsertim cum ea, quæ in prima depositione deposuit, vltioneus de plano deposuerit, nec modo sufficientem, aut verisimilem causā alleget huiusce suæ variationis, proptereaq; valde credibile, ac verisimile sit ipsum examinatum ad dictam priorem depositionem reuocandam, ab aliquo subornatum

fuisse. Ad effectum sciendi, ab ipso examinato, an ab aliquo, siue aliquibus, & a quo seu quibus subornatus fuerit, ad dictam priorem depositionem reuocandam, ac ad omnem alium meliorem finem, effectum citra tamen praeiudicium, quorumcumque iurium fisco, ex dicta priore depositione competentium, & acquisitorum quibus per praesentem torturam, nullo modo praeiudicare intendit, & non alias aliter, &c. de quo expresse protestatus fuit, & protestatur: Mandauit ipsum examinatum duci ad locum torturae, &c.

10 † Vbi autẽ appareret ipsum testem esse de facto super quo interrogatur verisimiliter in formam illudque deponere recusare, quia videlicet, tempore commissi delicti constat fuisse in loco delicti commissi, & potuisse videre quomodo factũ sese habuisset, & ipse vel negaret adfuisse, vel vidisse. Foller. in verbo capiat informationẽ. nu. 19. & 20. & de hoc conuincitur saltem per vnum testẽ, qui sit dignior
11 ipso negante. Foller. d. verb. nu. 22. † vel constat quod extraiudicialiter confessus fuit, se
12 habere notitiã facti & postea negat. † vel est vicinus loco commissi delicti, Foller. vbi sup.
13 nu. 18. † vel est domesticus, Boss. de tortur. te-
14 sti. nu. 9. 10. & 11. † vel est solitus frequentare viam, in qua commissum fuit delictum & est alias personas malę opinionis, & famae. Foller. vbi sup. n. 27. aut alia de causa potest ipse

Iudex

Iudex conijcere, quod ille recuset veritatem
15 fateri† & apparent in actis probationes, q̃ tales testes negantes sciunt, vel scire debent veritatem facti, Foll. in d. verb. num. 24. & cõstat de delicto saltem in genere cõmisso, Foll. ibidẽ d. n. 24. infrascripta decreti formula ad torturam contra ipsum deuenire poteris, videlicet.

Decretum torquendi testes verisimiliter iuformatos.

16 †Tunc Dominus visis, & auditis prædictis, & pluribus monitionibus ipsi examinato factis vt veritatem fateatur, consideratoq; quod ipse fuit præsens in loco vbi homicidium cõmissum, fuit tẽpore, quo illud fuit cõmissum, & quod verisimiliter potuit videre, quomodo factum se habuerit, vel qui fuerint delinquentes, aut quibus vestimẽtis induti vel quibus armis, armati incederẽt, licet ipse hoc expresse inficiari conetur, ac consideratis alijs iudicijs, ex processu resultantibus, & contra dictum examinatum facientibus, &c.

Ad effectũ habendi ab ipso examinato plenam, & integram veritatem, super præmissis, de quibus, vt dictum est, verisimiliter apparet informatus, atque ad omnem alium meliorẽ finem, & effectum mandauit ipsum examinatum duci ad locum torturæ, &c.

Vel considerato, quod ipse examinatus est vicinus, vel est solitus frequentare locum, in quo fuit repertum cadauer, & quod propte-

rea potest esse informatus de veritate facti, ac de ipsis, delinquentibus, concurrent etiã ma la fama, & opinione ipsius examinati, &c.

Vel consideratis verbis, per ipsum examinatum extraiudicialiter prolatis, de quibus in processu. Ex quo apparet manifeste, quod ipse est informatus de veritate facti, & de ipsis delinquentibus, &c.

Ex prædictis quæ exempli gratia hic posui poterit quilibet colligere, quomodo in similibus occurrentibus causis paucis immutatis procedendũ sit ad torturã contra testes.

17 Circa quod †illud in primis, animaduertendũ est, vt ne ipsi testes ita grauiter torqueantur, ac si principales rei forent, sed leuius arbi
18 trio Iudicis, †qui etiã arbitrari debuerit quã do plures, & quando pauciores, quando aliqui, & quando oẽs iuxta factorum, & personarum qualitatem tormentis subijciendi sunt. Clar. quæst. 25. vers. torqueatur etiam in fine.

SCHOLIA IN CAP. IIII.

Tit. *An & quando, & quo testes torquendi sint cum suis formulis.*

TOrtura testium latè patet, & iustissimus excurrendi expatiandique campus, ita vt actor hic tantum ludere in parua cymba possit. Exigit enim verè integrum tractatum, quia vix omnes causæ, ob quas testis torquen dus

dus est, explicari possunt a quo quam bonæ memoriæ, & fœlici ingenio prædito Iudex attamen debet maximè laborare in tortura testis, qui non pro suo delicto, sed in alienum commodum, aut incommodum testificari cogitur quia indebite, & sine indicijs torquēs, punitur Moder. Rom. q. 37. num. 114. vers. Amplia, & num. 115. vbi dicit ampliari etiā, quod ille testis fateretur id, quod primò negauerat. Quia non est attendendum, quòd res deuenit ad optimum finem, vide ibi, quia ordinate de hoc agit, & Scaccia d. trac. cap. 137. nu. 181. in fine.

Si vis scire casus, in quibus testis potest torqueri, & è cōtra quia cognito vno de cōtraijs cognoscitur & reliquum, vide Mod. Rom. in Repertorio & indice, in verbo & littera tortura Scaccia cap. 86. num. 14. & cap. 97. num. 180. Clar. nostrum in q. 25. per totum, Boss. de tortura test. num. 9.

Sed quæro opportunè, si testis petat copiā inditiorum, antequam torqueatur, an danda sit, hāc quæstionem plene exam. d. Mod. Rom. q. 39. num. 116. vsque ad num. 130. & 147. Ex cuius dictis habeas cōpendiosè duo consilia Iurisconsultorum inter se pugnantia in vrbe. Verum cum Mediolani vt plurimum Iudices inhæreant practicæ aut Bossij, aut Clari l. pro mostro haberetur ab eis recedere, concludentibus non esse dandam copiam. Clar. §. fi.

iuramentum, sed isti non iurauerunt, ego &c. criminaliter ergo pœna extraordinaria stellionatus punietur, sed ciuiliter parti ad interesse, vel Reipublicę per actionem de dolo.

Et materiam hanc plenè prosequitur Nella sub num. 40. vers. Qualiter testes. Monticell. in eodem tract. in tit. Compelluntur testes regulariter, & in tit. cogendi quando sint testes in causa ciuili. Addo omnino videndum Andreã Gayll. lib. 1. obseruat. 100. tit. de test. ad perhib. testimo. cogendis cum multis sequentibus titulis. Fac illum locum adeas, quia non patietur te in hac materia esse ieiunium, sed saturum, qui parum fidendum est de his, quæ sub quodam angusto scribendi genere clauduntur in breui opusculo, Ideo prout è re cliẽtis tui esse cognoueris, consule proprios exuberantes materiæ tractatus, & si vis securè nauigare.

Memini me in hac materia testium cogendorum quendam veluti mortuum suscitasse. Quidam, Doctor accusauerat vxorẽ suam de adulterio, & quod immisisset incendium in studium suum, vt & maritum & libros combureret, combusta verè meliore eorum parte, citari curauerat quendam affinem vxoris suę sub vicario Iustitiæ, tunc Iacobo Antonio Carpano, vt testificaretur in ijs, quæ maximè sedebant vxoris existimationem, nec poterat

illle

ille vir probus,si examini subiectus fuisset,nõ fateri. Ab hac animi molestia eũ liberaui per tex.in l.4.ff.testi. Circa quem insistit. Moder. Rom.de oppos.con.testes,q.54. num.13.14.in 2.vol.Molestiæ fuit D.Vicarij,vt sicuti honoris sui cupidus , ita & alieni fore, nec tamẽ iustitiæ tramites violaret,& sequutus est Clar. in quæst.24.vers.Scias tamen , vbi dicit,quod quantam potest, debet Iudex abstinere ab examinando testes, qui de iure examinari regulariter non possunt. Vis plura: Quod ab vtraque parte sportulas spõte oblatus retuli,illo,quod vxoris famam labefactari ab eo,vti irato marito non essem passus,hoc,quod eum subtraxissem a necessitate ferendi testimonij.

Num.7. Compellantur.

EGregius est locus ad hanc ratio. Ang. in tract.de testi.in cap. item cũ agitur nu. 23.24.cuius integra verba huc libet afferre. Quærit Angelus quomodo testes cõpelli possint ad perhibendum: Respondet multa iudicia per l.1.ff.seq.iusdic.nõ obtemper. vel captis pignoribus, exemplo tutoris,vel curatoris satisdare nolentis, quorum publicũ est officiũ sicut testium,vel ad exemplum parentum qui nolũt alere filios. Item potest secundum consuetudinẽ Ciuitatis, Item per IudicemEcclesiasticum posset excommunicari,ad quam pœnam deueniendum est, cum alia remedia deficiunt,vbi insurgit contra Prælatos,qui pro-

qua-

qualibet re leui excommunicant, vide eundem Gyll. d. obser. 110. num. 9. & 10. obser. 98.

Num. 9. Quæ ita obseruanda.

DAntur litteræ remissoriæ, seu subsidiales Iudici, in cuius territorio reperiuntur testes de consuetudine. In multis tamẽ casibus expertus sum magnam causæ cognitionem adhibet in concedendo litteras subsi diales, vt in causa Egr. Equitis Alexandri Beccariæ cõtra Equitẽ Alexandrum Verrium, tandem destinatus eo fuit Barthol. Brasca I. C. ac Vicarius generalis vir perspectæ probatis. Et in materia harũ remissoriarũ cõcedẽdarum, aut denegandarum, responsum reddidit plenum, quod cum alijs imprimetur. Interim verò ne te pigeat videre. Sim. de Præt. in cõ. 14. Iacob. Menoch. nouiss. omnium qui in manus meas incidit, Laderch. Imolẽs. in cons. 202. per totum, & eundem Præsid. de Arbitr. Iud. casu 250. vbi plurimum arbitrio Iudicis in eis permittendis tribuit. Non sum longior.

SVMMARIVM.

1 *Testes aliquando torquentur ex varijs causis ex quibus.*

2 *Qualis autem tortura prædictis inferenda at relinquitur arbitrio Iudicis.*

3 *Arbitrium prædictum debet regolari iuxta personarum, & factorum qualitatem.*

4 *An dãdæ sint defensiones talibus ante torturã.*

5 *Forma decreti torquendi testem infamem.*

6 *For-*

6 *Forma decreti torquendi testem varium, vacillantem, quique aliud extra iudicium, aliud in iudicio deposuit.*

7 *Testes varij aliquando torquentur, vt dicant à quo fuerint subornati.*

8 *Testis recedent a priore dicto præsertim magis verisimili præsumitur subornatus.*

9 *Forma decreti torquendi talẽ testẽ variũ, &c. ad effectũ vt dicat à quò fuerit subornatus.*

10 *Testis verisimiliter informatus dicitur ille qui tempore cõmissi delicti fuit in loco commissi delicti, & potuit videre, & negat adfuisse vel vidisse.*

11 *Item qui extraiudicialiter dixit se aliquid scire postea in iudicio negauit.*

12 *Item vicinus.*

13 *Item domesticus.*

14 *Item solitus frequentare viam in qua est commissum delictum, & est alias persona malæ opinionis.*

15 *Debent tamen apparere probationes in actis, quod tales testes scirent, vel scire possunt veritatem facti.*

16 *Forma decreti torquendi testem verisimiliter informatum.*

17 *Testes verisimiliter informati debent torqueri leuius arbitrio Iudicis.*

18 *Iudex arbitrari debet quod testes verisimiliter informati torqueri debeant.*

An

An, & quando, & quomodo testes torquendi sint cum suis formis. Cap. IV.

1 ALiquando † testes torturæ subijciuntur, & hoc fit varijs ex caussis, puta quia infames, vel socij criminis, vel varij vel aliud extraiudicialiter aliud in iudicio deposuerunt, vel delicto interfuerunt, & tamen dicunt neminem vidisse, aut cognouisse, vel sunt verisimiliter informati, & sunt suspecti quod veritatem dicere recusent, vel sunt viles, & vltronei se ingerunt ad testimonium ferendum, vel sunt conuicti de mendacio ex dicto alterius dignioris licet solius, & alijs similibus ex caussis. Clar. q. 25. per totum. Boss. in titu. de tortu. testi. numero
2 9. 10. & 11. † Qualis vero tortura infereda sit, & qui modus in ea inferenda seruandus, & an grauis, vel leuis id tortum arbitrio Iudicis cō
3 mittitur. † Itaque poteris tu vbi casus contingat iuxta personarum, & factorum qualitatē arbitrium tuum, vel moderari, vel extendere. Clar. quæst. 25. versicu. torquantur etiam testes, in fine. † Et licet in aliquibus casibus multi Doctores teneant, antequam ad turturam contra testes deueniatur illis dādum esse terminum ad deducendum si quid in contrarium habent ad torturam euitandam. Boss. in tit. de mand. ab homi. post num. 30. Tamen scias tu communiter [illegible] receptum in practica, vt

sem-

ſemper & quandocunq; abſque aliqua diſputatione teſtes torqueri poſſint, & cum effectu torquentur, vt euitetur timor ſubornationis quæ de facili fieri poſſet. Clar. d. q. 25 verſ. fin. in fi. Et quoniam rem tibi me gratam faturũ eſſe arbitrior, ſi formulas inſerendi torturam in caſibus prædictis tibi ſuppoſuero, Idcirco illas adſcribere non recuſabo. Si ergo teſtis aliqua facti, vel iuris infamia laborabit erit ille torquendus ad effectum purgandi infamiam prædictam, & tollendi huiuſmodi exceptionem quæ contra talem teſtem opponi poſſet. Forma autem decreti talis erit videlicet.

Decretum torquendi teſtem infamem, vel alia exceptione laborantem.

†Tunc D. ſedens, &c. viſis, &c. ſtante qualitate perſonæ ipſius examinati, conſiderata infamiæ nota, qua effectus reperitur, ad tollẽdam maculam prædictam, & vt eius dictum magis afficiat nominatum, ac ad omnẽ alium meliorẽ finem, & effectum, mandauit ipſum examinatũ duci ad locum torturæ, ibiq. ſpoliari, ligari, & funi applicari, &c.

Secretum torquendi ſocium criminis remi.

Si vero fuerit ſocius criminis quomodo agendum ſit habebis infra lib. 2. cap. 9. num.

Quod ſi varius vacillans, vel aliud extraiudicium, aliud in iudicio depoſuerit, ita formam dum erit decretum, videlicet.

De-

Decretum torquendi testem varium, vacillantem, & qui aliud extra iudicialiter, aliud iudicialiter dixit.

6 † Tunc D. sedens, &c. Visis, &c. visa variatione ipsius examinati, qui in præcedenti suo examine dixit, se vidisse Meuium percutientem Titium, & modo negat se illum vident vel vidisse percutientem lapide, & tali loco, modo ait vidisse, percutientem ense, & alio in loco quam prius deposuerat, vel qui aliud extraiudicialiter præsentibus testibus affirmauit aliud vero modo iudicialiter examinatus deponere non dubitauit, Ad tollendum omnē macula periurij, si qua inest, ab eius persona, (& hoc si primum dictum fuit iuratum) vel ad purgandum omnem defectum varietatis, si quis inest, & ad videndum in quo dicto ipse examinatus persistat, ac ad omnem aliud meliorem finem, & effectum mandauit eundem examinatum duci ad locum torturæ, &c.

De eodem ad sciendum à quo fuerint subornati.

7 † Aliquando tamen solent etiam torqueri huiusmodi testes varij, & diuersa deponentes non ad effectum videndi in quo dicto persistant, vt supra dictum est, sed ad sciendum ab ipsis a quo, siue quibus fuerint subornati ad reuocandum eorum examen. Puta si Titius dicat se vidisse Meuium furtum committere, & huiusmodi suam dispositionem comittentur

plu-

plures circumstantię verę, vel magna verisimi litudo, ita vt si postea dicat se non vidisse Meuium, vel alium vidisse, & concludentem rationem non adducat huiusmodi suæ reuocationis, & variationis: vtiq; tunc talis testis nõ erit torquendus ad effectum videndi in quo dicto persistat, sed sciendi ab ipso a quo, siue quibus subornatus fuerit ad suam priorem de
8 positionem reuocandam, † vel mutandã, præsumitur enim quod a suo priore dicto recedat subornatus. Rol. a Vall. in cons. 73. num. 33. Mascard. de prob. concl. 1340. num. 8.

Decretum torquendi ad detegendum subornationem

Forma autem talis erit, videlicet.

9 † Tunc D sedens, &c. Visis &c. visa depositione facta per ipsum examinatũ sub die, &c. in qua asseruit vidisse Meuium furtum committere, consideratisq; pluribus circumstãtijs, dictam depositionem concomitantibus, quæ verificatæ fuerunt, & quæ sunt ideo verisimiles, vt omnino credẽdũ sit ipsum examinatũ in dicta testificatione verum dixisse, modo autem mentiri, præsertim cum ea, quæ in prima depositione deposuit, vltioneus de plano deposuerit, nec modo sufficientem, aut verisimilem causã alleget huiusce suæ variationis, proptereaq; valde credibile, ac verisimile sit ipsum examinatum ad dictam priorem depositionem reuocandam, ab aliquo subornatum

fuisse. Ad effectum sciendi, ab ipso examinato, an ab aliquo, siue aliquibus, & a quo seu quibus subornatus fuerit, ad dictam priorem depositionem reuocandam, ac ad omnem alium meliorem finem, effectum citra tamen præiudicium, quorumcumque iurium fisco, ex dicta priore depositione competentium, & acquisitorum quibus per præsentem torturam, nullo modo præiudicare intendit, & non alias aliter, &c. de quo expresse protestatus fuit, & protestatur: Mandauit ipsum examinatum duci ad locum torturæ, &c.

10 † Vbi autẽ appareret ipsum testem esse de facto super quo interrogatur verisimiliter informam, illudque deponere recusare, quia videlicet, tempore commissi delicti constat fuisse in loco delicti commissi, & potuisse videre quomodo factũ sese habuisset, & ipse vel negaret adfuisse, vel vidisse. Foller. in verbo capiat informationẽ. nu. 19. & 20. & de hoc conuincitur saltem per vnum testẽ, qui sit dignior
11 ipso negante. Foller. d. verb. nu. 22. † vel constat quod extraiudicialiter confessus fuit, se
12 habere notitiã facti & postea negat. † vel est vicinus loco commissi delicti, Foller. vbi sup.
13 nu. 18. † vel est domesticus, Boss. de tortur. te-
14 sti. nu. 9. 10. & 11. † vel est solitus frequentare viam, in qua commissum fuit delictum & est alias personas malę opinionis, & famæ. Foller. vbi sup. n. 27. aut alia de causa potest ipse

Iudex

Iudex conijcere, quod ille recuset veritatem
15 fateri† & apparent in actis probationes, ꝙ tales testes negantes sciunt, vel scire debent veritatem facti, Foll. in d. verb. num. 24. & cõstat de delicto saltem in genere cõmisso. Foll. ibidẽ d. n. 24. infrascripta decreti formula ad torturam contra ipsum deuenire poteris, videlicet.

Decretum torquendi testes verisimiliter informatos.

16 † Tunc Dominus visis, & auditis prædictis, & pluribus monitionibus ipsi examinato factis vt veritatem fateatur, consideratoq; quod ipse fuit præsens in loco vbi homicidium cõmissum, fuit tẽpore, quo illud fuit cõmissum, & quod verisimiliter potuit videre, quomodo factum se habuerit, vel qui fuerint delinquentes, aut quibus vestimẽtis induti vel quibus armis, armati incederẽt, licet ipse hoc expresse inficiari conetur, ac consideratis alijs iudicijs, ex processu resultantibus, & contra dictum examinatum facientibus, &c.

Ad effectũ habendi ab ipso examinato plenam, & integram veritatem, super præmissis, de quibus, vt dictum est, verisimiliter apparet informatus, atque ad omnem alium meliorẽ finem, & effectum mandauit ipsum examinatum duci ad locum torturæ, &c.

Vel considerato, quod ipse examinatus est vicinus, vel est solitus frequentare locum, in quo fuit repertum cadauer, & quod propte-

dus est, explicari possunt a quo quam bonæ memoriæ, & fœlici ingenio prædito Iudex attamen debet maximè laborare in tortura testis, qui non pro suo delicto, sed in alienum commodum, aut incommodum testificari cogitur quia indebite, & sine indicijs torquẽs, punitur Moder. Rom. q. 37. num. 114. vers. Amplia, & num. 115. vbi dicit ampliari etiã, quod ille testis fateretur id, quod primò negauerat. Quia non est attendendum, quòd res deuenit ad optimum finem, vide ibi, quia ordinate de hoc agit, & Scaccia d. trac. cap. 137. nu. 181. in fine.

Si vis scire casus, in quibus testis potest torqueri, & è cõtra quia cognito vno de cõtraijs cognoscitur & reliquum, vide Mod. Rom. in Repertorio & indice, in verbo & littera tortura Scaccia cap. 86. num. 14. & cap. 97. num. 180. Clar. nostrum in q. 25. per totum, Boss. de tortura test. num. 9.

Sed quæro opportunè, si testis petat copiãináitiorum, antequam torqueatur, an danda sit, hãc quæstionem plene exam. d. Mod. Rom. q. 39. num. 116. vsque ad num. 130. & 147. Ex cuius dictis habeas cõpendiosè duo consilia Iurisconsultorum inter se pugnantia in vrbe. Verum cum Mediolani vt plurimum Iudices inhæreant practicæ aut Bossij, aut Clari l. pro mostro haberetur ab eis recedere, concludentibus non esse dandam copiam. Clar. §. fi.

q.2.vers. solet dubitari propter timorem subornationis, & per ea quæ trad. in q.64. & hic sese offert insignis locus Claudij Bertaz. ad patris in consil. 157. littera A. in fine, vbi sic dixit, & in tortura testis non exiguntur inditia, quæ exiguntur ad torturam rei nec de eis habetur disputatio eum Aduocato, sed totum arbitrio Iudicis committitur, hæc illa. Explodendi enim sunt (quantum fieri potest) garritus: & strepitus nonnullorum Causidicorum veritatem peruertentiam, ne testes veritatem profiteantur, quo remedio maxime in Ciuitate Mediolani opus foret, vbi tam rei quam testes in carceribus quamuis bene seruentur tanquam vellus aureum, habent tamen statim, qui omnia eis suggerunt, & torturæ inferendæ leuitatem ne expauescant, & alia remedia salutaria, veluti hoc opus sit pietatis, ad quæ nos cũ scientijs nostris vis prouehimur.

Ibidem, vel sunt verisimiliter informati.

Ideo si testes dicam se non recordari de eo quod verisimiliter deberent recordari, torquẽtur. Clar. §. fi. q.25. vers. torquẽtur etiã testes.

Ibi, vel sunt viles.

An probe vilis, si testificetur in causa criminali contra reũ sine tortura, Clar. d. §. fin. & q.25. vers. sed quæro, Boss. de tortur. teste. n. 2.

Ibi, & vltronei se ingerunt.

Contra, eos qui sponte se offerunt ad dicendum

dum testimonium, inuehuntur omnes leges ideo satis sunt suspecti, Boss.de tortur. testi. num.9.

Quod si plures sint suspecti, quod veritatẽ supprimant, an omnes sint torquendi, Boss. de tortura n.45. dicit, quod nisi duo tresuè sunt torquendi, & tantũ torquentur, quãdo veritas aliunde liberi nõ põt, late Bertazol.crim.cõs. 153.nu.8.Menoch.de præsump.lib.2.præsũpt. 55.nu.2.quod nota ad refrenandam auiditatẽ eorum, qui sine delectu testes torquent. Attamen Clar. §.fin. quæst.25.vers.torquentur, dicit contrarium seruari de consuetudine, sed tamen se credere tutius esse, quod relinquatur arbitrio Iudicis, cui libenter assentio.

Ibi, vel sint conuicti de mendacio.

Nõ tamen omne mendaciũ testis nocet ad torturam ei inferendam, Clar.§.fin.q.21.vers. Mendacium. Ideo requiritur super substãtialibus delicti, non autem super cirnumstantijs late quomodo hoc procedat. Vide Mod. Roma.de indic.& tortu.q.52.fere per tot. Attendendum.n. est, an sit dolosè prolatum, seu a viro simplici, an a viro alioquin probo, & honesto: Aut an mendacium consistat circa id, quod etiam, si reus esset confessus, non tamen puniretur, & an de mendacio conuincatur per testem digniorem, licet solum Boss.de tortura.test.nu. 10.In materia vid. Præsid. Menoch. de præsumptio.lib.1.q.89.num.67.68.69.70.

Num. 3. Qualis verò.

QVòd leuiter torquendi sint testes, quando torquentur super validitate sui dicti, aut ad eruẽdũ cõplices, aliaq; delicta. Verisimile .n. est, quod si de se puta: sit confessus, & torqueatur in alium, facilius sit veritatem dicturus, cum vnusquisque magis se, quam alium diligat, Clar. §. fin. q. 64. versicu. Veritas est, in fin. vbi quod debet Iudices torquendo reos super socijs, & super alijs criminibus moderatam torturam inferre, neque iuris terminos excedere, Modern. Roma. lib. 1. q. 11. nu. 19. vers. Aduerte, in fi. & q. 21. nu. 129. vbi inhumanitatem (& bene) appellat nimis grauare testem in modo torquendi. idem auctor hoc eod. cap. nu. 18 in fin.

Num. 4. Ibi, & licet.

VIde supra hoc eod cap. 4. §. sed quæro oportunè, quod huic loco attexẽdũ erat. Repetita crambe. idem bis non est dicendum.

Num. 7. Ibi. aliquando.

SVbornatio testis, cum sit difficilis probationis, cõiecturis probatur, late Mascard. de probatio. conclus. 1341. Hanc praxim lucri plenam memoriæ tuæ commenda, licet vere periculosa sit, animæ quia homines cupiditate pecuniæ obcœcati, magis incumbunt plerunque in habẽda veritate subornatorum, quã delicti, pro quo commissa est subornatio Ideo quanto magis fieri potest, restringenda est,

quia

quia datur materia iudicibus euagandi, relicto crimine, de quo principaliter agitur. Cũque essem a Senatu Excellentiss. delegatus in causa ardua cum Egregio tunc Fiscali, nunc Quæstore extraordinario Clemente Atsago I.C. contingit in carceribus, vt fieret quædam subornatio, in qua multi fuerunt nominati, quos minime nominari cupiebam, quia carceratis aliqua in eorũ delictis habenda est miseratio quod faciat contra processus, qui indies fiunt per Notarios de delictis carceratorum, in quib. dispendiosis grauantur sumptib.

Nu. 8. Ibi, præsumitur enim.

SVbornatus videtur testis, qui quod primo iuratus dixerat, postea reuocat Mascard. d. concl. 1341. nu. 8. & alias ibi coniecturas adducit. Addo. Vulpell cons. 103. num. 13.

SVMMARIVM.

1 *Probationes sumendæ non sunt de domo rei.*
2 *Fallit in criminalibus de consuetudine.*
3 *Domus inquisito perquiri solent, vt videatur an aliquid reperiri possit, quod iura Fisci fundet, vel adiuuet.*
4 *Exemplum ponitur in imputato, quod retineat arma prohibita, vel libellum famosũ cõfecerit, aut litteras scripserit, vel aliquid furatus sit, aut falsam monetam fabricet.*
5 *Perquisitio prædicta sæpe indicat delinquẽtes, et veritatem delictorum.*
6 *In dicta perquisitione debebit annotari in scriptis*

ptis per notarium testibus præsentibus quicquid factum, & repertum fuerit.

7 *Si fuerint reperta aliqua facienda pro fisco potuerunt accipi præuia illorum annotatione consignanda publicæ personæ iuxta loci consuetudinem.*

8 *Annotatio prædicta quomodo facienda sit, & quanta cum diligentia.*

9 *Redditur causa quare.*

10 *Forma huiusmodi perquisitionis.*

11 *Forma annotandi res repertas in domo alicu-(ius.*

De indicijs ex domo rei sumendis; & quibus formis vtendum sit. Cap. V.

1 QVamquam † nimis graue videatur ex domo rei ad probandum fisci intentionem probationes sumi. l. nimis graue C. de testi. Boss. in tit. de

2 Exam. reo num. 9. † Nihilominus scio prædi-

3 ctam regularem † non habere locum in criminalibus etenim sæpe, ac sępius domus reorum perquiruntur ad effectum videndi, an aliquid reperiri possit, quod iura fisci, vel fundet, vel adiuuet. Cla. in §. futurum. vers. quæro nũquid & quæst. 27. in princ. vnde postea ipsi rei, vel grauioribus indicijs vrgeantur, vel conuicti

4 remaneat. † Puta enim quod quis imputetur vel quod arma prohibita retineat, vel quod libellum famosum confecerit, vel quod aliquas

lit-

litteras ſcripſerit, vel quod aliquid furatus fuerit, vel quod falſam fabricet monetam, vtique ſolent practici aſſeſſores ſtatim ex improuiſo Curiam cum notario, & fiſcali mittere, vel ipſi per ſe etiam accedere ad domus taliũ imputatorum, vel ad alia loca, in quibus illi conſueuerunt verſati, ibiq. diligentiſſime perquiere an reperiatur, vel arma prædicta, vel dicti libelli famoſi, aut litterarum exempla, & notæ, aut ſcripturæ, vel chartæ ſimiles, aut aliquid de bonis derobatis, aut aliqua inſtrumẽta, vel materias ad monetã fabricandam apta & idonea, Clar. d. §. furtum verſ. quæro nunquid. Conrad. de offi. præto. fol. mihi 630. nu. 14. quare ſi caſus occurrat, idem tibi faciendum erit,
5 † etenim non raro habetur hoc modo notitia delinquentium, & veritas delictorũ quæ alias nullo fortaſſe pacto haberi poſſet.
6 † Aduertere autẽ debueris, vt cum ad huiusmodi perquiſitionem deueneris quæcumque feceris, & reperieris in ſcriptis per notarium
7 Teſtibus præſentibus adhibitus redigatur, & ſi quæ tibi videbuntur ad cauſam facere, illa in ſcriptis prius annotata dictis teſtib. videntibus, & aſſiſtentibus aſſumere tibi licuerit tecumq. aſportare depoſitario, vel ipſi notario, aut alteri publicę perſonę iuxta cõſuetudine
8 loci conſignanda. † Erit autem talis res annotanda cum omnibus ſuis circumſtãtijs, & qualitatibus quantum fieri potuerit delucide, In ſimi-

simili docet Cōrad.de offic.prætor.in titu.de contumacibus fol.mihi 759. n.2.& aliquo signo signanda, puta littera A.B.C. vel alia nota simili, imò etiam per testes si poterit, vel sigillis muniēda, vel subscribenda, vel alio modo notanda, & si reus erit præsens etiam per ipsum subscribi, vel signari mandabis, deinde etiā testes ipsos qui præsentes fuerunt formiter examinabis super prædictis, eorumq; exa
9 men in scriptis redigi facies.† Hanc autē diligentiam circa præmissam tibi vtēdū moneo, vt ne postea rei, cum ad eorū faciem scripta; & res prædictæ exibendæ erunt (de quo dicā inferius suo loco, infra lib. 3. capitulo 10.) valeant inficiari illas penes ipsos, vel in eorum domibus fuisse repertas, quod facere plerumque solent, vt experientia te quoque docebit.

Forma autem erit talis. Die, &c. mensis, &c. anni, &c.

10 †Mag. & excell. D. B Locumtenens, &c. vna mecū notario, & testibus infrascrptis pro iustitiæ cōplemento, & ad omnem aliū meliorē finem, & effectum accessit ad domū C. sita in vrbe in loco detto Capo le Case, prope bona, &c. quam reperijt clausam, & cum sæpius pulsato hostio nemo respōderet, & videretur nullus in ea manere; mandauit eandem domū per clauarium aperiri prout per dictū clauarium accersitū aperta fuerit, (vel si clarius habe-

beri non possit, nec possit alio modo aperiri mandauit fores dictæ domus, ex quo alio modo aperiri nō poterāt; per vim recludi, prout calcibus per birruarios in eas iactis apertæ fuerunt:) Et in dictā domū vna mecū notario & testibus prędictis, ac birruarijs cōcomittā
11 tibus ingressus cæpit per omnes stantias til lius ambulare, & perquirere, & tandē in quā dam Camera existente prope coquinā in quadā capsa alba, quæ pariter per vim aperta fuit cū clausa esset, nec alio modo aperiri posset, fuerunt reperti duo archibusetti ad rotā parui longitudinis vnius Palmi cum dimidio cū capsis ex ligno nucis confectis & ossibus albis delineatis, ac celatis quorum rotæ apparebāt circūcirca margines, inauratæ, & in calce quodam signo manus erant insculptæ. Et cum de mandato D. vnus ex birruarij astantibus fecisset periculum an essent onusti, fuerunt quidem reperti bene onusti, & de mandato eiusdē Domini materiæ intus existente exorta, fuit repertum intus dictos archibusettos, & eorū quamlibet inesse quandam quantitem pulueris archibusij, & duas pilas piūbeas pro quolibet, quæ omnia ego vidi, & de mandato, vt supra annotaui.

Tunc D. visis prædictis mandauit mihi notario, & dictis testibus, vt supra capsis dictorū archibusettorum litteram A, maiusculā formaremus, vel nomina, & cognomina nostra scri-

ſcriberemus, prout per me, & teſtes prędictos formata fuit, vel ſcripta fuerunt: ac deinde tã dictos archibuſettos, quam puluerem, & pilas ex eis extractas mihi conſignauit cauſæ notario, & per me cautè cuſtodiri mandauit animo, &c. omni, &c.

Actum die, & loco ſupradictis preſentibus ibidem N. & N. teſtibus ad prædicta omnia vocatis habitis. & rogatis.

Forma annotandi Litteras apertas in domo alicuius.

12 ✝ Et ſi fuerint litteræ eodem modo deſcribentur, videlicet fuerunt repertæ quædam litteræ ſcriptæ ſub Dat. Spoleti die 29. Nouembris 1595. incipiendo. Cariſs. come fratello hò viſto, &c. & cum ſubſcriptione in fine, Affert. come fratello Matteo di N. Inſcriptio vero à tergo talis erat, videlicet. Al mio Cariſ. come fratello Coſmo di N. da Fuligno, Fuligno ſubito, ſubito, Sigillũ aut non poterat cognoſci cũ eſſet depreſsũ, quæ quidẽ literæ fuerũt de mandato D. prius per me ſignatæ littera A, maiuſcula, deinde per ipſos teſtes, ac præfatũ C. inquiſitum (ſi adſit) eorum nominibus, & cognominibus in ſummitate primæ faciei hoc modo, videlicet. Io N. fui preſente quando la preſente ſcrittura fu trouata come di ſopra in caſa di C. Io C. cõfeſſo che la preſẽte ſcrittura e ſtata trouata in caſa mia come di ſopra. Et ſi teſtes ignouerĩt ſcribere poteris eis iubere,

vt

vt signum crucis faciant, prout superius tibi demostrauit, & sic mutatis mutandis poteris tu alijs similibus casibus tegere.

SCHOLIA IN CAP. V.

IMò contrarium verius est, quod in criminalibus nō fit editio ad fundandā intentionē Fisci, non tantū si causa sit capitalis, sed etiā si sit pecuniaria Fisco applicanda, ex Clar. in §.fi.q.25.ver.sed hic incidenter. Id quod adduxi in causa magni momēti corā R. Vicario criminali tunc existēti iuuene perspicacissimi ingenij, & acquieuit. Ad hac regula excipitur casus, de quo apud eundē Clar. in §.furtū, vers. quæro nūquid, magis ex quadā obseruantia in hoc dominio, quàm quod id sit de iure. Imo hæc præcepta perquirendi res furtiuas, non passim cōcedēda forent; quādo aliquis vellet per quirere in domo honestarum personarum.

Negari enim nō potest, quin generetur aliqua perfidia & multum interest, sumere initium probationis è domo rei, aliud sumere quo ad probationem coadiuuandam, de quo Cla. in §.furtum.vers. Quæro nunquid.

In materia editionis vide And. Gall. Imper.obseru.106.num.11. vbi Fiscus potest petere editionem instrumentorum etiam à reo licet sua non teneatur edere.

Bene in hac materia dicit Soc. sen. (si modo

do is est, nam pleriq; aliud volunt) in suis (vt vulgo vocant) fallentijs ad regu. 112. in verb. ędere in 4. fallen. quod licet Fisco qualitercũque agat, teneatur reus ędere propria instrumenta ad eius intentionem probandam, seu fundatam ; tamen aliud est in causa criminali cum valde dãnosum esset in causa criminali exigere probationẽ de domo rei, quod notat Peregri. in tract. de priuileg. fisc. lib. 7. tit. de his quæ spectant ad ordinem nu. 23. versic. principalem, firmat eandem conclusionem, sed non admittit in casu pecuniariæ pœnæ, & quod imo ęditio facienda est.

Hanc conclusionem limitat idem Peregrin. ibi, vt non procedat in causis criminalibus in quibus serui contra Dominos torquentur, quia in his instrumenta Fisco ędenda essent.

SVMMARIVM.

1 *Testis mutus, surdus, vt linguam non habens quomodo examinandus.*

2 Et *quod potest deponere per scripturam si scribere nouerit.*

3 *Alias per nutus, & signa mediantibus interpretibus a Iudices deputatis.*

4 *Si notarius intelligat dictos nutus, & signa nõ est opus interpretibus.*

5 *Testes muti surdi, & linguam non habentes possunt examinari in criminalibus licet aliqui contrarium tenuerint.*

6 Interpretes *adhibẽdi sunt etiam quando testis loqui-*

loquitur. sed lingua extranea, quam notarius non intelligit.

7 *Forma examinãdi huiusmodi testes remissiue*

De teste muto, surdo, linguam non habente, aut sermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Cap. VI.

1 SI testes † sint muti, aut surdi a natiuitate, vel ex accidẽti, vel linguã habeant ampu
2 tatã, vt loqui non valeãt, neque exaudire: † si quidẽ ij scribere nouerint poterũt eorũ testimoniũ inscriptis ferre. Mascard. de proba. lib.
3 3. conclu. 1358. nu. 26. † sin aliter per nutus, & signa mediãtibus interpretib. à te deputatis,
4 qui dictos nutus, & signa declarare debeant, † si Notarius illa per se declarare nõ nouerit, Igne. in l. 3. §. ignoscitur, n. 26. ff. ad Syl. Char.
5 de execut. sent. cap. 2. nu. 50. † quod quidem fieri potest licet quidam moderni contrariũ voluerit, videlicet, quod tales testes in criminalibus non admittantur in ferẽdum testimonium Chart. d. cap. 2. num. 47. vbi de commu.
6 † Et dicti quidem interpretes adhibẽdi etiã erũt, si testis sit extraneus, nec latinũ, aut vulgarem, aut alium sermonem, quem Notarius inteligat, loqui nouerit. Farinac. in opere suo in tit. de opposit. contra testes q. 61. oppositione 11. num. 50. Quomodo autem & qua forma horũ depositiones accipiendæ sint ex his

quæ inferius tibi dicam, & demonstrabo infra lib. 6. c. 3. facillime percipere tibi licuerit.

Finis libri Primi.

SCHOLIA IN CAP. VI.

HAc surdorum, & mutorum materia non admodū praticabilis est ob penuriam mutorum, & elinguium in hac Ciuitate, quæ homines bene dispositos, & omnibus membris validos formet, & fere nunquam vluuenit in mulieribus, quibus duplex lingua a natura cōcessa est. Vidi tamen mutū torqueri pro habenda veritate delicti homicidij sub D. Aloysio Cruceio Iureconsulto Vicario Iustitiæ D. Antonij Rubei Capitanei Iustitiæ. De hoc plene apud Farinac. de opposit. cōtr. testes quęstio. 61. per tot. vbi plures annectit quęstiones ad rē faciētes.

Accusare an possint, si suam suorumuè iniuriam prosequatur. Vid. Tib. Decia. crimin. tract. part. 1. lib. 3. c. 11. nu. 17. tit. mentis vel corporis defectus.

Et quando quis est surdus a natura, necesse etiam est, vt sit mutus iux. not. ad l. qui discretis C. qui testa. face. poss.

An possit contrahere matrimonium, Decian ibid. & quod possit si bono sit sensu præditus

ditus & intellectu, consuli pro affine meo Ioseph. Porro f. Io. Baptistæ, & pro filio ex sorore eiusdem Io Baptistæ, qui iam duas habuit vxores, & ex filios formosos, & bene loquentes, ita vt fallat in his regula, quæ dicit, nemo dat, quod non habet, cum a patre absit loquela, & veluti per manus ad filios transmissa.

De multis aliqua prodigia apud Textorem in officina tit. Muti.

An possit criminaliter puniri, si fateatur mutus per signa. Iaso. ad l. descretis num. 10. C. qui testa. fac remissiue. Melius cæteris hac in re præstat, qui & articulũ excutit Petr. a Plac. in epit. delic. cap. 32. num. 17. versic. proxime. Credẽdum enim magis est Doctori elene articulum examinanti. Ex eius vero nimis artificiosa, & exculta distinctiõne colligo, Mutum si habeat aliquem intellectum, & rationem, puniri posse pœna ordinaria, modo tamẽ delictum suum probetur per testes, & sic per liquidam probationem; secus si ipse per signa delictum fateatur idipsum pro constanti ponit Farinac. quęstio. 41. num. 88. versicu. limita 11. & sub num 91. quod non poterit torqueri ad habẽdam dictam confessionem, quia frustra expectatur illud, cuius nihil operatur euentus, super quo etiam vide Sebast. Medin. tract. de furtuit. casib. part. 2. quęstio. 6. nu. 58.

Plenius vero attigit Carthar. de executio. senten. capt. bannit. cap. 2. a nu. 44. per discur-

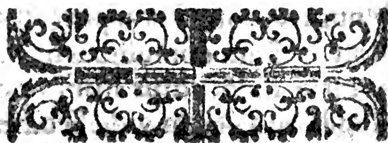
sum mult.numer. a quo Carthar. multa mutuo accedit. imo vero omnis concernentia interrogationem muti, ita vt quod ibi decerpsit ex eo sibi affatim ascripserit. Ita scriptum est.

O vos non vobis nidificatis aues,
O vos non vobis mellificatis apes.
O vos non vobis vellera fertis oues,
O vos non vobis fertis arati ab oues.

Ad hæc videndus Tiraq. de leg. connub. in verb. expreff. glo. 7. numer. 16. 17. 18. Lamberteng in contract. de contract. cor. quib. vel a iur. commun. vel a stat. sin. cert. solennita. contrah. permiss. non est glo. 8. in verb. mariti nu. 46. 47. 48. & in repert. Tractatuum.

Sed de his satis, ne sterilem materiam raro in foro contingentem fertilem, & fecundam reddere studeamus.

Finis libri Primi.

LIBER SECVNDVS.

SVMMARIVM.

1 *Captura committitur si praecedunt informationes.*

2 *Si reus capi non poterit proceditur contra ipsum in contumaciam.*

3 *Modus procedendi contra contumaciam remissiuè.*

4 *Ad capturã quomodo possit legitimè deueniri.*

5 *Captura hodiernis temporibus est arbitraria.*

6 *Arbitriũ hoc casu quomodo regulari debeat, & quae consideranda sint.*

7 *Regula certa non potest pari circa modum procedendi ad capturam.*

8 *Nec circa personas capiendas.*

9 *Personae priuilegiatae quae.*

10 *Et an capi possint.*

11 *Mulieres non debent cum de decore ad carceres duci, & debent poni separatim a viris, vel in aliquo loco extra carceres sub honesta custodia & cum cautione.*

12 *Clerici, an & quando capi possint à* Iudice *saeculari*

plis per notarium testibus præsentibus quicquid factum, & repertum fuerit.

7 *Si fuerint reperta aliqua facienda pro fisco potuerunt accipi præuia illorum annotatione consignanda publicæ personæ iuxta loci consuetudinem.*

8 *Annotatio prædicta quomodo facienda sit, & quanta cum diligentia.*

9 *Redditur causa quare.*

10 *Forma huiusmodi perquisitionis.*

11 *Forma annotandi res repertas in domo alicuius.*

De indicijs ex domo rei sumendis; & quibus formis vtendum sit. Cap. V.

1 QVamquam † nimis graue videatur ex domo rei ad probandum fisci intentionem probationes sumi. l. nimis graue C. de testi. Boss. in tit. de
2 Exam. reo num. 9. † Nihilominus scio prædi-
3 ctam regularem † non habere locum in crimi nalibus etenim sæpe, ac sępius domus reorum perquiruntur ad effectum videndi, an aliquid reperiri possit, quod iura fisci, vel fundet, vel adiuuet. Cla. in §. futurum. vers. quæro nũquid & quæst. 27. in princ. vnde postea ipsi rei, vel grauioribus indicijs vrgeantur, vel conuicti
4 remaneat. † Puta enim quod quis imputetur vel quod arma prohibita retineat, vel quod li bellum famosum confecerit, vel quod aliquas

lit-

litteras ſcripſerit, vel quod aliquid furatus fuerit, vel quod falſam fabricet monetam, vtique ſolent practici aſſeſſores ſtatim ex improuiſo Curiam cum notario, & fiſcali mittere, vel ipſi per ſe etiam accedere ad domus taliũ imputatorum, vel ad alia loca, in quibus illi conſueuerunt verſati, ibiq. diligentiſſime perquiere an reperiatur, vel arma prædicta, vel dicti libelli famoſi, aut litterarum exempla, & notæ, aut ſcripturæ, vel chartæ ſimiles, aut aliquid de bonis derobatis, aut aliqua inſtrumẽta, vel materias ad monetã fabricandam apta & idonea, Clar.d. §. furtum verſ. quæro nunquid. Conrad. de offi. præto. fol. mihi 630. nu. 14. quare ſi caſus occurrat, idem tibi faciendum erit,
5 † etenim non raro habetur hoc modo notitia delinquentium, & veritas delictorũ quæ alias nullo fortaſſe pacto haberi poſſet.
6 † Aduertere autẽ debueris, vt cum ad huiusmodi perquiſitionem deueneris quæcumque feceris, & reperieris in ſcriptis per notarium
7 Teſtibus præſentibus adhibitus redigatur, & ſi quæ tibi videbuntur ad cauſam facere, illa in ſcriptis prius annotata dictis teſtib. videntibus, & aſſiſtentibus aſſumere tibi licuerit tecumq. aſportare depoſitario, vel ipſi notario, aut alteri publicę perſonę iuxta cõſuetudine
8 loci conſignanda. † Erit autem talis res annotanda cum omnibus ſuis circumſtãtijs, & qualitatibus quantum fieri potuerit delucide, In ſimi-

ſimili docet Cõrad.de offic.prætor.in titu.de contumacibus fol.mihi 759. n.2.& aliquo ſigno ſignanda, puta littera A.B.C. vel alia nota ſimili, imò etiam per teſtes ſi poterit, vel ſigillis muniẽda, vel ſubſcribenda, vel alio modo notanda, & ſi reus erit præſens etiam per ipſum ſubſcribi, vel ſignari mandabis, deinde etiã teſtes ipſos qui præſentes fuerunt formiter examinabis ſuper prædictis, eorumq; exa
9 men in ſcriptis redigi facies.† Hanc autẽ diligentiam circa præmiſſam tibi vtẽdũ moneo, vt ne poſtea rei, cum ad eorũ faciem ſcripta; & res prædictæ exibendæ erunt (de quo dicã inferius ſuo loco, infra lib.3. capitulo 10.) valeant inficiari illas penes ipſos, vel in eorum domibus fuiſſe repertas, quod facere plerumque ſolent, vt experientia te quoque docebit.

Forma autem erit talis. Die, &c. menſis, &c. anni, &c.

10 †Mag. & excell. D. B Locumtenens, &c. vna mecũ notario, & teſtibus infraſcrptis pro iuſtitiæ cõplemento, & ad omnem aliũ meliorẽ finem, & effectum acceſſit ad domũ C. ſita in vrbe in loco detto Capo le Caſe, prope bona, &c. quam reperijt clauſam, & cum ſæpius pulſato hoſtio nemo reſpõderet, & videretur nullus in ea manere; mandauit eandem domũ per clauarium aperiri prout per dictũ clauarium accerſitũ aperta fuerit, (vel ſi clarius ha-

be-

beri non poffit, nec poffit alio modo aperiri mandauit fores dictæ domus, ex quo alio modo aperiri nō poterāt; per vim recludi, prout calcibus per birruarios in eas iactis apertæ fuerunt:) Et in dictā domū vna mecū notario & teftibus prędictis, ac birruarijs cōcomittā
11 tibus ingreffus cæpit per omnes ftantias til lius ambulare, & perquirere, & tandē in quā dam Camera exiftente prope coquinā in quadā capfa alba, quæ pariter per vim aperta fuit cū claufa effet, nec alio modo aperiri poffet, fuerunt reperti duo archibufetti ad rotā par ui longitudinis vnius Palmi cum dimidio cū capfis ex ligno nucis confectis & offibus albis delineatis, ac celatis quorum rotæ apparebāt circūcirca margines, inauratæ, & in calce quo dam figno manus erant infculptæ. Et cum de mandato D. vnus ex birruarij aftantibus feciffet periculum an effent onufti, fuerunt quidem reperti bene onufti, & de mandato eiufdē Domini materiæ intus exiftente exorta, fuit repertum intus dictos archibufettos, & eorū quamlibet ineffe quandam quantitem pulueris archibufij, & duas pilas plūbeas pro quolibet, quæ omnia ego vidi, & de mandato, vt fupra annotaui.

Tunc D. vifis prædictis mandauit mihi notario, & dictis teftibus, vt fupra capfis dictorū archibufettorum litteram A, maiufculā formaremus, vel nomina, & cognomina noftra

fcri-

ſcriberemus, prout per me, & teſtes prędictos formata fuit, vel ſcripta fuerunt: ac deinde tã dictos archibuſettos, quam puluerem, & pilas ex eis extractas mihi conſignauit cauſæ notario, & per me cautè cuſtodiri mandauit animo, &c. omni, &c.

Actum die, & loco ſupradictis preſentibus ibidem N. & N. teſtibus ad prædicta omnia vocatis habitis. & rogatis.

Forma annotandi Litteras apertas in domo alicuius.

12 † Et ſi fuerint litteræ eodem modo deſcribentur, videlicet fuerunt repertæ quædam litteræ ſcriptæ ſub Dat. Spoleti die 29. Nouembris 1595. incipiendo. Cariſs. come fratello hò viſto, &c. & cum ſubſcriptione in fine, Affert. come fratello Matteo di N. Inſcriptio vero à tergo talis erat, videlicet. Al mio Cariſ. come fratello Coſmo di N. da Fuligno, Fuligno ſubito, ſubito, Sigillũ aut non poterat cognoſci cũ eſſet depreſsũ, quæ quidẽ literæ fuerũt de mandato D. prius per me ſignatæ littera A, maiuſcula, deinde per ipſos teſtes, ac præfatũ C. inquiſitum (ſi adſit) eorum nominibus, & cognominibus in ſummitate primæ faciei hoc modo, videlicet. Io N. fui preſente quando la preſente ſcrittura fu trouata come di ſopra in caſa di C. Io C. cõfeſſo che la preſẽte ſcrittura e ſtata trouata in caſa mia come di ſopra. Et ſi teſtes ignouerĩt ſcribere poteris eis iubere,

vt signum crucis faciant, prout superius tibi demostrauit, & sic mutatis mutandis poteris tu alijs similibus casibus tegere.

SCHOLIA IN CAP. V.

IMò contrarium verius est, quod in criminalibus nō fit editio ad fundandā intentionē Fisci, non tantū si causa sit capitalis, sed etiā si sit pecuniaria Fisco applicanda, ex Clar. in §.fi.q.25.ver.sed hic incidenter. Id quod adduxi in causa magni momēti corā R. Vicario criminali tunc existēti iuuene perspicacissimi ingenij, & acquieuit. Ad hac regula excipitur casus, de quo apud eundē Clar. in §.furtū, vers. quæro nūquid, magis ex quadā obseruantia in hoc dominio, quàm quod id sit de iure. Imo hæc præcepta perquirendi res furtiuas, non passim cōcedēda forent, quādo aliquis vellet per quirere in domo honestarum personarum.

Negari enim nō potest, quin generetur aliqua perfidia & multum interest, sumere initium probationis è domo rei, aliud sumere quo ad probationem coadiuuandam, de quo Cla. in §.furtum.vers. Quæro nunquid.

In materia editionis vide And. Gall. Imper.obseru. 106.num. 11. vbi Fiscus potest petere editionem instrumentorum etiam à reo licet sua non teneatur edere.

Bene in hac materia dicit Soc. sen. (si modo

do is est,nam pleriq;aliud volunt) in suis (vt vulgo vocant) fallentijs ad regu. 112. in verb. ędere in 4. fallen.quod licet Fisco qualitercũque agat,teneatur reus ędere propria instrumenta ad eius intentionem probandam, seu fundatam ; tamen aliud est in causa criminali cum valde dãnosum esset in causa criminali exigere probationẽ de domo rei, quod notat Peregri. in tract.de priuileg.fisc. lib.7.tit. de his quæ spectant ad ordinem nu.23. versic. principalem, firmat eandem conclusionem, sed non admittit in casu pecuniariæ pœnæ, & quod imo ęditio facienda est.

Hanc conclusionem limitat idem Peregrin. ibi, vt non procedat in causis criminalibus in quibus serui contra Dominos torquentur, quia in his instrumenta Fisco ędenda essent.

SVMMARIVM.

1 *Testis mutus, surdus, vt linguam non habens quomodo examinandus.*

2 *Et quod potest deponere per scripturam si scribere nouerit.*

3 *Alias per nutus, & signa mediantibus interpretibus a Iudices deputatis.*

4 *Si notarius intelligat dictos nutus, & signa nõ est opus interpretibus.*

5 *Testes muti surdi, & linguam non habentes possunt examinari in criminalibus licet ali qui contrarium tenuerint.*

6 *Interpretes adhibẽdi sunt etiam quando testis loqui-*

loquitur. sed lingua extranea, quam notarius non intelligit.

7 *Forma examinādi huiusmodi testes remissiue*

De teste muto, surdo, linguam non habente, aut sermone extraneo loquente, & quomodo examinari debeat. Cap. VI.

1 SI testes † sint muti, aut surdi a natiuitate, vel ex accidēti, vel linguā habeant ampu
2 tatā, vt loqui non valeāt, neque exaudire: † si quidē ij scribere nouerint poterūt eorū testimoniū inscriptis ferre, Mascard. de proba. lib.
3 3. conclu. 1358. nu. 26. † sin aliter per nutus, & signa mediātibus interpretib. à te deputatis,
4 qui dictos nutus, & signa declarare debeant, † si Notarius illa per se declarare nō nouerit, Igne. in l. 3. §. ignoscitur, n. 26. ff. ad Syl. Char.
5 de execut. sent. cap. 2. nu. 50. † quod quidem fieri potest licet quidam moderni contrariū voluerit, videlicet; quod tales testes in criminalibus non admittantur in ferēdum testimonium Chart. d. cap. 2. num. 47. vbi de commu.
6 † Et dicti quidem interpretes adhibēdi etiā erūt, si testis sit extraneus, nec latinū, aut vulgarem, aut alium sermonem, quem Notarius inteligat, loqui nouerit. Farinac. in opere suo in tit. de opposit. contra testes q. 61. oppositione 11. num. 50. Quomodo autem & qua forma horū depositiones accipiendæ sint ex his

quæ inferius tibi dicam, & demonstrabo infra lib. 6. c. 3. facillime percipere tibi licuerit.

Finis libri Primi.

SCHOLIA IN CAP. VI.

HAc surdorum, & mutorum materia non admodũ praticabilis est ob penuriam mutorum, & elinguium in hac Ciuitate, quæ homines bene dispositos, & omnibus membris validos formet, & fere nunquam vluuenit in mulieribus, quibus duplex lingua a natura cõcessa est. Vidi tamen mutũ torqueri pro habenda veritate delicti homicidij sub D. Aloysio Cruceio Iureconsulto Vicario Iustitiæ D. Antonij Rubei Capitanei Iustitiæ. De hoc plene apud Farinac. de opposit. cõtr. testes quęstio. 61. per tot. vbi plures annectit quęstiones ad rẽ faciẽtes.

Accusare an possint, si suam suorumuè iniuriam prosequatur. Vid. Tib. Decia. crimin. tract. part. 1. lib. 3. c. 11. nu. 17. tit. mentis vel corporis defectus.

Et quando quis est surdus a natura, necesse etiam est, vt sit mutus iux. not. ad l. qui discretis C. qui testa. face. poss.

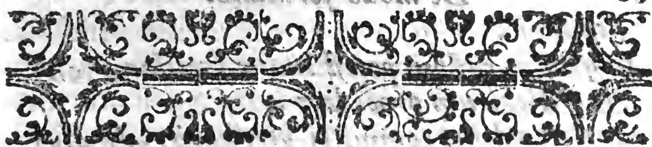
An possit contrahere matrimonium, Decian ibid. & quod possit si bono sit sensu præditus

ditus & intellectu, consuli pro affine meo Ioseph. Porro f. Io. Baptistæ, & pro filio ex sorore eiusdem Io Baptistæ, qui iam duas habuit vxores, & ex filios formosos, & bene loquentes, ita vt fallat in his regula, quæ dicit, nemo dat, quod non habet, cum a patre absit loquela, & veluti per manus ad filios transmissa.

De multis aliqua prodigia apud Textorem in officina tit. Muti.

An possit criminaliter puniri, si fateatur mutus per signa. Iaso. ad l. descretis num. 10. C. qui testa. fac remissiue. Melius cæteris hac in re præstat, qui & articulũ excutit Petr. a Plac. in epit. delic. cap. 32. num. 17. versic. proxime. Credẽdum enim magis est Doctori elene articulum examinanti. Ex eius vero nimis artificiosa, & exculta distinctiõne colligo, Mutum si habeat aliquem intellectum, & rationem, puniri posse pœna ordinaria, modo tamẽ delictum suum probetur per testes, & sic per liquidam probationem; secus si ipse per signa delictum fateatur idipsum pro constanti ponit Farinac. quęstio. 41. num. 88. versicu. limita 11. & sub num 91. quod non poterit torqueri ad habẽdam dictam confessionem, quia frustra expectatur illud, cuius nihil operatur euentus, super quo etiam vide Sebast. Medin. tract. de furtuit. casib. part. 2. quęstio. 6. nu. 58.

Plenius vero attigit Carthar. de executio. senten. capt. bannit. cap. 2. a nu. 44. per discur-

LIBER SECVNDVS.

SVMMARIVM.

1 *Captura committitur si præcedunt informationes.*

2 *Si reus capi non poterit proceditur contra ipsum in contumaciam.*

3 *Modus procedendi contra contumaciam remissiuè.*

4 *Ad capturã quomodo possit legitimè deueniri.*

5 *Captura hodiernis temporibus est arbitraria.*

6 *Arbitriũ hoc casu quomodo regulari debeat, & quæ consideranda sint.*

7 *Regula certa non potest pari circa modum procedendi ad capturam.*

8 *Nec circa personas capiendas.*

9 *Personæ priuilegiatæ quæ.*

10 *Et an capi possint.*

11 *Mulieres non debent cum de decore ad carceres duci, & debent poni separatim a viris, vel in aliquo loco extra carceres sua honesta custodia & cum cautione.*

12 *Clerici, an & quando capi possint à* Iudice *sæ-*

 cularì

De captura reorum, & forma mandati de capiendo. Cap. I.

1 CAptis † informationibus, & acquisitis contra reos iudicij solet deueniri ad capturã eorum, quando possunt haberi, vel pro-
2 ceditur† contra eosdem in illorum contumaciam seruatis seruandis ad condemnationem, vbi haberi non possunt, quia fugam arripuerunt, vel alias sunt absentes. Contrad. de offic. præto in tit. de contumacibus.
3 †Omisso autem ad præsens modo procedẽdi in contumaciam, de quo infra in vltima
4 parte huius tractatus differemus;† videamus nunc quomodo ad dictam capturam possis tu
5 legitime deuenire. † Scio igitur capturã hodiernis temporibus arbitrariam esse; Clar. q.
6 28. versi. scias autem circa fin. † & ideo considerata qualitate causæ, an videlicet delictum sit occultum, an graue, an difficilis probationis, an possit causare alia delicta; & personæ scilicet an vilis sit, an pauper, an vagabunda, an so-

an solita delinquere, an malæ opinionis, & famæ, an aliqua infamię macula notata; & indiciorum, an grauia, & vrgentia, an proxima, an verisimilia, an clara, & huius generis, an vero è contra: mandatum de capiendo arbitrio tuo
7 vel relaxare, vel denegare poteris, † non enim circa hoc dari potest citra regula, & ratio procedendi, Clar. quæst. 28. vers. scias autem, in fi.
8 † quemadmodum etiam dari non potest circa
9 personas capienda, † quamuis enim priuilegiatæ illæ forent, prout sunt mulieres, docto-
10 res, clerici, & similes, † nihilominus poteris vbi delicti, & causæ qualitas suadebit ad capturam etiã contra præfatos procedere. Clar. d. q. 28. vers. quæro, & vers. seq. quod autem
11 dico de † mulieribus, aduertere debueris, vt ne cum dedecore adducantur, & quod ponantur in carceribus separatim à viris, vel in aliquo cubiculo Palatij Iudicis, aut in aliqua domo, sub honesta custodia, & cum fideiussione. & Clar. q. 28. vers. quæro igitur, quod dico de
12 clerici, † intellige, si habebis iurisdictionem
13 cõtra illos, † vel si ad effectum illos consignãdi eorum superioribus. Clar. d. quæst. 28. vers. quæro, & versi. si vero.
14 † Captura aũt cõmittitur ipsis birruarij, & sic personis publicis, nõ aũt priuatis, & multo minus offẽsis, & inimicis, Foll. in sua pract. in verbo capiãt informat. nu. 14. per mãdata à Iudic. subscripta, Clar. q. 28. vers. dictũ est. & vers. seq. quorũ mãdatorũ forma talis erit,
 vide-

videlicet; si mãdatũ sit relaxandum in Curia

Forma mandati de capiendo in Curia.

15 † De mandatum Illustrissimi, & Reuerendissimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris, siue eius in criminalibus Locũ tenẽtis, Capiatur infrascriptus pro inditijs & captus ad secretos carceres ducatur, nec relaxetẽ donec. &c. In quorũ, &c. Dat. &c. die &c. Deinde ponatur nomẽ capiendi, cũ cognomine & patria si talis cognitio habeatur, sin aũt describatur per signa, & alias prout melius videbitur, & postea Iudex tale mãdatũ subscribet apponẽdo nomen suũ, pura Marcus Aurelius de domo Locũtenẽs. Quod si mandatũ prædictum extra Curiam dandum sit ampliori vtendum erit formula, videlicet.

Forma mandati de capiendo extra Curiã.

Anibal Oricellarius Episcop. Carcassonus. Almæ Vrb. eiusque district. Gen. Gubern. & vicecam.

16 † Vniuersi & singulis Dominis Gubernatorib. Potestatibus, Barisellis, Capitaneis, Executoribus, Subexecutoribus quibuscunque cæterisque iustitiæ ministris. iurisdictioni nostræ mediate vel immediatè subiectis, auctoritate nostri officij, tenore præsentium præcipimus, & mandamus, sub 500. auri ducatorum a quolibet ipsorum auferen. & Cameræ Apostolicæ, applican. alijsq; arbitrio nostro imponendis, & infligendis pœnis. Non subiectis vero in Domino hortamur, & rogamus, vt N. de

N.

N. vbiq;locorum repertum capiatis,& carceratis & detineatis,capi que detineri,& carcerari faciatis,ſub bona & fida cuſtodia pro non nullis indicijs contra eum in actis notarijs noſtri infraſcripti exiſten.ad effectum illũ prout iuſtitia ſua debet puniẽdi; nobis quãto citius notificantes, quicquid in premiſſis feceritis. In quorũ &c.Dat.&c.hac die. &c.poſtea manu ſua præfatus Reuerendiſſimus Dominus Gubernator tale mandatũ ſubſcribet hoc modo, videlicet,Annibal Epiſcopus Oricellarius Gubernator.Nolo omittere hic te monere,vt cũ populos guberniо tuo cõmiſſos habueris, nũquã permittas birruarios ſine mãdatis de capiẽdo capturas facere (niſi tamẽ periculũ eſſet in mora, vel depræhenſos caperẽt infragrãti quia datur multoties occaſio maximorũ ſcandalorũ, & iniuſtitiarũ dũ iſtis ribaldis qui nihil aliud cogitat niſi quoquo modo pecunias extorquere, arbitrio ſuo homines capere per mittitur.Ego ſcio quod dico:Propterea fac vt meam hanc admonitionem cordi habeas.

SCHOLIA AD LIB. II. CAP. I.

CAturę materia nulla apud Iudices & Gapharios optabilio: qui modo habeãt inditia tenui pẽdẽtia filo eã decernere ſolẽt.licet nũc ſub Ill.Capitaneo Iuſtitię HoratioMainoldo I.C.veſtigia fra tris

tris in Hispanij Regentis eruditiss calcante, angustior via sit reddita vsque ad nauseam actuariorum, qui dicere possunt cum Poeta.

Obstupore animi intentiq; ora tenebant. Cum res eorum familiaris minus augeatur Is enim, non vt pleriq; veluti vigiles dracones parãdis inhiat opibus; sed famæ, sed decori nulla inter eũ,& satellites turpis cõuentio tã quã de quota litis quæ cũ aliquibus mẽstrua fuisse dicitur, non cũ commentariensibus col ludium. Ideoq; sperãdũ est recepturũ eũ apud dominum villicationis sua fructũ centesimũ.

Principe ergo loco informationes auctor legitimas requirit, multaq; versantur in cognitione. vtrum captura sit legitima nec ne, quæ singula recensere laboriosũ nimis foret. De hac Clar. §. fin. q. 28. vers. autẽ, circa fin. qui magistralem præscribit methodum ante iudicium oculos semper habendam, ne erret, ne in sindicatu, in quo digeruntur errores, teneantur. Vis, vt ego tibi dem, tutam, & securã viam capturas relaxandi noli precio magistrales affectare. time Deum, ne te auaritia omnium malorum radix possideat. His ducibus, vix poteris errare, & cũ omnes norunt, te rectam mentem habere, nullus erit, qui ad iniuriam referat si contingat capturã a te signari, nec apud senatum leues hæ excusationes audiẽtur. nã sicut fabricula nõ venit appellatione febris, vulnusculũ appellatione vulneris ita leuibus ductus indicijs., captura nullũ tibi

bi timorum incutiet, Scaccia c.42.nu 5.in fin.

Innumeras quæstiones ad materiam captu ræ pertinentis, vberrime explicat Farinac. in q.27.per tot.ad quem, & Scac.de iudi.in cau. ciu.& crim.cap.42.tit.de citat.real.seu captu re in criminalibus, te reijcere magis expedit, quam multa amplectens nihil complecti.

Omnes tamen Iudices hortor, ne nisi vrgẽti necessitate audeãt aliquem detineri facere curialẽ in iussu Principis, nã etsi, qui hoc munus subeunt, debeant iustitiam constanter ministrare nulla habita personarũ acceptione, iuxta illud Salomonis. Noli fieri Iudex, nisi virtute valeas disrumpere hominũ iniquitatem; Attamen ita cauendũ est, ne ipsis Principibus, a quibus pendens, displiceas, & ex alieno discas periculo. ideo Prĩcipes certiores red das, consulas. Cautum me reddit exemplum Iacobi Philippi Brãbille I. C. ac Colegæ mei. Is.n. ex cũ causa æris alieni seruatis seruãdis capturã decreuisset cõtra Thesaurariũ huius status generalẽ Cardonũ, ita Princeps tamquã aliquod scelus comisisset hoc ægretulit, vt ab officio Vicariatus Iustitiæ eũ suspenderit, cũ Princeps conquereretur ante d. detentionem suam Excellentiã debuisse moneri, qui postea inde ad modicũ tẽpus sespõte ab officijs publicis abdicauit, & in ius secessit omni librorum supellectile etiam vendita, quod pruden ter ab eo, qui multos magistratus summa cũ laude gesserat factum est iuxta illud Poetæ,

Viuæ

Viue tibi, & longe nomina magna fuge.

In omnem casum serua ad vnguem circa modum capturæ decernendæ circũspectas considerationes, Clar. in q. 28. versi. scias, in fin. & memento q datur officiũ, non autẽ discretio.

Et modus in rebus sunt certi deniq; fines,

Quos vltra, citraq; nequit consistere rectũ.

Quem modũ & modestiam si seruasset amicus quidam meus in solio dignitatis positus, multos habuisset, qui eius infortunia commiserari fuissent.

Num. 14. vers. Captura autem.

Vidi tamen quoties periculum est, ne birruarij sufficiant in reo detinendo concedi, vt querelantes cum auxilio amicorum eis assistant ad exequendam capturam, quod satis de iure permittitur, iuxta not. ad l. nõ est singulis de reg. iur. & late consului pro Mratignono, quod consilium (si per vitam licebit) imprimetur. Addo. Follerium in prax. crim. dialog. in verb. notatos capiat de persona, numero 14. versic. item caueant, dummodo occasio scandalis non detur. Quod male obseruarunt iudices, qui Hispanorũ militũ cohortem miserunt ad detinendum Eg. Com. M. Antonium Aresinum superiorioribus annis ad locũ Cauenaghi admisso de eorum societate Ioan. Paulo Tabula hoste suo accerrimo, qui stratagemate vtens, quod bannitus foret, destinauerát caput ei, tamquã bannito amputare, licet (Deo

(Deo adiutore) opera eiusdem rustici, qui præuiderat horum multitudinem aduenientem, illius manus euaserit summo mane delatus nudus in nemus quod postea se consignauit, & innocentiã suã demonstrauit, absolutioneq; consecutus est. Vides quam periculosa fuerit licentia illa cõcessa præfato Tabulæ se se Hispanis in opem adiungenti, Quinetiã ita mihi persuadeo, factum illud causam didisse, quod interiecto aliquo tẽpore fuerit occisus proditoriæ. Statius fuisset quod hi penes quos erat clauus Reipublicę totius, incẽdium illud a principio restrinxissent. quia omne malum nascent de facili opprimitur, inueteratum sit plerunq; robustius, idque in similibus discordijs nascentibus, accidit, quod in paruis arbusculus ad proceritatẽ auctis, iuxta illud Poetę

Quæ præbet latas arbor spatiãtib' vmbras.
Quo primum creuit tempore virga fuit
Tunc poterat sũma manib' tellure reuelli,
Nunc stat in immensũ viribus' aucta suis.

Qui vero dictas discordias aluere, vitæ breuę tempus habuisse feruntur. Iam mihi in hac re tutius est silentium, quia non licet homini arcana loqui, & os in cœlum ponere.

SVMMARIVM.

1 *Delinquens post capturam examinare debet super de quibus imputatur.*

2 *Et circa huiusmodi examen est maxima cura inuigilandum.*

Con-

3 Constitutũ vocatur reorum examẽ, & quare.

4 Laus examinatis in quibus consistat.

5 Iudicis diligentia, & versutia in interrogando plus operatur, quam tortura ad veritatem a reo exprimendam.

6 Bene examinare est difficillimũ negotium, & maximi ingenij.

7 Ratio quare pauci reperiantur criminalistæ bene fabricantes processum.

8 Iudices qui omissis debitis interrogatorijs statim ad torturam deueniunt sunt nebulones magis quam Iudices quia.

6 Tortura est remedium subsidiarium.

10 Et ab his iudicib. cauẽdũ esse auctor monet.

11 Inter interrogandi non potest tradi certa ratio, & methodus, & quare.

12 Iudex interrogans tria considerare debet.

13 Iudex qua considerare debeat circa personam suam.

14 Iudex quomodo se habeat accingere ad examen reorum.

15 Iudex non debet esse timidus, neque temerarius in examinando ob nobilitatem, vel vilitatem rei examinati, quia non debet habere acceptionem personarum.

16 Iudex non malefacit urbanius cum nobili, quam cum ignobili procedendo.

17 Familiaritas cũ reo est oĩno euitanda Iudici.

18 Promissione impunitates non debet vti Iudex ad veritatem eruendam.

Nisi

19 *Nisi alias constaret talem cui impunitas promittitur vere delictum commisisse.*

20 *Auctor putat a dicta promissione abstinendum principem consulendum.*

21 *Iudex criminis naturam qualitates, & circumstantias diligenter debet possidere.*

22 *Iudex dum processum fabricat, illius summarium, debet conficere, vt sibi quodam modo pro speculo inseruiat.*

Captis reis quid faciendum, & quæ obseruanda sint circa personam Iudicis. Cap. II.

1 CAptum † delinquentem, & in carceribus detrusum examinare debebis super ijs, de quibus ille Imputatur, ad effectum, vt si possibile sit, ex eius oris propria confessione: veritatē habeas facti de quo agitur. Chart. in
2 sua pract. interrog. reo. lib. 1. cap. 3. num. 6. † propterea erit maxima cura inuigilādū circa
3 huiusmodi reorū examē. Char. d. c. 3 nu. 32. † quod cōstitutū vulgo vogant, eo quia a verbo Cōstitut solet initiū sumere, Char. in d. prac.
4 lib. 1. c. 1. num. 6. & 7. † Namque haud modica laus est bene ordinate, clare, subtiliter, & accommodatam reos interrogare, & mediantibus interrogatorijs illuc adducere, vt vel inui
5 ri veritatem fateantur. † Et ego cognoui non nullos Iudices, ita in hoc interrogandi genere versatos, vt nullis tormentis fere semper de

plano

plano ab ipsis reis veritatem haberet,tuncq; dicerent se causam amisisse cum ad tormẽta deuenire ipsis necessarium foret,audiuiq;ipsos reos pluries dicẽtes sese magis horum interrogatorijs vexare,& premi,& quodammodo adigi ad veritatem fatendã,quam vlla cu-
6 iusuis generis tormentorum vi,&seuitia.†Et licet videatur hoc negotium nonnullis facilũ tamen experto mihi crede, quod difficillime est,&maximi ingenij,Chart.in d.pract.inter-
7 rog.reo.lib.1.in præfat.nu.3.†&ideo vides tã paucos reperiri, qui processus commendatio de dignos fabricent. Sed nulla est difficultas quam non studium, & exercitatio vincat iuxta illud Virgilianum:

Labor omnia vincit. Improbus &c.

8 †Debebis ergo patienter reos interrogare & longa interrogatoriorum, & argumentorum serie causam examinare sicque veritatẽ
9 facti extorquere conari, † non autẽ statim ad tormẽta nulla rei gestæ ratione habita prosilire;etenim aliquando dum seuerius admissum vendicare festinas nullo legum temperamento adhibito,iniustam pœnam eligere,& innoxium indignis supplicijs afficere potest.Quod profecto impium, esset & dispendiũ irreparabile afferens; & nullo vnquam hominis facto resarciendum, Blanc.in tract. de ind. in epist. nũcupat. ad scolasticos legum studiosos; Clar.
10 q.64.vers.debet etiã † Cõsideres velim tortu

ram

ram esse remedium subsidiarum, quod ita vocatum fuit, quia tunc solum ad illud confugiendum esse voluerunt maiores nostri, quando alia remedia fuerunt frustra tentata.

Vt igitur ad rem proprius accedam. Vellem ego quidem veras tibi tradere regulas, certamque præscribere methodũ interrogandi reos
11 † verum cum facta, & negocia, super quibus examina fieri contingunt tam varia sint, crede mihi, non potest ab aliquo certa ratio, & methodus præscribi, l. neq; leges, cũ glo. magna. ibi, ff. de legi. Ne tamen hæc inanis habeas nõ nulla generalia tibi in mediũ afferã, vnde artẽ quandam, & regulam interrogandi haud difficulter poteris per temetipsum haurire, & colligere. Arg. tex. in l. non oẽs, & l. seq. ff. de legi.
12 † Tria igitur tibi ante oculos consideranda propones.

Primo personam tuam examinare, & interrogare volentis.

Secundo personã rei ad quẽ examinandum te confers, & a quo veritatem cupis elicere.

Tertio, negotium, & causam quę tractatur.
13 † Quoad personam tuã illud in primis monitum te volo, vt Deũ timeas, animam mundã habeas, mente & corpore innopus, quod aggrederis incumbas, veritatẽ solã, prout superius dixi, perquiras, Clar. in pract. interrog. reorum lib. 2. c. 1. n. 2. & seqq. teq. illius tantũ modo indagatorẽ esse, ac ministrum iustitiæ,

G ho-

hoc est ipsius Dei optimi maximi, a quo omnis dimanat iustitia memoria semper repetas
4 Scap. de iur. non scrip. lib. 5. c 122. nu. 6. deinde ita te ad examen accingens, vt omni passione penitus spoliatus existas, nullam quę habes personarum acceptationē, Foller. in sua pract. in verbo studēt si ornare, nu. 5. sed ipsos reos siue pauperes sint, siue diuites, siue nobiles, siue ignobiles, siue priuatos, siue in magistratu cōstitutos æquis oculis respicias, ac si nullum inter eos discrimen intercederet. Foller. vbi
15 supra d. nu. 1. Nunquā te timidiorē ad veritatē indagandā faciat ipsa nobilitas, ipse magistratus, ipse diuitiæ, nunquā te ad illā reperiendam temerariū, & participem reddat ipsa paupertas, humilitas personæ, aut dignitatis deficientia, sed omnes reos, ita semper habeto, ac si eiusdem essent qualitatis, status, & cōditionis, eadēq; seueritas, & grauitas ac maiestas sit tibi semper erga quoscūque. Foller.
16 in d. verbo studeant se ornare. nu. 6. Non tamē male te facturum auderem asserere, si aliquanto vrbanius cū nobili, quā cum ignobili te gesseris, puta sedentem examinando, vultū precatiorem preseferendo, verbis lenioribus vtendo. mouet enim quandoq; modestia Iudicis, eum quē rigore duriorē reddidisset. Et
17 familiariter etiam cū reis agere caueas. † quia inde cōptemptio nascitur dignitatis, Chart. in
18 pract. interrog. reo. lib. 2. c. 3. nu. 7. & 8. † Impunita-

nitatis promiſſione nunquã reũ ad confiten-
19 dum cõpellas, præſertim ſi promiſſam impu-
nitatem minime præſtare poſſis, aut velis: eſt
enim quædam proditionis ſpecies, a qua Iudi
ces Deum timentes ſemper vidi abſtinere, &
20 quidẽ meo iudicio recte, † ſed melius faciunt
illi qui vbi caſus occurrit, & plures ſunt com-
plices alicuius grauis facinoris, & difficultes
veritas haberi poteſt conſulto Principe, & de
eius mandato impunitatem confitenti polli-
centur, & ita ego fieri vidi à magis viris.
21 † Præter bene aduertere, vt criminis de quo
agitur, naturam, eiuſque qualitates, circum-
ſtantias diligẽter poſſideas, Char. d. pract. lib.
2. c. 2. num. 1. indiciorum ex proceſſu reſultan
tium plenam notitiam habeas, illaque memo-
ria teneas, vt plenius, & facilius tibi interro-
gandi, & arguendi ſuppetat materia. Chart. d.
pract. lib. 2. cap. 2. num. 2.
22 † Poſtremo illud omnino obſeruabis, vt
dum proceſſus formatur, illius ſemper ſumma
rium conficias, ita enim quaſi in ſpeculo facil
limè in eo videbis, quid faciendũ, quid omit-
tendnm ſit, quid plenius, quid leuis attingen-
dum, proceſſum cum maxima tuo honore ad
debitum finem perduces.

SCHOLIA IN CAP. II.

MIro, quodam & faciliori ordine proſequi
tur auctor, quale debent eſſe munus iudi

hibita per me, & in examinando; & interrogando, nec intermissa diligentia, non quia tormentorum vis in eo aliquid operaretur, qui corpus ad ea induratum habebat. Tandem ad caudam equi alligatus per hanc Vrbem tractus pœnas dedit tanti sceleris.

Huius examinis plura habes apud Carthar. hinc add. à quo Author collegit.

De examine quod Constitutũ appellamus, loquitur Clar. q. 45. vers. *S*cias autem, & quo tramite debeat Iudex procedere in examinando multa Clar. ibi vers. debet autem Iudex.

Plurimus autem quæstiones huc pertinentes examinat Scacc. cap. 88. pluries a me citatus.

Num. 12. *Tria.*

DE timore Dei quem debet habere Iudex tradit idem Scacc. nu. 4 vers. Debet, & denique cætera requisita plenius, quam his commemorat.

Num. 18. *Impunitatis.*

CAutelæ, fictiones, simulationes an sint licitæ, in interrogãdis reis, & an liceat Iudici promittere reo impunitatem ad eruendam veritatem delicti, & confessio extorta noceat reo quo ad pœnam, Scacc. d. cap. 86. nu. 35, 36. 37.

Num 20. *Sed melius.*

HAec impunitas Mediolani non conceditur, nisi vbi difficulter veritas haberi potest

est delinquentibus, & licet sit de reseruatis Principi. Attamen non solet concedere, nisi cõmunicato negocio cum Senatu Excell. qui iuxta criminum qualitatem eam concedendã esse, vel denegandam à Principe consulit.

Cõcedit etiam his impunitates ad tempus quas saluum conductum appellamus reis, qui detegere socios criminis sunt parati, puta ad mensem. Et plures sunt horum saluorum con ductuum, quas fidantias etiam appellamus, formulæ in formulario Senatus Excell. manu scripto, ac dono dato a M AntonioLampugna no legum studioso ex sorore nepte mihi carissi mo, quod adhuc penes me seruatur.

Parum tamen est fidendum de his imputatibus, nam per multæ inuenitur causæ ad eas euertẽdas. Et memini superioribus annis fuisse inductum quendam iuuenem Compostanũ nomine a quodam Causidico, qui eius defensionem susceperat, ad confiten. quod ipse vna cum alijs socijs expoliauerant nocte domum cuiusdam Ianuẽsis locupletissimi. Erat enim hic carceratus ex conscientia Ill. Præsidis Senatus Iacobi Ricardi, nullis cõtra eũ existentibus indiciis, mox relaxandus. Fuit publicatum eo tempore edictũ Principis, quod qui in claro posuisset d. rapinam, impunitate gauderet. etiam quod esset carceratus, modo nõ esset principalis. Persuadente Causidio (vt fertur) precio corrupto, ac colludente cum Ianuen.

nuen. cōfessus est de quo Causidico apud me illacrimans conquestus est. denique ad furcas traditus fuit, tamquam non purificasset conditiones in impunitatis appositas. Pro eo reddi di consilium parum ab euentu fructuosum, non piget tamen illud inserere meis responsis prope diem euulgandis.

Rursus cū quidā iuuenis Io. Baptista Gambaloyta fuisset imputatus, quod de mandato fratris sui Octauij Physici in insidijs positus vulnerasset eum, quæ d. Medici emasia erat, & pro hoc mandato detineretur obtinuit impunitatem à Sen. Excell. & cum esset bānitus capitaliter ob accipitres ad stratā ereptos institori ego, ac primarij patritij nostri Hermetis Vicecomitis, & sponte constituto sub fiducia impunitais, compertum est quod fuerat concessa cōtra stilum Cancellariæ per errorē, nec solere, nec debere Senatum in consulto Principe d. impunitates concedere. Tunc me non mediocris timor inuasit; ne quid culpæ meæ adscriberetur, qui tamen diligenter inspexerā & preces compilaueram, & legerā decretū Senatus iuxta supplicationē. Tandem Senatus statuit e terminum ad recedendum e carceribus trium dierum, vel ad liberam an vellet vti beneficio dictæ impunitatis Consului, vt citra moram recederet, nec mortalium vlli salutem suam committeret prauit ille, qui postea super territorio Cremēsis occisus est. Post

illud tempus nunquã amplius sum ausus quẽpiam in carceribus sub auspicio consiliorum meorũ præsentare, & ad huc in eadem voluntate, & sententia permaneo, permaneboque, cum periculosa sit res, accusatos ad carceres adducere, quos haud certo scias te e carceribus educturũ. Neq;enim mihi vnius e nostratibus Doctoribus exemplum insequi videtur, quo Consultore cum cliens suus carceres ingressus fuisset, & ab eo magnam pecuniarum quantitatem habuisset; tandem ad perpetuas triremes damnatus est, quo audito per Doctorem consulentem in hæc verba prorupit, *Stà troppo bene, meritaua esser appiccato ch'egli era vn giotto degno di mille morti.*

De hac impunitate, & an expediat concedi plura apud Gregor. Magalot. de saluo cõduct. Farinac. de carcer. q. 29. fere per tot. Iacob. Menoc. cons. 100. nu. 189. lib. 1. & de arbitr. iudi. cas. 337. vbi late agit de impunitate cõceden. bannito, quando concedi possit; & de pœnis violantium saluos conductus, & quæ trahatur. Surd deci. Mantuan. 307. conceditur Ioachim Minsing. obseru. 28. Censit, remis. plura in famosissimo consilio Tib. Decia. 96. vol. 2. quod responsum reditum est in causa coram Senatu amplissimo vertente a quo petebatur per Capit. Vincentium Locatellum Cremonen. saluus cõductus pro alijs delictis, præterquam à rapina, (quam robariam appellamus)

mus) cuiusdam Hebræi. Verum negata fuit prædicta impunitas, vt audiui, & sæpe mihi euenit petere saluos conductus pro vno delicto remanente condemnatione quo ad alias condemnationes, secutas, dicebamque nil derire Fisco, quod indulgeretur securitas hæc pro vno delicto tantum, attamen nũquam impetrare hoc potui, etiam quod præsentatio illius vtilis foret, & necessaria alteri, qui de eodem delicto eo commisso arguebatur, & plurium sit deferendum hominum innocentiæ, & scio quod in causa Egr. Iacobi Sicci imputati de homicidio, & confessi, cum adduceretur confessionem esse extortã per tormenta exquisita coram D. Fiscali Serponto, & eum qui occidit, paratum esse se consignare, modo respectu aliorum delictorum impunitas cõcederetur: attamen à Senatu Excell. repulsam passus est, & caput ei fuit amputatum, quam verereor fuisse illius homicidij innocentem, licet ipse eam mortem, pie tempore supplicij ascriberet alijs delictis occultis, quorum pœna ad eã vsque ad diẽ dilata fuerat. quod totũ pendet a prouidẽtia summi illius opificijs.

Solebat etiam Senatu concedere saluum, conductum homicidię volenti facere pacem ad tempus seu mensis, sed perraro, & hoc fuit ante Cæsar. Constitutiones; nã post, nũquam

Dantur autem indistincte ad detegendos socios, & complices, vt per mensem accederet

ad

ad officium possint, & socios criminis manifestare.

Dantur etiam in forma pro nō delatis, nec indiciatis, semperq; solent qui se consignant secum gestare similes saluos conductus verentes inimicorum insidias,& proditiones,& falsas accusationes,vel quia immundam habeant conscientiam.

Et nunc quidā æques se pro vna causa consignauit cum simili securitate; vtrum interea quidam alius fuit ad carceres adductus, qui fassus est,se in quodam Castro occidisse quendam cum eo,& expoliasse. de quo delicto, & si non possit agi stante solita salui conductus forma concessi. Attamen hoc grauat satis eius opinionem pro eo delicto, pro quo se sponte præsentauit.

Conceditur etiam à Senatu saluus conductus bannito,siue alias reo, vt ad perhibendū testimonium,siue repetendum compareat, & solet addi, vt recta via incedat,neq; huc illuc vagetur.

Bannito etiam arbitrio Senatus conceditur vt pro alio delicto sibi imputato comparere possit.

Scias tamen in concedentis impunitatibus debere superiores prius elaborare, an aliunde veritas haberi possit, cum hoc remediū securitatis concedendæ delinquentib. sit subsidiarium, nec nisi necessitatę vrgente ei locus esse

debe-

debeat, quo casu etiã premia per c ridas Principis reuelantibus preponuntur. Verum materiam hanc onerare nolo amplius.

Numero 21.

IVbebam ego Notarijs, dum Iudex essem, vt asterisco aliquo notent loco testium magis ad delictum conferentia, ita & rei, qualitates, confessiones, & ijs vterentur tamquam indicibus futuræ, vel eorum diligentiæ, vel Iudicis. Dum veluti ad manum habentur ea super quibus reus examinandus est, idque maxime fieri solet eo tempore, quo fit reo monitio, nã quæ inmultas partes processus sunt dispersa, colliguntur, & eis tenetur reus respondere. Si tale inspectio resultantium ex processu quam solicita digestorum reuolutio. Multò plura suppeditabit tibi Carthar. de interog. rei. libro 2. capitulo 2.

SVMMARIVM.

1 *Iudex quæ obseruare debeat circa personã inquisiti. vt interrogãdi sibi suppetat materia.*
2 *De his quæ sunt corporis munera.*
3 *De his quæ ad animum pertinent.*
4 *De his quæ sunt fortunæ.*
5 *Quæ consideranda ante, in, & post delictum ad requirendam copiam interrogandi.*
6 *Locis Ciceronis facientis ad prædicta.*
7 *Qualitas personarum etiam normam, & momodum interrogandi subministrat.*
8 *Persona grauis qualiter examinando.*

9 *Per-*

9 *Persona leuis,& simplex qualiter examinãda.*
10 *Doctus quomodo examinandus.*
11 *Pertinax suspectus, vel verbosus quomodo.*
12 *Timidus quomodo.*
13 *Ambitiosus quomodo.*
14 *Solitus delinquere quo ordine sit interogãdus.*
15 *Desperatio salutis in reo maxima potentia ad inducendum illum ad confitendum.*
16 *Item ponere illi ante oculos, quod multi dicta de causa vexantur.*

Quæ obseruanda sint circa reorum personas. Cap. III.

1 CIrca † reorum personas plura erunt adducenda, quæ tibi copiam interrogãdi,
2 argumentâdiq. suppeditabũt, † puta ætas, sexus, valetudo, figura, vires, natio, quæ sunt corporis virtutes, vitia, studia, arte inertia, quę ad
3 animũ pertinent † genus affinitatis, amicitiæ,
4 opes honores † quæ sunt fortunæ munera, an ira, odio, amore, metu, spe, vel cupiditate ad delinquendum moueri potuerit, vbi fuerit, vbi visus sit, & in cuius, vel quorum societate, an aliquid præparauerit, an cum aliquo sermonem fecerit, vel aliquem conuenerit, an socios fautores, participes, & auxiliatores aliquos habuerit, an in aliquo loco præter solitum, vel alieno tempore, aut absque causa vel

cum

cum non conſuetudo habitu, aut cum certo
armorum genere, aut cum aliquibus bonis,
aut certa cum pecunia, vel inſtrumentis viſus
fuerit, an fecerit; vel dixerit aliquid quod ad
5 delictum inferat; puta minas iactationes, ver-
ba timorem, vel ſpem præferentia, fuga, men-
dacia inuereſimilia, vel aliquid nō fecerit nec
dixerit, quod facere, & dicere oportebat, vel
e contra, & huiuſmodi, quę reſpiciunt cauſas
& tempora, vel antequam delictum committa
tur, aut dū committitur, vel poſtquam cōmiſ-
ſum eſt, item loca, modus, & facultates, Franc.
Caſen. in tract. de arte, & ratione in criminum
6 cauſis differendi, fol. 16. 17. 18. † Et illa Ci-
ceronis, lib. 2. de inuent. erunt etiam ſummo-
pere conſideranda dū ait, quare, quo conſilio,
qua ſpe perficiendi, quidq; factum ſit, cur hoc
modo potius, quam illo, cur nullo auditore,
aut cur hoc, cur nemo ſit conſcius, aut cur hic
ſit, cur hoc ante factum non ſit, cur hoc in ip-
ſo negotio, cur hoc poſt negotiū, aut quid fa-
ctum de induſtria, aut quid rem ipſam conſe-
cutū ſit, conſtet ne oratio, aut cum re, aut ipſa
ſecum hoc huius ne rei ſignū ſit, an illius, an
huius, illius, & vtrius potius, & quid factū ſit
quid nō oportuerit, aut non factū quod opor-
tuerit, prędicta omnia affluenter ex perſona
rei materiam ipſum interrogandi ſuppedita-
6 bunt. † Præterea qualitas perſonarum nō tan
tum materiam, ſed modum etiam, & normā in
inter-

8 interrogandi tibi præbebit † etenim si inquisi
tus erit persona grauis erit diligenter,& cum
aliquo etiam decore, vt superius dixi exami-
9 nandus: † si leuis,& simplex simplici interro-
gatione, & rationibus ab ipsa natura dedu-
10 ctis erit vtendum: † si doctus rationibus soli-
dis, locis topicis, ex processu desumptis con
11 certandum erit: † si pertinax suspectus, vel
verbosus diligentius tibi insistendum erit: plu-
ribus ille verbis, pluribus interrogationibus
etiam alienis, nempe,an sederet quibus vesti-
mẽtis esset indutus,an tempus esset nubilosũ
an serenũ,an locus planus, an accliuis, & alijs
similibus leuibus interrogationibus defatigã
dus erit.de his omnibus habes per Petrũ Gre
gorium Tholosanum in sua syntaxi artis mi-
rabilis,lib.1. c. 3. Chart.in sua pract.interrog.
12 reor.lib.2.c.2 num.1.vsque ad nu. 5. † si timi
dus minæ ipsum terrebunt, & ad veritatẽ fa-
tendã cõpellent,si iracundus tanto magis erit
13 concitandus donec quiescat: † si ambitiosus
vtile erit illa deducere, vnde magis inflari eũ
contingat.Char.d.c.2, nu.6. & seqq. Ea enim
in medium afferendo,quæ ipsius ambitionem
tanto magis excitant,facile ipsum reum ad ve
14 ritatem propalandam coges. † Si erit solitus
delinquere bonum erit quandoque non ordi-
natim procedere, sed ordinem ipsum inuer-
tere, & cominus digladiari, isti enim habent
præsumptionẽ contra se.vt Blanc. in suo tract.
De-

15 † Demum perducere reum ad illam credulitatem maximum donum ſe a Deo Opt. Max. reportaſſe, quod non occiſus fuerit, vel alio modo perierit, vt difficulter animam ſeruare poſſet, cui cum captus fuerit facillime conſulere, illamque ſe ſeruaturum eſſe pluribus de cauſis ſperare poteſt, & ſimilia perſæpe illum, vel inuitum ad veritatem fatendum inducit, vide Franc. Caſen. in tract. de arte, ac ratione
16 in criminum cauſis differen. fol. mihi 21. † Inducit etiam ponere illi ante oculos, quod multi pro crimine commiſſo, de quo illi inquiritur, vexantur, dum Curia verſatur in certo, & ideò, vt ne illi indebitè defatigentur crimē fateatur, vt ego prędicta pluries expertus sū, & multa alia tibi quaſi arena ſuccurrent quibus veritatem facti extorquere valeas, ſi prudens, & cautus fueris omnia diligentes perpendendo.

SCHOLIA IN CAP. TERTIVM.

SI circa obſeruationes interrogandis reis adhibendas quis eſſet verba facturus inexplicabli ſe implicaret labyrintho, cū totā indiciorū materiā amplecteretur, quæ ſumuntur ex his conſiderationibus, quas hic congerit auctor. Neque enim fieri poteſt, quod vbi ignores, quæ,

qua

qualiaque indicia sint necessaria ad constituẽdum reum, vel de per se, vel alijs adminiculis admixta & iuncta, scire te posse; quomodo reus sit examinandus. Magnum est Chaos interrogationum quas accommodare ad qualitatem rei, tum loci delicti, tum aliarum circumstantiarum, expedit, vnde tibi propria quorumcumque indiciorum loca disposita, quæ sint eorum natura, & vis, petenda sunt. Nec credas singulas interrogationes singulis conuenire, sed explorandum est in primis inspecta qualitate indiciorum quæ magis vni, quam alteri apta sit, & ex qua veritatem delicti magis sis habiturus; & nisi valeas ingenio; & prudentia, & de tuo thesauro aliquid proferas, nulla tibi authoris, suffragabitur praxis. Scito tibi vtilius futurum ab hoc munere abstinere, quam vt inscitia tua, quę latere homines potest, palam deprehendatur. Magistratus enim virum aperit. Quod in hac Ciuitate contingit aliquibus, qui statim honoribus, quos adepti sunt, minus idonei, licet summæ forent integritate, omniũ iudicio sunt habiti cum penderent ab instructionę aliquorum Notarium, per quos facile erat in manifestos errores incidere, (quod omnium insulsum est) arbitrantes scientiam à stilo regi, cum quæ iuris sint, ignorent.

Vt autem vtiliora in hac interrogandorũ reorum praxi recenseam, ac seligam; sciendum est,

est, tendendas, promouendasque delicti circũstantias, quas reus inficiari non possit. Nam tunc horrescit animus, expauescit, nec deliberandi consilium inuenit, se inuitus impellitur ad veritatem fatendum, imprudensq; elabitur, nescius se extricare ab interrogatoriorum indissolubili nodo. est etenim magnus pauor his, qui operantur malum. Sic os obturas læsa conscientia, imponit silentium. Quod ex Franc. Pegna ad directorium Eymerici tradit Scaccia cap. 86. nu. 44. vers. duodecimo. Vnde mihi satis damnandus videtur horum Notariorũ mos, qui tot superfluas interrogationes aggregant, & super flosculis insistunt ignari. quãta vis insit in his interrogatorijs, quæ nocentem vulnerant, sensum adimunt, neque sui memorem fere esset sinunt.

Neque accedo Scacciæ dicenti nu. 45. vers. decimo tertio. licet multũ eruditè loquatur, quod grauioria interrogatoria ad finem reseruentur, nisi eo casu, quo Iudex continuat examẽ nulla data intermissione, tunc verè defessus illaqueatur, cum qnid respondeat sibi prõptum non est. nam si reliquum examen differatur in aliam diẽ, vires reassumuntur, ipsaq; nox cogitationis mater ad respondendum instruit, responsiones captiosas suppeditas, præsertim cum negocium tibi est cũ versato calliditate sua edocto Iudicis eludere indagationem a Notario contendendo, vt suum examẽ

H sib

sibi legatur, (quod Notarius facere cogitur) declarando tamen, vt per eundem Scacc. ibid. nu. 48. magistraliter loqentem, vt ad mentiẽdum sit paratior. Magna est tibi opus patientia nec a reo auertenda facies, nec admittendum, vt aditus ad eũ alloquendum cuiquã fiat. Si potest remouere birruarios, custodes rei, sint principes consiliorũ tuorũ, & præsertim quãdo reus criminis participes nominat, Nosti horũ naturam, moresque, qui statim in plateas in circulos omnia deferãt. Deficeret magis dies, quam scribẽdi materia, si exacte tractare vellẽ, quale sit munus Iudicis circa has interrogationes satis est te nouisse hanc artẽ interogãdi esse arbitrariã, nec certi præceptis diffinitam industriam tamen, & quæ non cuique patet, sed his quorum ingenij benigna vena est.

Si sapis, innumeris vsibus aptus eris.

Pauca hac manuisse sat est, ne additiones quæ breuiores esse debent, quam sit materia, cui addiiciuntur: officium suum egrediantur, nec mensuram suam seruent.

SVMMARIVM.

1 *Titulus criminis est in primis inuestigandus.*

2 *Delicta nominata sunt, ea, quæ certis titulis comprehenduntur, & quæ sint.*

3 *Delicta innominata sunt ea, quæ proprio carẽt nomine. & quæ sint.*

4 *Stellionatus nomẽ omnia comprehendit crimi-*

na

na non nominata.

5 *Qualitates delictorũ sunt etiam considerandae.*

Quae obseruanda sint circa rem, & negotium, de quo agitur. Cap. IV.

CIrca rẽ ipsam, negotiũ, & delictũ, de quo agitur, illud in primis attendendum est,
1 videlicet, † vt titulũ criminis inuestiges. Clar. in §.1.in princip.puta an furtus, an raptus, an homicidiũ, an assassinium, an adulterium, an
2 fornicatio sit, & similia† quae delicta dicuntur nominata, habent enim suos certos titulos.
3 Clar.ind.§.1.vers. habes etiam, † quaedam autem delicta reperiuntur: quae proprio carent nomine, verum sub generali titulo accomodantur: nempe stellionatus quod quidem crimini nomen omnia comprehendit crimina
4 non † nominata. Boss.in sua pract.crim. in tit. de crimen stellionatus. Vbi vero criminis titu-
5 lum repereris † qualitatem delicti considerabis an graue, an leue sit an patens, ac occultum, an difficilis, an facilis erobationis an frequens, an de raro contingens. an turpe, an aliquo honestatis titulo velatum, an publicum, an priuatum, an ex officio tantũ, an etiam ad alicuius offensi instantim de eo tractetur, an profanum, an ecclesiasticum, an exẽplare, an habet consequentias aliquas, an dolosum, an causale. Pet. Grego. Tholosanus in d sua Syn-

illud tempus nunquã amplius sum ausus quẽpiam in carceribus sub auspicio consiliorum meorũ præsentare, & ad huc in eadem voluntate, & sententia permaneo, permaneboque, cum periculosa sit res, accusatos ad carceres adducere, quos haud certo scias te e carceribus educturũ. Neq;enim mihi vnius e nostratibus Doctoribus exemplum insequi videtur, quo Consultore cum cliens suus carceres ingressus fuisset, & ab eo magnam pecuniarum quantitatem habuisset; tandem ad perpetuas triremes damnatus est, quo audito per Doctorem consulentem in hæc verba prorupit, *Stà troppo bene, meritaua esser appiccato ch'egli era vn giotto degno di mille morti.*

De hac impunitate, & an expediat concedi plura apud Gregor. Magalot. de saluo cõduct. Farinac. de carcer. q. 29. fere per tot. Iacob. Menoc. cons. 100. nu. 189. lib. 1. & de arbitr. iudi. cas. 337. vbi late agit de impunitate cõceden. bannito, quando concedi possit; & de pœnis violantium saluos conductus, & quæ trahatur. Surd deci. Mantuan. 307. conceditur Ioachim Minsing. obseru. 28. Censit, remis. plura in famosissimo consilio Tib. Decia. 96. vol. 2. quod responsum reditum est in causa coram Senatu amplissimo vertente a quo petebatur per Capit. Vincentium Locatellum Cremonen. saluus cõductus pro alijs delictis, præterquam à rapina, (quam robariam appellamus)

mus) cuiusdam Hebræi. Verum negata fuit prædicta impunitas, vt audiui, & sæpe mihi euenit petere saluos conductus pro vno delicto remanente condemnatione quo ad alias condemnationes, secutas, dicebamque nil derire Fisco, quod indulgeretur securitas hæc pro vno delicto tantum, attamen nũquam impetrare hoc potui, etiam quod præsentatio illius vtilis foret, & necessaria alteri, qui de eodem delicto eo commisso arguebatur, & plurium sit deferendum hominum innocentiæ, & scio quod in causa Egr. Iacobi Sicci imputati de homicidio, & confessi, cum adduceretur confessionem esse extortã per tormenta exquisita coram D. Fiscali Serponto, & eum qui occidit, paratum esse se consignare, modo respectu aliorum delictorum impunitas cõcederetur: attamen à *S*enatu Excell. repulsam passus est, & caput ei fuit amputatum, quam verereor fuisse illius homicidij innocentem, licet ipse eam mortem, pie tempore supplicij ascriberet alijs delictis occultis, quorum pœna ad eã vsque ad diẽ dilata fuerat. quod totũ pendet a prouidẽtia summi illius opificijs.

Solebat etiam *S*enatu concedere saluum conductum homicidię volenti facere pacem ad tempus seu mensis, sed perraro, & hoc fuit ante Cæsar. Constitutiones; nã post, nũquam

Dantur autem indistincte ad detegendos socios, & complices, vt per mensem accederet

ad

ad officium possint, & socios criminis manifestare.

Dantur etiam in forma pro nō delatis, nec indiciatis, semperq; solent qui se consignant secum gestare similes saluos conductus verentes inimicorum insidias, & proditiones, & falsas accusationes, vel quia immundam habeant conscientiam.

Et nunc quidā æques se pro vna causa consignauit cum simili securitate; vtrum interea quidam alius fuit ad carceres adductus, qui fassus est, se in quodam Castro occidisse quendam cum eo, & expoliasse. de quo delicto, & si non possit agi stante solita salui conductus forma concessi. Attamen hoc grauat satis eius opinionem pro eo delicto, pro quo se sponte præsentauit.

Conceditur etiam à Senatu saluus conductus bannito, siue alias reo, vt ad perhibendū testimonium, siue repetendum compareat, & solet addi, vt recta via incedat, neq; huc illuc vagetur.

Bannito etiam arbitrio Senatus conceditur vt pro alio delicto sibi imputato comparere possit.

Scias tamen in concedentis impunitatibus debere superiores prius elaborare, an aliunde veritas haberi possit, cum hoc remediū securitatis concedendæ delinquentib. sit subsidiarium, nec nisi necessitatę vrgente ei locus esse debe-

debeat, quo casu etiã premia per c ridas Principis reuelantibus preponuntur. Verum materiam hanc onerare nolo amplius.

Numero 21.

IVbebam ego Notarijs, dum Iudex essem, vt asterisco aliquo notent loco testium magis ad delictum conferentia, ita & rei, cualitates, confessiones, & ijs vterentur tamquam indicibus futuræ, vel eorum diligentiæ, vel Iudicis. Dum veluti ad manum habentur, ea super qui bus reus examinandus est, idque maxime fieri solet eo tempore, quo fit reo monitio, nã quæ inmultas partes processus sunt dispersa, colliguntur, & eis tenetur reus respondere. Si tale inspectio resultantium ex processu quam so licita digestorum reuolutio. Multò plura suppeditabit tibi Carthar. de interog. rei. libro 2. capitulo 2.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex quæ obseruare debeat circa personã inquisiti. vt interrogãdi sibi suppetat materia.*

2 *De his quæ sunt corporis munera.*

3 *De his quæ ad animum pertinent.*

4 *De his quæ sunt fortunæ.*

5 *Quæ consideranda ante, in, & post delictum ad requirendam copiam interrogandi.*

6 *Locis Ciceronis facientis ad prædicta.*

7 *Qualitas personarum etiam normam, & momodum interrogandi subministrat.*

8 *Persona grauis qualiter examinando.*

9 *Per-*

cum non consuetudo habitu, aut cum certo
armorum genere, aut cum aliquibus bonis,
aut certa cum pecunia, vel instrumentis visus
fuerit, an fecerit; vel dixerit aliquid quod ad
5 delictum inferat; puta minas iactationes, ver-
ba timorem, vel spem præferentia, fuga, men-
dacia inueresimilia, vel aliquid nō fecerit nec
dixerit, quod facere, & dicere oportebat, vel
e contra, & huiusmodi, quę respiciunt causas
& tempora, vel antequam delictum committa
tur, aut dū committitur, vel postquam cōmis-
sum est, item loca, modus, & facultates, Franc.
Casen. in tract. de arte, & ratione in criminum
6 causis differendi, fol. 16. 17. 18. † Et illa Ci-
ceronis, lib. 2. de inuent. erunt etiam summo-
pere consideranda dū ait, quare, quo consilio,
qua spe perficiendi, quidq; factum sit, cur hoc
modo potius, quam illo, cur nullo auditore,
aut cur hoc, cur nemo sit conscius, aut cur hic
sit, cur hoc ante factum non sit, cur hoc in ip-
so negotio, cur hoc post negotiū, aut quid fa-
ctum de industria, aut quid rem ipsam conse-
cutū sit, constet ne oratio, aut cum re, aut ipsa
secum hoc huius ne rei signū sit, an illius, an
huius, illius, & vtrius potius, & quid factū sit
quid nō oportuerit, aut non factū quod opor-
tuerit, prędicta omnia affluenter ex persona
rei materiam ipsum interrogandi suppedita-
6 bunt. † Præterea qualitas personarum nō tan
tum materiam, sed modum etiam, & normā in
inter-

8 interrogandi tibi præbebit † etenim si inquisitus erit persona grauis erit diligenter,& cum aliquo etiam decore, vt superius dixi examinandus: † si leuis,& simplex simplici interro-
9
gatione, & rationibus ab ipsa natura dedu-
10 ctis erit vtendum: † si doctus rationibus solidis, locis topicis, ex processu desumptis con
11 certandum erit: † si pertinax suspectus, vel verbosus diligentius tibi insistendum erit: pluribus ille verbis, pluribus interrogationibus etiam alienis, nempe,an sederet quibus vestimētis esset indutus,an tempus esset nubilosũ an serenũ,an locus planus, an accliuis, & alijs similibus leuibus interrogationibus defatigãdus erit. de his omnibus habes per Petrũ Gregorium Tholosanum in sua syntaxi artis mirabilis,lib.1. c. 3. Chart.in sua pract.interrog.
12 reor.lib. 2. c. 2 num.1.vsque ad nu. 5. † si timidus minæ ipsum terrebunt, & ad veritatē fatendã cōpellent,si iracundus tanto magis erit
13 concitandus donec quiescat: † si ambitiosus vtile erit illa deducere, vnde magis inflari eũ contingat. Char. d. c. 2. nu. 6. & seqq. Ea enim in medium afferendo,quæ ipsius ambitionem tanto magis excitant,facile ipsum reum ad ve
14 ritatem propalandam coges. † Si erit solitus delinquere bonum erit quandoque non ordi-
15 natim procedere, sed ordinem ipsum inuertere, & cominus digladiari, isti enim habent præsumptionē contra se. vt Blanc. in suo tract.

De-

15 † Demum perducere reum ad illam credulitatem maximum donum se a Deo Opt. Max. reportasse, quod non occisus fuerit, vel alio modo perierit, vt difficulter animam seruare posset, cui cum captus fuerit facillime consulere, illamque se seruaturum esse pluribus de causis sperare potest, & similia persæpe illum, vel inuitum ad veritatem fatendum inducit, vide Franc. Casen. in tract. de arte, ac ratione

16 in criminum causis differen. fol. mihi 21. † Inducit etiam ponere illi ante oculos, quod multi pro crimine commisso, de quo illi inquiritur, vexantur, dum Curia versatur in certo, & ideò, vt ne illi indebitè defatigentur crimē fateatur, vt ego prędicta pluries expertus sū, & multa alia tibi quasi arena succurrent quibus veritatem facti extorquere valeas, si prudens, & cautus fueris omnia diligentes perpendendo.

SCHOLIA IN CAP. TERTIVM.

I circa obseruationes interrogandis reis adhibendas quis esset verba facturus inexplicabli se implicaret labyrintho, cū totā indiciorū materiā amplecteretur, quæ sumuntur ex his considerationibus, quas hic congerit auctor. Neque enim fieri potest, quod vbi ignores, quæ,

qua

qualiaque indicia sint necessaria ad constituẽdum reum,vel de per se, vel alijs adminiculis admixta & iuncta, scire te posse; quomodo reus sit examinandus. Magnum est Chaos interrogationum quas accommodare ad qualitatem rei,tum loci delicti, tum aliarum circumstantiarum, expedit, vnde tibi propria quorumcumque indiciorum loca disposita, quæ sint eorum natura, & vis, petenda sunt. Nec credas singulas interrogationes singulis conuenire, sed explorandum est in primis inspecta qualitate indiciorum quæ magis vni, quam alteri apta sit, & ex qua veritatem delicti magis sis habiturus, & nisi valeas ingenio; & prudentia, & de tuo thesauro aliquid proferas,nulla tibi authoris,suffragabitur praxis.Scito tibi vtilius futurum ab hoc munere abstinere, quam vt inscitia tua,quę latere homines potest,palam deprehendatur. Magistratus enim virum aperit. Quod in hac Ciuitate contingit aliquibus, qui statim honoribus, quos adepti sunt, minus idonei, licet summæ forent integritate, omniũ iudicio sunt habiti cum penderent ab instructione aliquorum Notarium,per quos facile erat in manifestos errores incidere, (quod omnium insulsum est) arbitrantes scientiam à stilo regi, cum quæ iuris sint, ignorent.

Vt autem vtiliora in hac interrogandorũ reorum praxi recenseam,ac seligam;sciendum

est,

est, tendendas, promouendasque delicti circũstantias, quas reus inficiari non possit. Nam tunc horrescit animus, expauescit, nec deliberandi consilium inuenit, se inuitus impellitur ad veritatem fatendum, imprudensq; elabitur, nescius se extricare ab interrogatoriorum indissolubili nodo. est etenim magnus pauor his, qui operan tur malum Sic os obturas læsa conscientia, imponit silentium. Quod ex Franc. Pegna ad directorium Eymerici tradit Scaccia cap. 86. nu. 44. vers. duodecimo. Vnde mihi satis damnandus videtur horum Notariorũ mos, qui tot superfluas interrogationes aggregant, & super flosculis insistunt ignari. quãta vis insit in his interrogatorijs, quæ nocentem vulnerant, sensum adimunt, neque sui memorem fere esset sinunt.

Neque accedo Scacciæ dicenti nu. 45. vers. decimo tertio. licet multũ eruditè loquatur, quod grauioria interrogatoria ad finem reseruentur, nisi eo casu, quo Iudex continuat examẽ nulla data intermissione, tunc verè defessus illaqueatur, cum qnid respondeat sibi prõptum non est. nam si reliquum examen differatur in aliam diẽ, vires reassumuntur, ipsaq; nox cogitationis mater ad respondendum instruit, responsiones captiosas suppeditas, præsertim cum negocium tibi est cũ versato calliditate sua edocto Iudicis eludere indagationem a Notario contendendo, vt suum examẽ

H sib

sibi legatur, (quod Notarius facere cogitur) declarando tamen, vt per eundem Scacc. ibid. nu. 48. magistraliter loqentem, vt ad mentiēdum sit paratior. Magna est tibi opus patientia nec a reo auertenda facies, nec admittendum, vt aditus ad eū alloquendum cuiquā fiat. Si potest remouere birruarios, custodes rei, sint principes consiliorū tuorū, & præsertim quādo reus criminis participes nominat, Nosti horū naturam, moresque, qui statim in plateas in circulos omnia deferāt. Deficeret magis dies, quam scribēdi materia, si exacte tractare vellē, quale sit munus Iudicis circa has interrogationes satis est te nouisse hanc artē interogādi esse arbitrariā, nec certi præceptis diffinitam industriam tamen, & quæ non cuique patet, sed his quorum ingenij benigna vena est.

Si sapis, innumeris vsibus aptus eris.

Pauca hac manuisse sat est, ne additiones quæ breuiores esse debent, quam sit materia, cui addiiciuntur: officium suum egrediantur, nec mensuram suam seruent.

SVMMARIVM.

1 *Titulus criminis est in primis inuestigandus.*

2 *Delicta nominata sunt, ea, quæ certis titulis comprehenduntur, & quæ sint.*

3 *Delicta innominata sunt ea, quæ proprio carēt nomine. & quæ sint.*

4 *Stellionatus nomē omnia comprehendit crimina*

na non nominata.

5 Qualitates delictorũ sunt etiam considerande.

Quæ obseruanda sint circa rem, & negotium, de quo agitur. Cap. IV.

CIrca rẽ ipsam, negotiũ, & delictũ, de quo agitur, illud in primis attendendum est,
1 videlicet, † vt titulũ criminis inuestiges. Clar. in §. 1. in princip. puta an furtus, an raptus, an homicidiũ, an assassinium, an adulterium, an
2 fornicatio sit, & similia† quæ delicta dicuntur nominata, habent enim suos certos titulos.
3 Clar. ind. §. 1. vers. habes etiam, † quædam autem delicta reperiuntur: quæ proprio carent nomine, verum sub generali titulo accomodantur: nempe stellionatus quod quidem crimini nomen omnia comprehendit crimina
4 non † nominata. Boss. in sua pract. crim. in tit. de crimen stellionatus. Vbi vero criminis titu-
5 lum repereris † qualitatem delicti considerabis an graue, an leue sit an patens, ac occultum, an difficilis, an facilis erobationis an frequens, an de raro contingens. an turpe, an aliquo honestatis titulo velatum, an publicum, an priuatum, an ex officio tantũ, an etiam ad alicuius offensi instantim de eo tractetur, an profanum, an ecclesiasticum, an exẽplare, an habet consequentias aliquas, an dolosum, an causale. Pet. Grego. Tholosanus in d sua Syn-

taxi, lib. 1. capit. 3. Clar. §. 1. per totũ, an in senem an in puerum, an in personam honestam, vel turpem, an in magistratum, vel priuatum, an vile, an a potenti, an ab eo quem minime oportebat, an ab alieno, an a coniuncto, an in die festo, aut aliter solemni, an in foro, an in templo cõmissum sit, an domi, an coram populo, an coram iudice, an grauiter, an contumeliose, an veneno, an ferro, an igne, an pecunijs, an ex inimicis, an proditorie, in qua parte corporis secutum sit vulnus, vnde arma, vel alia instrumenta sumpta sint, quid de illis factum sit, & alia similia. Pulcherrimus text. in l. aut facta. ff. de pen. Franc. Casen. in tract. de arte, & ratione in criminũ causis deferẽdi, folio mihi 25. & 26. quibus consideratis non modo cupiam interrogandi consequentis, sed etiam quæ simpliciter, quæ accurate tractanda sint dignoscens, quando rigorose, quando placide agendum sit: quando ordo seruandus, quando ille inuertendus, & demum ipsa delictorum qualitas modo pro calcaribus ad delictum ipsum tam de plano quam per tormẽta celeriter inuestigandum, inueniendum, & puniendum inseruiet modo processum tuum, tanquam frenum cohibebit, vt ne nimis propere progrediaris, sed lẽta quadam festinatione ad illius complementum peruenias, vt experientia manifestè te docebit.

CAP.

SCHOLIA IN CAP. IIII.

FAtuus esset Iudex, qui procederet contra aliquem vti delinquentem, nisi criminis titulũ,& nomen sciret, proque teneret. Inde laudo nõ nullorũ Iudicum morẽ, qui in præludio relationum criminalium præmittunt hoc modo. *Agitur P.R. de crimine homicidij in pura rixa &c. & sic de singulis.*

Hoc eo magis scire expedit, ne cõstituas in periculo,& insipidi nomen subeas, & subditos fatiges iudicio criminali,quod ciuiliter forsan erit tractandum inspecto decreto, quod criminaliter procedi non possit in re habente originem à contractu, nam terminorum ignorantia,& cœcitas multas parit confusiones.

Cæterum prudenter auctor postquam examinauit ea,quæ respiciunt personã rei in precedenti capitulo, nunc summatim tangit ea, quæ rem, negocium ipsum, de quo agitur, respiciunt. Hãc bimembrem diuisionem laudat Scaccia d.cap.86.nu 25. quem si seruaueris ordinẽ,tuus nõ inanis erit labor,&ictu oculi te leuabis ab hac mole, & pondere infarciendi sine ordine quæcunque in buccam impremeditate veniunt. Scire enim, & nescire quo ordine quid facias,non est perfectæ cognitionis. Teste D. Ambrosio tutelari nostræ vrbis,Quæ in re nõ pigebit me pulcherrimam eiusdem Scacciæ comparationẽ referre, quod

extructuris ædificia non sufficit materiã parare, scilicet lapides, cementa, ligna ad fabrican. apta, sed manu artificis opus est quæ singule disponat ordinate, prout vnamquamque nouerit esse aptam, & extructioni idoneam.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo incipiẽda, quomodo tractanda quomodo perficienda causa sint.*

2 *Omnia non debent eodem modo incboari, geri, aut absolui.*

3 *Qualitas personarum, delictorum, & indiciorũ obseruanda est in examinibus faciendis.*

4 *Interrogatoria qualia esse debent.*

5 *Interrogatorijs debet strictè per reos respõderi*

6 *Interrogatoria debent pedetentim, & per gradus ad finem optatum producere.*

7 *Iudex interrogtndo certum scopum habere debet quo telo dirigat.*

8 *Iudex quomodo in interrogando se gerere debeat.*

9 *Instrumentis, scripturis, & depositionibus testium est conuincendus reus.*

10 *Et si prædicta desint ad coniecturas deueniẽdum est.*

11 *Coniectura quid sit demonstratur.*

12 *Coniectura loci qui sint in primis.*

13 *Coniectura in verisimilibus censßit.*

14 *Verisimilium partes, & membra quæ sint.*

15 *Argumentorum loci secundum Ciceronem.*

16 *Iudex in differendo cum reo qualiter se ge-*

rere

rere debeat.

17 *Iudex officium suum audacter administrare debet, & debet ostendere se esse bene informatum de veritate facti de quo agitur.*

18 *Suggestionem omnino vitandæ sunt.*

19 *Et tam circa loca, tempora, & causas, quam circa personas nominandas, & alias facti circumstantias.*

20 *Confessio per suggestiones extorta nulla est.*

21 *Nisi indicia talia præcederent, vt ex illis Iudex scire posset reū tale delictum cōmisisse.*

22 *Quia tunc in specie licet interrogare.*

23 *Testium depositiones qualiter, & quomodo legendæ sint reis.*

24 *Reis stantibus in tormētis cauendū est ab expressione speciarum, et circumstantiarum.*

25 *Et ratio adducitur quare.*

26 *Suggestiones ita sunt vitandæ, vt nedū culpa sed suspicio quoq. culpæ abesse videatur.*

27 *Bonum est aliquādo circumstantiā aliquam exprimere, & ratio quare.*

28 *Ideo hoc erit arbitrio iudicis relinquendum.*

29 *Consilium auctoris circa prædictarum qualitatū, & circūstātiarū expressione, & n. 30.*

30 *Et idem obseruandum dicit circa socios nominandos.*

31 *Nisi certa contra certos adessent, indicia, quia tunc licet speciatim, & nominatum interrogare.*

2 *Interrogatoria debet ordinatim componi.*

33 *Ordo interrogatoriorũ formandorum eum mutabili sit non facile doceri potest.*

Quid obseruandum sit circa interrogatoria facienda. Cap. V.

EX his quas supra memoraui, cõsideratio-
nibus, si bene illas perpẽdes poteris, tu
1 quidẽ, vt dixi. † optimè percipere, quomodo
incipiendæ, quomodo tractãdæ, quomodo per
2 ficiẽdæ causæ sint: † nõ enim omnia debẽt eo
3 dẽ modo inchoari, aut geri, aut absolui, † sed
secũdũ quod qualitas personarũ, & dilictorum
& iudiciorum requirere videbuntur, Char. in
pract. interrog. reor. lib. 2. cap. 2. nu. 10. & 11.
Restat modo, vt videamus de ipsis interroga-
4 torijs † quæ quidẽ ita cõcipienda sunt, vt cla-
ra, & aperta sint singulasq; complectantur
res non plures, Char. d. pract. lib. 3. c. 2. nu. 40.
& ad ea stricte per reos respondeatur, præte-
rea, vt eorum subterfugijs occurram, Char. d.
pract. lib. 3. c. 2. num. 41. & 42. & cauillationes
5 tollant, ac pedetentim, † & veluti per gradus
eo te perducant, quo animum habueris a prin
cipio perueniendi, Char. d. lib. 3. c. 1. nu. 10. &
6 seq. † oportet enim, vt habeas certum scopũ,
ad quem omnia tela dirigas, & lactes, Petr.
Gregor. in d. sua syntaxi, lib. 1. c. 2. vers. primus
7 itaq; Franc. Casen. in d. tract. fol. mihi 28. † &
quan-

quandoque erit ſtatim ad ipſam deueniendũ, quandoque erit prius paululũ vagandum, quãdoq; etiã erunt nonnulla ab ipſo reo quærenda, quæ ſint omnino aliena, & nihil habeant agere cum negocio, de quo tractandum erit, deinde paulatim ad ipſum negotium deuenie
8 mus, & per opportuna interrogatori a verita-
9 tem elicere conabimur, † & modo inſtumenta, & ſcripturas, modo teſtiũ depoſitiones habebimus paratas, quibus ipſum reũ conuinca-
10 mus. Chart. d. lib 3. c. 1 num. 12. & ſeq. † modo
11 ad coniecturas proſiliemus tãquam medium intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circũſtantia inſurgens, vnde omnis artificioſa argumentatio depromitur, Franc. Cæ
12 ſar d. tract. fol. 11. & ſeq. † ducendo ipſas argumentationes modo a cauſis, modo ab effectis modo a coniunctis, quæ quidem ad coniecturam maxime apta ſunt Franc. Cæſar. d. fol. 11.
13 † & veriſimilia conſiderando in quibus coniectura conſiſtit, ipſorumq; veriſimilium par-
14 tes, & membra puta perſonas, † cauſas, locus, facta euenta, rerum ipſarũ negociorumq; na-
15 turas, † præterea a toto, a partibus, a notatione, a coniugatis, a genere, a forma, a ſimilitudine, differentia contrario, ab adiunctis, an recedentibus, a conſequentibus, a repugnantibus, a maiore, a minore, a pari, ab auctorita ta, interrogatoria cõtexemus, Cic. in topicis, & in partitionibus oratorijs, illisq; reum impugna-

pugnabimus, & expugnare omnino conabi-
16 tur. † eã vero in differendo rationem efficaciamque, ac indiciorum præſumptionem, & aliorũ adminiculorũ coaceruationem adhibebis, itaq;reum vrgebis,& inſtabis, vt aduertat nullum ſe locũ tergiuerſandi habere, ac veritatem propterea fatendam eſſe. Chart. in d.
17 pract.lib.2.c.2.nu. 77.†Vlterius, vt reus intelligat te velle omnino ſcire ab ipſo veritatem, & quod eã tu probe noſti, nulloq; pacto poſſe illum tibi impoſturam facere operam dabis.Chart in d.pract.interrog.lib.2.c.1.nu.77.
18 † Caueto tamen in primis omni cura, & diligentia a quacumq; ſuggeſtione, & ita interrogatoria tua formato, vt nunquã notari poſſit, quod confeſſio per reum facta, ad tui ſugeſtionem facta ſit, videlicet, quia tu ad ita fatendũ quodãmodo illum inſtruxeris, ſed quia reuera
19 ra factũ fuit:†& hoc obſeruabis tam circa loca,tempora,& cauſas, quam circa perſonas nominandas, & alias quaſcumq; ipſius facti circumſtantias, & qualitates, etenim alias male
20 faceres, & confeſſio quæ ſequeretur ex ſuggeſtionibus prædictis nulla eſſet nihilq; valeret.Chortar.in ſua pract.interrog.lib.2.c.1.nu.
21 54 68. & 69. † quod quidem veriſſimum eſt, niſi indicia talia præcederent, vt ex illis certo ſcire poſſes ipſum inquiſitum, delictũ illud per
22 petraſſe:† tunc enim in ſpecie interrogare licet nec propterea confeſſio diceretur per ſug geſtio-

gestionem extorta, neq; alicui nullitatis vitio subiaceret. Chart. d. pract. li. 2. ca. nu. 64. & seq.
23 Circa vero scripturas, & testiũ depositiones in faciem reis legendas illud te monitum volo, vt recte omnino te facturũ putes, si aliquas circumstantias, & qualitates te bene visas reti nebis, ne reus lectionem sibi quodammodo factum repetere discat, Chart. d. pract. libr. 4.
24 capit. 1. num. 94. † quod maxime erit cauendum ipsis reis ad tormenta adductis, siue adducendis. Chart. in dicto. lib. 2. cap. 1. num. 94.
25 † sunt enim aliqua tãta impatientia, vt in quo uis mentiri, quam pati tormenta malint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, vt non tan tum si verum alio criminentur.
26 † Caue tu omni conatu a suggestionibus prę dictis, & ita caue, vt non solum culpa, sed su-
27 spicione culpæ prorsus careas. † Aliquando tamen expressionem alicuius circumstantiæ ita mouere reum, ac vrgere, vt ad veritatem faten dam compellatur non inficior, cum ex dicta ex pressione crimen suum detectum agnoscat,
28 Chart. d. pract. lib. 2. cap. 1. nu. 68. † Erit igitur prudentis examinãtis arbitriari quando expri mẽdæ sint qualitate, & circumstantiæ prædi
29 ctæ Char. d. lib. 2. ca. 1. nu. 68. in fin. † Sed certe meo iudicio recte, & prudens feceris si ab expressione omnium qualitatum, & circumstan
30 tiarum vel omnino cauebis. † vel si exprimere aliquas opportunũ duxeris eas interrupte,
& quasi

& quasi primis labijs attingendo recensebis :
31 † quod idem, vt dixi, obseruandũ etiam erit super socijs interrogare volueris, nullus enim nominari debebit, sed alias generaliter interrogando veritas de illis erit perquirenda. tex. est tu d.l.§. in causa tributorum, vers. qui quæstionem.ff. de quæst. puta examinando reum, an soleas esset, aliquis alius cum eo, quot essent numero quo mandante, vel auxiliante vel procurante fecerit; dicat socios, auxiliatores, mandatores, & fautores, & sic alijs similibus generalibus interrogatorijs nomina sociorum prædictorum ab ipso reo letigime habebuntur, & suggestiones euitabuntur d.§.in causa, & per Iac.de Beluis.in pract.crimin.in titu de
32 quæst.nu.50.vers.sextus est† bene verum est, ꝙ si contra certos certa extarent indicia, possent tunc quidem illi nominatim specificari nec dici posset hoc casu ad specialem interrogationem suggestio aliqua facta. Blanc.in tracta.de indit.num.382. in fi. † Vlterius debent interrogatoria habere quendam ordinẽ, quo ad finem quem exoptas peruenire commode
33 possis † is autẽ ordo, quia persæpe causis occasiones, necessitate, & responsionibus reorũ mutari solet, & modo continuatim, modo diuisim, modo directo, modo per obliquum ducitur, non facile doceri, & demõstrari potest, Char.d.pract.lib. 3. c. 1.num. 10.& seq. aliqua nihilominus inferius ad ordinem prædictum compa-

comparandum tradere conabimur, videamus igitur de forma constitutorum.

SCHOLIA IN CAP. V.

CVm interrogandi materia sit satis ampla, ideo breuibus nõ potest perstringi, vt conatur author, magis tamẽ necessaria, ex authore cõfirmabo. Quale illud esse, quod interrogatoria debeãt esse clara & aperta; nõ perplexa & obscura, & quæ incertitudinẽ pariẽt. Nam quæ dubia sũt, in fauorẽ rei interpretanda sũt, quia intentio Fisci debet esse clara, not. ad l. vlt. C. de prob. quia in dubio cõtra Fiscũ est pronũciãdũ l. nõ puto, ff. de iur. Fisc. Qua in re cauendũ est tãquã ab igne a sophisticis interrogationibus, & nisi negociũ tibi sit cũ docto homine ac literato, quo casu, si aduerteris eũ modum interrogandi ad eruendam veritatem esse vtilem, eo vti poteris. Quicquid sit quando interrogatio, vel responsio sit intricata, & obscura; tum reus responsurus poterit a Iudice petere, vt declaratur interrogatoriũ obscurum, & amphibologicum, quam Iudex ipsum reum ad respondendum cogat, cum hæc duo sinẽ correlatiua, vt colligitur ex Carthar. hic citat. & Pegna post Eymeri. in direct. inquisit. par. 3.

Non procul a præcedente inspectione est, vtrum

vtrum fictionibus vti possit Iudex pro extorquenda veritate, & fallacijs ac cautellis. Distinguunt omnes ius honestum, & inhonestum animæ perniciosum. Quale autem illud dicatur hoc totum arbitrio Iudicis comittitur, qui iudicabit inhonestum illud esse, pro quo imminet periculum morti, aut quam famæ, morti assimilatur. Et aduerte (rogo) quod non sunt cōsilia ab euentu ponderāda, prout faciunt multi imperiti. Quia non propterea laudabimus Carolum illam magnū, siue is fuerit primus, siue secundus, qui in animum induxi, patrem & filium de homicidio accusatos suspendi facere ex quo factum, est, vt pater se fuisse homicidā prodiderit, vt filium a pœna redimeret, & si enim hęc fictio bene successerit, nō tamen laudanda vti periculosa, de quo penes Præsid. Menoch. de arbitrio iudi, casu 270, num. 15, Carthar. lib. 2. cap. primo num. 48.

Sub incude simulationis cadit promissio impunitatis, à qua iudex abstinere debet, tradit. Clar. q. 55. vers. allegare cum duobus versiculis sequen.

Hæc quoq. proxima est suggestioni, de qua latissimè quando sit prohibita, vide Scacc. d. cap. 86. num. 78. vbi etiam quando dicatur.

Hac mecum nuper vsus quidam Sindicator Vnius ex Perill. Senatoribus nescio quo delapsus, cum me accersiri iussisset, meque viso dixit: siamo informati, che voi hauete dato denari al

nari al Senatore nella causa di Rinaldo N. Dicendo che gli hauere dato, andarete a casa; dicendo di non hauerli dato, restarete qua in prigione. Cui ego ex tẽpore respondi. Dunq; dicẽdo che li hò dato denari, & che gli habbi tolto dirò vna grãbucia, ma dicẽdo ch'egli mentre io li hò offerto, gli hà ricusato, & me ne ha anco fatto riprẽsione, perche io gli volesse dare, diro la verità? Però e meglio restarne quà in prigione con la verità, che andarmene a casa infame cõ la bugia. Cogita an hæc interrogatio sit suggestiua, sit etiam impunitas promissiua quo ad effectum &, vim, cum sub spe euitandi carceres induceret me ad falsum dicendũ. Quare pro veritate carceres tredecim dierum sum passus in loco tenebroso. cuius situm paucis tunc versibus exaraui carbonẽ in muro designatis. Quo tempore subibat mihi materia l. vlt. C. de custod. reor. de carceris situ loquen. Immortali gratias Deo refero, quod aduersitates in me nihil potuere. & possum dicere cum Poeta.

Ad malam iamprides non sumus vlla rudes.

Recreabam in ergastulo animum pœsi, quam a teneris Dei gratia mihi mutuatam, multorum annorum rubigo pene texera. Deerat librorum copia, mecum tamquam cum aqua, & igne interdicto actum fuit, Versus hi sunt pro tempore inexculti, & fere aridi, quos tuulgari, & legi gratuior.

Con-

Conscia mens recti, mentiri nescia pœnas.
Aes pro laude dabit, suppliciumq. fereti
Carcere recludi. radiantia lumina tolli,
Innocuo pietas, religioq; vetat.
Vsus abest libri, procul est preciosa supellex
Qua sine rara quies nil nisi triste subit.
Nocte breues adimit somnos, nec rodere cessat
Mus, roditq; frequens, nec timet ille minas
Ebria seruorum domino stertente caterua
Clamat inurbanos mittit ab ore sonos.
Ipse nec abstineo seruilia munera, serui
In partes omnes ingeniosus eo.
Verro locum, sterno lectum, vis cetera, cuncta
Nostra facit (quãuis nõ bene docta) manus.
Intermissum olim officium, laudesque Mariæ.
Prostratus repeto, sæpius ore canens.
Quam precor erumnas iniusti carceris huius
Vt minuat, nec opem corde rogata neget:

Subleuabat tamen animum meum innocentia & retrò bene actæ vitæ candor succurrebant quæ ante exẽpla viderã in libro Francisci Petrarchę de gratulatione, siue remedio vtriusque fortunæ, in quo multa meminit de his, quibus hoc carcerem multi prosperi euentus, honores persæpe contingere. sed veniamus ad alia.

Eodem Cap. Quinto, lib. 2. num. 22. ibi per sugestionem exorta.

QVando procedunt indicia in specie, non dicitur suggestio, nec confessio subsecuta

quæstiones & tormenta, quarum late meminit Farinac. d. q. 39 nu. 24. 29. & seq. a quo videtur author omnia huc trastulisse.

Num. 14. Michaelem.

HIc Io. Maria Brugnolus, qui vir eruditissimus appellatur est frater Illustriss. Præsidis Senatus Bartholomæi Brugnoli, cui virtus ad omnes dignitates aditum patefecit, primo Capitanei Iustitiæ, mox Senatoris, postea regentis in Hispaniis, denique in Excelso honore Præsidatus collocati, quem Deus nobis diu superstitem esse sinat, comprecamur. Huius etiam meminit Farin. de indic. quæst. 40. num. 15. vers. verum vt in hac re, in fin.

Num. 23. Dixi.

DIlationes, & terminorum concessiones omnes sunt arbitrantia, vid. plene Farinac. d. quæst. 39. numer. 5. 6. lib. 2. & conceditur vsque ad quartam. Quando autem petitur dilatio per calumniã, dilationes amputandæ sunt, & quando dantur literæ Senatus pro habenda dilatione, addi solent illa verba; vbi absit calumnia, Tutius tamen est peccare in permittendo superfluas defensiones, quam necessarias tollendo, vt colligitur ex Clar. q. 48. versic. quæro quod dilationes.

Num. 29. Dixi.

OMnium vtilissima scitu est hæc repetitionis materia, quare pro clara intelligentia scire expedit nonnulla, quæ licet sparsa

fint, in vnum tamen breuiter a me colliguntur.

Primo repetitionem esse necessariam testis examinati parte non citata, nam licet eius depositio sufficiat ad inquirendum, non tamen sufficit ad torquendum, aut ad condemnandum reum præsentem, secus absentem,& contumacem. Ratio est, quia contumacia operatur confessionem delicti. Cæteri testis non repetitur, quando adest rei confessio, quæ purgat de factum citationis, Cla.in q.43.vers.cæterũ in fin. hoc tribuit odio contumaciæ. Verum hæc ratio non satis tuta videtur, sed melior hæc est, vt testes habeantur pro legitime examinatis, ita vt vlterior repetitio non requiratur ob vim tacitæ confessionis ex contumacia resultantis, nam hi fuerunt sufficientes ad transmittendum inquisitionem, Ideo etiam sufficere debent ad condemnandum, Alioquin inquisitio fructu careret,& frustra transmitteretur.

Secundo, quod secuta sententia contumaciali, & reo admisso ad nouas defensiones, non est necessaria vlla repetitio testium. Probatur hoc ratione, quia quod legitime factum est, non vitiatur, si deueniat ad casum a quo incipere non potuit, l. in ambiguis,§.non est nouũ, ff. de reg. iur.cap.factum legitime de.reg.iur.in 6. sed sic est, quod sententia condemnatoria fundata super confessione ex contumacia resultante, non debet reuocari post admissionem

ad

cuta potest tanquã dolosè extorta impugnari, aut tamquam vitio nullitatis obnoxia. Potest ergo Iudex interrogare reum, an vulnerauerit Titium, si præcedant indicia, vt s. dixi, aliter non, & hoc esse extra omnem aliam dubitationē tradit Bossi. de examin. reor. nu. 12. versic. prosequendo materiam, quem vide. & hoc etiã procedit si reus esset in tortura, quia adhuc posset specialiter interrogari, tã super delicto, quam super complicibus, & socijs, retento semper themate, quòd vrgeatur legitimis indicijs, vt apud Scacc. d. cap. 86. num. 30. ver. decimo quæro. Quæ autem sint legitima indicia, diffusè tradit num. 30.

Cum ergo (vt paucis complectar) interrogatoriorũ materia versetur in æquore vasto, Ideò scias summo cum iudicio, & diligēti circumspectione eis vti, multò plures enim sunt causæ interrogandi, quam a Doctoribus sint præscriptæ, nec tibi opus textibus, & glossis, sed virationis naturalis cui leges seruiunt, & ancillantur, quasi carcere te intelligas, te ipsũ corrige, & alio cogitationes tuas dirige. Non omnia possumus omnes. Existima tamen te aliquid scire, si interrogandi difficultates nosti; Vult enim hoc studium totum hominē in defessum (vt dicã) Herculeos labores. vt simultum appositè de hoc dixit Alex. Stiatich. in sua prax. iudiciar. cap. 16. num. 29. vbi quòd iudicio sui intellectus percipere, & dignoscere

33 *Ordo interrogatoriorũ formandorum eum mutabili sit non facile doceri potest.*

Quid obseruandum sit circa interrogatoria facienda. Cap. V.

EX his quas supra memoraui, cõsideratio-nibus, si bene illas perpẽdes poteris, tu
1 quidẽ, vt dixi. † optimè percipere, quomodo incipiendæ, quomodo tractãdæ, quomodo per
2 ficiẽdæ causæ sint: † nõ enim omnia debẽt eo
3 dẽ modo inchoari, aut geri, aut absolui, † sed secũdũ quod qualitas personarũ, & dilictorum & iudiciorum requirere videbuntur; Char. in pract. interrog. reor. lib. 2. cap. 2. nu. 10. & 11. Restat modo, vt videamus de ipsis interroga-
4 torijs † quæ quidẽ ita cõcipienda sunt, vt clara, & aperta sint singulasq; complectantur res non plures, Char. d. pract. lib. 3. c. 2. nu. 40. & ad ea stricte per reos respondeatur, præterea, vt eorum subterfugijs occurram, Char. d. pract. lib. 3. c. 2. num. 41. & 42. & cauillationes
5 tollant, ac pedetentim, † & veluti per gradus eo te perducant, quo animum habueris a principio perueniendi, Char. d. lib. 3. c. 1. nu. 10. &
6 seq. † oportet enim, vt habeas certum scopũ, ad quem omnia tela dirigas, & lactes, Petr. Gregor. in d. sua syntaxi, lib. 1. c. 2. vers. primus
7 itaq; Franc. Casen. in d. tract. fol. mihi 28. † & quan-

quandoque erit ſtatim ad ipſam deueniendũ, quandoque erit prius paululũ vagandum, quãdoq;etiã erunt nonnulla ab ipſo reo quærenda, quæ ſint omnino aliena, & nihil habeant agere cum negocio, de quo tractandum erit, deinde paulatim ad ipſum negotium deuenie
8 mus,& per opportuna interrogatori a verita-
9 tem elicere conabimur, † & modo inſtumenta,& ſcripturas, modo teſt iũ depoſitiones habebimus paratas,quibus ipſum reũ conuinca-
10 mus.Chart.d.lib 3.c.1 num.12.& ſeq.†modo
11 ad coniecturas proſiliemus tãquam medium intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua ſingulari circũſtantia inſurgens, vnde omnis artificioſa argumentatio depromitur, Franc.Cæ
12 ſar d.tract.fol.11.& ſeq.†ducendo ipſas argumentationes modo a cauſis, modo ab effectis modo a coniunctis,quæ quidem ad coniecturam maxime apta ſunt Franc.Cæſar.d.fol.11.
13 † & veriſimilia conſiderando in quibus coniectura conſiſtit, ipſorumq;veriſimilium par-
14 tes,& membra puta perſonas,† cauſas, locus, facta euenta, rerum ipſarũ negociorumq;na-
15 turas,†præterea a toto,a partibus,a notatione,a coniugatis,a genere, a forma, a ſimilitudine, differentia contrario, ab adiunctis, antecedentibus, a conſequentibus, a repugnantibus,a maiore,a minore,a pari,ab auctoritata,interrogatoria cõtexemus, Cic.in topicis, & in partitionibus oratorijs, illisq; reum impugna-

pugna-

pugnabimus, & expugnare omnino conabi-
16 tur. † eã vero in differendo rationem effica-
ciamque, ac indiciorum præsumptionem, &
aliorũ adminiculorũ coaceruationem adhibe-
bis, itaq;reum vrgebis,& instabis, vt aduertat
nullum se locũ tergiuersandi habere, ac veri-
tatem propterea fatendam esse. Chart. in d.
17 pract.lib.2.c.2.nu. 77.†Vlterius, vt reus intel
ligat te velle omnino scire ab ipso veritatem,
& quod eã tu probe nosti, nulloq; pacto pos-
se illum tibi imposturam facere operam da-
bis.Chart in d.pract.interrog.lib.2.c.1.nu.77.
18 † Caueto tamen in primis omni cura, & dili-
gentia a quacumq; suggestione, & ita interro
gatoria tua formato, vt nunquã notari possit,
quod confessio per reum facta, ad tui sugestio-
nem facta sit, videlicet, quia tu ad ita fatendũ
quodãmodo illum instruxeris, sed quia reue-
19 ra factũ fuit:†& hoc obseruabis tam circa lo-
ca,tempora,& causas, quam circa personas no
minandas, & alias quascumq; ipsius facti cir-
cumstantias, & qualitates, etenim alias male
20 faceres, & confessio quæ sequeretur ex sug-
gestionibus prædictis nulla esset nihilq; vale-
ret.Chortar.in sua pract.interrog.lib.2.c.1.nu.
21 54 68. & 69. † quod quidem verissimum est.
nisi indicia talia præcederent, vt ex illis certo
scire posses ipsum inquisitum, delictũ illud per
22 petrasse:† tunc enim in specie interrogare li-
cet nec propterea confessio diceretur per sug
gestio-

gestionem extorta, neq; alicui nullitatis vitio subiaceret. Chart. d. pract. li. 2. ca. nu. 64. & seq.
23 Circa vero scripturas, & testiũ depositiones in faciem reis legendas illud te monitum volo, vt recte omnino te facturũ putes, si aliquas circumstantias, & qualitates te bene visas reti nebis, ne reus lectionem sibi quodammodo factum repetere discat, Chart. d. pract. libr. 4.
24 capit. 1. num. 94. † quod maxime erit cauendum ipsis reis ad tormenta adductis, siue adducendis. Chart. in dicto. lib. 2. cap. 1. num. 94.
25 † sunt enim aliqua tãta impatientia, vt in quo uis mentiri, quam pati tormenta malint, & ita fit, vt etiam vario modo fateantur, vt non tan tum si verum alio criminentur.
26 † Caue tu omni conatu a suggestionibus prę dictis, & ita caue, vt non solum culpa, sed su-
27 spicione culpæ prorsus careas. † Aliquando tamen expressionem alicuius circumstantiæ ita mouere reum, ac vrgere, vt ad veritatem faten dam compellatur non inficior, cum ex dicta ex pressione crimen suum detectum agnoscat,
28 Chart. d. pract. lib. 2. cap. 1. nu. 68. † Erit igitur prudentis examinãtis arbitriari quando expri mẽdæ sint qualitate, & circumstantiæ prædi
29 ctæ Char. d. lib. 2. ca. 1. nu. 68. in fin. † Sed certe meo iudicio recte, & prudens feceris si ab expressione omnium qualitatum, & circumstan
30 tiarum vel omnino cauebis. † vel si exprimere aliquas opportunũ duxeris eas interrupte,

& quasi

& quasi primis labijs attingendo recensebis ?
31 † quod idem, vt dixi, obseruandũ etiam erit super socijs interrogare volueris, nullus enim nominari debebit, sed alias generaliter interrogando veritas de illis erit perquirenda. tex. est tu d.l. §. in causa tributorum, vers. qui quæstionem. ff. de quæst. puta examinando reum, an soleas esset, aliquis alius cum eo, quot essent numero quo mandante, vel auxiliante vel procurante fecerit; dicat socios, auxiliatores, mandatores, & fautores, & sic alijs similibus generalibus interrogatorijs nomina sociorum prædictorum ab ipso reo letigime habebuntur; & suggestiones euitabuntur d. §. in causa, & per Iac. de Beluis. in pract. crimin. in titu de
32 quæst. nu. 50. vers. sextus est † bene verum est, ꝙ si contra certos certa extarent indicia, possent tunc quidem illi nominatim specificari nec dici posset hoc casu ad specialem interrogationem suggestio aliqua facta. Blanc. in tracta. de indit. num. 382. in fi. † Vlterius debent interrogatoria habere quendam ordinẽ, quo ad finem quem exoptas peruenire commode
33 possis † is autẽ ordo, quia persæpe causis occasiones, necessitate, & responsionibus reorũ mutari solet, & modo continuatim, modo diuisim, modo directo, modo per obliquum ducitur, non facile doceri, & demõstrari potest, Char. d. pract. lib. 3. c. 1. num. 10. & seq. aliqua nihilominus inferius ad ordinem prædictum
compa-

comparandum tradere conabimur, videamus igitur de forma constitutorum.

SCHOLIA IN CAP. V.

CVm interrogandi materia sit satis ampla, ideo breuibus nõ potest perstringi, vt conatur author, magis tamẽ necessaria, ex authore cõfirmabo. Quale illud esse, quod interrogatoria debeãt esse clara & aperta; nõ perplexa & obscura, & quæ incertitudinẽ pariẽt. Nam quæ dubia sũt, in fauorẽ rei interpretanda sũt, quia intentio Fisci debet esse clara, not. ad l. vlt. C. de prob. quia in dubio cõtra Fiscũ est pronũciãdũ l. nõ puto, ff. de iur. Fisc. Qua in re cauendũ est tãquã ab igne a sophisticis interrogationibus, & nisi negociũ tibi sit cũ docto homine ac literato, quo casu, si aduerteris eũ modum interrogandi ad eruendam veritatem esse vtilem, eo vti poteris. Quicquid sit quando interrogatio, vel responsio sit intricata, & obscura; tum reus responsurus poterit a Iudice petere, vt declaratur interrogatoriũ obscurum, & amphibologicum, quam Iudex ipsum reum ad respondendum cogat, cum hæc duo sinẽ correlatiua, vt colligitur ex Carthar. hic citat. & Pegna post Eymeri. in direct. inquisit. par. 3.

Non procul a præcedente inspectione est, vtrum

vtrum fictionibus vti possit Iudex pro extorquenda veritate, & fallacijs ac cautellis. Distinguunt omnes ius honestum, & inhonestum animæ perniciosum. Quale autem illud dicatur hoc totum arbitrio Iudicis comittitur, qui iudicabit inhonestum illud esse, pro quo imminet periculum morti, aut quam famæ, morti assimilatur. Et aduerte (rogo) quod non sunt cõsilia ab euentu ponderãda, prout faciunt multi imperiti. Quia non propterea laudabimus Carolum illum magnũ, siue is fuerit primus, siue secundus, qui in animum induxi, patrem & filium de homicidio accusatos suspendi facere ex quo factum, est, vt pater se fuisse homicidã prodiderit, vt filium a pœna redimeret, & si enim hęc fictio bene successerit, nõ tamen laudanda vti periculosa, de quo penes Præsid. Menoch. de arbitrio iudi, casu 270, num. 15, Carthar. lib. 2. cap. primo num. 48.

Sub incude simulationis cadit promissio impunitatis, à qua iudex abstinere debet, tradit. Clar. q. 55. vers. allegare cum duobus versiculis sequen.

Hæc quoq. proxima est suggestioni, de qua latissimè quando sit prohibita, vide Scacc. d. cap. 86. num. 78. vbi etiam quando dicatur.

Hac mecum nuper vsus quidam Sindicator Vnius ex Perill. Senatoribus nescio quo delapsus, cum me accersiri iussisset, meque viso dixit: siamo informati, che voi hauete dato de-

nari al

nari al Senatore nella causa di Rinaldo N. Dicendo che gli hauete dato, andarete a casa; dicendo di non hauerli dato, restarete qua in prigione. Cui ego ex tẽpore respondi. Dunq; dicẽdo che li hò dato denari, & che gli habbi tolto dirò vna grãbucia, ma dicẽdo ch'egli mentre io li hò offerto, gli hà ricusato, & me ne ha anco fatto riprẽsione, perche io gli volesse dare, dirò la verità? Però e meglio restarne quà in prigione con la verità, che andarmene a casa infame cõ la bugìa. Cogita an hæc interrogatio sit suggestiua, sit etiam impunitas promissiua quo ad effectum &, vim, cum sub spe euitandi carceres induceret me ad falsum dicendũ. Quare pro veritate carceres tredecim dierum sum passus in loco tenebroso. cuius situm paucis tunc versibus exaraui carbonẽ in muro designatis. Quo tempore subibat mihi materia l. vlt. C. de custod. reor. de carceris situ loquen. Immortali gratias Deo refero, quod aduersitates in me nihil potuere. & possum dicere cum Poeta.

Ad malam iamprides non sumus vlla rudes.

Recreabam in ergastulo animum pœsi, quam a teneris Dei gratia mihi mutuatam, multorum annorum rubigo pene texera. Deerat librorum copia, mecum tamquam cum aqua, & igne interdicto actum fuit, Versus hi sunt pro tempore inexculti, & fere aridi, quos euulgari, & legi gratulor.

Con-

Conscia mens recti, mentiri nescia pœnas.
Aes pro laude dabit, suppliciumq. fereti
Carcere recludi. radiantia lumina tolli,
Innocuo pietas, religioq; vetat.
Vsus abest libri, procul est preciosa supellex
Qua sine rara quies nil nisi triste subit.
Nocte breues adimit somnos, nec rodere cessat
Mus, roditq; frequens, nec timet ille minas
Ebria seruorum domino stertente caterua
Clamat inurbanos mittit ab ore sonos.
Ipse nec abstineo seruilia munera, serui
In partes omnes ingeniosus eo.
Verro locum, sterno lectum, vis cetera, cuncta
Nostra facit (quãuis nõ bene docta) manus.
Intermissum olim officium, laudesque Mariæ.
Prostratus repeto, sæpius ore canens.
Quam precor erumnas iniusti carceris huius
Vt minuat, nec opem corde rogata neget:

Subleuabat tamen animum meum innocentia & retrò bene actæ vitæ candor succurrebant quæ ante exẽpla viderã in libro Francisci Petrarchę de gratulatione, siue remedio vtriusque fortunæ, in quo multa meminit de his, quibus hoc carcerem multi prosperi euentus, honores persæpe contingere. sed veniamus ad alia.

Eodem Cap. Quinto, lib. 2. num. 22. ibi per sugestionem exorta.

QVando procedunt indicia in specie, non dicitur suggestio, nec confessio subse-

cuta

quæstiones & tormenta, quarum late meminit Farinac. d. q. 39 nu. 24. 29. & seq. a quo videtur author omnia huc trastulisse.

Num. 14. *Michaelem.*

HIc Io. Maria Brugnolus, qui vir eruditissimus appellatur est frater Illustriss. Præsidis Senatus Bartholomæi Brugnoli, cui virtus ad omnes dignitates aditum patefecit, primo Capitanei Iustitiæ, mox Senatoris, postea regentis in Hispanis, denique in Excelso honore Præsidatus collocati, quem Deus nobis diu superstitem esse sinat, comprecamur. Huius etiam meminit Farin. de indic. quæst. 46. num. 15. vers. verum vt in hac re, in fin.

Num. 23. *Dixi.*

DIlationes, & terminorum concessiones omnes sunt arbitrantia, vid. plene Farinac. d. quæst. 39. numer. 5. 6. lib. 2. & conceditur vsque ad quartam. Quando autem petitur dilatio per calumniã, dilationes amputandæ sunt, & quando dantur literæ Senatus pro habenda dilatione, addi solent illa verba; vbi absit calumnia, Tutius tamen est peccare in permittendo superfluas defensiones, quàm necessarias tollendo, vt colligitur ex Clar. q. 48. versic. quæro quod dilationes.

Num. 29. *Dixi.*

OMnium vtilissima scitu est hæc repetitionis materia, quare pro clara intelligentia scire expedit nonnulla, quæ licet sparsa

cuta poteſt tanquã dolosè extorta impugnari, aut tamquam vitio nullitatis obnoxia. Poteſt ergo Iudex interrogare reum, an vulnerauerit Titium, ſi præcedant indicia, vt ſ. dixi, aliter non, & hoc eſſe extra omnem aliam dubitationẽ tradit Boſſi. de examin. reor. nu. 12. verſic. proſequendo materiam, quem vide. & hoc etiã procedit ſi reus eſſet in tortura, quia adhuc poſſet ſpecialiter interrogari, tã ſuper delicto, quam ſuper complicibus, & ſocijs, retento ſemper themate, quòd vrgeatur legitimis indicijs, vt apud Scacc. d. cap. 86. num. 30. ver. decimo quæro. Quæ autem ſint legitima indicia, diffusè tradit num. 30.

Cum ergo (vt paucis complectar) interrogatoriorũ materia verſetur in æquore vaſto, Ideò ſcias ſummo cum iudicio, & diligẽti circumſpectione eis vti, multò plures enim ſunt cauſæ interrogandi, quam a Doctoribus ſint præſcriptæ, nec tibi opus textibus, & gloſſis, ſed vi rationis naturalis cui leges ſeruiunt, & ancillantur, quaſi carcere te intelligas, te ipsũ corrige, & alio cogitationes tuas dirige. Non omnia poſſumus omnes. Exiſtima tamen te aliquid ſcire, ſi interrogandi difficultates noſti; Vult enim hoc ſtudium totum hominẽ in defeſſum (vt dicã) Herculeos labores. vt imultum appoſitè de hoc dixit Alex. Stiatich. in ſua prax. iudiciar. cap. 16. num. 29. vbi quòd iudicio ſui intellectus percipere, & dignoſcere

statum, & conditionē examinãdorũ testiũ permagnũ est. Idem ego dico, multò magis ipsius rei examinandi. Addo ego, vt supra, quod totã indiciorum materiem perlustrare debes. nam eis, & eorum qualitate cognitis, perfacilè erit tibi, si de aliquo delicto arguas, reum coarctare in eius examine ad respondendum ijs, quæ tu animaduerteris facere ad reum grauandũ, nec tua methodo tam perbreui egebis.

SVMMARIVM.

1 *Principium examinis, siue constituti reorum quomodo concipiendum sit, & quæ in eo sint exprimenda.*

2 *Forma dicti principij examinis siue cõstituti.*

3 *Interrogatoria quomodo extendenda sunt.*

4 *Responsio rei debet recipi, & scribi vulgariter per Notarium, prout per reum datur, & ibi habeas formam.*

5 *Primum interrogatorium primi constituti quale soleat esse de communi stylo.*

6 *Interrogatoria generalia quæ fieri solent in Constituto, quæ sint.*

7 *Reus dicens se scire causam suæ carcerationis qualiter interrogandus vlterius.*

8 *Iudex debet explicari facere per reum factum a principio vsque ad finem.*

9 *Et interrogatorijs suis ea quæ fuerint omissa, aut non integrè, & clarè dicta recenseri suppleri, & declarari facere.*

10 *Iudex debet inuestigare, vt sciat facti seriem di-*

distinctam cum omnibus suis qualitatibus, & circumstantijs.

11 *Iudex in interrogando debet procurare, vt indicia acquirat, & iam acquisita impinguat, & confirmet.*

12 *Iudex debet insistere sigillatim super quolibet indicio.*

13 *Responsionibus reorũ quæ debeat iudex oppo nere, vt ab illis credulitatẽ tollat, illaq. elidat:*

14 *Responsiones reorum sunt integrè scribendæ, etiam quòd aliquæ videantur nihil operari & quare.*

15 *Iudex debet in interrogando certum scopum proponere, quem contingat.*

16 *Indicia homicidij quæ soleant esse.*

17 *Indicia sunt opportunis medijs pertractanda, & comprobanda.*

18 *An indiciorum probationem per circuitum, & altius repetitam per contractionem deueniendum sit, & habeas exemplum.*

19 *Quod in alterius rei probationem adducitur ipsum prius probandum est.* (ne.

20 *Forma probãdi indicia altius repetita oratio*

21 *Flaminius Chartarius vir eruditissimus pul cherrimè, & latissimè docuit modos, & formas interrogandi reos, & super indicijs pro bationes sumendæ.*

22 *Interrogatoria quibus alijs modis possint inchoari præterquam per verbum illud interrogatus.*

23 *Interrogatoria aliquando non extenduntur.*

24 *Et quando liceat hoc facere.*

25 *Talibus tamen modis rarissimè vtendum est, quia denotant imperitiam, malitiam, & inertiam.*

26 *Interrogatoria non extensa nullo modo contineant suggestiones.*

27 *Rei sunt pluries examinandi, & constituēdi.*

28 *Forma principij secundi, vel vlterioris constituti.*

29 *Conclusio constituti reo facti qua contingere debeat.*

30 *Forma conclusionis constituti reo facti.*

31 *Subscribens consentire videtur ijs, quæ continentur in scripturam, quam subscripsit.*

32 *Et præsumitur quòd illam legerit, & contētorum in ea notitiam habuerit.*

33 *Et si dicat quòd fuit deceptus, & quòd non legit debet probare.*

34 *Signum Crucis factum ab illiterato idoneo operatur, quod subscriptio extensa facta ab eo qui litteras nouit.*

35 *Fiscatis assistens solet protestari in finem constituti.*

36 *Forma dictæ protestationis.*

47 *Iudex antequam absoluat constitutum cum reo debet repilogare in vltimis interrogatorijs omnia indicia, coniecturas, & probationes, & iura pro Fisco facientia, quæ deducta, siue acquisita fuerunt in processu.*

38 *For*

De forma constituti, tàm primi, quàm secundi, & eorum conclusione. Cap. VI.

1 PRincipium † examinis, siue constituti ipsorum reorum, ita formandum erit, vt in eo exprimatur tẽpus, & locus examinis, nomẽ, officiũ Iudicis examinantis, ac Notarij scribẽtis, nec non Fiscalis, siue eius substituti assistentis, nomẽ cognomẽ, ætas, pater, & patria ipsius rei cõstituti, erit etiam facienda mentio de iuramenti delatione per Notariũ, ac de eiusdẽ præstatione per reũ facta, Chart. in d. pract. lib. 3. c. 3. num. 6. vsque ad nu. 21. Et talis erit forma, videlicet.

Forma Constituti.

2 † Die dominica vltima Decembris 1595. Constitutus personaliter in carceribus Turris nonæ, corã Mag. & Eccellenti D. N. illustriss. & Reuerendiss. D. Almæ Vrbis Gubernatoris in criminalibus Locumtenente meque &c. assistente Mag. D. T. substituto Fiscali.

Sempronius q. N. de N de Neapolis ætatis suæ annorum viginti in circa, qui delato sibi iuramento veritatis dicẽdæ, prout tactis, &c. iurauit, fuit per eundem D. Locumtenentem.

Interrogatus, an sciat, vel præsumat causam suæ carcerationis, & præsentis examinis.

Respondit, Io non sò, ne mi posso immaginare la causa, perche io sia stato preso, & hora V.S. mi voglia essaminare.

3 † Et sic extẽdẽs prius singula tua interrogatoria latino sermone, & facies illa per Notarium scribi ad tuũ dictamen, deinde quod latine scribi fecisti vulgari sermone ipsi reo explicabis, absque eo ꝙ dicta explicatio vulgaris scribatur, & reus respondebit suo arbitrio,

4 † quam responsionem vulgariter, prout per reum datur, ita per Not. excipi, atque scribi ad tuum pariter, vel ipsius rei dictamen curabis Char. d. pract. lib 3. c. 3. nu. 22. hoc modo supponendo eandem interrogat. & eandem responsionem, videlicet.

Interrogatus an sciat, vel præsumat causam suæ carcerationis, & præsentis examinis. Et hoc scribitur, deinde vulgariter res a Iudice explicante.

Vi si dimanda se voi sapete, o potete imaginar la causa, per laqual sete stato preso, & hora habbiate da esser essaminato.

Et hoc non scribitur.

Respondit, Io non so, ne mi posso imaginares

re perche causa io sia stato preso, & hora mi vogliate essaminare.

Et hoc scribitur, & sic de singulis.

Aliquando in ipso principio examinis non ponitur, neque nomen, neque cognomen, aut pater, aut patria ipsius examinati, & constituti, sed opportuna interrogatoria ab ipso reo prædicta eliciuntur, & tunc describitur persona examinati, & constituti per signa, & circumstantias hoc modo videlicet.

Die, &c. Constitutus.

Quidã Iuuenis ætatis suæ, vt ex aspectu dignosci poterat annorum viginti in circa imberbis, & cum cicatrice in fronte, supra oculũ sinistrum, indutus infrasciptis vestimentis, videlicet, & describe vulgari sermone, vel latino eius vestimenta vt habebis inferius. Habes infra lib. 6. ca. 1. nu. 12. qui delato sibi iuramento, &c. & sequere, vt supra.

Interrogatus de nomine, cognomine, ætate, parentibus, patria, & exercitio.

Respondit, Io mi chiamo Sempronio N. figliuolo di Pietro di N. & Nicolosa sua moglie, la mia patria è Napoli, & il mio essercitio e di soldato, & hò da vinti anni in circa.

Iuterrogatus an sciat, vel præsumat causam &c. vt supra dixi.

5 † Hæc fere semper solent esse principalia, siue prima interrogatoria cuiuscunq; primi cõstituti prima vice formandi post quæ vlterius

procedendo poteris eundẽ reũ interrogare de
6 loco,& tẽpore,quo captus fuit, an ſolus,an aſ
ſociatus, cũ quo,ſeu quibus, an arma, vel aliæ
res , & bona fuerint penes ipſum tempore ſuæ
capturæ reperta,& quæ, cuius exercitij,&pro
feſſionis ſit, vbi habitet, cũ quib. verſetur , an
alias fuerit inquiſitus,proceſſatus,& carcera-
tus, qua de cauſa, quoties, in quo loco , & de
quo tẽpore,& ſi ſic, quõ e carceribus exiuerit
an abſolutus , vel cõdemnatus fuerit,an ſit di-
ues, vel pauper, an de ſuo,vel de alieno viuat ,
ſimilia alia interrogatoria generalia facere po
teris pro exordio examinis. Char.d. pract.lib.
7 3.cap.1.nu.40. & nu. 50. † Si vero reus cauſã
ſuæ carcerationis ſe nouiſſe reſpondebit. tunc
interrogabis,vt illam narret , & quomodo pu-
8 tet dicta de cauſa carceratum ſe fuiſſe,† & fa-
9 ctum a principio ad finẽ explicari facies †de-
inde interrogatorijs tuis ea quæ omiſſa fue-
rint,vel nõ integre,aut nõ clarè dicta recenſe-
ri, ſuppleri , & declarari curabis,&in id inuigi
10 labis,† vt facti ſeriem habeas diſtinctam,ple-
nam, claram,cũ omnibus ſuis circumſtantijs,
&qualitatibus:prætereа alias facto,&negotio
conuenientes interrogationes annectes vt vel
11 ipſis delicti confeſſionem † extorqueas , vel
indicia aliqua acquiras aut iam acquiſita,&in
12 eſſe deducta impingues,& confirmes , † & ſu-
per dictis indicijs erit ſigillatim inſiſtendum ,
non tñ omnia erunt vno examine abſoluenda
(niſi

(nisi leuitas causę suadeat) quinimò aliqua poterunt in primo examine leuiter tangi, & statim ad alia transire illis omissis, postea in alio examine omissa repetere, & plenius discutere oportebit, Chart. d.lib.3.c.1.nu. 10. & seqq. & sic lento gradu ad factum ipsum per opportuna interrogatoria, deueniendum erit.

13 Responsionibus autem quæ per reum dabuntur illa erunt opponenda, quæ vel falsitatem, vel possibilitatem, vel impossibilitatem, aut inuerisimilitudinem dictarum respõsionum coarguant, dicemus etiam causam nõ allegari, quare falsa credi non debeant ea quę ipsi respondent rei, demum nec veris proxima in responsionibus contenta, nec ipsum respondentem fidem meriti replicabimus, ex quibus omnis tollitur credulitas expositionis & orationis, Agricola de inuent.dialect. lib.2.
14 cap.17. & omnia annotari facies quæ ab ipsis reis dicta fuerint, quia illud quod interdum tibi videbitur nihil operari, nec alicuius esse momenti postea intentionem tuam maximo-
15 pere iuuare compareris † & proposito sibi (vt superius dixi) certo scopo, quem contingere animo sit media illa excogitabis, quæ illuc re deducãt eaq; corroborare studueris rationibus, vel ipsi reo insitis vel ab extra parte petitis Agricola de inuent. dialect. in Proemio, &
16 latius c.4. † Puta si quis de homicidio inquisitus existat videndum erit de vtilitate, & commodo

modo ex dicto homicidio sibi prouenienete, de odio, de inimicitia, de minis, de præparationibus, de loco in quo fuerit, de qualitate armorum, de tempore, de fuga, de fama, & alijs
17 simillibus indicijs. † quæ deinde erunt singula opportunis medijs pertractanda, & comprobanda semperque cautelis, & animaduersionibus superius annotatis progrediendum tibi erit, quas omnes animo semper reuolues tuo.
18 † Exemplum tibi pone de indicio minarũ, certè non statim reus de illis interrogandus est, sed aliquo circuito ad eas deueniẽdũ erit, altius longiusque & vnde nihil suspecti sit repetita percontatione priora sequẽtibus appli
19 cando, & è contra, † quod enim alterius rei probationem ducitur ipsum prius probãdum est, vt cum id cæperit esse pro certo fiat incerti argumentum Quinti. lib 5. oratio. institut.
20 cap. 12. † Erit igitur in hunc, vel similem modum interrogandus. An videlicet cognoueit, & cognoscat Ciccum Fabiani de tali loco, & a quanto tempore citra, & quæ fuerit causa cognitionis, an cum illo aliquid vnquam habuerit agere, an habeat cum eo litem, & controuersiam, de quare, cuius momenti, & quantitatis, a quãto tẽpore citra, coram quo Iudice, an in dicta lite sit actor vel reus, & si reus an ægre ferat dictam litẽ sibi fuisse motã a præfato Cicco, cur ita ægrè tulerit, an cũ aliquibus ex causa dictæ litis sibi a Cicco motæ sermo-

nem

nem habuerit,dicat cum quibus,quos sermones,& quæ verba locutus fuerit,quot vicibus, in quibus locis, & si negauerit interrogabitur, An cognoscat Gasparrem Alexandri, & a quãto tẽpore citra, an vnquam in eius domo fuerit,de quo tẽpore, quot vicibus, & ad quid agẽdũ, an vnquam comederit in domo dicti Gasparis, quot vicibus, quibus alijs interuenientibus,quo tẽpore,& quo die,quos sermones habuerunt inter prandendũ, & illos explicet, an de dicto Cicco habitus fuerit aliquis sermo,& qui, qua occasione, an super lite per dictum Ciccum sibi mota factus fuerit sermo aliquis,& quis, à quo fuerit in medium allata occasione loquẽdi super dicta lite, qui ipse dixerit causa,& occasione dictæ litis dũ sic de illa sermo haberetur, an aliquid dixerit contra præfatum Ciccũ, an contra illum minatus fuerit, & quibus minis ad quas ita ex ore rei extorquendas altius, vt dixi:repetita percontatione progrediendum est, prout, & in alijs extorquendis indicijs in quocumq; crimine, ita est laborandum vt vna eademq; regula in omnibus deseruiat.Chart.in d. pract.lib.3. cap.1.
21 num. 73. † de quibus omnibus quoniam pulcherrime, & latissimè pertractauit Flaminius Chartarius vir eruditissimus modo omnes, & formas apponendo in sua practica interrogandorum reorũ, Est[illegible]. 3.cap.3.per totũ, ad illũ[illegible]te remitto, nihil enim amplius scirem di-

cere

cere, & volumen hoc præter intentionẽ gran-
22 dius redderẽ, ideo ad alia trãsibo † Aduertere
igitur te volo, quod aliquãdo loco verbi inter
rogatus solet dici. & Domino dicẽte; vel & Do
mino replicãte, vel & Dño subiungẽte. vel & si
bi per Dñm dicto siue replicato, vel & cũ Dñs
sibi diceret, & similia, & circa huiusmodi mo-
dos nõ fit differẽtia dũmodo sẽper interroga-
toriũ extẽdas puta, & Dño dicẽte, vt ipse cõsti
tutus facti seriem totam recenseat.

Respondit, il fatto passa, &c.

23 † Bene verum est, quod quandoque non ex
tẽditur interrogatorium, sed simpliciter dici-
tur, & opportunè interrogatus, & ad opportu
nam Domini interrogationem, & ad aliam in
terrogationẽ, vel subdens interrogatus, & cæ
teris id generis modis vtimur breuioribus ex
plicando vulgariter oretenus ipsi reo id quod
quæritur absq; eo quod in scriptis redigatur.

24 † Sed talis modi raro quidam, nõ prout ali
qui faciũt passim ad eorũ imperitias, malitias,
uggestiones, & iniquitates tegendas; sed tunc
tantum modo vsum recipiendi, & admittendi
sunt quando reus interrogatur, vel vt suppleat
responsioni iam datæ vel vt illam declaret.

25 † Erit igitur illis quanto rarius poterit vten-
dũ. quia, vt dixi, & malitiæ, imperitiæ, & iner-
tiæ signa sunt nõ modicæ Chart. in d. pract. li.
26 3. cap 3. nu. 22. & 27. † & in primis caueto, ne
quas sub istis breuibus interrogandi modis
sug-

suggestiones facias, quas euitandas esse iã sæ-
27 pe mouui, & sæpius etiã monebo. † quoniam vero, vt supra dixi, nõ semel tantũ, sed pluries examinari, & constitui solet reus, idcirco etiã secũdi examinis, & constituti formã, cui aliorum posteriorũ quoq; examinum formæ similes erunt, tibi supponam, & erit talis videlicet.

Forma principij secundi Constituti.

28 † Constitutus personaliter vbi supra coram quo supra. assistẽte quo supra, & hoc si simus in eisdẽ carcerib. & corã eodẽ Iudice, & assistẽte eodẽ Fiscali alias apponetur nomẽ ipsius, Iudicis Notarij, substituti, & loci examinis, vt in prima Constituti forma demonstraui.

Sempronius N. de Neapol. de quo alias qui delato sibi iuramẽto veritatis dicendæ, prout tactis, &c. iura fecit per Dominum,

Interrogatus, an se disposuerit ad veritatẽ fatendam, melius quàm fecerit adhuc vsque super his de quibus fuit alias interrogatus vel

Interrogatus, an sibi occurrat aliquid, ex seipso dicere, & quid, vel si reus aliquid iam in alijs suis constitutus fassus fuerit.

Interrogatus, an sibi occurrat aliquid aliud dicere vltra ea, quæ in præcedentibus suis examinibus fassus fuit.

Respõdit, Io non sò che mi dir altro di piu di quello, che hò detto negli altri miei essamini, & a quelli non voglio aggiungere, nè sminuir cosa alcuna. Deinde deuenietur ad ipsũ

fa-

factum, prout supra dictum est, & vbi videbis
29 ad sufficientiam interrogasse. † absolues examen acceptando fauorabilia pro Curia, & Fisco, & quandoque etiam causa quare illud concludas allegando, puta quis alijs negotijs impeditus existis, vel tarditate horæ peruentus fuisti, & quid de ipso reo constituto fieri mandes exprimendo, ac facultatem tibi eundem iterum, & quandocumque examinandi, & constituendi reseruando hoc modo, videlicet.

Forma conclusionis examinis reorum.

30 † Tunc Dominus acceptatus, &c. pro nunc tarditate horæ præuentus, vel alijs impeditus negotijs examen dimisit, & ipsum constitutum mãdauit reponi ad locum suum, vel consignauit custodi carcerum bene, & fideliter custodiendum, animo tamen, continuandi examẽ, &c vel animo tamen, &c. aliquando etiã addit iniuncto ipsi constituto, vt se subscribat, & tunc Notarius subiunget; prout se subscripsit vt infra videlicet:

Io Sempronio hò deposto quanto di sopra.

Vel iniuncto ipsi Constituto; quia dixit, se nescire scribere, vt signũ Crucis faceret, proot accepto calamo designauit sua manu vt infra
31 videlicet. † Et licet ista videantur esse superflua, quia creditur Iudicij, & Notario. Alex. cõsil. 147. nu. 4. & seq. lib. 2. Ruyn. consil. 193. nu. 1. lib. 2. nihilominus bonũ erit illa apponi facere, etenim tanto magis probant ea quæ scripta

32 pta sunt, fuisse ab ipso deposita, † ratio autem est, quia subscribēs consentire videtur ijs, quæ continentur in scriptura quam subscribit, & præsumitur quod illā legerit, & de continentis
33 in ea notitiam habuerit, † & si diceret, quod non legit, & quo fuit deceptus deberet ipse probare. Clar. q. 53. vers. quintus est casus, &
34 † hoc idem operatur signum crucis factū per hominem illiteratū Io. de Ami. cōs. 13. nu. 6.
35 † Solet ēt substitutus Fiscalis assistens finito quolibet examine infrascriptā protestationē in fine exam. per Not. scribi facere videlicet,
36 † Præsente D. T. Substituto Fiscali, & fauorabilia tantum acceptante, cæteris contrafacientibus contradicente, petente, & instante contra dictum Constitutum ad vlteriora procedi omni, &c.
37 Debebis etiam si diligens, & accuratius examinator haberi volueris antequam ad examinis, siue constituti conclusionem deueniās in vltimis interrogatorijs recolligere omnia inditia, coniecturas, & præsumptiones, ac probationes iuraq; pro fisco facientia, quæ deduxeris, siue iā acquisiueris in ipso examine, etenim multum habet virum talis peroratio ad confundendum reum veritatem negantem, & ad ipsum disponendum ad illam fatēdam, præsertim in vltimis constitutis, quando reus est maxime vrgendus, & impellendus, ac cominus cum illo est quasi congrediendum, Char-

tar.

tar. in d. pract. interrog. lib. 3. c. 1. nu. 56. & digladiandum, vt v. g.

Forma Epilogi.

38 † Et D. dicente, & ipsum C. monente, vt tandem velit fateri veritatem, tā circa ordinem, & tractatum interficiendi præfatum Ciccum, quam circa factū ipsum qñ illum interfecit.

Respondit, &c.

Interrogatus quomodo putet esse amplius prædicta tergiuersari, & negare cum tot vrgeant contra ipsū, indicia, & præsumptiones, & coniecturæ, immo plene, & manifeste probationes ex quibus omnis se defendendi, & delictum occultandi locus sibi eripitur.

Respondit &c.

Interrogatus, qua facie audeat se innocentem asserere, nihilque contra se in processu extare, cum præter alia adsint Meuij, & Titij depositiones ipsi constituto superius in faciē lectæ, qui nullo pacto prædicta dicerent si uera non essent. Respondit, &c.

Et sibi dicto quod iam apparet, manifeste de impudentia ipsius C. qui non solum delictum a se commissum agnoscere recusat, sed viros probos, & fide dignos, qui iuramento ad stricti veritatem testificati fuerunt, falsarios audet appellare, quomodo enim modo tales illos vocat quos sibi ad faciē adductos, & confrontatos, eorumque depositionem tam benè, tam clarè, & animose confirmantes vix respice

re

De repetitione testium, & forma illos repetendi, Cap. LI.

FEci mentionem superius de repetitione testium, restat modo, vt quomodo illa
1 accipienda sit te doceam. † Citato igitur reo ad videndum repeti testes, & ad dandum interrogatoria, &c. vt superius, dictisq; interrog. per reum datis, vel ijs non datis lapso tamen termino ad illa dandum præfixo vocatur testis coram Iudice, & Notario, eique defertur iuramentum veritatis dicendæ, quo præstito, deinde interrogatur prius iuxta interrogatoria per ipsum reum data, ac postea super examine alias per eundem testem facto, & sibi testis illud confirmauerit iam perfecta est repetitio. Vt autem prædicta melius intelligas, formulam tibi supponam, quæ est talis, videlicet.

2 † Die Mensis Anni 1593.

Examinatus fuit per M. & Excellen. D. N. Locumtenentem, &c. vel per me, &c. si Iudex non intersit, de mandato, &c. in domo, &c. assistene, &c. Titius N. de Perusia Portæ santi Angeli testis alias pro curiæ informatione examinatus, qui delato sibi iuramento veritatis dicendæ prout tactis &c. iurauit fuit prius iuxta interrogatoria data pro parte N. interrogatus, & primo.

Iuxta primum, Respondit, & extenditur pe

Notà-

Notarium eius responsio vulgariter prout prædictum testem dictatur, & sic fit iuxta alia.

Absolutus autem interrogatorijs prædictis continuatur hoc modo videlicet.

Tunc fuit per Dominum interrogatus præfatus Titius testis an ea, quæ alias deposuit in præsenti causa in alio examine per ipsum facto sub die in loco coram fuerint, & sint vera, illaque pro veritate dixerit, & deposuerit.

Respondit, Signor sì, che quello che io dissi nel mio essamine fatto li dì passati, che non mi ricordo il giorno preciso, ma fù del mese di Nouembre prossimo innanzi al Signor N. nell' officio, &c. è vero, & lo dissi per la verità.

Et lecto sibi per me de mandato, &c. ad claram ipsius intelligentiam dicto eius examine, & per ipsum bene audito, & intellecto (prout asseruit) fuit per D. vel per me, &c.

Interrogatus, an ea quæ in præsentia legi audiuit fuerint ab ipso dicta: & deposita eo, quò iacent modo sitque istud eius examen, de quo supra mentio facta fuit.

Respondit, Signor sì, che quello che mi hauete letto adesso è il mio essamine, & quanto si contiene in esso è stato detto, & deposto da me nel modo che hò sentito leggere adesso.

Interrogatus, an prædictis intendat aliquid addere vel demere, dictumque examen in toto, vel in parte reuocare, an vero potius illud

con-

re ausus fuit pallore, & tremore correptus, ideo fuit benigne monitus, vt ab huiusmodi pertinacia discedat.

Respondit, &c.

Et Domino subiungente, quod nequaquam potest de prædictorum testium fide dubitari cum tot aliæ præsumptiones coniecturæ, indicia, & probationes illorum testimonium committentur. Habemus enim inimicitiam quam ipsemet C. fatetur ex maximis causis, nẽpe ex lite omnium bonorum inter se, & præfatũ Ciccum esse contractũ, ex qua intrat præsumptio iuris quod semper mala de dicto Cicco cogitauerit, quod quidem indiciũ nullo modo per ipsum C. sublatũ, aut labor factum apparet, quare fuit hortatus ad veritatem liberè fatendam, quam videt se negare non posse.

Respondit, &c.

Et Domino roplicante, quòd sufficit inimicitia prædicta causas extare, vt dicatur ipsum C. odio prosecutum fuisse Ciccum prædictũ, malèq; de illo semper cogitasse præsumatur tãto magis cũ literæ penes ipsum C. repertæ, & per eundem recognitæ quas tẽpore suæ captnrę occultare, & lacerare conatus fuit dictũ malũ animum luce meridiana clarius indicent, & demonstrent, ideo dicat veritatem.

Respondit, &c.

Interrogatus, & monitus, vt ne amplius in obstinatione persistat, quia si vera esset, quę ip

se C. dicit verum sensum literarũ prædictarũ aperire nouisset, cũ tamen super illarũ tenore examinatus tã varia, & diuersa, impropria, & inuerisimilia, ac improbabilia responderit, ac birruarios à quibus captus fuit, pecunijs corrumpere tentasset, ad effectum, vt literas prædictas occultaret; quæ, vt alias ostensum fuit satis clarè probant tractatũ habitum de interficiendo præfatum Ciccum, ac præparationes propterea factas, & loci ad scelus cõmittendum destinationem, temporisque præfixionem, ideo dicat veritatem.

Respondit, &c.

Iinterrogatus qũo audeat ad huc homicidiũ prædictũ a se comissum negare, & cũ & signa sanguinolentia in eius domo reperta, & N. & N sociorũ ipsius C post homicidiũ cõmissum fuga, & eiusdẽ cõstituti latitatio & equi ac pecuniarũ præparatio post dictum homicidium de eius mandato per N. facta iunctis tot mendaciis, varietatibus, & inuerisimilib. respõsionibus alijsq; indiciis, coniecturis, & præsumptionibus, de quibus alia mẽtio facta fuit in alijs suis constitutis, & examinibus satis superq; ipsum Constitutũ homicidium prædictũ commisisse conuincant, quare fuit monitus vt malit veritatem tandem fateri, quam vlterius in obstinatione, ac pertinacia persistere.

Respondit, &c.

Tuc Dominus sedens acceptatis, &c. & dimitta

mittat examen cũ decreto de quo supra est eodem nu 30. vel si volueris ipsum reũ ad largã poni facere, dimitti examen cũ decreto cuius infra libro proximo formulam trademus, Habes infra lib. 3. vides qũo formandus sis epilogus, & quomodo in eo enumeranda sint indicia, & quodammodo coaceruanda de quibus antea disperse & diffusè dictum erat, & quomodo seligantur ea quæ grauissima sunt, & quam breuissime, pertingantur, & cum pondere, & vehementia quandam adducantur, & excitentur. Quintil. orat. iust. lib. 6. cap. 1.

Si reus respondebit se velle fateri veritatem rationibus cedens contra se allegatis, facies tu illam per illum recenseri, quæcunque dixerit Not. scribenda dictabis vel per ipsummet reũ
39 dictari facies. † Circa prædicta autem illud te aduertere volo, vt cũ reus delicta super quibus interrogatur fateri cæperit nũquam tu illum si fatentem dimmittas, donec omnia fassus fuerit quæ requiris, etiã quòd prandiũ, cœna, somnus, aut quid aliud omittendum esset, aut differendum; Char. in d. pract. lib. 2. c. 2. num.
40 20. quoniam, † vt dicit ille auctor inter os, &
41 offam multa cõtingere possunt, & † data reo dilatione, vel tempore ad liberãdum, & de se maturius cogitandum sæpe id amiseris, quod pluribus laboribus fueras consecutus. Char. d.
42 pract. li. 2. c. 2. nu. 20. † præterea eundem inter rogationibus respondentem, ne interrumpas

remoueas enim interruptio illa fatentem, & quandoq; reuocandi, & recipiendi se ab incepta confessione suggerit consilium, sed aliis tuis interrogatorijs perfectam, & absolutam confessionem habere procurabis, Chart. dicto lib. 2. cap. 2. num. 21.

SCHOLIA IN CAP. VI.

SExtum hoc caput familiare est admodũ & accedariũ actuarijs diẽ ferè continuũ in ijs preãbulis, & prædudijs cõterũt, quin horũ res agitur dũ multorũ foliorũ paginas replẽt. Cũq; dixeris eos solicitos in rem Fisci, & in cõfirmãdi, nõ autẽ infirmandi indicij, vt per authorẽ nu. 11. omnia te dixisse puta, nec longo verborum apparatu egebis. Modum quoque examinandi per extensum tradit Scaccia cap. 86. num. 13. post Carthar.

Num. 23.

QVòd autem ad interrogatoria an debeãt extendi, scias emanasse ordinẽ Regium vt extensè scribantur omnia, qui tamen parũ obseruatur, sicut nonnulli alij ordines, qui paulo post exolescunt. His accedit, quòd integra depositio scribenda est, non pars, & expressa Regni Neapolitani constitutione cautum est, vt actuarij integras testium depositiones tam pro Fisco, quã contra scribãtur, & super toto negotio testes examinandi sunt vt inde etiam

rei

rei innocẽtiæ possit emergere, quod & supra in capit. monuisse, & designasse me arbitror Foller. in prax. Dialogi. in verbo, capiat informationes num 54. & in verb. & si compareant ante contumaciam nu. 4. vbi quòd reus potest diuersis vicibus examinari, & Scacc. d. cap. 86. numero 64. vers. 28. & semper responsiones in actis sunt redigendæ per Actuarium vna cum circumstantijs, si pauidè, si titubanter, si pallidè, & huiusmodi.

Et simili scribendi formula vtatur Notarius, Et tunc Iudex mandauit mihi, vt scriberem, quod dictus reus mutauit faciei colorem, Licet indicia hæc non sint admodum tuta, cũ ex pluribus causis possint prouenire, vbi ibi apud Folleri. nume. 5. Simanc. de cathol. instit. tit. 44. nu. 15. vers. deinde vbi præscribi modũ inquisitoribus hæreticæ prauitatis, vt omnia interrogata, responsa, dictaq; reorũ a Notarijs conscribantur.

Nume. 42. Praeterea.

NOn esse interrumpendum reum monet Scacc. d. cap. 86. nu. 31. vers. 5. quia Multa cadunt inter calicem supremaq; labra, nam si spatium etiam modicum des, nouum possunt rei inire consilium, & pœnitere eorum, quæ parati erant dicere, si Iudex continuasset: Ideo non ab re iubentur Iudices nõ discedere a reo confessuro, quãdiu eius examen sit absolutum. Hoc mihi euenit in causa cuiusdã ap-

pellati il Caporal Bottazolo de sodomia imputati, dũ enim taxillo adhibito, cæpisset velle aliquid fateri in tortura, impetrauit a me, vt deponeretur, spondens se confessum iri omnia, Mox vt collegit spiritum in negatiua perstiti, Cũ verò me abdicassem ad hoc munere (videbam quippe genium meum auersari hãc torquẽdi normam) sponte (cum liberatus fuisset ex eo, quod in tormentis indicia purgauerat) confessus est, se hoc beneficium sensisse ex illa parua respiratione ei concessa, cũ alioquin fateri paratus esset. Verum his paruo interiecto tempore interfectus est.

SVMMARIVM.

1 *Reus recusans respondere Iudici an possit cogi*

2 *Et quid facere debeat Iudex.*

3 *Et quibus remedijs cogere possit reum ad respondendum.*

4 *Recusare autem dicitur reus non solum quando non respondet, sed etiam quando minus congruenter respondit.*

5 *Reus per verba clara, & præcisa respondere tenetur.*

6 *Reus recusans respondere, est primo monendus, deinde cogendus per opportuna remedia*

7 *Formæ quibus vti poterit Iudex in adhibendis dictis remedijs, vt reus respondeat*

8 *Sæpius cogitur reus per torturam ad respondendum quando recusat.*

6 *Indicia qualia debent præcedere, vt reus possit tor-*

torqueri ad effectum prædictum.

10 *Reus legitimam causam allegans quare nollit respondere cogi non debet.*

11 *Item si prius non constet de delicto.*

12 *Potest autem cogi non solum quando interrogatur super facto substantiali, sed etiam si interrogatur sub qualitatibus substantialibus de quibus verisimile est ipsum posse recordari.*

13 *Reus qui vna vice interrogatus respondit, an si denuo super eisdem interrogetur, & nolit respondere cogi possit.*

14 *Et quod arbitrio iudicis hoc relinquatur.*

15 *Si tamen suspectus sit reus cogi poterit.*

16 *Præsertim si Fiscalis instet quod cogatur*

17 *Forma torquendi nolentem, vel respondere, vel congruenter respondere.*

18 *Torturæ tempus hoc casu, quomodo debeat arbitrari.*

16 *Si reus negat se velle respondere, eo quia allegat Iudicem suspectum, quid faciendum.*

20 *Consilium auctoris est, quod omnino iudex statim abstineat.*

21 *Iniquissimus est iudex, qui vult cognoscere causam illius qui ipsum habet suspectum.*

22 *Narrat auctor plures vidisse, hac de causa valde damnari. & num. 23.*

Quid faciendum si reus omnino respondere recuset, aut non vult congruè, & præcisè respó-

 dere,

dere, & de pluribus formis cogendi illum ad respondendum. Cap. VII.

1 EVenit † quandoque quod reus respondere interrogatorijs sibi per iudicem factis recusat; quid tunc faciendum.

2 † Primo hanc renuentiam, & contumaciam a notario in ipso constituto mandabis annotari. Char. in sua pract. interrog. lib. 3. cap. 2. n. 1.

3 † Deinde poteris ipsum reum opportunis remedijs ad respondendum compellere, puta multa indicta, aut captis pignoribus, aut tortura adhibita, vel sub pœna confessati criminis, aut periurij, comminatione, & alijs similibus modis, Char. d. pract. lib. 3. c. 2. nu. 2. & seqq.

4 † Renuere autem reum tunc intellige nõ solum quando non respondet, sed etiam quando

5 minus congruenter respondet, † etenim reus per verba clara, & præcisa, non autem per verba dubia, puta nescio, non recordor, & similia responsum dare tenetur, Chart. vbi supra nu.

6 3. & seq. † quod si factis debitis monitionibus adhuc in sua contumacia persistat, tunc ad remedia prædicta deueniendum erit, talem vero poteris verborũ formulam adhibere, videl.

7 † Et monitus per D. vt prædictum interrogatoriũ euacuet pro veritate, absque eo quòd se referat ad iam dicta.

Respondit, la verità l'hò detta, & stà scritta, mi rimetto a quello che è scritto.

Inter-

Interrogatus & monitus, vt sub pœna scutorum 100. vel sub pœna confessati criminis, de quo imputatur, aut sub pæna periurij, vel quia alias sibi pignora auferentur veritatem dicat.

Respondit, quel che ho detto è scritto.

Et D. dicente, vt se disponat, ad melius, & congruentius respondendum, & a contumacia, & ostinatione prædicta recedat.

Respondit, Non voglio dir altro, quel che è scritto e detto.

Et D. subiungente, vt omnino respondeat, quia alias deuenietur contra ipsum ad pænarũ prædictarum, & grauaminum declarationem incursus.

Respondit, io non voglio dir altro.

Et licet pluries, & pluries per D. monitus ad melius clarius, & magis præcisè respondẽdum semper idem responsum dedit, manendo in dicta obstinatione, quæ ego, &c.

Tũc Dominus visa obstinatione ipsius constituti & notoria pertinacia, & inobedientia, pænarumq; prædictarum sibi comminatarum spectu, reseruato sibi iure semper, & quandocunq; decernendi, & pronunciandi dictum C. Notarium contumacem, & inobedientem, & & tanquam talem pignorati, & grauari debet, vel pænã periurij, aut criminis confessati, vel scutorum centum incurisse pro multa eaque Cam. Apostol. applicandi, & incorporandi, appli-

plicarique,& incorporari mandādi, & pro præmissorum executione quodcumq; mandatum desuper necessarium,& opportunum relaxandi,pro nunc ad vlteriora procedens,Interrogauit, &c. Quamquam vero hi modi,& alij plures a Doctoribus doceantur, & quandoque etiam in practica vsurpentur.

8 † Ego quidem sæpius vidi obseruari, quod pro habēda responsione ad interrogatoria facta, præsertim si comminatio pœnarum prædictarum nihil operetur, ad torturæ remediū
9 deuenitur † indicijs etiam leuibus contra reū existētibus,vel diffamatione, aut aliquo, quod sit loco diffamationis, Char.d.pract.lib. 3.c.2.
10 nu. 13. † vel si reus legitimam causam non allegat, quare nolit respondere; Cha. vbi supra nu. 15. dummodo tamen de delicto prius cō-
11 stet:† nec interest, an super facto substantiali interrogetur, an super circumstantiis substan
12 tialibus, de quibus verisimile sit † ipsum reū posse recordari,quod arbitrio Iudicis remitti solet & ideo circa prædicta prudentia tua versari debebit,Char.vbi supra nu. 17.

13 † Sed quid si reus vna vice interrogatus respondit,alia vice denuo de eisdem interrogatus dicit se referre ad iā dicta;nec vult aliud respondere an cogi possit ad iterū rn̄dendum.

14 † Dic quod arbitrio Iudicis pariter hoc re-
15 linquitur, † & ideo si casus venit, videbis an reus sit suspectus, & omnino ipsum coges de-

nuo

16 nuo rñdere, & reiterare iã dicta, † præsertim si fiscalis, vel eius substitutus assistens de hoc instantiam faciat, alias non crederem cogẽdũ illum esse. Vide circa prædicta, Char. in d. cap. 2. num. 83. cum. seqq.

17 † Forma autem torquendi reum nolentem respondere, vel non præcisè, & congruenter respondere talis erit, videlicet.

Forma torquendi reum nolentem respondere, non præcisè, & congruenter

Interrogatus, & monitus. vt recedat ab huiusmodi obstinatione, & respondeat euacuando interrogatorium ei factum non se referendo ad iam dicta, vel ommittendo dicta verba, Nõ recordor, posset esse, & similia, quia alias contra ipsum necesse fuerit prædicta responsione habenda ad opportuna iuris, & facti remedia devenire.

Respondit quel che hò detto è scritto, & à quello mi rimetto, vel Nõ mi ricordo, potria essere, &c. & se mi volete dar la corda, datemi prima le mie diffese, & poi fate quel che vi pare.

Et D. dicente, quod in huiusmodi casibus copiæ non dantur, nec defensiones, ideo respõdeat ad prædicta, absque alijs subterfugis, & cauillationibus.

Respondit, Voi mi fate torto, & aliud dicere noluit, quæ ego, &c. Et licet fuisset pluries & pluries, per D. instatũ pro dicta responsione

ne habenda, ſemper idem reſponſum dedit, quę ego pariter, &c.

Decretum torturæ pro habenda reſponſione, præciſa, aut congrua.

Tunc D. ſedens, &c. viſa pertinacia ipſius C. nolentis reſpondere, vel præcisè, & iuxta interrogata reſpondere, pro dicta reſponſione, vel pro præciſa, congrua reſponſione habenda ſuper prædictis, cum aliter ab eo haberi non poſſet mandauit ipſum C. adduci ad locũ torturæ, ibique ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic ad locum torturæ adductus dũ ſpoliaretur, & ligaretur fuit per D. benignis verbis adhortatus, & monitus, vt ſe diſponat ad reſponſionem dandam interrogationi ſibi factæ, vel ad præciſe, & congruenter reſpondendum, ſuper his de quibus interrogatur, alias in altum eleuabitur.

Reſpondit, Io hò detto, è quel che hò detto è detto.

Tunc D. cum videret ipſum C. adhuc in ſua contumacia perſiſtere, mandauit ipſum in altum eleuari, ad effectum prædictum.

18 † Torturæ vero tempus hoc caſu arbitraberis iuxta qualitatẽ cauſę, indiciorũ grauitatẽ, conditionẽ perſonæ torturatæ, & ſimilia, quæ tibi cõſideranda erunt, vt iuſtitia ſuum ſortiatur effectum, abſque eo, quod aliquis indebitè grauetur. Vulpell. in ſuo conſ crim. 34.

19 † Quod ſi reus negat velle reſpondere eo, qui

quia allegat te iudicem suspectum, & dicit tibi nō confidere causas suspicionis & diffidentiæ allegãdo, vtiq; erit, supersedendũ donec Princeps consulatur, qui mandet; vel causam per aliũ cognosci, vel per te ipsum nō obstantibus dictis allegationibus. Bertaz. cons. 8. nu. 39. li. 1. Conrad. de offi. præto. fol. mihi 81. sub nu. 9.
26 † Sed ego tibi suadeo, vt si casus occurat, statim à causę cognitione omnino recedas ne
21 videaris illam affectare. † Est enim iniquissimi Iudicis, & pessimæ mentis signũ velle de
22 hominis causa cognoscere, † qui te suspectum habeat, & legitimas non allegaret suspicionis
23 causas. † Et ego vidi valde dãnari quasdã Iudices, qui putantes sibi iniuriam fieri cum suspecti allegabantur, oēm mouebãt lapidem, omniq; conatu studebãt, vt ne a causæ cognitione remouerẽtur, hoc tu fac, vt nullo modo imiteris, sed statim libẽtissimè abstineas, ita. n. seruãt Iudces boni docti, & Deum timentes.

SCHOLIA IN CAP. VII. Num. 3.

COmpellẽdus est reus ad respondẽdum etiã mulcta indicta, & captis, pignoribus. Aduerte ne erres. Quod aut loquimur in causa criminali, & tũc cogendus est reus ad respondendum, si de delicto graui agatur, per illationem torturæ nō vt respōdeat super delicto, sed ad extorquendam re-

responsionē, vt per Clar. q. 45. vers. sed pone; nec ei danda est dilatio ad respōdendū Clar. ibidem §. sed hic quæro. Vt tamen teneatur præcisè respondere, debet præcedere aliqua diffamatio, aut aliqua indicia iuxta ibi tradi- ti, & ita mihi respondit quidam de furto impu tatus in oppido Modoetiæ, qui a principio ex peditè respond ebat, postea vero cum aduer- teret se paulisper intricari, & illaqueari extra dentes se amplius non esse responsurum di- xit. Cumq; ex post precibus, vel minis non pos- set adduci ad respondendum, Senatum consu- lui, qui præcepit, vt cum torturæ subijcerem, & vbi in contumacia persisteret, iterum Sena- tum monerem. Verum cum agentes sui apud me instarent, vt ad D. Capitaneum Iustitiæ remitterem ob quasdam suspitiones quas ad- ducebat cōtra actuarium meum libenter hoc feci, & me ab hac molestia liberaui, secutus auctorem hic in fin. Tortura ergo ista non da- tur ad eruendam veritatem, sed respōsionem & qualis esse debeat hæc tortura, trad. Mod. in quæst. crim. lib. 2. quæst. 37. nu. 187. & mode- ratam exposcit Vulpell. cons. 34. nu. 10. in hoc casu cauendum est. ne quis non respondens, per torturam interrogetur de delicto.

Si vero sumus in his, in quibus pæna corpo ralis non imponitur; tunc debet indici mulcta vel capi pignora.

An vero hic contumax, & nō respondēs ha-

beatur

beatur pro cõfeſso, iuxta l. de ætate §. qui tacuit, de interrogato actio. Verũ quicquid ſit in cauſa poſitionũ ciuiliũ, & in ſimilibus; nõ admittitur in criminalibus, vt taciturnitas operatur cõfeſſionẽ. ſi .n. haberetur pro cõfeſſo, nõ opus eſset tortura, Scac. d. c. 86. n. 59. in fi.

Qualis autem debeat eſse reſponſio, ſupra, viſũ eſt, vbi dixi debere eſse claram, nõ obſcuram, nec per obſcuritatem debet eludi maieſtas Iudicis. Sicut etiã confeſſio delicti debet eſſe perſpicua, alias intelligitur, vt minus obliget reum quã ſit poſſibile, alioquin ille poteſt eã interpretari, Soci. iun. conſ. 39. col. 2. vol. 2. Iaſ ad Rub. C. de eden. & ita habet locum l. ſi quis intentione ambigua ff. de iudic. & etiam locum habet in confeſſione rei, in criminali iudicio contra eum moto.

Nu. 5. Puta neſcio.

TEſtis reſpondens neſcio, non recordari, quando poſſit cogi. Boſſ. de reſponſio. a reo faciem. nu. 5. Author. infr. nu. 12.

Nu. 13. Sed quid ſi reus.

HAnc quæſtionem plene abſoluit Scaccia num. 47. verſ. Sed quid dicendum dicto cap. 86.

Verum circa hanc quæſtionem, an teſtis ite-

raro

rato examinandus possit se referre ad priorẽ suam depositionem, vel cogatur extense testificari, vide Ozas. Pedemont. decis. 128. nu. 1. & 7. Venet impress. qui tamen loquitur in monitorijs in quibus ij qui propalarũt, plenè examinãtur, nam in alio iudicio scilicet repetitionis, plenè sunt examinandi. Aliam addit. Moscatel. Neapolitan. dict. capit. 86. numero 48. Cæterum an possit reus petere, quòd legatur depositio alias facta, vid. ibi, & tradit Vulpell. dict. consil. 34. nume. 9. Hondede. consil. 103. numero 31. 32. qui refert constitutum inter Bart. & Bald. demum iudicis arbitrio multum defert.

Et an possit reus respondere, Dico quod si constabit me aliter rem dixisse, volo quod hęc responsio ad illam referatur, cum tunc melius recordarer ibi num. 48. vers. dico. Huius cautelę meminit Andr. Gail. lib. 1. obseruat. cap. 104. quidam, vbi saluatorem appellat hãc cautelam ad euitandum periurium & quia hominis memoria labilis est. Potest ergo reus petere notulam, siue rotulum primi examinis, vt de veritate dicenda se informare possit.

Quid in Notario an possit dicere, talis testis interrogatus deponit in omnibus, & per omnia, prout precedẽs testis, vide apud Gaill. d. obseruat. nu. 5. 6.

SVMMARIVM.

1 *Depositiones testium, & sociorũ criminis quãdoque*

doque leguntur reis in eorum faciem.

2 Reus est interrogandus nunquid testes examinati contra ipsum sibi noti, amici, fide digni, vel è contra.

3 Poßunt etiam ei nominari aliqui qui examinati non fuerint.

4 Sed ita interrogãdus est reus, vt nesciat illos fuisse examinatos contra se.

5 Iudex debet perquirere obiecta quæ reus potest dare testibus contra se examinatis.

6 Item causas obiectorum, & quibus fundamentis nitantur.

7 Item qualitates, & circumstantias opportunas ad elidendum obiecta

8 Iudex aliquando altius exordiri debet, vel obiecta prædicta detegat suis interrogatoriis.

9 Quilibet præsumitur non immemor salutis æternæ.

17 Quilibet præsumitur bonus.

11 Iudex omni conatu vti debet, vt obiecta rei, contra testes detegat, & elidat.

12 Iudex debet interrogare reum de comercio familiaritate, conuersatione, fama, vita, & opinione testium contra se examinatorum.

13 Forma tum interrogandi reos super prædictos tum legendi in eorum faciem examinata testium latet.

14 Formam autem prædictam non vt eius verbis inhæreas, sed vt imitari valeas auctor apponit.

De depositionibus testium, vel confessionibus sociorum criminis in faciem reo legendis, & forma illas legendi. Cap. VIII.

1 Quandoq; † vbi videris proficuum esse depositiones testium pro Curiæ informatione examinatorum, vel sociorũ criminis confessiones ad disponendum reum ad veritatem fatendam mandabis per Notarium scribentẽ ad eius faciem legi, illatumque continentiam ad ipsius notitiam deduci. Chart. in d. pract. interrrog. lib. 3. c. 3.
2 nu. 24. † Antequam verò ad huiusmodi actum deuenias, bonum erit ipsum reũ cum circumspectione interrogare, An testes qui fuerunt contra ipsum examinati, sint ipsi reo noti, vel ignoti, amici, vel inimici, & an illos habeat
3 pro veridicis, & fide dignis: † poteris etiam, si ita opportunũ tibi videbitur, aliquos, vel nomina aliquorũ, qui illi sint noti, amici, & familiares nominare, licet re vera examinati non
4 fuerint. † Et de omnibus istis erit reus ita interrogandus, vt nõ sentiat illos contra se fuisse examinatos; quia facile reus conijceret ad quem finẽ tu prædicta quæreres. Foller. pract. crim. in verbo, & si comparent, numero 10.
5 † Certe huiusmodi interrogatoria sunt valde vtilia etenim ex responsionibus, quas illis dabit reus, optime colliges quas exceptiones ipse dictis testib. possit, vel nõ, possit obijcere

& sic

&sic poteris te informare, an abiecta vera sint nec ne; vt ne postea reus falsa opponere valeat contra testes prædictus, Foller. in d. pract. in d. verbo, & si comparent, num. 10.

† Quinimo erit etiam inuestigandum de causis obiectorum, & quibus fundamentis, & rationibus nitantur. Vt puta si interrogatus de Titio dicat illum esse infamem, vel sibi inimicum poteris, imò debebis vlterius interrogare de qualitate infamiæ, & quomodo sciat illum esse infamem, & quo fundamento illum infamem appellet.

† Ita pariter erit de qualitate inimicitiæ, & illius causis, ac alijs circumstantijs, quæ opportunæ, & ad rem facere videbuntur pro elidendis obiectis ipsius rei, ac pro reperienda veritate reus interrogandus. Foller. in d. verbo & comparent, nu. 10.

† Erit etiam aliquando, vt superius monui, altius exordiendum interrogãdo reũ, videlicet An habeat inimicitiam, odiũ, & maleuolentiã cũ aliqua persona, quia si dixerit, quod non iã est tutus, ꝙ non potest opponere huiusmodi exceptionem Cap. solitæ de maiorit. & obed. l. Iulianus. ff. de leg. 2. Natt. cons. 342. num. 8. Si vero dixerit, quod sic, interrogabis quocum, vel quibuscũ inimicitiã, odium, & maleuolentiam prædictam habeat, & ex qua causa, & a quãto tempore citra, & quis sit informatus de ista inimicitia, odio, & maleuolentia, an vnquã

aliquid inter ipſos ſecutum fuerit, quod inimicitiæ, odij & maleuolentiæ prædictæ indiciũ dederit, & quid, & an vnquam inter eos ſecuta fuerit reconciliatio, & ſi cauſæ erunt friuolæ, arguendum erit veriſimile non eſſe ex tam modica, & friuola cauſa potuiſſe talem induci ad falſum cum iuramento deponendum in præ-
9 iudicium ipſius C. † cum quilibet præſumatur
10 bonus, Soc. Sen. conſ. 26 nu. 14. lib. 2. † & nullus præſumatur immemor ſalutis æternæ, Rol.
11 conſil. 37. n. 3. & ſimilia. † Deniq; poteris ipſum reum varijs interrogationibus, argumentis, coniecturis, & probationibus aggredi, & circũdare, vt cogatur, vel inuitus fateri teſtes contra ipſum examinatos, aut eſſe veridicos, & fide dignos ipſiq; amicos, & beneuolos aut obiecta eſſe inania, & fruſtratoria.

12 † Et ideo poterit etiam interrogari de conuerſatione, de commercio, de familiaritate, de fama, vita, & opinione illorũ, & alijs ſimilibus, quæ conſideratis ijs quæ ſuperius tibi demonſtraui, per te tibi licebit colligere. Vt vero prædicta quaſi oculis intueare, infraſcriptam tibi formulam exempli gratia ſupponere volui.

Interrogatus, an cognoſcat Titium Ioannis de Tibure.

Reſpondit, Signor sì, che cognoſco Titio di Giouanni da Tiuoli.

Interrogatus, a quanto tempore citra illum co-

cognoſcat,

Reſpondit, Io lo cognoſco da più di dieci anni in quà.

Interrogatus, qua occaſione ipſe C. habuit notitiam præfati Titij.

Reſpondit, Io incominciai a cognoſcer Titio, Perche in quel tempo, che lo cominciai a cognoſcere, lui habitaua vicino a caſa mia, & praticauamo inſieme.

Interrogatus, per quantũ tẽpus ſupranominatus Titius coabitauit prope domũ ipſius C.

Reſpondit, detto Titio habitò preſſo caſa mia bene trè anni.

Interrogatus, an ſemper, & cõtinuo per dictum triennium fuerit ſolitus conuerſari, & practicam habere cum præfato Titio.

Reſpondit, Signor sì, che per detto tempo di trè anni ſempre tenni conuerſatione, e pratica con detto Titio.

Interrogatus cuius qualitatis eſſet dicta cõuerſatio, & practica, & quibus medijs inter ipſum C. & præfatum Titium nutriretur.

Reſpondit, Queſta pratica, & conuerſatione, che frà Titio, & me era per riſpetto della ſcuola commune, doue andauamo tutti due & per li trattenimenti da giouanetti che haueuamo inſieme, con li quali ſi manteneua.

Interrogatus, an in occaſione iſtius conuerſationis, & practicæ eſſet inter ipſum C. & dictum Titium affectio, & beneuolentia magna,

vt fieri ſolet.

Reſpondit, Signor sì, che frà me, e detto Titio ci era amoreuolezza, & affettion grande, per cauſa di detta pratica, e conuerſatione.

Subdens ex ſe, Se noi erauamo quaſi ſempre inſieme, non vuole V. S. che ci foſſe amoreuolezza frà noi?

Interrogatus, an vnquam orta fuerit aliqua diſſenſio inter ipſum C. & præfatum Titium.

Reſpondit Signor nò, che frà me, e Titio non ci è ſtato mai diſparere alcuno.

Interrogatus, an habeat dictum Titium pro homine, qui (ſi occaſio daretur) dictis, vel factis ipſis C. eſſet obfuturus.

Reſpondit, Signor nò, che io non tengo detto Titio, per huomo da nuocermi ſe li veniſſe l'occaſione di poterlo fare, ò con detti ò cō fatti, anzi io tengo, che egli ſaria ſempre per giouarmi in tutto quello, che poteſſe.

Interrogatus, an habet illum pro homine probo, & fide digno.

Reſpondit, Signor sì, che io lo tengo per huomo da bene, e degno di fede.

Interrogatus, an pariter cognoſcat Meuium Milionis de Nuceria.

Reſpondit, Signor sì, che io cognoſco Meuio di Milone da Nocera.

Subdens ad opportunam interrogationem. io lo cognoſco per eſſer lui figliuolo della mia Balia.

Inter-

Interrogatus an aliquid vnquam ſecutum fuerit inter ipſum C. & dictum Meuium, vnde poſſit credere aliquam factam eſſe abalienationem animi illius erga ipſum C.

Reſpondit, io non ſo, che ſia ſeguita mai coſa alcuna fra Meuio, e me, per la quale, io poſſa hauer pur ombra, che in lui ſia mancata l'affettione verſo di me.

Interrogatus, an ſciat ſe in aliquo offendiſſe præfatum Meuium, aut cauſam ei dediſſe, quare ipſi C. male vellet.

Reſpondit, io certo non ho dato mai occaſione a detto Meuio di volermi male.

Interrogatus, an vnquam cognouerit dictũ Meuium pro homine eius qualitatis, vt abſq; vlla cauſa, odio quemquam proſequatur, illique inſidias paret, an vero e contra illum cognouerit pro homine probo, & nihil ſine cauſa agente.

Reſpondit, in queſto tempo, che io hò conuerſato cõ detto Meuio, non l'hò mai ſcoperto per huomo, che porti odio, ò cerchi far male ad altri ſenza cauſa.

Subdens ex ſe, Anzi l'hò conoſciuto per huomo da bene, e che facci le coſe ſue con acuſa, e fondamento.

Interrogatus, an credat, quod præfatus Meuiꝰ abſq; cauſa iuſiurandum falſo ſubiret, vel aliud delictũ cõmitteret in aliorũ præiudiciũ.

Reſpondit, io quanto a me non credo, che

Meuio facesse giuramento falso, nè altro delitto in pregiudicio di persona alcuna.

Interrogatus, an ergo credat, quod veritatem, & dicturus sit, si requiratur.

Respondit, Io tengo Meuio per huomo da dir la verità.

Interrogatus an cognoscat Petrum Alexandri de Perusia, & a quanto tempore citra.

Respōdit, Io cognosco Pietro di Alessandro da Perugia, da trè anni in quà.

Interrogatus an dictus Petrus sit sibi amicus, & beneuolus, an vero è contra.

Respondit, detto Pietro mi è nemico.

Et deinde toto se mouens corpore erga me notarium altiori voce dixit.

Scriui notaro, che io mi protesto, che costui mi è nemico.

Interrogatus, quam causam inimicitiæ habeat cum dicto Petro.

Respondit, Pietro mi è nemico, perche litigamo insieme.

Interrogatus super quibus versatur lis, & controuersia inter ipsum C. & præfatū Petrū.

Respondit, Io litigo con Pietro la pigione della casa, doue lui habita, che è la mia.

Interrogatus, quam summam prætendat a dicto Petro ex causa dictæ pensionis.

Respondit, Io pretendo, che Pietro mi habbia da dare dieci scudi per detta pigione, & lui me ne vorrebbe dare otto solamente.

Inter-

Interrogatus, an ex alia causa vigeat inimicitia inter ipsum C. & prædictum Petrum.

Rñdit, Io non hò altra occasione di nemicitia cō detto Pietro, se nō questa di questa lite.

Et Domino dicēte, quod hæc causa est multũ debilis, & modici momēti, nec ex ea cōtrahitur, aut contrahi potest inimicitia saltē considerabilis, vnde quis moueri debeat ad falsũ deponendum præsertim medio iuramento.

Respondit, Io non sò tante cose, Io lo tengo per nemico.

Et D. subiungente, quod non sufficit, quod ipse C. dictũ Petrum habeat pro inimico, sed necesse est, quod subsit legitima causa inimicitiæ, vnde credi possit, quod præfatus Petrus ipsum C. odio habeat, & ideo monente eundē, vt dicat quomodo sciat dictum Petrum esse sibi inimicum.

Respondit, Non sò, meimagino io di si, che detto Pietro mi sia nemico, e mi voglia male.

Et ad opportunam interrogationem.

Respondit, m'imagino io così perche litigamo insieme.

Interrogatus, a quāto tempore citra vigeat ista assertata inimicitia inter ipsũ Constitutũ, & dictum Petrum.

Respondit, La mia nemicitia frà me, & Pietro, è comminciata da che cominciò la lite frà noi che sono già due anni.

Interrogatus, an aliqua signa, siue effectus fue-

fuerint vnquam nisi assertæ prædictæ, & qui.

Respondit, nō ci è stato altro segno di nemicitia fra Pietro, e me, se non che non ci siamo parlati più insieme da quel tempo in quà.

Interrogatus, an aliquis sit informatus de ista asserta inimicitia, & maleuolentia, & qui, & quomodo.

Respōdit, Antonio di Filippo è informato, che Pietro, & io siamo nemici insime, perche lui hà trattato piu volte di metterci d'accordo, & altri ancora, che adesso nō mi souuēgono.

Et monitus, vt bene cogitet, & ad memoriam reducat, qui nam sint isti alij de prædicta prætensa inimicitia informati.

Respondit, io non mi ricordo chi siano questi altri, che sono informati della nemicitia, cha è frà me, e detto Pietro, & ci penso, & ripenso nè me ne ricordo.

Interrogatus, an vnquam postea ipse C. & dictus Petrus reconciliati fuerint adinuicem.

Respondit, Pietro, & io non ci siamo riconciliati, ne ripacificati mai più insieme.

Et sibi dicto quod ex quo prædictæ allegatæ causæ tam debiles sunt, & modici momenti non est verisimile, neq; credendū, quod dictus Petrus propterea voluisset falsum deponere.

Respondit, A me pare, che basti questo: & aliud responsum dare nesciuit, quæ ego, &c.

Interrogatus, an ipse C. habeat inimicitiam

cum

cum aliqua alia persona, & cum qua.

Respondit, Signor nò, che io non hò nemicitia con alcuna altra persona.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem fateri veritatem an ipse C. die Veneris de sero fuerit in domo Alphonsi Basilij in societate Antonij Martiani.

Respondit, Io vi hò detto, e vi replico, che non si trouerà mai, che Venerdi sera io fussi in casa di Alfonso di Basilio, nè in compagnia di Antonio Martiano, nè d'altri.

Interrogatus, & monitus vt caueat à mendacijs, & a pertinacia desistat, quia Curia est informata, quod non solum ipse C. dicta die Veneris de sero fuit insimul cum Antonio, in domo dicti Alphonsi, sed etiam quod illuc sibi equum instructum adduci fecit, & magnam pecuniarum quantitatem asportari, ideo dicat veritatem.

Respondit, La verità io l'hò detta, e la Corte nõ può essere informata, nè che io sia stato in casa di Alfonso quella sera, nè alcuno habbia da me hauuto ordine di condurre alcun cauallo, ò portarmi alcuna quantità di denari.

Subdens ex se.

Signore voi mi hauete dimandato di questo, & io vi hò risposto tante volte, che vi douerebbe bastare senza trauagliarmi più.

Interrogatus, quomodo audeat prædicta negare cum vltra indicia alias contra ipsum C.

ad-

adducta ex depositionibus plurium testium fide dignorum prædicta vera esse in eius faciẽ apparebunt.

Respondit, Mi marauiglio di V. S. chi potrà mai dir questo? Io sono huomo da bene, & nessuno potrà mai dir con verità, ne che io sia stato in casa di Alfonso, nè che mi habbia fatto condur cauallo alcuno, ne alcuna quantità di danari, queste son bugie, & persecutioni di miei nemici.

Et domino dicẽte, vt dicat qui sint isti eius inimici cũ superius dixerit nullos alios inimicos habere præterquam Petrum Alexandri.

Respondit, Se alcuno dirà questo, che dice V.S. sarà testimonio falso, perche io sò certo che per verità non lo può dir nessuno.

Forma legendi examen in faciem Rei.

Tunc D. sedens, &c. ad conuincendum ipsum C. de mendacio, & ad disponendum ipsũ ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectũ. Mandauit per me notarium alta, & intelligibili voce ad claram ipsius C. intelligentiam legi depositionem Meuij de qua supra fol. factam sub die Mensis. &c. in ea parte, quæ incipit, &c. vsque ibi &c.

Qua depositione, sic vt supra per me lecta, & per ipsum C. bene audita, & intellecta, vt asseruit, fuit idem C. per Dominum interrogatus quod modo dicat aduersus ea, quæ sibi

lecta

lecta fuerunt.

Respondit, io ho inteso benissimo quanto mi hauete fatto legger adesso, e mi marauiglio, che Meuio dica tal cosa, perche questa è vna gran bugia.

Interrogatus quare velit, quod dictus Meuius prædicta diceret si vera nō essent, præsertim cū ipse C. illum approbauit pro homine sibi amico, probo & fide digno.

Respondit, veramente io hò tenuto sempre Meuio per amico mio, e per huomo degno di fede, ma dicendo hora questo, che mi hauete fatto legger adesso, dico, che lui è vn tristo, & vn gran bugiardo.

Et sibi dicto quod nō desunt alij testes vltra dictū Meuiū, qui prædicta testificātur, ideo dicat veritatem, nec expectet vlterius conuinci.

Respondit, Se ci fussero cento testimonij tutti saranno bugiardi, e falsi.

Deinde dixit, Chi sono? chi sono? chi possono esser questi testimonij?

Tunc D. ad vlterius conuincendum ipsum C. de mendacio, ipsumq; disponendum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit, &c. & sequere prout supra.

Deinde.

Interrogatus, q̄uo audeat adhuc in obstinatione, & pertinacia prædicta manere, & perseuerare, cū etiā præfatus Antonius Martianus fassus

fassus fuerit, fuisse dicto sero Veneris in domo Alphonsi insimul cum ipso C. quia illuc mandauerat sibi adduci equum, & pecunias, afferri, vt posset deinde ex Vrbe discedere timens carcerari occasione homicidij secuti in personam Cicchi.

Respondit, Antonio dice queste cose? lui è venuto con me in casa di Alfonso? io mi hò voluto partir di Roma? che cauallo? che danari? Signore questo è vn gran tradimento.

Et monitus, vt tandem velit veritatem fateri, quia Antonius prædicta non diceret si vera non essent, cum inde nullum ipse commodum sentiat, aut sentire possit.

Respondit, V.S. mi faccia leggere di gratia il detto di Antonio.

33 Tunc D. ad tanto magis conuincendum dictum C. de mendacio, & mandaui, &c. in illa parte incipiente, &c. & sic conclude, vt superius in præcedentibus formulis, quas potes
34 variare prout tibi videbitur opportunum. † Non enim hos modos ideo tibi oculis supposui; vt verbis prædictis tibi inhærendum putes, sed vt formam habeas quam imiteris mutatis deinde vel additis, aut detractis arbitrio tuo, quæ mutanda, addenda, vel detrahenda tibi videbuntur.

CAP.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

HAnc practicã existimo satis esse periculosam animæ, cũ multi ea nõ vtantur, sed abutantur, plurimumque studeant reo defensiones auferre: imo suadeo, vt quantũ fieri põt, euitentur hæ interrogationes, sed permittas locũ defensionibus, quas tantopere leges sacratissimæ cõplectuntur vt patiãtur potius nocẽtẽ absolui, quã innocentẽ condemnari, & si periclitãdũ est, potius id faciendum est in adiuuando, quã in nocendo & afficiendo reo, præsertim ex eo, quod si ego opinor aliquem esse probũ nõ propterea per meum affirmare, vel negare veritas mutari non possit. Et multi creduntur beneuoli nostri, quos ab euentu experimur nobis infensos Vnde illud, Maledictus qui confidit in homine. Caue igitur ab hoc loco. & a Faller. in prax. dialogica, in verb. & si cõparẽt, nu. 10. & verb. interrogabuntur nu. 11. versic. finaliter.

Num. 8. Erit etiam.

HOc magis vtile est in causis, in quib. nomina testium supprimuntur, nam multum prodest vaticinium, a quibus accusatio illa originẽ traxerit, in cæteris per raro his cautelis vtendum esse suadeo, si quicquam credis amico. Quamobrem multa ex his amputãtur, quæ longa serie contextus author hic recẽset. Nam interrogationes, quæ in magna, consi-

stunt

ſtunt æquitate, non debent iniquo præſidio viam aperire, quod facile contingere poteſt. Obſerua tamen, quod ſi reus interrogatus reſpondeat, ſe habere N pro homine probo, nō tamen obſtat, quominus illius dictum poſſit infringere, Scacc.d.cap.86.nu.52. licet approbata ſit perſona.

SVMMARIVM.

1 *Confrontatio fieri debet cũ omnibus illis qualitatibus quæ adhiberentur, & requirerentur vbi teſtes confrontandi, nunquam examinati fuiſſent.*

2 *Confrontatio fieri ſolet ad effectum effugiendi repetitionem teſtium.*

3 *Teſtes examinati pro informatione Curiæ non citata parte nihil probant nullumque faciunt indicium niſi repetantur parte citata.*

5 *Confrontatio obtinet vicem citationis, & repetitionis, nihilominus auctor laudat confrontationem magis quam repetitionem*

6 *Quia, vltra quod magis vrget reum, operit plurimum mentem iudicis, vel audax inficiatio rei, vel conſtans aſſertio teſtis.*

7 *Confrontatio aliquando fieri non debet, & habet, & habes exemplum ibi.*

8 *Forma confrontationis faciendæ.*

9 *Teſtis confrontatus poteſt petere ſibi legi eius examen, vt melius recordari poſſit, & debet ei legi, niſi iudex aliqua cauſa aliud cẽſeat.*

10 So-

10 *Socij criminis sunt testes inhabiles, & detrahitur illis de fide, possunt tamen confrontari cum nominato.*

11 *Confrontatio autem ista fieri debet cum tortura, quia confrontatus torqueri debet corã eo cum quo confrontatur.*

12 *Confrontatio socij criminis cum reo nominato qualiter fiat.*

13 *Forma confrontationis faciendæ socij criminis cum reo nominato in tortura.*

14 *Forma conclusionis examinis in quo fuit facta confrontatio prædicta.*

15 *Testes non debent omnes insimul, sed singuli de per se per Iudicem confrontari.*

16 *Filius cũ Patre, seruus cũ Domino, vilis cũ nobili, timidus cũ potenti nõ sunt confrontandi*

17 *Quia isti difficulter saltẽ sine aliqua vacillatione suũ dictũ in eorum faciẽ sustinere audẽt.*

18 *Consilium auctoris circa prædicta.*

19 *Confrontatio socij criminis qui in tormentis deposuit non est facienda antequam ille dictã depositionem extra tormenta ratificauerit.*

20 *Cõfrõtatio regulariter necessaria nõ est, & ideo illa vtendum non est nisi in casibus in quib. a consuetudine, & praxi recepta reperitur.*

21 *Confrontatio est remedium extraordinariũ & ad illam propterea non est passim deueniẽdũ.*

22 *Cõfrõtatio aliquãdo necessaria est, nec sine illa potest recte cõstare processus, videlicet in tribus casibus quorum exẽpla ponuntur, & nu. 23. 24.*

vt fieri solet.

Respondit, Signor sì, che frà me, e detto Titio ci era amoreuolezza, & affettion grande, per causa di detta pratica, e conuersatione.

Subdens ex se, Se noi erauamo quasi sempre insieme, non vuole V. S. che ci fosse amoreuolezza frà noi?

Interrogatus, an vnquam orta fuerit aliqua dissensio inter ipsum C. & præfatum Titium.

Respondit Signor nò, che frà me, e Titio non ci è stato mai disparere alcuno.

Interrogatus, an habeat dictum Titium pro homine, qui (si occasio daretur) dictis, vel factis ipsis C esset obfuturus.

Respondit, Signor nò, che io non tengo detto Titio, per huomo da nuocermi se li venisse l'occasione di poterlo fare, ò con detti ò cõ fatti, anzi io tengo, che egli saria sempre per giouarmi in tutto quello, che potesse.

Interrogatus, an habet illum pro homine probo, & fide digno.

Respondit, Signor sì, che io lo tengo per huomo da bene, e degno di fede.

Interrogatus, an pariter cognoscat Meuium Milionis de Nuceria.

Respondit, Signor sì, che io cognosco Meuio di Milone da Nocera.

Subdens ad opportunam interrogationem. io lo cognosco per esser lui figliuolo della mia Balia.

Inter-

Interrogatus an aliquid vnquam secutum fuerit inter ipsum C. & dictum Meuium, vnde possit credere aliquam factam esse abalienationem animi illius erga ipsum C.

Respondit, io non so, che sia seguita mai cosa alcuna fra Meuio, e me, per la quale, io possa hauer pur ombra, che in lui sia mancata l'affettione verso di me.

Interrogatus, an sciat se in aliquo offendisse præfatum Meuium, aut causam ei dedisse, quare ipsi C. male vellet.

Respondit, io certo non ho dato mai occasione a detto Meuio di volermi male.

Interrogatus, an vnquam cognouerit dictũ Meuium pro homine eius qualitatis, vt absq; vlla causa, odio quemquam prosequatur, illique insidias paret, an vero e contra illum cognouerit pro homine probo, & nihil sine causa agente.

Respondit, in questo tempo, che io hò conuersato cõ detto Meuio, non l'hò mai scoperto per huomo, che porti odio, ò cerchi far male ad altri senza causa.

Subdens ex se, Anzi l'hò conosciuto per huomo da bene, e che facci le cose sue con acusa, e fondamento.

Interrogatus, an credat, quod præfatus Meui' absq; causa iusiurandum falso subiret, vel aliud delictũ cõmitteret in aliorũ præiudiciũ.

Respondit, io quanto a me non credo, che

Meuio facesse giuramento falso, nè altro delitto in pregiudicio di persona alcuna.

Interrogatus, an ergo credat, quod veritatem, & dicturus sit, si requiratur.

Respondit, Io tengo Meuio per huomo da dir la verità.

Interrogatus an cognoscat Petrum Alexandri de Perusia, & a quanto tempore citra.

Respōdit, Io cognosco Pietro di Alessandro da Perugia, da trè anni in quà.

Interrogatus an dictus Petrus sit sibi amicus, & beneuolus, an vero è contra.

Respondit, detto Pietro mi è nemico.

Et deinde toto se mouens corpore erga me notarium altiori voce dixit.

Scriui notaro, che io mi protesto, che costui mi è nemico.

Interrogatus, quam causam inimicitiæ habeat cum dicto Petro.

Respondit, Pietro mi è nemico, perche litigamo insieme.

Interrogatus super quibus versatur lis, & controuersia inter ipsum C. & præfatū Petrū.

Respondit, Io litigo con Pietro la pigione della casa, doue lui habita, che è la mia.

Interrogatus, quam summam prætendat a dicto Petro ex causa dictæ pensionis.

Respondit, Io pretendo, che Pietro mi habbia da dare dieci scudi per detta pigione, & lui me ne vorrebbe dare otto solamente.

Inter-

Interrogatus, an ex alia causa vigeat inimicitia inter ipsum C. & prædictum Petrum.

Rñdit, Io non hò altra occasione di nemicitia cō detto Pietro, se nō questa di questa lite.

Et Domino dicēte, quod hæc causa est multū debilis, & modici momēti, nec ex ea cōtrahitur, aut contrahi potest inimicitia saltē considerabilis, vnde quis moueri debeat ad fallū deponendum præsertim medio iuramento.

Respondit, Io non sò tante cose, Io lo tengo per nemico.

Et D. subiungente, quod non sufficit, quod ipse C. dictū Petrum habeat pro inimico, sed necesse est, quod subsit legitima causa inimicitiæ, vnde credi possit, quod præfatus Petrus ipsum C. odio habeat, & ideo monente eundē, vt dicat quomodo sciat dictum Petrum esse sibi inimicum.

Respondit, Non sò, meimagino io di si, che detto Pietro mi sia nemico, e mi voglia male.

Et ad opportunam interrogationem.

Respondit, m'imagino io così perche litigamo insieme.

Interrogatus, a quāto tempore citra vigeat ista assertata inimicitia inter ipsū Constitutū, & dictum Petrum.

Respondit, La mia nemicitia frà me, & Pietro, è comminciata da che cominciò la lite frà noi che sono già due anni.

Interrogatus, an aliqua signa, siue effectus fue-

fuerint vnquam nisi assertæ prædictæ, & qui.

Respondit, nõ ci è stato altro segno di nemicitia fra Pietro, e me, se non che non ci siamo parlati più insieme da quel tempo in quà.

Interrogatus, an aliquis sit informatus de ista asserta inimicitia, & maleuolentia, & qui, & quomodo.

Respõdit, Antonio di Filippo è informato, che Pietro, & io siamo nemici insime, perche lui hà trattato piu volte di metterci d'accordo, & altri ancora, che adesso nõ mi souuẽgono.

Et monitus, vt bene cogitet, & ad memoriam reducat, qui nam sint isti alij de prædicta prætensa inimicitia informati.

Respondit, io non mi ricordo chi siano questi altri, che sono informati della nemicitia, cha è frà me, e detto Pietro, & ci penso, & ripenso nè me ne ricordo.

Interrogatus, an vnquam postea ipse C. & dictus Petrus reconciliati fuerint adinuicem.

Respondit, Pietro, & io non ci siamo riconciliati, ne ripacificati mai più insieme.

Et sibi dicto quod ex quo prædictæ allegatæ causæ tam debiles sunt, & modici momenti non est verisimile, neq; credendũ, quod dictus Petrus propterea voluisset falsum deponere.

Respondit, A me pare, che basti questo: & aliud responsum dare nesciuit, quæ ego, &c.

Interrogatus, an ipse C. habeat inimicitiam

cum

cum aliqua alia persona, & cum qua.

Respondit, Sgnor nò, che io non hò nemicitia con alcuna altra persona.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem fateri veritatem an ipse C. die Veneris de sero fuerit in domo Alphonsi Basilij in societate Antonij Martiani.

Respondit, Io vi hò detto, e vi replico, che non si trouerà mai, che Venerdi sera io fussi in casa di Alfonso di Basilio, nè in compagnia di Antonio Martiano, nè d'altri.

Interrogatus, & monitus vt caueat a mendacijs, & a pertinacia desistat, quia Curia est informata, quod non solum ipse C. dicta die Veneris de sero fuit insimul cum Antonio, in domo dicti Alphonsi, sed etiam quod illuc sibi equum instructum adduci fecit, & magnam pecuniarum quantitatem asportari, ideo dicat veritatem.

Respondit, La verità io l'hò detta, e la Corte nõ può essere informata, nè che io sia stato in casa di Alfonso quella sera, nè alcuno habbia da me hauuto ordine di condurre alcun cauallo, ò portarmi alcuna quantità di denari

Subdens ex se.

Signore voi mi hauete dimandato di questo, & io vi hò risposto tante volte, che vi douerebbe bastare senza trauagliarmi più.

Interrogatus, quomodo audeat prædicta negare cum vltra indicia alias contra ipsum C.

ad-

adducta ex depositionibus plurium testium fide dignorum prædicta vera esse in eius faciē apparebunt.

Respondit, Mi marauiglio di V. S. chi potrà mai dir questo? Io sono huomo da bene, & nessuno potrà mai dir con verità, ne che io sia stato in casa di Alfonso, nè che mi habbia fatto condur cauallo alcuno, ne alcuna quantità di danari, queste son bugie, & persecutioni di miei nemici.

Et domino dicēte, vt dicat qui sint isti eius inimici cū superius dixerit nullos alios inimicos habere præterquam Petrum Alexandri.

Respondit, Se alcuno dirà questo, che dice V.S. sarà testimonio falso, perche io sò certo che per verità non lo può dir nessuno.

Forma legendi examen in faciem Rei.

Tunc D. sedens, &c. ad conuincendum ipsum C. de mendacio, & ad disponendum ipsū ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectū. Mandauit per me notarium alta, & intelligibili voce ad claram ipsius C. intelligentiam legi depositionem Meuij de qua supra fol. factam sub die Mensis. &c. in ea parte, quæ incipit, &c. vsque ibi &c.

Qua depositione, sic vt supra per me lecta, & per ipsum C. bene audita, & intellecta, vt asseruit, fuit idem C. per Dominum interrogatus quod modo dicat aduersus ea, quæ sibi

lecta

lecta fuerunt.

Respondit, io ho inteso benissimo quanto mi hauete fatto legger adesso, e mi marauiglio, che Meuio dica tal cosa, perche questa è vna gran bugia.

Interrogatus quare velit, quod dictus Meuius prædicta diceret si vera nō essent, præsertim cū ipse C. illum approbauit pro homine sibi amico, probo & fide digno.

Respondit, veramente io hò tenuto sempre Meuio per amico mio, e per huomo degno di fede, ma dicendo hora questo, che mi hauete fatto legger adesso, dico, che lui è vn tristo, & vn gran bugiardo.

Et sibi dicto quod nō desunt alij testes vltra dictū Meuiū, qui prædicta testificātur, ideo dicat veritatem; nec expectet vlterius conuinci.

Respondit, Se ci fussero cento testimonij tutti saranno bugiardi, e falsi.

Deinde dixit, Chi sono? chi sono? chi possono esser questi testimonij?

Tunc D. ad vlterius conuincendum ipsum C. de mendacio, ipsumq; disponendum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit, &c. & sequere prout supra.

Deinde.

Interrogatus, quō audeat adhuc in obstinatione, & pertinacia prædicta manere, & perseuerare, cū etiā præfatus Antonius Martianus

fassus

fassus fuerit, fuisse dicto sero Veneris in domo Alphonsi insimul cum ipso C. quia illuc man-dauerat sibi adduci equum, & pecunias, affer ri, vt posset deinde ex Vrbe discedere timens carcerari occasione homicidij secuti in personam Cicchi.

Respondit, Antonio dice queste cose? lui è venuto con me in casa di Alfonso? io mi hò voluto partir di Roma? che cauallo? che danari? Signore questo è vn gran tradimento.

Et monitus, vt tandem velit veritatem fateri, quia Antonius prædicta non dicèret si vera non essent, cum inde nullum ipse commodum sentiat, aut sentire possit.

Respondit, V.S. mi faccia leggere di gratia il detto di Antonio.

33 Tunc D. ad tanto magis conuincendum dictum C. de mendacio, & mandaui, &c. in illa parte incipiente, &c. & sic conclude, vt superius in præcedentibus formulis, quas potes
34 variare prout tibi videbitur opportunum. † Non enim hos modos ideo tibi oculis suppo-sui; vt verbis prædictis tibi inhærēdum putes, sed vt formam habeas quam imiteris mutatis deinde vel additis, aut detractis arbitrio tuo, quæ mutanda, addenda, vel detrahenda tibi videbuntur.

CAP.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

HAnc practicã existimo satis esse periculosam animæ, cũ multi ea nõ vtantur, sed abutantur, plurimumque studeant reo defensiones auferre: imo suadeo, vt quantũ fieri põt, euitentur hæ interrogationes, sed permittas locũ defensionibus, quas tantopere leges sacratissimæ cõplectuntur vt patiãtur potius nocẽtẽ absolui, quã innocentẽ condemnari, & si periclitãdũ est, potius id faciendum est in adiuuando, quã in nocendo & afficiendo reo. præsertim ex eo, ꝙ si ego opinor aliquem esse probũ nõ propterea per meum affirmare, vel negare veritas mutari non possit. Et multi creduntur beneuoli nostri, quos ab euentu experimur nobis infensos Vnde illud, Maledictus qui confidit in homine. Caue igitur ab hoc loco. & a Faller. in prax. dialogica, in verb. & si cõparẽt, nu. 10. & verb. interrogabuntur nu. 11. versic. finaliter.

Num. 8. Erit etiam.

HOc magis vtile est in causis, in quib. nomina testium supprimuntur, nam multum prodest vaticinium, a quibus accusatio illa originẽ traxerit, in cæteris per raro his cautelis vtendum esse suadeo, si quicquam credis amico. Quamobrem multa ex his amputãtur, quæ longa serie contextus author hic recẽset. Nam interrogationes, quæ in magna, consistunt

10 *Socij criminis sunt testes inhabiles, & detrabitur illis de fide, possunt tamen confrontari cum nominato.*

11 *Confrontatio autem ista fieri debet cum tortura, quia confrontatus torqueri debet corã eo cum quo confrontatur.*

12 *Confrontatio socij criminis cum reo nominato qualiter fiat.*

13 *Forma confrontationis facienda socij criminis cum reo nominato in tortura.*

14 *Forma conclusionis examinis in quo fuit facta confrontatio prædicta.*

15 *Testes non debent omnes insimul, sed singuli de per se per Iudicem confrontari.*

16 *Filius cũ Patre, seruus cũ Domino, vilis cũ nobili, timidus cũ potenti nõ sunt confrontandi*

17 *Quia isti difficulter saltẽ sine aliqua vacillatione suũ dictũ in eorum faciẽ sustinere audẽt.*

18 *Consilium auctoris circa prædicta.*

19 *Confrontatio socij criminis qui in tormentis deposuit non est facienda antequam ille dictã depositionem extra tormenta ratificauerit.*

20 *Cõfrõtatio regulariter necessaria nõ est, & ideo illa vtendum non est nisi in casibus in quib. a consuetudine, & praxi recepta reperitur.*

21 *Confrontatio est remedium extraordinariũ & ad illam propterea non est passim deueniẽdũ.*

22 *Cõfrõtatio aliquãdo necessaria est, nec sine illa potest recte cõstare processus, videlicet in tribus casibus quorum exẽpla ponuntur, & nu. 23. 24.*

23. 24. & 27.
25 Confrontatio nō fit inter testem & reū si indi recto contrarientur,& ponitur exemplum.
26 Termini separati sunt illi,quorū alter alterū nō sequitur neque priuatiue,neque positiue.
28 Confrontatio testium cū reo, quādo se ad inuicem non cognoscunt qualiter facienda sit,& numero 30.
29 Confrōtatio est odiosa,& species suggestionis.
30 Interrogatoria qualiter cōcipienda testi cōfrōtando cum reo,quem nō cognoscit de nomine
31 Forma confrontationis facienda testium cum reo, quando se adinuicem non cognoscunt.
32 Testis cōfrontatus an possit à reo,cū quo cōfrōtantur in ipsa cōfrontatione ad librū interrogari,& an postquā,ita interrogatus fuit, possit denuo repeti ad instātiā rei super suis interrogatorijs distingue,& n.33.35.& 36
34 Confrontatio nihil aliud facit,quàm supplire defectum citationis.
36 Testis nō sufficienter interrogatus in confrōtatione debet repeti super interrogatorijs per reū datis si ille instat,quod repetatur, alias nullam fidem faceret.
37 Et hoc procedit etiā si publicatus esset processus, vbi tamen rei ipsius dolus absit.
38 Prædicta quid obseruet, in huiusmodi repetitionibus.

De confrontatione testium, vel sociorum criminis cum reo facienda, & forma confrontandi, tàm in tormentis, quam extra tormenta. Cap. IX.

1 CONfrontatio † fieri debet, cũ omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi testes confrontandi nunquam examinati fuissent. Honded. conf. 101. nu. 30. lib. 1. † Si ergo post lectionẽ depositionũ prædictorum volueris etiã ipsos testes cõfrontare cũ reo cõstituto, debebunt quidẽ illi ad faciẽ ipsius rei singuli de per se adduci, & præstito corã eo iuramẽto veritatis dicẽdæ factaq; illius personæ recognitione, omnia ea quæ alias deposuerunt, iterum in faciem præfati rei ratificare, & confirmare. Char. in d. pract. lib. 3. cap. 3. num. 18.

3 Hæc † autem confrontatio fieri solet ad effugiendum repetitionem testiũ, eorumque dicta, & depositiones conualidandum. Clar. q. 45.

4 versic. sed in proposito. † etenim cũ alias fuerint pro informatione Curiæ tantũ parte non citata examinati, nihil probant, nullumque faciunt iudicium, nisi deinde citata parte repe-

5 tantur, † cuius quidem citationis, & repetitionis vicem obtinet ipsa confrontatio, Char. d. pract. lib. 3. c. 1. nu. 84. & seq. Et ego quidẽ tibi suadeo, vt semper quod testes habere potes illos potius cum reo confrontare, quam in eius

6 absentia repetere cures, † quia vltra quod huiusmodi confrontatio magis reũ vrget: Char

d. lib. 3.cap. 1.nu. 83.& 86.aperit etiã plurimũ mentem ipsius iudicis, vel audax inficiatio, & negotio rei, vel constans assertio testis iuxta illa, Vt magis scire potes, &c. tex. est in leg. 3. §. Ideoq; diuus Adrianus ff de testi. Chart. in d. pract. lib. 4.cap. 1.nu. 57.ibi declarat etiã Bursat.

7 † nisi tamen aliqua substituta ratio: quare a dicta confrontatione abstinendum sit, vt qua confrontandus sit seruus cum Domino, vassallus cum patrono, filius cum patre vel è cõtra, timidus cũ potenti, & similes, Chart. d. pract. lib. 3. cap. 1. nu. 97. de quibus inferius dicam, hoc eodem Cap. Forma autem confrontationis erit talis, videlicet.

8 † Tunc Dominus ad multo magis conuincendum ipsum C. de mendacio, & magis disponendum ipsum ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectum mandauit ad faciem ipsius C. adduci Meuium Milionis de Nuceria, de quo supra.

Quo adducto, & delato tàm sibi quàm ipsi C. iuramento veritatis dicendæ, prout tactis &c. iurarunt, fuit idem Meuius adductus per Dominum

Interrogatus, an cognoscat præsentem C. & dicet quomodo nominetur, & cognominetur.

Respondit, Signor si, che io conosco quest'huomo qui presente, che si chiama Meuio di Milone da Nocera.

Interrogatus, vice versa præfatus C. an cognoscat

gnoſcat preſentem adductum , & quomodo vocetur .

Reſpondit , Signor sì , che conoſco queſt'-huomo , che mi hauete fatto adeſſo venir in faccia , che ſi chiama , &c.

Et facta ſic per præfatos mutua nominum & perſonarum recognitione , fuit denuo idem adductus .

Interrogatus , an ea quæ depoſuit in ſuo examine facto ſub die , menſis , & contra præſentem C. fuerint , & ſint vera , illaque pro veritate dixerit , & depoſuerit , modoque intendat eadem illa ratificare , & comprobare in faciem præſentis C.

Reſpondit Signor sì , che tutto quello che io diſſi nell'altro mio eſſamine , che non mi ricordo di che dì particolarmente io lo faceſſi , è la verità , & per la verità l'hò detto & depoſto , & ſono qui per mantenerlo anco in faccia di Sempronio qui preſente , Vel ſic .

Quod adducto , & delato ambobus iuramento veritatis dicendæ prout tactis , &c. iurarũt factaq. inter eos mutua nominum , & perſonarum recognitione fuit idem adductus per D.

Interrogatus , Et ſequere vt ſupra. Deinde ſic .

Tunc Dominus mandauit per me ad claram amborum intelligentiam legi depoſitiones ipſius adducti de qua ſupra fol. facta ſub die , &c. vel in illa parte quæ incipit , &c.

 vſque

vſque ibi, &c.

Qua lecta, & per ambos bene audita, & intellecta, vt interrogati aſſeruerunt, fuit idem adductus per Dominum.

Interrogatus, an ea quæ modo legi audiuit ſint illa eadem quæ ipſe alias dixit & depoſuit contra, vel circa perſonam præſentis C. & an vera ſint, & tanquam vera modo approbet, & ratificet in faciem eiuſdem C.

Reſpondit, Signor sì, che quanto mi hauete letto adeſſo, è ſtato detto, & depoſto da me, & tutto l'hò detto per la uerita, & come vero lo confermo adeſſo, & ratifico alla preſenza di Sempronio qui preſente.

Vel, ſic antequam mandes legi depoſitionem ſuam ipſi teſti.

Interrogatus, vt modo in ſubſtantia ſummatim, & ſuccincte referet ea quæ aſſerit alia dixiſſe pro veritate in eius depoſitione.

Reſpondit, io hò detto per verità, in ſoſtanza, che, &c.

Et ſic repetitis in ſubſtãtia his, quę alias ipſe teſtis depoſuit, poteris etiã mãdare eidẽ legi ſuã depoſitionem modo ſuperius expreſſo.

Vel ſic breuius poſtquã teſtis aductus fuerit

Quo adducto, & delato ambobus iuramento veritatis dicendæ prout tactis, &c. iurarũt, factaq; mutua nominum, & perſonarum recognitione ad opportunas D. interrogationes idem adductus.

Reſpon-

Respondit, Signor sì, che quello, che hò detto nell'altro mio essamine circa la persona di Sempronio qui presente, l'ho detto per la verità, & sono pronto à confermarlo adesso ancora in faccia sua.

Et lecta per me de mandato D. ad clarã amborũ intelligentiã depositione ipsius Adducti. de qua supra fol. sub die, &c. & per ambos bene audita, & intellecta, vt asseruerũt oppor tune idem adductus per D. interrogatus, &c.

Respondit, Io hò inteso quanto mi hauete letto adesso, & tutto è stato detto da me per la verità, e per la verità lo confermo adesso in faccia di Sempronio qui presente.

Vel extende interrogatorium sic.

Interrogatus, an ea quæ modo legi audiuit sint illa eadem quæ ipse dixit, & deposuit contra præsentem C. & an vera sint, & tanquam vera modo illo approbet, & ratificet in faciem C. prædicti.

Respondit, Signor sì che quanto mi hauete fatto legger adesso, io l'hò detto, &c.

Tunc Dominus conuersus erga dictũ Constitutum interrogauit ipsum quid modo respondeat ad prædicta.

Respondit, io hò inteso quanto dice costui che io habbia, &c. & dico, che lui è vn bugiardo, e mente per la gola.

Vel sic, absque dicto interrogatorio.

Præsente dicto C. & prædicta audiente, vt

asseruit, & respondente, Io hò inteso quanto dice costui, &c. & dico, che non dice la verità

Replicante ipso adducto, & dicente, Io dico che è vero quello, che dico io.

Et sic poteris, si tibi placuerit, vlterius progredi duplicationes, & vlterius responsiones ipsorum adducti, & rei C. recipiendo, & annotari faciendo, & demum ita pronunciare.

Tunc Dominus, cum vnusquisque persisteret in suo dicto, vel & cum ambo persisterent in eorum dictis Dominus mandauit dictum adductum remoueri a loco examinis, & si alios testes confrontare volueris in omnibus sigillatim obseruabis vt supra.

9 † Si testis adeuctus petierit sibi legi eius examen, vt melius recordari, & referre valeat iam deposita mandabis eidem illud legi; Blan. de quæst. nu 23. Honded. cons. 101. nu. 32. lib. 1. nisi tamen ex aliqua causa aliter faciendum censeri. Aym cons. 115. nu. 7. & seq.

Factis confrontationibus, monitoq; plurius ipso C. ad veritatem fatendam, recensendo ei, quod iam videt testes adesse, qui deponunt in eius faciem ipsumq; conuincunt, quos verisimile non est falsum deponere, ex quo non habent causam quare id faciant, aut facere debeant, poterit absolui examen.

Sociorum criminis confrontatio qualiter fiat.

10 † Si socios criminis cōfrontabis maiori solennitate vtendum erit, etenim cum istis pro-

pter

pter complicitatem quæ facit illos inhabiles ad testimonium ferẽdũ, vel detrahit illis de fide, Nepos a Montealbano in tract. de test. nu. 69 fol. mihi 9. & Iac. Egid. in tract. de reprobat. test. nu. 16. non est satis simplex confron-
11 tatio de plano facta, vt superius ostendi. † sed debent vlterius ad præsentiam, & in faciem ipsius Cõstituti torqueri, vt eorum dictũ in tortura cõfirment, & ratificent & sic illud validũ reddent cõtra nominatũ. Bos. de indit. & cõsid. ante tortur. nu. 251. hoc modo, videlicet.
12 † Quia iuxta iam præmissa adducto socio criminis in faciem Constituti nominari, & delato ei iuramento. Vulpell. cons. 76. nu. 14. ac facta personarum, & nominum recognitione ipsoque interrogato, an vera dixerit, & paratus sit ad præsens eadem ratificare etiã in tormentis si opus fuerit in faciem eiusdem C. illoque respondente quod sic tali decreto ad huiusmodi torturam deuenies. Char. in sua pract. interr. lib. 4. cap. 2. nu. 13.

Confrontatio socij criminis in tortura.

13 † Tunc D. sedens &c. ad tollendum omnem dubietatem, quæ circa personam, & dicta ipsius Petri adducti considerari posset ex quo facit se socium criminis, & ad tollendam omnẽ maculã, si qua ex dicta causa in eius persona extorta fuisset, & ad tanto magis afficiendum ipsum Sempronium C. Aliosque nominatos ac ad omnem alium meliorem finem, & effe-

ctum

ctum mandauit d. Petrum adductum in præsentia & conspectu ipsius C. in caput ipsius, & aliorum nominatorum duci ad locum torturæ, ibique spoliari, ligari, & funi applicari.

Qui sic spoliatus, ligatus, & funi applicatus antequam in altum eleuaretur; fuit per D. benignis verbis hortatus, & monitus, vt Deum Opt. Max. timeat, & veritatē purā & simplicem fateatur, quæ sola ab ipso requiretur, caueatque omnino nequam personam indebitè inculpet, quia in hoc sæculo, & in alio de hoc teneretur reddere rationem, & quatenus etiā veritatem dixerit non dubitet modo illam cōfirmare, aduertens non minus delinquere eos, qui indebitè aliquem inculpant quam qui veritatem iudicio studioso occultare procurant.

Respondit, io hò detto la verità, e se nō fusse il vero non l'harei detto, perche non vorrei far giuramento falso, & dannar l'anima mia, che ben vedo in che termine hora mi trouo.

Tūc D. ad effectum prædictum tantum, & non alias aliter nec alio modo mandauit ipsū Petrum adductū in altum eleuari præsente dicto Sempronio C. vidente, & omnia prout asseruit intelligente.

Qui sic eleuatus cœpit dicere, ohime, ohime ò Santa Maria di Loreto, Io hò detto la verità, io hò detto la verità.

Interrogatus, vt dicat an ea quæ deposuit contra Semproniū hic præsentem, & alios ab eo no-

eo nominatus vera sint, & pro veritate dixerit, modoq; illa eadem approbet, & ratificet.

Respondit, Signor sì, che tutto quello, che io hò detto contra Sempronio, qui presente l'hò detto per la verità e lo confermo anco adesso qui sù la corda, io hò detto il vero, ohime calatemi, calatemi.

Et D. dicẽte, vt referat in substãtia, &c. vel Tunc D. mandauit per me ad claram ambo rum intelligentiam legi, &c. & extende iuxta formam superius expressam.

Respondit, io hò detto in sostanza, &c. vel, Io hò inteso quanto mi hauete letto.

Præsente dicto Sempronio C. & dicẽte, io dico, che costui è vn bugiardo, & vn gran tristo, & voluens se erga dictum Petrũ in tortura manentem Inbiungendo dixit. Ah Pietro nõ doueresti incolparmi a torto, nõ ti dannare l'anima tua, tu sai bene che io nõ ci son stato.

Cui idem Petrus replicauit, Io non danno l'anima mia altrimente: tutto quello, che hò detto è vero, se io hauessi potuto far di meno non ti nominare, l'hauerei fatto. Oh Sig Giudice fatemi calare, poi che ho detto la verità.

Conclusio examinis in quo fuit confrontatus socius criminis cum socio in tortura.

4 † Tunc D. cum vterq; persisteret in suo dicto, mandauit ipsum adductum leuiter de tortura deponi, disligari, brachia reaptari, reuestiri, &

ri,& ad locum suum reponi, cum stetisset sic eleuatus per spaciũ vigesimæ partis vnius horæ, quètum hæc omni scribi potuerunt,& successiue dictum Cõstitutum reponi ad locũ suũ animo, &c. si finite tunc examen volueris.
15 † Aduettere autem te volo cerca huiusmodi confrontationes faciendas, vt idsos confrõtandus, prout superius dixi, singulos de per se confrontare studes, nõ autem plures insimul, Char.d,pract.lib.3.ca.1.nu.91. vt quosdam facere consueuisse, & vidi. & audiui. Cauere ẽt
16 debueris, vt supra monui, † ne filium cum patre, seruum cum Domino; vilem personã cũ nobili, vt pauperum cum diuite; aut timidũ cum potenti, & similes confrontare facias,
17 † quia dlfficulter isti tales coutra prædictos tales in eorum faciem suum dictum confirmare audent saltem sine aliqua vacilltione; vnde processus quandoque coruunt, aut debilitantur, Chal. vbi supra nu. 97. Ideo erit circa hoc cum maxima circumspectione procedendum
18 † Et ego quidem te semper hortarer, vt en similibus casibus confrantatione omissa ad testium repetitionem deuenires cum sololemnitatibus tamen inferius annotatis; Vide in li.3. cap.2. in fin.& ita vidi seruari per maximos,& peritissimos Iudices, in officijsque obeundis expertissimos.
19 † Preterea aduerte, vt nunquam ad confrontationem socij criminis cum socio nominato

nato deuenias quando talis socius nominans in tortura posuit, nisi prius talem depositionem, & nominationem factam in tortura extra tormenta ratificauerit, prout ratificari debet principalis delicti confessio. Bursat. cons. 201. post num. 58. volum. 2. & quo ad mate-
20 riam confrontationis scias † quod illa regulariter necessaria non est, neque est de substantia processus, adeo quod si omittatur processus corruat, idcirco illa vtendum non est, nisi in actibus in quibus a consuetudine, & praxi recepta reperitur: Clar. quæst. 45. versic. sed in
21 proposito. † etenim eius loco habemus repetitionem, & sic remedium ordinarium, vnde ad extraordinarium, & subsidiarium recurrēdum non est. Bar. in l. edictum, ff. d. qō Aym. cons.
22 287. num. 2. † aliquando tamen est ipsa necessaria, nec sine alia potest recte constare processus, videlicet.

23 † Primo quando testes deponentes super aliquo delicto sut inuicem directo contrarij, vt puta si alter dicat Petrum vulnerasse Paulū cesim, alter vero punctim, vel si vnus dicat Petrum fuisse præsentem, Petrus vero neget adfuisse. Fed. de Sen. consil. 164. Alex. consil. 34. volum. 3. num. 4.

24 † Secundo, quando aliquis testis directo cōtrariatur depositioni alicuius rei, pone, quia testis dicat vidisse Petrum vulnerasse Paulumsl, Petrus vero hoc neget dicens non vulnerae

Clar.

Clar. q. 45. vers. sed in proposito.
25 † Et dico directo, quia vbi non directo contrarietur, verbi gratia. Petrus dicit die 10. Decembris fuisse in Vrbe, & ad Vrbem peruenisse super equa sibi a Martino commodata, Martinus vero dicit nullam se equam habere, vel non recordari an cõmodauerit, Oldrad. consil. 126. Bald. in cap. cum venisset, de restitut. spo-
26 liat. num 3. † certe hoc casu facienda non est confrontatio, Moron. in quodam voto, quod manu scriptum habeo in quadam causa Bononiensi, quia isti sunt termini separati, quorum alter alterum non sequitur, neq; priuatiue, neque positiue. Moron. in tractat. de treg. & pace quæst. 118. nu. 62.
27 † Tertio quando ad rei cõstituti recognitionem deuenire non possumus nisi mediante illius inspectione: puta si dicant testes aliquem tale delictum commisisse illumque se non nosse nisi de facie, aut de vestimentis, aut de aliqua alia circumstantia visibili, tunc enim est omnino reus ipsis testibus exhibẽdus, vt inspiciatur, & recognoscatur, an sit illemet, de quo deposuit, Clar. d. quæst. vers. sed in proposito, in fin.
48 † Talis autem confrontatio fiet ipso reo posito inter alios, puta inter tres quatuorue alias personas ipsi reo magis similes facie, vestimẽtis, ac statura, & euitetur quantum fieri potest suspicio subornationis, & ita obseruant boni practici.

practici: Bonacoss. commun. opin. lib. 5. testes
29 falsi, fol. 178. † est enim confrontatio odiosa, & species suggestionis. Bursat. consil. 201.
30 † deinde ipsi testi confrontandi in præsentia tam rei, quam aliorum defertur iuramentum veritatis dicendæ, Cla. d. versic. sed in proposito, in fin. quæst. 45. quo præstito interrogatur an inter illos, qui sibi exibentur, adsit illa, quem dicit in suo examine tale delictũ commisisse, vel à quo dicit talia verba audiuisse: & si dicet, quod sic, mandabis, vt illum manibus tangat, moxque in eius faciem omnia per ipsum testem adductum testificata repeti, & confirmati facies ordine, & forma superius & infra annotatis, videlicet. Vide etiam Char. sua pract. interrog. reor. lib. 3. cap. 3. nume. 29. 30. 31. cum. seqq.
31 † Interrogatus quod dicet si testes fide digni ipsũ C. recognoscent esse illũ, qui die Veneris de sero fuit in domo Alphonsi N. in societate Antonij N. ibique equum sibi adductũ cõscendit, & deinde abijt versus portam &c. idque etiam in eius faciem testificabuntur.

Respondit, se nessuno dirà che Venerdi prossimo sia stato di sera in Casa di Alfonso di N. & iui sia montato à cauallo, &c. dirà la bugia, e nessuno potrà mai ricognoscermi per tale, perche io non ci son stato.

Tunc D. sedens, &c. ad conuincendum ipsum C. de mendacio, & ad disponendũ ipsum adve-

ad veritatem fatendam, ac ad omnem alium meliorem finem, & effectu mandauit per custodes carcerum accersiri tres alios facie, statura, & ætate ipsi C. magis similes, & cum eodem C. in ordine collocari.

Quibus sic vocatis, videlicet, Petro Antonio N. & N. de tali loco, & in ordine cum ipso C. dispositis, ita ipse C. primum, vel secundũ locũ in ordine retineret, D. mandauit ad eorum faciem adduci Meuium de quo alias.

Qui adductus, delato sibi iuramento veritatis dicēdæ prout tactis, &c. iurauit, fuit per D.

Interrogatus, an inter istos quatuor, qui sibi exhibentur in corona dispositi adsit, de quo fecit mentionem in suo examine.

Respondit, Signor sì, che fra questi quattro che V. S. mi fa veder qui, ci è quello, del quale io hò fatto mentione nel mio essamine dell'altro giorno.

Et sibi dicto, vt indicet præfatum hominem, de quo ipso intellexit in dicto suo examine.

Respondit, mouendo se de loco ad locum, & manibus proprijs tangendo Sempronium de quo alias primum in ordine positum: Signor, questo è quell'huomo ch'io viddi entrare in casa d'Alfonso di N. con Antonio di N. e montar à cauallo sopra vn cauallo che li fu condotto li, & poi prese la strada verso la porta, &c.

Præsente ipso Sempronio C. & responden-

te,

te costui dice vna gran bugia, io non sò quel che lui si dica: non son stato mai in detta casa.

Tunc mandabis legi examen ipsius adducti ad claram amborum intelligentiam iuxta superius annotata, & sumptis hinc inde responsionibus, & replicationibus examen conplebis.

32 † Non erit alienum hic dubitare, An testis confrõtatus possit in ipsa cõfrontatione à reo cum quo confrontatur ad libitum interrogari, & an postquam fuerit tali modo interrogatus possit, aut debeat postea denuo repeti ad instantiam ipsius rei super suis interrogatorijs.

33 † Et circa primum dicas, quod reus potest ipsum testem ad eius faciem confrontatũ arbi-
34 trio suo interrogare, † non enim confrontatio aliud facit, quam supplere defectum citationis, vt supra ostendi, sed quod interrogari testis nõ possit id non operatur. Bar. in auth. qui semel. col. fi. num. 36. C. de probat. Clar. §. fi. q. 45. vers. sed in proposito, & latè Hond. consi. 101. nu. 26. lib. 1.

35 † Circa secundum verò distingue, quia aut testis in confrontatione fuit sufficienter interrogatus ita & taliter, vt resultet idem effectus qui resultaret ex repetitione facta citata parte, & nũc repeti nõ debet super interrogatorijs rei, Honded. dict. consi. 101 num. 29. lib. 1.

36 † Aut non fuit sufficienter interrogatus & debet repeti super interrogatorijs per reum datis si ille instat quod repetatur, alias nullã fi-

N dem

dem faceret eius depositio, Hond. dict. consi.
37 101. numero 26. & 28. lib. 1. † quod procedit etiam si publicatus esset processus, vbi tamen rei ipsius dolus, Maran de ord. iudi. part. 6. in 7. memb. de interrogat. numero 19. Hond. d. cons. 101. num. 26. lib. 1. & ita secundum distin-
38 ctionem prædictam obseruatur † in practica, Bursat. cons. 311. n. 14. cum seq. lib. 2. Hond. d. consil. 101. nu. 28. prout ego pluries obseruari vidi, & præcipuè in vna Montis S. Viti Marchiæ Anchonitanæ coram Alma Vrbis Gubernatore ad instantiam N. & in pluribus alijs causis, quas hic longum esse recensere & non solum in tribunali Gubernatoris prædicti, sed etiam in Curia Illustrissimi A.C. in Curia Illustrissimi Vicarij, in Curia Capitolina, & in Curia Burgi, & pluries a diuersis Iudicibus super hoc interrogatus, ita obsaruari respondi & sic obseruatum est.

SCHOLIA IN CAP. VIIII.

NIhil in foro practicabilius est hac confrontatione quam hic author longo & facili ordine prosequitur, quæ habet vim repetionis, quis in alterius faciem aliquid sustinet. De hac Honded. cons. 101. numero 30. libro 1. Vbi docet qualiter fiat confrontatio rei cum testib. eum vrgentibus. Dic ergo non esse necessariam repetitionem testiũ examinatorum parte non citatà, vbi peruenitur ad confrontationem,

tionem, Author hic num. 3.

Num. 6. Quia vltra.

NOta contra eos qui omnino volunt confrontari cum testibus contra eos examinatis, quos semper consulere soleo vt si læsam habeant conscientiam, abstineāt ab hac confrontatione, per quam sæpe numero robustior & validior redditur fides testis examinati, si constanter loquatur, si etiam addis alias circūstantias ad validandum suum dictum cum plurimū persuadere possit hæc intrepida testis assertio Iudici eum veritatē dixisse. Caueat ergo ne sero suspiret, & dicat cum Vate Mantuano

Heu quid volui misero mihi? floribus Austrum.
Perditus, & liquidis immisi fontibus apros,

Aut cum Petrarcha.

Se dalle proprie man questo m'auiene,
Hor chi sia che mi scampi?

Plures circa cōfrōtationē quæstiones examinat Sigismund. Scacc. d. c. 86. ad quē te reijcio. Primo an sit ad bene esse, an vero necessaria,

2. An habeat vim repetitionis.
3. An sit abstinendum ab ea num. 53.
4. An testes cum reo ante litis contestationē confrontati, sint postea repetendi.
5. Qualis sit forma confrontationis, & recognitionis num. 59.
6. An si plures sint confrontandi separatim, an simul sint adducendi nu. 60.

7. Testis inuitus confrontetur nu. 58.
8. Testis infamis an sit torquendus confrontationes, etiam quod ante fuisset tortus in priore examine num. 59.
9. An debeat fieri recognitio contra carceratum adhuc non inculpatum de delicto, sed solum suspectum ex discriptione; delinquentes, quæ ei quadraret, & quæ sit forma huius confrontationis.
10. Cautela circa modum interrogandi reum confrontandum nu. 63.
11. Cōfrontatio rei inquisiti de hæresi, quādo dicatur fieri sine periculo cap. 87. nu. 19.
12. Et an sit in crimine hæresis licita, ibi nume. 26.

Ad coronidem, adijciendum mihi videtur exemplum confrontationis factæ in Ciuitate Laudæ coram I. C. Iacobo Philippo Brambilla amicissimo meo defuncto. Hic enim ambos, qui nullo modo ad veritatem profitendam adduci poterant, simul torqueri curauit. Qui iussu fuit a Senatu, vt diceret, vnde hanc practicā didicisse, qui adduxit authoritatē Iodoci in Enchird. crim. tit. de confrontatione capit 47. Hic etenim dicit, quod cum duorum captiuorū alter alteri crimen imponit, & inter se inde lationibus discordant; iubet Iudex vtrunque sibi sisti, quos discordātijs interrogat, prius separatim; mox vtrumq; coniunctim. Quod si in cōmentis, & fictionibus persisteret cōperiet, neque

que alijs modis veritatem indagari poteſt, mãdet ſimul vtrumq; in alterius mutuo conſpectu torqueri; & in hoc ſumma Iudici eſt adhibenda prudentia hanc tamẽ praxim dãnat Author hic nu. 15. Nunquam tamen vidi in hac Ciuitate hoc vſu receptum fuiſſe, & ſi pluries infuerim altercationibus quæ fiebant ad præſentiã Ill. Senatorum qui de more huius Ciuitatis ſingulis mẽſibus carceratos viſitant, qui mos imitatione dignus, eſt laudabilis. Atque vtinam is in alijs ſocijs ſeruaretur, in quibus nõ reſident Senatores, nam ſcio fieri mille rapinis impunitas ob remotum Senatus Excellentiſ. cõſpectum, & optimũ eſſet, quod aliquis ſaltem ex Vicarijs generalibus deſtinaretur ad hæc loca qui notulam conficeret horum reorum, vna cum omnibus & ſingulis imputationibus, & tempore eorum detentionis, poſtea ille ſigillatim hæc ad Senatum prouiſurum perferret,

Num. 9. Si teſtis.

Supradictum in prox. capitulo.

Num. 11. Sed debent.

DIxi ſupra 9. Sigiſmund. cap. 86. num. 56. Circa has confrontationes vidi fieri numeras fallacias, impoſturas, & nunc habeo in fame in criminatione robariæ de nocte, in qua vxor accuſatoris recognouiſſe dicit quendam demũ vno funis ictu liberatum. Ita enim fuit hæc mulier a marito inducta ad hunc per artẽ

gnoscendum. Vides ergo quantum praxis confrontationis sit periculosa, & quantum ei fidandum sit.

SVMMARIVM.

1 *Arma, scripturæ, & alia similia exhibentur reo vel pro illo conuincendo, vel pro recognoscendo corpore delicti.*

2 *Forma exhibitionis literarum reo factæ.*

3 *Si reus neget scripturam esse sua manu factã debebit comparari per peritos scriptores.*

4 *Comparatio literarum qualiter fieri debeat per peritos, quando reperiuntur aliæ scripturæ inquisiti.*

5 *Peritis in arte credendum est.*

6 *Si non reperiantur aliæ scripturæ inquisiti quibuscunque fieri possit confrontatio, quid facere debeat Iudex.*

7 *Reus potest cogi vt scribat ad effectum vt possit fieri confrontatio manus, & quid Iudex obseruare debeat circa hoc.*

8 *Forma decreti quando reus cogitur per Iudicem ad scribendum.*

9 *Si reus negat se scire scribere debebit conuinci de mendacio.*

10 *Mendacium facit non leue indicium contra mendacem.*

11 *Reus potest cogi etiam per torturam vt scribat.*

De

De exhibitione armorum, vel scripturarum ipsi reo facienda, aut aliorum similium & forma exhibendi. Cap. X.

1 ALiquando † ipsi reo, vel pro illo conuincendo, vel pro recognoscendo corpore delicti exhibenda veniunt arma, scripturæ, aut alia similia, cum quibus captus fuit, vel quæ fuerunt in eius domo reperta, vt alias supra memini me tibi dixisse, lib. 1. cap. 5. Cum igitur volueris ad huiusmodi exhibitionem deuenire infrascriptam poteris adhibere formulam, vt puta si litteræ sint exhibendæ.

2 † Interrogatus, an si videret aliquam scripturam sua manu confectam illam recognosceret.

Respondit, Signor sì, che se io vedessi qualche scrittura scritta di mia mano, io la riconoscerei.

Et exhibitis per me de mandato D. ipsi C. quibusdam literis sub datum Spoleti die 29. Decembris 1595 incipientibus,

Carissimo come fratello, Ho visto &c. cum subscriptione, Affettionatissimo come fratello Matteo di N. & cum inscriptione à tergo.

Al mio carissimo come fratello Cosmo di N. da N. subito, subito. Signatis littera A. & in domo ipsius C. repertis vt supra, ac per

ipsum bene visis inspectis, & manibus habitis fuit per D.

Interrogatus, an præsentes literæ fuerint & sint scriptæ manu ipsius C. modo, & forma, prout in illis

Vel si breuius.

Opportune per D interrogatus, vel ad opportunam D. interrogationem.

Respondit, Signor sì, &c Vel sic.

Tunc D. sedens, &c. mandauit per me notarium exhiberi ipsi C. literas de quibus supra in processu fol. &c. registratas fol.

Et in domo ipsius C. repertas & primo com plicatas, vt inscriptio tantum, & sigillum videretur.

Quibus sic exhibitis, & per ipsum C. bene visis, & inspectis: tam a latere sigilli, quam a latere inscriptionis ad opportonam D. interrogationem.

Respondit, Io ho visto quello soprascritto di questa lettera, che dice &c. & questo sigillo che ci stà impresso doue ci è, &c. & dico &c.

Deinde D. Mandauit parum explicari literas prædictas ita vt sola subscriptio videri posset, & eidem C. exhiberi.

Quibus sic parum explicatis eidem D. exhibitis, & per ipsum C. in ea parte in qua extat subscriptio bene visis, & inspectis ad opportunam D. interrogationem.

Respondit, Io hò visto questa sottoscrittione di

ne di questa lettera che dice &c. & dico, &c.

Successiuè idem D. mandauit eidem C. exhiberi totas literas omni ex parte explicatas.

Quibus sic exhibitis, & per ipsum C. bene visis inspectis, & lectis opportune per D. interrogatus.

Respondit, Io hò visto questa lettera, che comincia, &c. & finisce, &c. & vi dico che e lettera mia, & scritta tutta di mia mano.

3 † Quod si reus negauerit scripturam prædictam esse suam, & sua manu confectam, tunc
4 periti scriptores adhibendi fuerint, † qui scripturam confrontent cum alijs scripturis ipsius inquisiti, & deinde medio iuramento eorum indicium afferant, an scriptura, & character similis sit, nec ne, quæ omnia in scriptis redigi facies. Vulpell. cons. 135. per totum, & consil.
5 35. num. 3. & seqq. † peritis enim in arte credẽdum est, vt nostri, Cartar. late in sua pract. crim. in 11, excusat. fol. mihi 209. & 210.

6 † Si alias scripturas ipsius rei habere nõ potueris quibuscum scripturam repertam conferre & comparare valeas. Tunc interrogabis ipsum reum an sciat scribere, & si dixerit quod
7 sic † facies illum in ipso processu imo in ipso examine, & constituto verba per te dictanda te præsente scribere, qui quidem in dictando aduertes, vt plura ex verbis in scriptura penes notarium existente, & quam per ipsum vis recognosci sub diuerso tamen tenore scri-

bi

bi facias, vt ex identitate dictionum tanto facilius comparatio manus fieri possit per peritos illaque recognosci, & ita obseruatur de stylo omnium criminalistarum. Talis autem erit forma, videlicet.

8 † Interrogatus, an ipse C. sciat scribere.

Respondit, Signor sì, che io sò scriuere, se bene poco bene.

Tunc D. sedens, &c. mandauit eidem C. vt accepto calamo scriberet verba per ipsum D. dictanda, prout idem C. accepto calamo sibi per me tradito ad ipsius D. dictamen infrascripta verba scripsit, videlicet, &c.

9 † Quod si reus negauerit se scire scribere, Tunc videbis ipsum de mendacio conuincere examinando testes, qui alias viderunt ipsum C. scribere, vel alio modo prout melius fieri
10 poterit. † Quia sit ipsum super hoc conuictũ reddideris nõ leue indicium contra ipsum acquisiueris, Clar. §. fi. q. 21. ver. mendacium Nat. conf. 199. num. 7. volum. 3. deueniendo etiam contra illum ad torturam, & tam diu torquendo donec scribat, vt in simili habes inferius suo loco, infra lib. 6. cap. 3. num. 3.

SCHOLIA IN CAP. X.

NOn inutilem habet inspectionem præsens capitulum in quo agitur de conuincendo reo per exhibitionem scripturarum ab eo re-

recognoscendarum, quibus gratis persæpe eliguntur duo, pluresve periti, qui iuxta eorum peritiam referunt. Dum enim agitur de detegendo delicto per inspectionem similis scripturæ multa fieri solent etiam cum ipsis peritis colludia; quibus pro virili ab ipso iudice occurrendum est. Et superioribus annis eum cõtra Camillum Brenam fuisse sit exhibite quædam literę scriptæ triremibus cuidam Barbitonsori prodiori suo, in quibus enunciabuntur blasphemiæ atroces, eis in summitate visis dixit, videri sibi esse manu sua scriptas, mox cum progrederetur in lectione earum, & memor esset, quod illæ continebant de blasphemias, cæpit dicere, Ohime mi abbaglia la vista, non ci veggo piu, non nisi difficulter illæ fuerunt recognitæ per peritos, & ille ad remum quinquẽnalem damnatus est, qui etiam hodie est superstes:

Circa materiam comparationis literarum, vide late Iacob. Menoch, Præsid. tract. de arbitrar. iud. casu 214. Mascard. de probatio. conclus. 310 & in crimine falsi an faciat indicium ad torturam ibi num. 27. & an comparatio solam sufficiat ad torturam, vide insigne Octa. Vulpell, cons. 135. sed & prius cons. 35. quibus in locis multas ad hanc rem quæstiones pertinere inuenies, maxime illam, an faciat semiplenam probationem, & quod difficulter probatur per testes, quia sæpe allucinantur. *Et* an

sola

ſola comparatio probet; ſcripturã alicuius manu eſſe. Decian. conſ. 33. num. 111. 118. 126. li. 1. conſ. 46. vol. 2. conſ. 19. num. 225. in 3. Alb. conſ. 737. lib. 2. Pariſ. conſ. 27. num. 49. & plu. ſeq. lib. 2. Io. Bapt. Ferret. conſ. 374, lib. 2. Cumulatiſſ. Ioſeph. Ludoui. Peruſin. deciſ. 7. par. 1. vbi ſcripturæ priuatæ authoritas & fides, & comparatio literarum quomodo, & qualiter ſit facienda enucleatur, Et an ſcriptura literarum reo in comparatione tantum probata ſola ſufficiat in criminalibus, videndus Rep. ad l. admonendi, nu. 1. 11. de iureiur. Crauett. de antiquita. tempore part. 1. in ſectione quæritur etiam num. 71. verſi. non omitto etiam, vbi dicit, quod in caſibus, in quibus cõparatio ſola litterarum ſufficit, & plene probat, illud procedit in ciuilibus, ſecus, ſi criminaliter, puta in crimine falſi, quia ad probandum falſitatem ſola comparatio literarum non ſufficeret. Et refert Purpurat. ſocerum ſuum dicentem, poſſe inde ſumi indicium ad torturam ſecundum qualitatem perſonarum, quod ipſe verum admitteret contra perſonarum male diffamatam.

Finis Libri Secundi.

LIBER III.

SVMMARIVM.

1 *Reus completo processu informatiuo ponitur ad largam.*

2 *Et illi assignatur terminus ad faciendum suas defensiones, & decernitur copia processus eorũq. Aduocati, & Procuratores audiuntur.*

3 *Copia processus quando agitur de torquendo non est tradenda nisi petatur.*

4 *Simplicibus tamen personis idiotis, & rusticis tradi debet etiam quod non petatur.*

5 *Auctor dicit etiam personis doctis nobilibus, & circumspectis tradendas esse, & ratio, quare, & num. 6.*

7 *Torquentes aliquem iniustè capitali pœna puniuntur.*

8 *Ad torturam non est de facili deueniendum præsertim denegatis defensionibus.*

9 *Defensiones debentur naturali lege Canonica, Ciuili, & Euãgelica, & nõ solũ hominibus, sed bestijs & animalibus brutis competunt.*

10 *Copia processus si petatur danda est ante torturam in omni genere delictorum, etiam quod timor subornationis imminere posset.*

21 *Tortura aliquibus in locis ex præeminentia Curiarũ inferri solet denegatis defensionib.*

12 *Facultates, & præeminentia prædicta in quibus casibus solum locum habeant.*

Curia

30 Curia Reuerendissimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris quomodo olim præheminentia, & facultatibus prædictis in tormentis inferendis vtebatur.

14 Michael Angelus Sorbolungus, Io. Maria Bugnolus, Reuerendissimus D. Fabritius Perusinus Episcopus Terracinensis, olim Locumtenentes Gubernatoris Vrbis laudantur.

15 Cardinalis de Camerino, & Archiepisc. Matthæucij, & Episcopi Carcassoni Gubernium in Vrbe maximè celebratur. & sub. nu. 48.

16 Curia Reuerendissimi D. Almæ Vrbis Gubernatoris in duobus tātum casibus facultatibus suis in tormentis inferendis vti solebat.

17 Et qua circumspectione.

19 Forma decreti quando reus ponitur ad largā, sibiq; copiæ processus decernuntur cum termino ad faciendum suas defensiones.

20 Reus donec fabricatur processus informatiuus manere dēt in secretis carcerib. deinde poni dēt ad largam, vt possit procurare suas defensiones, Aduocatos, Procuratores, & alias personas alioqui aliaque sibi proficua facere.

21 Reus aliquando non ponitur ad largam quando dantur & defensiones, decernuntur sibi copiæ, & terminus defensiuus interim in secretis carceribus remanenti.

22 Datur tamen ei facultas alloquendi quoscumque cum præsentia alicuius deputati.

23 Terminus ad se defendendū solet ordinariè assi-

gnari

gnari trium dierum.

24 *Potest tamen Iudex ex causa breuiorem, vel lõgiorem terminum assignare.*

25 *Terminus ad defendendum non debet esse vnicus, sed plures arbitrio Iudicis assignari debet.*

26 *Iudex nõ tenetur nisi copiã processus decernere*

27 Reus qui *vult copiam processus debet illas suis sumptibus a Notario sibi tradi facere.*

28 *Copias processus pauperib. personis debet tradi gratis, vel gratis ostendi originalis processus*

29 *Clausula habitis prius testibus, &c. quare in simili decreto apponatur.*

30 *Iudex copiam processus dare non tenetur nisi prius completus sit, & legitimatus.*

31 Reus *qui vult copias processus debat declarare se velle habere testes pro curiæ informatione examinatos pro ritè, & rectè examinatis, alias Iudex non tenetur ei copias tradi facere.*

32 *Declarationem aũt prædictam cauti & practici Procuratores solent facere cum reseruatione præter absentes & mortuos, & saluis exceptionib. contra personas, & dicta testium, & repetitione quatenus repetere voluerit.*

33 *Copia processus non detur nisi prius per reum declarato, quod vult habere testes, &c. pro ritè & recte examinatis.*

34 *Ablatiuus ille habitis testib. &c. non inducit tacitum consensum recipientis copias, quod*

velit

velit habere testes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.
35 Et ita dicit Auctor se vidisse semel obtineri in contingentia facti coram Michaele Angelo Sorbolongo qui valde laudatur.
36 Antonius Scappus Bononiensis I. C. laudatur.
37 Testes examinati pro informatione Curiæ nõ dicunt: habiti pro repetitis, nisi expresso habiti sint pro talib. etiam si reus offerret se habiturum illos pro talibus.
38 Causa reorum fauorabilis est.
39 Declaratio facta per reum, quod vult habere testes pro ritè, & rectè examinatis potest reuocari re integra.
40 Copiæ non sunt tradendæ si reus nolit declarare se velle habere testes Curiæ pro ritè & rectè examinatis
41 In Absentibus, & mortuis cessat suspicio fraudis, & ideo nõ debent retardari copiæ eo quia reus nolit habere testes pro ritè, & rectè examinatis nisi cum dicta clausula propter absentes, & mortuos.
42 Iudex instante parte solet dictam clausulam, præter absentes, & mortuos in decreto apponere,
43 Rei in Alma Vrbe non coguntur habere testes &c. pro ritè, & rectè examinatis,
44 Et põnuntur ad largam cum termino &c. & datur eis copia processus informatiui aliter non legitimatis testium dictis quam practicam

eam laudat Auctor, & quid faciendum sit monet.

45 Rationem adducit auctor, quare vigeat iste stylus in Vrbe.

46 Processus dicitur legitimatus si reus habet testes Curiæ pro ritè, & rectè examinatis.

47 Citari solet reus in Vrbe instante Fisco ad declarandum an velit habere testes pro ritè, & rectè examinatis.

48 Et si dixerit quod nõ citatur, deinde, ad vidẽdũ illos repeti, & ad dandum interrogatoria, si dare intendat, alias videndum repeti sint.

49 Interrogatoria testibus repetendis, an per reũ dari possint, & quod sic reiecta opinione illorum qui contrarium sentiunt.

50 Quod in tantum est verum, vt nisi superius illis repetantur testes reo instante nullam fidem faciant.

51 Aliquando pro repetendis testibus transmittitur Commißarius, vel dantur litteræ remissoriales secundum quod iudici videtur.

52 Citatio qualiter formari debeat quãdo est trãsmittendus Commissarius, vel dandæ literæ remissoriales ad effectum prædictum.

53 Clausula saluis exceptionibus, & receptione in dicto decreto quid importet.

54 Clausula sine praiudicio vlterioris proceßus, & examinis in dicto decreto quid importet.

55 Clausula prædicta sine praiudicio, &c. secũdũ aliquos est superflua, auctor tamẽ dicit illã

apponendam esse in decreto prædicto.

56 Copia processus non traditur quãdo sunt plures inquisiti quorum aliqui sunt contumaces nisi prius contumacibus condemnatis.

57 Et ratio est ne contumaces prædicti edoceantur de contentis in processu.

58 Immo quando copia traditur inquisito præsenti post absentium condemnationem debent deleri nomina coinquisitorum.

59 Clausula habitis prius testibus. &c. apponitur quando reus est iam confessus.

60 Confessio per se ipsam legitimat processum, nec est opus repetitione, aut confrontatione.

De publicatione processus, & defensionibus reis dandis. Cap. I.

1 TEstibus † sic vt supra pro informatione Curiæ examinatis, alijsq; indicijs, præsumptionibus, & coniecturis ad Fisci intentionẽ fundãdam deductis, reisq; semel, & pluries cõstitutis, & examinatis, processuque bene in-
2 structo, & solent rei poni ad largam, † ipsisque assignatur terminus ad faciendũ eorum defensiones decernitur copia processus vt super indicijs prædictis defensiones reorum, tam in facto, quam in iure deduci possint, eorumque Aduocati, & procuratores audiantur, & si possibile sit indicia prædicta ciuiliter purgata remaneant. Marsil. in sua pract. §. postquam post

num.

num. 5. Foller. in pract. crim. in uerbo, & facta litis contestatione nũ. 10. Concard. de offic. præto. in tit. de negat. crim nu. 6. fol. mihi 498.

3 † Et quamquam Doctores communiter dicant copiam terminumque prædictum dandum nõ esse, nisi petatur, maxime si reus non si persona simplex, idiota, rusticus, vel similis. Clar. quæst. 42. vers. sed numquid. Scapp. de iure non
4 script. lib. 5. cap. 97. num. 14. † quoniam talibus personis etiam non petentibus danda est copia prædicta Vulpel. consilio 34. nu. 6. & cons. 74. nu. 7. & seqq.

5 † Nihilominus tu semper meo consilio siue præcedat, siue non, dicta petitio, copias processus indistinctè cõcedere ne renuas, ad hoc, vt reus possit suas deducere defensiones si quas habet, tu vero æquiore animo officium tuum exequi, vbi ipsius rei exceptiones & oppositiones perceperis. Anchar. consil. 316. nu. 1. Con-
6 rad. vbi. sup. d. num. 6. † quomodo enim poteris vnquam tuta conscientia ad actum torturæ, qui subsidiarius est, vbi supra dicto nu. 6. quæ non nisi in legitimis præcedentibus indicijs inferri potest. Alex. consil. 65. volum. 1. Rol. cons. 12. nu. 31. & seqq. lib. 3. deuenire ipso reo non audito, eius defensionibus reiectis?

7 † Capitali pæna plectendi sunt, qui torquent iniuste inquisitos, Petr. de Rauenn. in sing. 403. Marsi. de com. testans in l. quæstiones mo-
8 dum, ff. de quæst. † & ideò non debet de faci-

li ad torturam deueniri Catald de findi. num. 165. adde quod dicimus, Prælertim denegatis
9 defenſionibus, † quæ non ſolum naturali lege, Ciuili, & Canonica nobis permiſſæ ſunt, ſed etiam Euangelica, & nedum hominibus, ſed beſtijs quoque, & animalibus brutis competunt. Marſil. conſil. 8. num. 27. Roland. conſil.
10 12. num. 66. & 67. volum. 3. † Et quidem ego arbitror etiam quod timor ſubornationis imminere poſſet copiam indiciorum ſi petatur, omnino dandum eſſe ante torturam cum termino ad illa purganda omni generi perſonarum, & omni generi delictorum, Boſſ. in ſua pract. in tit. de indi. num. 75. & ita vidi obſeruari a bonis iudicibus, & Deum timentibus.
11 † Non ſum neſcius multis in locis, non ſolum denegatis defenſionibus, ſed ex proceſſu etiam informatiuo torturam inferri ſolere, ex præheminentia Curiarum locorum prædictorum. Ita obſerua Magna Curia Vicariæ. Afflict. Gram. & Pariſ. relati a Rol. d. conſil. 12. numer. 30. & 46. vol. ita etiam obſeruatur in Vrbe in Curia Reuerendiſſ. D. Gubernat. vigore facultatum ipſis Reuerendiſſ. DD. Gubernatoribus a ſummis Pontificibus conceſſarum, & ita etiam aliquibus alijs in locis fortaſſe ob-
12 ſeruatur. † Sed profecto tales facultates, & præheminentiæ reſtringendæ ſunt, vt habeant locum ſolum in latronibus inſignibus, derobatoribus ſtratarum, incendiariis & ſimilibus commit-

committentibus enormia crimina, & notorijs delinquentibus, concurrente tamen infamia, & leuitate de retorquendi Gram. cons. 74. num. 3. & 4. prout non nisi in dictis casibus, & raro quidem vtitur dicta præheminentia magna Curia Vicariæ Gram. d. cons. 64. nume. 4. cum seq. & voto 3. nu. 24. cum seq. Decis. Pedem. 79. numero 19. versic. præterea, Paris. relat. a Rol. d. consil. 12. numero 88. & seq. vol. 3.

13 † Ita etiam olim obseruabat Curia prædicta Reuerendissimi D. Almæ Vrbis Gubernato-
14 ris † in qua recordor ego bonæ me. Michaelem Angelum Sorbolongum sæpe a me Criminalistarum patrem appellatum Ioannem Mariam Brugnolum, virum eruditissimum, multũ Illustrem, & Reuerendissimum D. Fabritiũ Perusinum nunc Episcopũ Terracinensem, meritò ob eius integritatem, probitatẽ, & scientiã ad dignitatem illã euectũ, & ad maiora dignũ
15 qui extollatur, † tempore gubernij Illustrissimi, & Reuerendiss. Car. de Camerino, quo nullum fuit vnquam ob rectè erga omnes administratam iustitiã, facinorosorum hominum cõpressam, & coercitam audaciam, personarum acceptationem posthabitam, cuicumque etiam minimo ius suũ ad saturitatem allegandi, deducendi, & probandi potestatem factam (pace aliorũ dictũ sit) aut istius aut sanctius, aut laudabilius, aut quod quisque imitetur dignius, dum Locũtenẽtis officio indicta Curia

16 fungerentur, † non nisi in duobus casibus facultatibus prædictis vsos esse, primo, videlicet contra notarios delinquentes, diffamatos crassatores, & alios superius enumeratos. Secundo in aliquibus alijs grauissimis delictis, præsertim vbi celeritate opus esset ob complices, aut
17 ad exemplum, vel alias iustas ob causas † & in his duobus casibus præcedēte, vt plurimū prius decreto Gubernatoris ad partes facto, quod Iudices procederent iuxta suas facultates, Extra autem supradictos casus ferè nunquam vidi illos ad torturam deuenire.
18 † Hoc idem obseruatum fuit tempore Gubernij Illustrissimi, & Reuerendiss. D. Hieronymi Matteucij nunc Episcopi Viterbiensis, viri summa prudētia rerum experientia, equitate, & probitate, dexteritate vigilantia, & cōstantia præditi. Idem etiam obseruare facit Illustriss. & Reuerendissimus D. Anibal Oricellarius Episcopus Carcassonus, vir nominis amplitudine oris dignitate, humanitate, modestia, præcellentis ingenij indole, plurimo rerum vsu, egregijsque artibus conspicuus, qui ex quo gubernij prædicti clauum tenent tanta magnificentia, auctoritate, & liberalitate regit, tantus sui nominis splendor elucet, tantaque illius sublimiū virtutū claritas refulget, vt eius incliti magistratus celebris sit nūc & celebrior futura sit omni vēturo sæculo memoria.

Ponamus modo formam decernendi tales copias

copias, & terminum prædictum ad se defendendum assignandi, quæ talis erit videlicet.

19 † Tunc D. sedens, &c. acceptatis, &c. examen dimisit & mandauit ipsum C. poni ad largam cum termino trium dierum ad faciendum suas defensiones, & copiam processus decreuit, habitis tamen prius testibus pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis saluis exceptionibus & repetitione, &c. ac sine præiudicio vlterius processus, & examinis omni meliori modo, &c.

Et huiusmodi decreto notandum est, quod

20 mandatur reus poni ad largam, † quia dum fabricatur processus informatiuus solet detineri semper in secretis carceribus. Marsil. in sua pract. §. nunc videndum post nu. 15. & sic mandatur poni ad largam, vt possit suas defensiones procurare. Aduocatus, & Procuratores alloqui, & alia sibi proficua facere. Marsil. in d. pract. § postquam post nu. 5.

21 † Non nego quod quandoque stante qualitate personarum, vel causæ solent defensiones prædictæ concedi ipsis reis remanentibus in secretis carceribus.

22 † Datur tamen hoc casu eis facultas Procuratores, Aduocatos, & alios in dictis secretis carceribus durante dicto termino alloquendi, vel præsenti ipso Iudice, vel Notario, vel aliquo substituto fiscali, vel custode carceris, aut etiam remotis arbitrijs, prout ipsi Iudici

16 fungerentur, † non nisi in duobus casibus facultatibus prædictis vsos esse, primo, videlicet contra notarios delinquentes, diffamatos crassatores, & alios superius enumeratos. Secundo in aliquibus alijs grauissimis delictis, præsertim vbi celeritate opus esset ob complices, aut
17 ad exemplum, vel alias iustas ob causas † & in his duobus casibus præcedēte, vt plurimū prius decreto Gubernatoris ad partes facto, quod Iudices procederent iuxta suas facultates, Extra autem supradictos casus ferè nunquam vidi illos ad torturam deuenire.

18 † Hoc idem obseruatum fuit tempore Gubernij Illustrissimi, & Reuerendiss. D. Hieronymi Matteucij nunc Episcopi Viterbiensis viri summa prudētia rerum experientia, æquitate, & probitate, dexteritate vigilantia, & cōstantia præditi. Idem etiam obseruare facit Illustriss. & Reuerendissimus D. Anibal Oricellarius Episcopus Carcassonus, vir nominis amplitudine oris dignitate, humanitate, modestia, præcellentis ingenij indole, plurimo rerum vsu, egregijsque artibus conspicuus, qui ex quo gubernij prædicti clauum tenent tanta magnificentia, auctoritate, & liberalitate regit, tantus sui nominis splendor elucet, tantaque illius sublimiū virtutū claritas refulget, vt eius incliti magistratus celebris sit nūc & celebrior futura sit omni vēturo sæculo memoria.

Ponamus modo formam decernendi tales

copias

copias,& terminum prædictum ad se defenden dum assignandi, quæ talis erit videlicet.

19 † Tunc D. sedens, &c. acceptatis, &c. examen dimisit & mandauit ipsum C. poni ad largam cum termino trium dierum ad faciendum suas defensiones, & copiam processus decreuit, habitis tamen prius testibus pro ritè, & rectè receptis, & legitimè examinatis saluis exceptionibus & repetitione, &c. ac sine præiudicio vlterius processus, & examinis omni meliori modo, &c.

Et huiusmodi decreto notandum est, quod

20 mandatur reus poni ad largam, † quia dum fabricatur processus informatiuus solet detineri semper in secretis carceribus. Marsil. in sua pract. §. nunc videndum post nu. 15. & sic mandatur poni ad largam, vt possit suas defensiones procurare. Aduocatus, & Procuratores alloqui, & alia sibi proficua facere. Marsil. in d. pract. § postquam post nu. 5.

21 † Non nego quod quandoque stante qualitate personarum, vel causæ solent defensiones prædictæ concedi ipsis reis remanentibus in secretis carceribus.

22 † Datur tamen hoc casu eis facultas Procuratores, Aduocatos, & alios in dictis secretis carceribus durante dicto termino alloquendi, vel præsenti ipso Iudice, vel Notario, vel aliquo substituto fiscali, vel custode carceris, aut etiam remotis arbitrijs, prout ipsi Iudici

visum fuerit: Paulus 4. in Cōst. ad fauorem pauperum, vers. dictisq; Iudices, & ita tu quoque si casus contigerit facere debueris.

23 † Dixi cum termino trium dierum, quia talis terminus solet ordinarie de consuetudine,
24 siue stylo assignari † licet nihilominus possit ex iusta causa longiorem, aut breuiorem terminum assignare. Chart. in dict. pract. interrog. lib. 3. cap. 3. nu. 7.

25 † Nec propterea intelligas, quod vnicus tātum terminus assignari debeat, quinimo plures erunt concedendæ dilationes iuxta, quod æquum, & necessarium esse duxeris. Alex. in l. 2. nu. 7. ff. de re iud. Clar. quæst. 47. vers. quæro.

26 † Dixi copiā processus decreuit, quia aliud non tenetur facere Iudex, nisi copiam proces-
27 sus decernere, † etenim si reus illam velit, debet sumptibus ipsius petentis illas a Notario sibi tradi facere, Car. quæst. 49. vers. sed nun-
28 quid. † quod tamen non procedit in pauperibus personis, quibus quidem copias ipsas tradi, siue originalem processum copiarum loco ostēdi gratis Iudex ipse mandare solet, & debet. Pius IV. super taxa mercedum Notariorum cri. Vrbis in fi. Menoch. de arb. Iud. cas. 65.

29 † Dixi etiam habitis prius testibus, &c. vt cesset omnis suspicionis fraudis, ne scilicet antequam repetantur testes, illis a loco descedant, vel discedere cogantur, aut inducantur, & si repeti minus valeant, iuraque fisci propterea destruan-

destruantur. Folle in prac.crim.in verbo detur copia capitulorum nu.5.

30 † Non enim tenetur Iudex dare copiam processus nisi prius is completus, & legitimatus fuerit, & sic testes pro Curiæ informatione clã, & secreto examinati absque citatione partis, parte deinde citata fuerint reperiti, vel ad faciem rei confrontati, Char in d. pract. lib. 3. ca. 3. a nu. 56. vsque ad nu 67. secundum formã superius suo loco ostensã supra lib. 2. c. 9. per tot.

Posito igitur reo ad largam decernentur ei copiæ processus licet nondum legitimati cum dicta tamen clam habitis prius testibus, &c.

31 † Quia si reus dictas copias voluerit, debet prius declarare testes omnes pro Curiæ informatione examinatos se pro ritè, & rectè examinatis habere velle Chart. vbi supra d. cap. 3. nu. 61. sequen.

32 † Hãc vero declarationẽ solẽt facere cauti, & practici procuratores non absolute, sed cum reseruatione, vt ne sibi præiudicent apponendo clausulam præter absentes, & mortuos, & saluis sibi exceptionibus cõtra personas, & dicta testium, & repetitione quatenus illos repetere voluerint. Chart. d. cap. 3. nu 64. & seqq.

33 † Aduertetere autem debueris ne vllo modo tradantur copiæ, nisi reus, vel specialis ad hoc deputatus Procurator prius declarauerit se velle habere testes pro Curiæ informatione examinatos pro rite, & rectè examinatis,

34 † quia

34 † quia alias non sufficeret decretum prædictũ, nec tacitus quasi consensus ipsius rei, vel procuratoris copias prædictas cũ prædicto decreto acceptantis. Vulpell. consil. 12. num. 18. & consil. 32. num. 1. & 6. Cart. d. cap. 3. num. 93.

35 † & ita ego semel vidi obtineri in quadam causa coram bo. me. Michaele Angelo Sorbolongo Forosemproniensi viro quidem eruditissimo, & practichissimo semper à me honoris causa nominato, tùm Reuerendiss. D. Almæ Vrbis Gubernatoris Locumtenente prima-

36 rio, † aduocante in primis Mag. & Excellen. D. Antonio Scappio viro profundissimæ scientiæ, & experientiæ insignis, morum amabilitate, & integritate conspicuo patrono meo mihi plurimum obseruando.

37 † Ea in tantum prædicta vera sunt, vt etiam quod reus institisset pro copijs cum oblatione de habendo testes pro rite, & recte receptis, non propterea dicerentur habiti pro talibus, nisi expresse pro talibus habiti essent. Gabriel

38 consil. 178. num. 17. & seq. lib. 1. Causa enim reorum fauorabilis est, ita vt dixerint nonnul-

39 li ad hoc propositum, † quod etiam facta dicta declaratione potest reus re integra antequam copias habuerit pœnitere, & consensum prædictum reuocare Honded. d. consil. 101. nu. 33. lib. 1.

40 † Quod si reus, vel eius procurator ita vt supra declarare recusauerit, copias tu trædictas

a notario

a notario tradi nullo modo promittes tradi nisi prius legitimato processu, & sic testibus denuo citata parte repetitis, vel confrontatus. Char. d. lib. 3. c. 3. nu. 63.

41 † Nec faciat tibi negotium reseruatio illa videlicet. Præter absentes & mortuos: etenim ista clausula non potest præiudicare: quia cum in ijs cesset omnis suspicio fraudis, quam supra considerauimus, non debent propterea denegari, aut retardari copiæ prædictæ si reus nolit habere dictos testes pro rite, & recte examinatis. † Quinimo solet dicta clausula præter absentes & mortuos, etiam ab ipso Iudice in dicto suo decreto ad partis petitionem, & instantiam apponi. Char. d. lib. 3. cap. 3. num. 64. & seqq.
42

43 † Aduerte tamen quod in Vrbe nunquam rei coguntur, habere testes pro Curiæ informatione examinatos pro rite &, recte examinatis, si noluerint eos habere † immo ipsi ponuntur ad largam cum termino, &c. & datur ei copia processus informatiui aliter non legitimatis testium dictis & depositionibus, Char. d. lib. 3. cap. 3. nu. 67. & seqq † & ratio potest esse, quia testes Curiæ, ut plurimum sunt forenses, & de longinquis partibus, qui de facili habere non possunt repetantur, vel vt confrontentur, & ideo si reus haberet illos pro rite, & recte examinatis, & non posset postea eosdem repetere super suis interrogatorijs irreparabi-
44
45

le sibi

le sibi pararet præiudicium, quia ex his testi-
46 bus condemnatio sequi posset † cum proces-
sus iam esset legitimatus per huiusmodi suam
declarationem, vt superius dixi. Et tradit etiã
Contard. de offic. præto. in ti. de negat. crim. &
tormen. nu. 4.
47 † Quapropter impleuit stylus, vt post tradi-
tas reo sic ad largam posito indiciorum copias
instante Fisco, citetur ille ad declarandum, An
velit habere testes pro Curiæ informatione
examinatos pro rite, & recte examinatis & il-
48 le dixerit, quod non, tunc vlterius citatur ad
videndum illos repeti, & ad dandum interro-
gatoria qautenus dare intendat alias viden-
dum repeti sine, & sic testes comparentes re-
petuntur super interrogatorijs pro parte præ-
fati rei datis, & examine iam per ipsum testem
facto iuxta formam inferius positam. Contard.
de off. præto. in tit. de negat. crim. & tormen.
nu. 4. & 32. Honded. cons. 101. num. 26. 28. 29.
37. & seq. Hæc practica valde mihi probatur
& ideo puto arbitrio Iudicis relinquendum
an velit tradere copias processus ante dictam
declarationem, an vero post, & certe ego nun-
quam cogerem reum ita declarare, si rationa-
bilis mihi daretur ratio quare reus id facere
recusaret, quod & tibi vt obserues suadeo, ne
tolli videantur defensiones. quæ potius etiam
ex officio procurandæ sunt, quam aliquo mo-
do tollendæ, vel debilitandæ, Contard. in d.
titu. de

titu. de negatio crim num. 6. sed in primis obseruabis consuetudinem loci in quo ius dixeris, quia prædicta à practica vt plurimum re-
49 probantur. † Et nota quod licet nonnulli dicant interrogatoria per reum non dari, & ita seruari de stylo, Clar. quæst. 23. vers. item quæro tamen hunc stylum ego nunquam vidi, sed bene contrarium obseruari iuxta superius tradita, & ita se habet communis praxis Romanæ Curiæ, & Perusinæ, ac quarundam aliarum Curiarum, Honded. dict. cons. 101. num. 57. &
50 sequ. † imò si testes super dictis interrogatorijs non repeterentur reo instante nullum profectò fidem facerent. Honded. qui ita se vidisse obseruari testatur, dict. cons. 101. num. 28.
51 lib. 1. † Quod si quando pro repetendis testibus prædictis erit transmittendus Commissarius ad partes, vel dandæ literæ remissoriales (quod arbitrio Iudicis communiter, vt infra
52 dicam Inf. eod. c. 1. num. 24. cum. seqq.) † erit pariter citandus reus ad videndum destinari Commissarium ad partes, vel ad videndum deputari Iudicem in partibus, & expediri literas remissoriales pro repetendis testibus, &c. & ita semper obseruari vidi in Romana Curia, & hæc est vera practica à qua nullatenus erit tibi recedendum. Seuerol. de remiss. cap. 21. num. 3.

53 † Dicitur etiam saluis exceptionibus, & repetitione, vt ipse reus declarans se velle habe-

re te-

re testes, &c. valeat contra illorum personas, & dicta opponere quicquid voluerit, illosque super suis interrogatoriis quatenus opus sit repeti facere. alias enim si dicta reseruatio non fieret non esset sibi licitum postea contra huiusmodi personas, & dicta aliquid opponere. Char. sua pract. interrog. reor. lib. 3. cap. 3. num. 70. & seqq.

54 † Dicitur etiam sine præiudicio vlterioris processus, & examinis, vt semper, & quandocumq; sit tibi reseruatum ius alios testes examinandi, & alia iura ad Fisci fauorem facientia deducendi.

55 † Et licet dictam clausulam nonnulli Doctores dicant esse superfluam, quia etiam illa non opposita potest Iudex post publicatum processũ alios testes de nouo recipere ex officio, Nat. consi. 356. vol. 2. Clar. q. 61. vers. sed quæro, nihilominus tu illam in tuis decretis meo consilio semper oppones: ostenditur enim per eam animus Iudicis propensus ad alias probationes admittendas, in simili Clar. q. 93. in fin. illamque ego super a clarissimis causarum criminalium practicis vsurpatam eorumq; decretis similibus interpositam vidi.

56 Restat vt illud etiã te monitum velim † quod si plures sint inquisiti quorum aliquis captus sit, & alij absentes nunquam tu copiam processus tradi reo præsenti carcerato permittas nisi prius alij rei absentes fuerint in eorum contumaciam

maciam seruatis seruandis condemnati. Boss. de commu. testans in sua practic. in tit. de sentent num. 85. Clar quæst. 49. versiculo sed pone-
57 ne si interim traderetur copia dicto reo præsenti contumaces edocerentur de contentis cõtra eos in processu Boss. & Clar. in locis supra
58 citatis, † Et vbi post condemnationem absentium contumacium reo præsenti eodem processus tradi facies, eris etiam cautus, vt ne in dicta copia describantur nomina contumacium sed per litteram N. illa tantummodo annotentur. Clar. q. 49. vers. sed pone.

Non omitto illud quoque te docere, vide-
59 licet, † quod quando decernuntur copiæ processus reo iam confesso non est opus apponere dictam clausulam habitis prius testibus, &c.
60 † quia ipsa confessio rei quæ subsecuta fuit satis superque processum legitimauit, ita vt nõ sit opus alia repetitione, vel confrontatione, sed potest absq; aliquo ad condemnatoriam sententiam post terminum defensiuum assignatum si condemnationi locus sit; contra talem confessũ deueniri, Clar. q 64. vers. si autem, in fin. & q. 65 in prin.

SCHOLIA IN CAPITVLO I.

QVod rei completo processu offensiuo ponantur ad largam summa cum ratione fit, vt possint suas defensiones, & procurato-

cus ad carceratorum alimenta, vt sæpe numero inueniantur; qui necessitate famis vrgente, libenter, se carceribus committerent, vt his commodis fruantur, famemq; depellant.

Clar. quæst. 46. vers. sed nunquid, dicit dari hanc copiam, siue reus sit conuictus, siue confessus. Ita vt si pars velit, ipsam copiam habere possit, suis tamen expensis, & si non habet modũ succurritur, vt sup. Et hoc verũ est, quãdo pars est præsens. Secus si procedatur contra contumacem, quia nulla sit publicatio processus, sed deuenitur ad condemnationem, etiam capitalem.

An eandẽ copia indiciorũ sit danda reo torquẽdo antequã torture subijciantur, dicit Clar. d. q. 49. vers. sed nunquid, petendã esse, quando que tamen denegatur, sed de hoc dicemus.

An testibus supradictum est, & plene apud Scacc. capit. 4. nu. 16. uers. quæro Farinac. quæst. 39. num. 147. ubi referuntur duo contraria responsa Iureconsultorum Excellentiss.

Quid famoso latrone, Farinac. dicta q. 36. n. 107. 108.

Quid in copia positionum, iuterrogatoriorum testium, Scaccia ibidem.

Quid si neget eam, quid agendum. ibid. nu. 9.

Quid teneatur iudex in sindicatu, Farinac. d. q. 36. qui ibidem ex professo in hac nostra materia mutas alias quæstiones, examinat, quas breuiter attingere possumus.

ad nouas defensiones, quia cõsumatus est actus legitime. Vnde bene dicit Clar. a Senatu fuisse grauiter reprehensum Prætorum Valeantiæ, qui post admissionem citauit testes ad repetendum, & non comparentes condemnatuit, & cuius condemnationis nulla fuit habita ratio.

Tertio testes recepti in processu informatiuo ante litis contestationem, & rei interrogationem faciunt tantum indicium ad inquirendum, & non probant. Id omnes affirmant nemine dissentiente.

Quarto, testes examinati contra reum, vt probent quo ad condemnationem, seu torturam, duo sunt necessaria copulatiue. Primum, quod reus sit citatus ad videndum eos examinari: Secundo, quod fuerint examinati post litis contestationem, Boss. de indici num. 128. & de litis contestatione, Cla. d. q. 45. vers. & in primis, vbi quod dicitur lis cõtestata, quando reus examinatus super delicto respondet iudici interrogati. Cum contumace vero lis non contestatur, quia habetur ex dispositione statutorum pro confesso.

Quinto, consuetudinem, & praxim iudiciorum hanc esse, vt iudex faciat sibi dari licentiam procedendi vsque ad sententiam singulis diebus, & horis etiã eo absente, & non citato, Cuius licentiæ loco successit mouitio generalis, quæ operatur. quod nulla vlterior post eam citatio requiratur, & Notarij regulariter appo-

munt hanc clausulam post examen, & facta est monitio generalis, nec aliquis eorum tam re supinus est, quin sciat vti de clausula, cuius effectus est maximus, vt per Clar. d q. 45. in fin. Circa hoc cum Iacobus Balduinus esset in Castris Iouis carcere detentus ex causa famosi libelli contra Reuerendiss. Costachiaram Episcopum Aequensem editi, & a me esset certioratus de vi huius monitionis, toto exclamabat cælo, se hanc licentiam Iudici, qui tunc erat Alfonsus Cruceius I. C. Prætor delegatus, minime dedisse, & falsum commisisse actuarium, qui tunc erat Fabritius Foppa, qui eã ex capite suo apposuerat. Decessit hic pendente processu, cũ quo erat mihi magnæ vinculum necessitudinis.

Sexto, quod & si testes sint habiti pro legitimè repetitis, attamen possint de consensu reuocari ex famoso Hieron. Gabriell. consi. 178. num. 18. vbi hoc declarat re integra existente ante habitam copiam indiciorum. Nam in his, quæ publici iuris sunt, non procedit regula, quod semel placuit &c. & ita in contingentia facti pro Bartholomæo Fagnano accusato de receptione bannitorum ab Octauio Piola in loco Vicimercurialis (vulgo Vimercati) respondi, licet à Fisco Regio multæ factæ fuerint difficultates, seu contradictiones, vt quandoque in edendis meis responsis dicam.

Septimo, quod repetitio hæc fieri debet cũ omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur,

vbi isti

vbi isti testes repetendi nunquam fuissent examinati, & ideo debet nouo iurare, alias nullam fidem facerent. Clar. q. 45. vers. Cæterum.

Octauò, quod si testes sint eiusmodi, quibus de iure non est adhibenda fides, nisi cum tortura ad purgandum infamiam, puta quia essent socij criminis, non sufficeret, quod prius fuisset examinatus in tormentis, & quod de nouo iuraret: sed opus foret quod de nouo post iuramentum in tormentis constitueretur, & in illo dicto permaneret quia illa tortura, & omnes id quod agitatum est ante litis contestationem, nõ habetur in aliqua cõsideratione quò ad prę iudicium ipsius comparentis, Clar. ibi vbi vid.

Nono, testis, dum reperitur, potest petere sibi, legi suam depositionem iam factam. Vide Scacc. cap. 86. nu. 48. 55.

Num. 33. Aduerte.

CVm agatur de supplendo defectu citationis; consentaneum est, quod procurator specialis vel ipsimet reus, declaret se velle testes curiæ haberi pro repetitis saluo iure opponendi contra personas, & dicta testium, quia in arduis requiritur procurator specialis, cum sit hæc declaratio animi ipsius rei quæ non sit nisi a procuratore speciali, ex cumulat. per Surd. decis. Mant. 89. num. 20. nec sufficit mandatum cum libera, quia non trahitur ad ea, in quibus de vita, & honore, vitæ anteponendo agitur, Surd. ibi. vbi quod cui conceditur re-

Num. 55. Et licet.

QVæstio hæc, an publicato processu iudex possit testes recipere, seu ad offensam, seu ad defensam, seu ex officio, seu partem instante, plene excutitur, quæ Antonin. Thesaur. pedemont. decis. 262. & tenent opinionem affirmatiuam fauore publico, ne veritas ammittatur, Obseruatum tu, qui es Mediolanen. Clar. magistraliter in hoc articulo loquentem, q. 61. versic. sed quæro.

Ventilatus fuit hic articulus per me in ardua causa Egr. Committis Rinaldi Abduæ accusatoris contra Ioannem Maranum Marchianum sicarium, & homicidam Iulij Abduæ fratris eiusdem. Tandem Senatus visa decisione prædicta venit in sententiã, attenta atrocitate delicti permittendum d. Abduæ, vt non obstante publicatione testes recipi posset, licet Senatus addiderit hæc verba maxime attenta qualitate d. Abduæ, de cuius legalitate non erat permiscendum in subornatione.

In causa verò homicidij patrati in persona, Io. Baptistæ Pusterlæ filij Horatij, in qua detinebatur Melchior de Valle aliter fuit decretũ per I.C. Trusũ de Trussiis Vicariũ Iustitię de hac legali sciẽtia benemeritũ, ideo dicere illud poss.

Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Si tamẽ ex dicta delatione imminueretur in aliquo defensio rei præsentis, toleratur potius vt omnia eum grauantia exprimantur. Quæ om-

dendum, ibidem Clar. etiam quod eas non petat.

Limita hoc dictum in confessione spontanea, secus si facta sit in tormentis, vel metu tormentorum extorta, quia non potest reus condemnari, nisi in ea perseueret, illamq; ratificet, Clar. quæst. 64. versic. Cæterum, & quæst. 65. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio testium qualiter recipienda sit.*
2 *Forma recipiendæ testium depositionis.*
3 *Forma conclusionis examinis repetitionis.*
4 *Repetitio testium ad cuius instãtiam facienda sit, distingue, vt ibi.*
5 *Repetitio an facienda sit expensis Fisci, an vero ipsius rei distingue.*
6 *Repetitio testiũ in vrbe, quãdo reus declarauit nolle habere testes Curia pro rite, et recte examinatis cuius expẽsis fieri debeat.*
7 *Auctor semel vidit hanc quæstionem valde controuerti, & fuit transmissus, & Commissarius expensis Fisci.*
8 *Io. Iacobus Panicus tamen procurator fiscalis valde contradixit, et protestatus fuit se dictam repetitionem expensis Fisci fieri non permittere nisi saluo iure recuperandi ab illis reis quicquid in hoc erogatum fuisset.*
9 *Auctor postea vidit expẽsas pro dicta repetitione*

ne in Vrbe subministrare à Fisco, si adhærent Fisco idoneus non interueniat.

10 *Hæc tamen obseruantia auctori non placet.*

11 *Qui putat expensam totam à Fisco fieri non debere si testes repetendi sint super interrogatorijs rei, sed reum debere concurrere pro sua parte habita ratione expensarum, quæ fiunt occasione interrogatorium rei.*

12 *Absurdum alium commodum sentire, alium vero onus sustinere.*

13 *Duplici onere nemo debet grauari.*

14 *Pro testibus repetendis, an possint concedi literæ remissoriales, vel transmitti Commissarius an vero potius testes ad Curiam euocandi.*

15 *Auctor vidit varie seruari super hoc, & semper arbitrio Iudicis, resolutionem factam.*

16 *Repetitio fieri debet cum omnibus qualitatibus, quæ requirerentur, vt tales testes nunquam alias fuissent examinati.*

17 *Testis, qui deposuit in tortura, debet etiam repeti in tortura.*

18 *Præcedere tamen debet hanc secundum torturam ratificatio eorum, quæ fuerunt deposita in prima tortura.*

19 *Ista autem tortura debet esse leuis.*

De

confirmare, & ratificare vel pro veritate in omnibus, & per omnia.

Respondit; Io non voglio aggiungere nè sminuire cosa alcuna à detto mio essamine, nè quello reuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, si come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

3 † Tunc Dominus sedens, &c. acceptatis, &c. examen dimisit, & ipsum testem licentiauit iniuncto prius illi, vt se propria manu subscribat, prout se subscripsit, vt infra videlicet.

Io Titio di N. cõfermo quanto di sopra, &c.

4 † Dubitari potest, an huiusmodi repetitio testium sit facienda ad instantiam Fisci, an potius ad instantiã ipsius rei. Breuiter dicas, aut sumus in Vrbe, quo in loco, vt iam dixi in præcedenti capitulo rei non coguntur habere testes pro rite, & recte examinatis, & tũc aut reus dixit nolle habere tales pro testes pro rite, & recte examinatis, aut declarauit se velle eos habere pro rite, & recte examinatis saluo iure repetendi, &c. Primo casu testes repetendi sunt ad instantiam Fisci. Secundo verò casu ad instã-tiam ipsius rei. Aut sumus in partibus, & tunc quia in illis semper tenentur rei facere dictam declarationem, quod habent testes pro rite receptis, repetitio fieri debet reo pariter instante. Honded. cons. 101. num. 26. lib. 1.

5 † Potest etiam insurgere alia dubitatio, vi-

cta

re testes, &c. valeat contra illorum personas, & dicta opponere quicquid voluerit, illosque super suis interrogatoriis quatenus opus sit repeti facere. alias enim si dicta reservatio non fieret non esset sibi licitum postea contra huiusmodi personas, & dicta aliquid opponere. Char. sua pract. interrog. reor. lib. 3. cap. 3. num. 70. & seqq.

54 † Dicitur etiam sine præiudicio ulterioris processus, & examinis, ut semper, & quandocumq; sit tibi reseruatum ius, alios testes examinandi, & alia iura ad Fisci fauorem facientia deducendi.

55 † Et licet dictam clausulam nonnulli Doctores dicant esse superfluam, quia etiam illa non opposita potest Iudex post publicatum processũ alios testes de nouo recipere ex officio, Nat. consi. 356. vol. 2 Clar. q. 61. vers. sed quæro, nihilominus tu illam in tuis decretis meo consilio semper oppones: ostenditur enim per eam animus Iudicis propensus ad alias probationes admittendas, in simili Clar. q. 93. in fin. illamque ego super a clarissimis causarum criminalium practicis usurpatam eorumq; decretis similibus interpositam vidi.

56 Restat ut illud etiã te monitum velim† quod si plures sint inquisiti quorum aliquis captus sit, & alij absentes nunquam tu copiam processus tradi reo præsenti carcerato permittas nisi prius alij rei absentes fuerint in eorum contumaciam

maciam seruatis seruandis condemnati. Boss. de commu. testans in sua practic. in tit. de sentent num.85. Clar quæst. 49. versiculo sed pone.
57 ne si interim traderetur copia dicto reo præsenti contumaces edocerentur de contentis cõtra eos in processu Boss. & Clar. in locis supra
58 citatis, † Et vbi post condemnationem absentium contumacium reo præsenti eodem processus tradi facies, eris etiam cautus, vt ne in dicta copia describantur nomina contumacium sed per litteram N. illa tantummodo annotentur. Clar. q. 49. vers. sed pone.

Non omitto illud quoque te docere, vide-
59 licet, † quod quando decernuntur copiæ processus reo iam confesso non est opus apponere dictam clausulam habitis prius testibus, &c.
60 † quia ipsa confessio rei quæ subsecuta fuit satis superque processum legitimauit, ita vt nõ sit opus alia repetitione, vel confrontatione, sed potest absq; aliquo ad condemnatoriam sententiam post terminum defensiuum assignatum si condemnationi locus sit; contra talem confessũ deueniri, Clar. q 64. vers. si autem, in fin. & q. 65 in prin.

SCHOLIA IN CAPITVLO I.

QVod rei completo processu offensiuo ponantur ad largam summa cum ratione fit, vt possint suas defensiones, & procurato-

curatores alloqui pro defensione facienda, quia via defensionis non est coangustanda. Finitis autem delationibus concessis ad faciendum defensiones, solent rei veluti a cessāte cā restitui ad primū statū carcerum. Hanc Praxim docet Foller. in prax. cri. dialogi. in verb. facta igit̄ litis cōtestatione nu. 10. ver. & est aduertendū. Fari. q. 39. nu. 13. quādoq; tñ si agat̄ de immani crimine iubet̄ per Iudices, vt in eodē carcere retineatur data facultate reo alloquendi ad præsentiam vel Notarij, vel alterius, & prudente hoc fit ob multa pericula, & insidias quæ incidere, & fieri possunt.

Num. 3. Et quamquam

INnoleuit praxis Mediolani, vt defensiones dentur non potenti cum oblatione copia indiciorum, & totius processus informatiui, Et si quis paupertate pressus non potest soluere mercedem actuarijs, supplent protectores carceratorum, & eorum defensionibus inuigilant gratis, & solo pietatis intuitu, quorum operatam vtilis, quam necessaria est, quia etiā prouident de alimentis curando ea erogari ex locis pijs, ex frequentibus eleemosinis. Fœlix, sanctaq; institutio, cuius meminit Prosper Farinac. de indic. & tortur. q. 39. nume. 158. & seq. reperit hoc idem author infra nu. 20. diu salui, superstitesque sint hi protectores ad benefaciendum nati. Similis obseruantia est in Ciuitate Bergomi, in qua erectus est publicus locus ad

cus ad carceratorum alimenta, vt ſæpe numero inueniantur; qui neceſſitate famis vrgente, libenter, ſe carceribus committerent, vt his commodis fruantur, famemq; depellant.

Clar. quæſt. 46. verſ. ſed nunquid, dicit dari hanc copiam, ſiue reus ſit conuictus, ſiue confeſſus. Ita vt ſi pars velit, ipſam copiam habere poſſit, ſuis tamen expenſis, & ſi non habet modũ ſuccurritur, vt ſup. Et hoc verũ eſt, quãdo pars eſt præſens. Secus ſi procedatur contra contumacem, quia nulla ſit publicatio proceſſus, ſed deuenitur ad condemnationem, etiam capitalem.

An eandẽ copia indiciorũ ſit danda reo torquẽdo antequã torture ſubijciantur, dicit Clar. d. q. 49. verſ. ſed nunquid, petendã eſſe, quando que tamen denegatur, ſed de hoc dicemus.

An teſtibus ſupradictum eſt, & plene apud Scacc. capit. 4. nu. 16. uerſ. quæro Farinac. quæſt. 39. num. 147. ubi referuntur duo contraria reſponſa Iureconſultorum Excellentiſſ.

Quid famoſo latrone, Farinac. dicta q. 36. n. 107. 108.

Quid in copia poſitionum, iuterrogatoriorum teſtium, Scaccia ibidem.

Quid ſi neget eam, quid agendum. ibid. nu. 9.

Quid teneatur iudex in ſindicatu, Farinac. d. q. 36. qui ibidem ex profeſſo in hac noſtra materia mutas alias quæſtiones, examinat, quas breuiter attingere poſſumus.

ad nouas defensiones, quia cõsumatus est actus legitime. Vnde bene dicit Clar. a Senatu fuisse grauiter reprehensum Prætorum Valeantiæ, qui post admissionem citauit testes ad repetendum, & non comparentes condemuatuit, & cuius condemnationis nulla fuit habita ratio.

Tertio testes recepti in processu informatiuo ante litis contestationem, & rei interrogationem faciunt tantum indicium ad inquirendum, & non probant. Id omnes affirmant nemine dissentiente.

Quarto, testes examinati contra reum, vt probent quo ad condemnationem, seu torturam, duo sunt necessaria copulatiue. Primum, quod reus sit citatus ad videndum eos examinari: Secundo, quod fuerint examinati post litis contestationem, Boss. de indici num. 128. & de litis contestatione, Cla. d. q. 45. vers. & in primis, vbi quod dicitur lis cõtestata, quando reus examinatus super delicto respondet iudici interrogati. Cum contumace vero lis non contestatur, quia habetur ex dispositione statutorum pro confesso.

Quinto, consuetudinem, & praxim iudiciorum hanc esse, vt iudex faciat sibi dari licentiam procedendi vsque ad sententiam singulis diebus, & horis etiã eo absente, & non citato, Cuius licentiæ loco successit mouitio generalis, quæ operatur. quod nulla vlterior post eam citatio requiratur, & Notarij regulariter appo-

munt hanc clausulam post examen, & facta est monitio generalis, nec aliquis eorum tam re supinus est, quin sciat vti de clausula, cuius effectus est maximus, vt per Clar. d q. 45. in fin. Circa hoc cum Iacobus Balduinus esset in Castris Iouis carcere detentus ex causa famosi libelli contra Reuerendiss. Costachiaram Episcopum Aequensem editi, & a me esset certioratus de vi huius monitionis, toto exclamabat cælo, se hanc licentiam Iudici, qui tunc erat Alfonsus Cruceius I. C. Prætor delegatus, minime dedisse, & falsum commisisse actuarium, qui tunc erat Fabritius Foppa, qui eã ex capite suo apposuerat. Decessit hic pendente processu, cũ quo erat mihi magnæ vinculum necessitudinis.

Sexto, quod & si testes sint habiti pro legitimè repetitis, attamen possint de consensu reuocari ex famoso Hieron. Gabriell. consi. 178. num. 18. vbi hoc declarat re integra existente ante habitam copiam indiciorum. Nam in his, quæ publici iuris sunt, non procedit regula, quod semel placuit &c. & ita in contingentia facti pro Bartholomæo Fagnano accusato de receptione bannitorum ab Octauio Piola in loco Vicimercurialis (vulgo Vimercati) respondi, licet à Fisco Regio multæ factæ fuerint difficultates, seu contradictiones, vt quandoque in edendis meis responsis dicam.

Septimo, quod repetitio hæc fieri debet cũ omnibus illis qualitatibus, quæ requirerentur, vbi isti

vbi isti testes repetendi nunquam fuissent examinati,& ideo debet nouo iurare, alias nullam fidem facerent. Clar.q.45. vers.Cæterum.

Octauò, quod si testes sint eiusmodi, quibus de iure non est adhibenda fides, nisi cum tortura ad purgandum infamiam,puta quia essent socij criminis, non sufficeret,quod prius fuisset examinatus in tormentis, & quod de nouo iuraret: sed opus foret quod de nouo post iuramentum in tormentis constitueretur, & in illo dicto permaneret quia illa tortura, & omnes id quod agitatum est ante litis contestationem, nõ habetur in aliqua cõsideratione quò ad prę iudicium ipsius comparentis, Clar. ibi vbi vid.

Nono,testis,dum reperitur, potest petere sibi,legi suam depositionem iam factam. Vide Scacc. cap. 86. nu. 48.55.

Num.33. Aduerte.

CVm agatur de supplendo defectu citationis; consentaneum est, quod procurator specialis vel ipsimet reus, declaret se velle testes curiæ haberi pro repetitis saluo iure opponendi contra personas, & dicta testium, quia in arduis requiritur procurator specialis, cum sit hæc declaratio animi ipsius rei quæ non fit nisi a procuratore speciali. ex cumulat. per Surd. decis. Mant 89.num.20.nec sufficit mandatum cum libera, quia non trahitur ad ea, in quibus de vita, & honore, vitæ anteponendo agitur, Surd. ibi. vbi quod cui conceditur re-

Num. 55. Et licet.

QVæstio hæc, an publicato processu iudex possit testes recipere, seu ad offensam, seu ad defensam, seu ex officio, seu partem instante, plene excutitur, quæ Antonin. Thesaur. pedemont. decis. 262. & tenent opinionem affirmatiuam fauore publico, ne veritas ammittat, Obseruatum tu, qui es Mediolanen. Clar. magistraliter in hoc articulo loquentem, q. 61. versic. sed quæro.

Ventilatus fuit hic articulus per me in ardua causa Egr. Committis Rinaldi Abduæ accusatoris contra Ioannem Maranum Marchianum sicarium, & homicidam Iulij Abduæ fratris eiusdem. Tandem Senatus visa decisione prædicta venit in sententiã, attenta atrocitate delicti permittendum d. Abduæ, vt non obstante publicatione testes recipi posset, licet Senatus addiderit hæc verba maxime attenta qualitate d. Abduæ, de cuius legalitate non erat permiscendum in subornatione.

In causa verò homicidij patrati in persona Io. Baptistæ Pusterlæ filij Horatij, in qua detinebatur Melchior de Valle, aliter fuit decretũ per I.C. Trusũ de Trussis Vicariũ Iustitię de hac legali sciẽtia benemeritũ, ideo dicere illud poss.

Velle suum cuiq; est, nec voto viuitur vno.

Si tamẽ ex dicta delatione imminueretur in aliquo defensio rei præsentis, toleratur potius vt omnia eum grauantia exprimantur. Quæ

om-

dendum, ibidem Clar. etiam quod eas non petat.

Limita hoc dictum in confessione spontanea, secus si facta sit in tormentis, vel metu tormentorum extorta, quia non potest reus condemnari, nisi in ea perseueret, illamq; ratificet, Clar. quæst. 64. versic. Cæterum, & quæst. 65. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio testium qualiter recipienda sit.*
2 *Forma recipiendæ testium depositionis.*
3 *Forma conclusionis examinis repetitionis.*
4 *Repetitio testium ad cuius instãtiam facienda sit, distingue, vt ibi.*
5 *Repetitio an facienda sit expensis Fisci, an vero ipsius rei distingue.*
6 *Repetitio testiũ in vrbe, quãdo reus declarauit nolle habere testes Curiæ pro rite, et recte examinatis cuius expẽsis fieri debeat.*
7 *Auctor semel vidit hanc quæstionem valde controuerti, & fuit transmissus, & Commissarius expensis Fisci.*
8 *Io. Iacobus Panicus tamen procurator fiscalis valde contradixit, et protestatus fuit se dictam repetitionem expensis Fisci fieri non permittere nisi saluo iure recuperandi ab illis reis quicquid in hoc erogatum fuisset.*
9 *Auctor postea vidit expẽsas pro dicta repetitione*

confirmare,& ratificare vel pro veritate in omnibus, & per omnia.

Reſpondit, Io non voglio aggiungere nè sminuire coſa alcuna à detto mio eſſamine, nè quello reuocare in parte alcuna, anzi lo voglio approuare, & ratificare per vero, ſi come per tale l'approuo, & ratifico in tutto, & per tutto.

3 † Tunc Dominus ſedens, &c. acceptatis, &c. examen dimiſit, & ipſum teſtem licentiauit iniuncto prius illi, vt ſe propria manu ſubſcribat, prout ſe ſubſcripſit, vt infra videlicet.

Io Titio di N. cõfermo quanto di ſopra, &c.

4 † Dubitari poteſt, an huiuſmodi repetitio teſtium ſit facienda ad inſtantiam Fiſci, an potius ad inſtantiã ipſius rei. Breuiter dicas, aut ſumus in Vrbe, quo in loco, vt iam dixi in præcedenti capitulo rei non coguntur habere teſtes pro rite, & recte examinatis, & tũc aut reus dixit nolle habere tales pro teſtes pro rite, & recte examinatis, aut declarauit ſe velle eos habere pro rite, & recte examinatis ſaluo iure repetendi, &c. Primo caſu teſtes repetendi ſunt ad inſtantiam Fiſci. Secundo verò caſu ad inſtãtiam ipſius rei. Aut ſumus in partibus, & tunc quia in illis ſemper tenentur rei facere dictam declarationem, quod habent teſtes pro rite receptis, repetitio fieri debet reo pariter inſtante. Honded. conſ. 101. num. 26. lib. 1.

5 † Poteſt etiam inſurgere alia dubitatio, vicita

seruantia nunquam mihi placuit.

11 † Etenim puto totam impensam nullo modo fieri debere per fiscum si testes repetendi sint cum interrogatorijs rei, quẽ arbitror omnino debere concurrere habita ratione expensarum, quæ fiunt occasione dictorum interrogatoriorum. Si enim verbi gratia transmittitur Commissarius ad aliquem locum pro repetendis testibus, qui dictam repetitionem duobus, vel tribus diebus absolueret, quando super interrogatorijs rei testes interrogandi non essent, & ex causa dictorum interrogatoriorum dictam repetitionem non potest perficere nisi decem vel quindecim diebus; nescio videre qua de causa reus non debeat cooncurrere ad huiusmodi expensam, cum dicta interrrogatoria, ad ipsius commodum vertant, & pro eius beneficio tantum ipso instante testes fisci super illis examinentur,
12 † Absurdum enim videtur ipsum reum commodum sentire, quia non cogitur habere testes pro rite receptis, nec illos repeti facere, fiscum vero onus expensarum sustinere, l. secundum naturam, & ibi Dec. in fi.
13 princi. ff. de reg. iur. † qui propterea duplici onere grauatur, quod fieri non deberet, l. cum proponas l. si quis maior. l. vbi. partum C. de transact. Sed ad hoc aduertant fisci patroni, Tu consuetudinem loci obseruabis.

14 † Solet etiam dubitari an aliquando sint concedendæ literæ remissoriales; vel transmittendus

literis remiſſorialibus, cap.3. num.49.

16 † Aduerte etiam, quod huiuſmodi repetitio fieri debet cum omnibus illis qualitatibus quæ requirentur, vbi iſti teſtes repetendi nunquam fuiſſent examinati, vt dixi ſupra de con-
17 frontatione Sup. lib.2. cap.9. nu. 1. † & ideo ſi eſſent teſtes, quorum dictis non eſſet habenda fides, niſi cum tortura, puta, quia eſſet ſocius criminis non ſufficeret, quod prius fuiſſet examinatus in tormentis, & quod de nouo iuraret, ſed opus etiam eſſet, vt de nouo poſt iuramentum poneretur in tormentis, & perſeueraret in illo dicto, namq; illa tortura, & quicquid fuit agitatum ante litis conteſtationem non habetur in conſideratione, quoad præiudicium ipſius rei comparentis, quod nota, quia ad hoc pauci ſolent aduertere, Clar. quæſtio quadrageſimaquinta, verſic. cæterum ibi, & aduerte.

18 † Nota etiam, quod dicta ſecunda tortura non eſt inferenda, niſi prior depoſitio facta in tormentis fuiſſet ratificata per ipſum reum extra tormēta, vt in ſimili ſuperius tibi dixi ſupra
19 lib.2. cap. 9. num.16. † & debebit quidem iſta tortura eſſe non multum grauis, ſed leuis, vt omnes Doctores tradunt, & clamant, Boſſ in tit. de mand. ad homicid. num. 31. quod nonnulli iniqui, & ignari Iudices non faciunt.

SCHOLIA IN CAP. II.

ET ad dandum interrogatoria citatur reus verum hoc Mediolani non obseruatur videlicet, vt citetur testis ad repetendum, & interrogatorio formandum, sed tantum ad repetendum. Quare non admittitur, quòd hic dicit author iuxta Clar. q. 23. in fin. vbi quod consuetudo obseruat quod reus nunquam det interrogatoria testibus pro Fisco deponentibus, & vice versa accusator non det interrogatoria testibus ad defensam deponentibus, Actuarij tamen nostri parũ seruãt hanc consuetudinem, quia inter processus inserunt interrogationes, nec patiuntur aliquid excidere ex eis, quæ ad eos a partibus deferuntur, vt habeant maiores pecunias ratione scripturæ, cũ infinitus sit scribarum numerus, & numerosior, quam sint causę quibus paruam mercedem pro scriptura dant, puta assem, vt ipsi actuarij reliquum sine labore exigant.

Num.4. Dubitari.

HAec disputato inanis est in ducatu Mediolani, quia si reus nolit habere testes pro repetitis, & tenetur actor instãte reo, quod repetitio fiat, expensas illas facere, cum teneatur actor fundare intentionem suam. At intentio non dicitur fundata, nisi repetitis testibus examinatis parte citata. Vnde stante hac no-

stra

ſtra inueterata conſuetudine ceſſant conſiderationes factæ ſuper obſeruatione vrbis, de qua apud Honded. conſ. 101. num. 23. & inde plur. Raro enim ſeu nunquam incidunt eiuſmodi quæſtiones, ideo fruſtra ad hunc locum ſunt referendæ. Rurſus ceſſant ea quæ dicuntur de repeten. teſtibus ſuper interrogatorijs de quibus apud Præſid. Menoch. conſil. 311. num. 26. lib. 4. Honded. ſup. citat. Hæc enim omnia ſuperflua eſſe demonſtrat prax. Clari. §. fi. q. 23. in. fi. vt ſupra dixi. Quare ſuper his tu qui certas de pane lucrando, noli inſiſtere.

Num. 11. Etenim

COmmunis eſt expenſa, quia, omnis eſt vtilitas. Fiſci in fundando accuſationem vt ſupra dixi, Accuſari in offerendis interrogatorijs, quæ intentionem Fiſci vel accuſatoris elidunt. arg. l. ſed, & ſi §. 1. ad exhibendum & in l. cum ſæpe, C. de errogat. militar. anno. lib. 10. Verum circa hanc quęſtionem expenſarum præſtandarum, do tibi ſingularem theoricam, & non errabis, nec quæres particulares deciſiones ſuper vnoquoq; caſu occurrente, ne penuriam tui oſtendes ingenij, quod omnia onera, & ſuffragia iuſtitiæ expenſis carcerati, ſi in culpa eſt, fiunt, ſi ſoluendo reperiatur, alioquin expenſis proſequentis accuſationem, & deniq. Fiſci. Boer. deci. 203. relatus ab Aſin. in prax. §. 31. cap. 2. Angel. conſi. 32. vbi habes

quaris,qui in causa, pro qua reus tantum pecuniariter fuisset mulctatus testis crudelibus subijciebat tormentis, & longa carceratione fatigabat, cum media debeant a fine regulari, ad quē sunt ordinata, iuxta præceptoris mei Crauett. cons. 173. n. 11. Franc. Cason. de tormen. c. 8. qui melius loquitur quam Cla §. fin. q. 64. vers. præterea, dum dicit, practicari, vt super leuib. tortura adhiberi possit, cuius praxis meminit author. hic nu. 10. 11. cum apostil. ad eum. Vtinam ab his qui hæc officia attingere audēt, exquireretur iudiciorum criminalium examen quorum sunt ieiuni, in quibus, nisi quis inuigilet, ac impallescat in carnis, vix in eo iustitia potest inueniri solida, & constans, sed varia, incerta, lubrica, nec vtiles esse incipiunt Reipublicæ nisi cum antea multorum se carnifices præstiterunt iuxta quosdam medicos. Proh quam male inæquale veniunt ad aratra iuuenci. Rogandus est Deus, vt ad id muneris seligantur a Principibus docti reiectis indoctis, donec ætate, & sapientia proficiant. Quod si vnquam sperandum fuit, id futurum speramus hoc inclito Principe, & vero heroe Comite de Fuentes.

11 *Ex consuetudine omnes torquentur, nulla habita personarum qualitatis distinctione.*

12 *Tortura inferri non potest, nisi legitimis praecedentibus indicijs legitime probatis, & ad torturam sufficientibus.*

13 *Iudex cauere omnino debet, ne quem iniuste torqueri faciat.*

14 *Indicia ad torturam debent considerari diligentissime, an sint sufficiẽtia, & iuri consona.*

15 *Indicia ad torturam sunt valdè reposita in arbitrio iudicis; quod tamen arbitrium non debet à iure dissonũ esse aequitate consentire.*

16 *Indicia ad torturam debent esse luce clariora in sua specie, certa, & non dubia nõ aequiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, verisimilia, à iure approbata & concludenter probata in genere suo.*

17 *Iudex debet esse quodammodo certus, quod reus tale delictum commiserit; antequam ad torturam contra illum deueniat.*

18 *De indiciorum verisimilitudine, debet iudici cõstare per probationes nõ per diuinationes.*

19 *Indicia plura ad vnum perfectum indicium formandum, non iunguntur, si diuersa sint, nec respiciant eundem rei finem.*

20 *Indicia licèt remota sint, nihilominus cõiungi possunt, vt sufficiant ad torturam si vnum aliud coadiuuet, & tendat ad eundẽ rei finẽ.*

21 *Iudex antequam reum torqueri faciat, debet illum monere ad veritatem fatendam.*

22 *Non*

22 Non debet tamen hoc casu longius vagari, sed statim ad reum accedere.

23 Et debet recolligere omnia indicia, & coniecturas in processu dispersas, breuissimè tamē, & quasi per transitum.

24 Et debebit obÿcere reo ante oculos grauitatem indiciorum, impossibilitatem amplius negandi atrocitatem tormentorum quibus supponendus est.

25 Decretum de torquendo, debet per iudicem anteponi antequam ad torturam deueniat.

26 Quod decretum ita interponendum est, vt statim quasi vnico contextu ad torturam veniatur.

27 Decretum de torquendo non est palam interponendum, ne detur materia appellandi.

28 Si reus postquam tormentis est applicatus appellaret, appellatio non est recipienda.

29 Si reus tormentis applicatus, petat sibi dare copiam indiciorum cum termino, &c. & releuans allegat, quo probato non esset torquendus supersedendum erit à tortura, & copia concedenda cum termino.

30 Reus torquendus non debet cibum, neque potum sumpsisse saltem per decem boras ante torturam secundum omnes, & secundum autborem per septem boras.

Quo-

Quomodo procedendum ſit ad quæſtionem quod rigoroſum examen appellant cum formis ſingulis appoſitis.

Cap. I.

1 SI † nihil pro parte rei deductum fuerit in terminis illi ad ſuas faciendũ defenſiones præſcriptis, & aſsignatis qui omnino dandi ſunt competentes cum aſsignatione copiæ indiciorum, vt ſuperius dixi Clar.q. 49. in fi. princ.& ver ſ. quæro quot dilationes,& ſup.lib.3. cap. 1. numero ſeptimo & 11. vel ſi factis per eũ defenſionibus, adhuc indicia, quæ contra ipſum ex proceſſu deſuper fabricato reſultant, ciuiliter purgata non fuerint, talia tamen non ſint, quæ iudicatis animam ad Sententiam condemnatoriam ferendam valeant impellere, & conſtet prius de corpore delict. Fran. Perſonal. in tract. de indi. & tortur.num. 11. poteris tu quidem pro veritate comperienda ad tormenta contra ipſum reum deuenire, Scap.de iure non ſcrip. lib. 5. ca. 109.nu.20.Clar. quæſt.64.in prin.

2 † Verum quia plura diuerſaque fuerunt tormentorum genera ad veritatem eruendam excogitata, puta ligatio manum in manicis ferreis, combuſtio pedum vnctis planctis lardo porcino ad ignem coniunctis, alligatio bra-

chiorum

chiorum post terga, & eleuatio in funem facta quod vsitatissimum est, Conrad. de offi. præto. in titu. de negat. crim. num. 43. fol. mihi 523.
3 illud tu circa hoc aduertere debueris, † vt solitis semper, & magis vsitatis torquendi mo-
4 dis vtatis, † atque in hoc consuetudinem Prouinciæ, in qua versari, aut ius tibi dicere contingerit, retinebis. Clar. quæst. 64. versic. item debet, & versic. seq.
5 Quod si ea plura, variaq. tormentorum genera ad veritatem eruendam adhiberi soleant ijs vti poteris, quæ tibi magis libuerint, cum hoc arbitrium sit. Chart. in dict. pract. inter-
6 rog. lib. 4 cap. 1. nu. 8. † Memento tamen semper Christianum, te esse Iudicem, ac propterea moderatum, & misericordem insimul te
7 esse debere, in tormentis inferendis, † Gomes. varia. resolu. tom. 3. cap. 13. num. 5. ipsoque tortos vel innocentiæ, vel supplicio incolumes seruandos esse. text. in l. quæst. modum, ff. de
8 quæst. Aduertendum etiam tibi fuerit † torturam esse subsidiarium quoddam remedium tuncque ad illam confugiendum esse, quando ali-
9 ter habere veritatem non licet. † Clar. qō. 63. versiculo debet etiam, neque indistinctè in omnibus delictorum generibus illam adhibendam esse, sed tantummodo in ijs, pro quibus corporalis venit pœna infligenda, Clar. de qō.
10 64. vers. præterea debet Iudex. † licet aliquando malè non faciat Iudex, si etiam in leuioribus

bus delictis ex aliqua iusta causa torturam inferat, quod consuetudine receptum obseruatur, Grilan. relatus per Scapp. in suo tractat.
11 de iur non scrip. lib. 5 cap. 108. num. 9. † prout etiam obseruatur, vt nulla facta personarum distinctione omnes pro Iudicis arbitrio tormentis subijciantur, Ant. Scap. post Clar. in dict. suo tract. lib. 5 cap. 119. nu. 13.

12 † Torturam inferri non potest nisi legitimis præcedentibus indicijs legitimè probatis, & sufficientibus, vt nequam iniuste torqueri con-
13 tingat, † à quo pluribus de causis, vt superius admonui, maximè cauendum est. Boss. in tit. de tortu. nu. 31. Clar. q. 64. vers. 1. & versic. dixi etiã
14 † Idcirco erunt tibi diligentissimè examinanda ponderandaque indicia an sufficientia sint, & iuri consona. Clar. qõ. 54. vers. non sufficit, & vers. dixi quoque.

15 † Quamuis enim valde repositum sit in arbitrio Iudicis decernere an indicia ad torturã inferendam satis sint, & habilia, istud tamen arbitrium non debet à iure dissonum esse, Bursat. consil. 201. post nu. 42. vol. 2. Casa. in pract. crim. in tit. de torment. cap. 6. sed æquitati consentire. Franc. personal. de indi. & tortu. post nu. 15. & nu. 79.

16 † Erunt etiam consideranda an sint luce clariora in sua specie certa non dubia, non æquiuoca, concludentia, ad delictum inferentia, probabilia, verisimilia, & a iure approbata, Scapp.

Scapp. de iur non ſcrip.lib.5.cap.97 num.12.& 13. Boſſ. de indi. num. 17. & concludenter probata in genere ſuo, Maſcard.concl.462.nu.11. & 19. ita vt ſola torquendi confeſſio deeſſe videatur. Aym.conſ.6 num.12.

17 † Namq; Iudex debet eſſe quodammodo certus antequam torturæ reum ſupponat, illum tale delictum commiſiſſe; Scapp. d. tracta. capit.
18 97. num. 12. † ac de indiciorum veriſimilitudine per probationes, non autem per diuinationes ſibi conſtare facere. Bald. conſil. 78. lib.
19 4. Sim. de Præt.conſ. 15.numer. 18.† aduertendo etiam ne plura inſimul coniungantur indicia ad vnum perfectum indicium conſtituendum, ſi diuerſa illa ſint, nec ad eundem ſpectent rei finem, Becc.conſi.85.numero 2.Simon
20 de Præt.conſil 15.numer.18. † quando quidem indicia licet remota in ſimul coniuncta ſufficiunt ad torquendum, ſi vnum aliud coadiuuet ac tendat, vt dixi, ad eundem rei finem. Moder. Roma. de ind.& tortu.q.37.num.34.

21 † Antequam verò ad torturam deuenias, erit reus interrogationibus, & monitionibus hortandus, & ſuadendus ad fatendam veritatem ſuper ijs de quibus extant contra ipſum indicia in proceſſu. Chart. in ſua pract. interrog. lib.4.cap.1.numero 58. quodam tamen diuerſo modo, ac ratione, tunc vtendum tibi
22 erit, † namq; ſtatim, & incontinentia ad rem, & negotium de quo agitur, deſcendendum eſt,

non

non autem amplius ambigibus, & longius reperitis percunctationibus vtendum. Chart. d. lib. 4. capit. 1. numero 58. & si reus adhuc in sua
23 pertinacia persistat, † tunc in vnum recollectis, & quasi in epilogum repetitis indicijs in processu diuersis in locis dispersis, & quæ in fine constitutorum recollenda esse monuimus, succinctè tamen, & quam breuissimè, & labijs
24 vt aiunt primis illa attingendo; † hortaberis semel, & iterum ipsum reum ad veritatem fatendam ipsi ante oculos obijciendo, quatenus stantibus tot indicijs tanquam vrgentibus negandi locus sibi amplius relictus non est, & quod si adhuc in obstinatione perseueret, ad quæstionem contra ipsum erit procedendum, quæ quidem comminatio ante decretum torturæ per mitti solet, Char. dict. pract. libro quarto capi-
25 tulo primo numero 59. & sequ. † Si vero etiam adhuc obstinatè in negando reus perseueret, ad torturam tunc deuenire poteris, interposito prius decreto de torquendo, iuxta inferius notata formas.
26 † Quod quidem decretum ita interponendum est, vt statim quasi vnico contextu post illud ad torturam deueniatur, nisi tamen loci consuetudo, & stylus, aut Statutum aliud sua-
27 deat diuersamque præscribant formam; † nec etiam palam his circumscriptis, tale decretum faciendum est, ne detur materia appellandi, Clar. quæst. 94. vers. sed quid agendum. Ideo-
que

que solent practici assessores præuijs dictis mo nitionibus, & comminationibus de torquendo pronuntiare, decernere, & mandare reum adhuc negantem duci ad locum torturæ, ibique spoliari, ligari, & funi applicari, & tandem aliquibus alijs factis monitionibus videlicet, quod veritatem fateatur, nec patiatur se in altum eleuari, secundum prædictas inferius tradendas formulas, eundem pertinacem pro veritate habenda, cũ alias haberi non possit, mãdare ipsum reum in altum eleuari, Clar. dict. quæst. 64. vers. sed quid agendum.
28 † Etenim postquam reus tormentis applicatus fuit, si tunc appellaret, eius appellatio accipienda non esset, prout recepi deberet si Iudex pronunciaret palam reum esse torquendum, vel extare contra illum indicia ad torturam sufficientia Clar. de quæst. 64. vers. sed quid agendum. Chart. in d. pract. lib. 4. cap. 1. nu. 69.
29 & seq. † Quid autem si tunc peteret sibi dari copiam indiciorum cum termino ad se defendendum, nunquid esse audiendus? Ego teneo, quod si allegaret aliquid releuatus, quod probatum indicia prædicta elideret, vel ita labefactaret, vt torturæ locus non esset, profecto iniquum esset copias petitas denegare, si vero videretur illas ad diffugiendum, & dilatandum petere, omnino ad torturam procedendum foret. Car. in d. quæst. 64. vers. sed quid agen-
30 dum. † Præterire illud nolo, quod nemo acibo sta-

bo statim torquendus est, sed post aliquot horas, quam comederit, & biberit, & secundũ aliquos decem requiruntur horæ, Clar. dict. q. 64. vers. decreta tortura at ego septem arbitror, sufficere, cum hæ satis quidem sint ad quoscunque cibos, saltem ad effectum prædictum concoquendos, & ita obseruari vidi.

SCHLIA IN CAP. I.

PRius nocere te opportet, id de quo author meminit infra nu. 8. nam aduertendũ. Ad torturam non esse deueniendum, nisi in subsidium, quia vbi sumus per probationes certi de delicto, tunc fatuus esset Iudex qui reum torqueret, cum illud in dubium reuocetur a doctoribus? An tortura purget veras probationes contra reum existentes, citari semper consueuit dictum Alberi. ad l. edictum, cum glo. ibi ff. de quæstio. ad cuius dicti confirmationem videndus Præceptor meus Crauett. cons 287. num. 4. versi. quia tortura, etsi hoc impugnet Baiard. ad Clar. § .fin. q. 64. vers. illata, num. 116. versic. & hoc. Ego vidi diuersimodè in Senatu obseruari. Nam Paganus bis & ter tortus cum taxillo nihil confessus est & tamen pœna ordinaria furti punitus fuit, licet Princeps, attentó quòd habebat affines nobiles, induiserit, vt caput amputaretur. Alter Ianuen. qui vas sacrum, in quo sanctiss. asser-

R uabatur

uabatur Eucharistia, adduci non potuit vi tormentorum, vt confiteretur, & tamen ad furcas damnatus est. E contra M. Ant. Cagnola de mandato ad occidendum Alfonsum Coriũ conuinctus, crudeliter tortus ad triremes per quinquẽnium damnatus est, suspensis Hispanis mandatarijs. Philippus Rande nobilis de homicidio ob spem opulentæ successionis imputatus post seuerissima tormenta, licet conuinctus, remigare coactus est. Vt igitur hunc opinionum labirinthũ effugias, tutius erit abstinere, & serua regulam, qua iuberis non prorumpere ad torturam, nisi quando aliæ probationes haberi non possunt.

Num. 2. Verum

HAec multiplicia genere tormentorũ nõ sunt apud nos in vsu: sed tantum tortura funis, & ignis. Vnde ab hac obseruantia, & torquendi modo non est recedendum, Clar. §. fi. q. 64. vers. itẽ debet. Familiaris tamen nũc factus est vsus taxillorũ, qui vere inhumanus, & rigidus est. At tamen quia scelera nimium inualuerunt, fuit perquam necessarius. Quæ in dies emergunt, nouo indigent consilio.

Eodem num. Combustio Pedum.

EGo nunquam vidi vsitari hoc genus tormenti, nisi semel in foro Archiepiscopali in personã cuiusdam Presbyteri Curati Ecclesiæ maioris Mediolani accusati de stupro nonnullarum puellarum annorum 9. & 10. & sodomia,

sodomia, cuius pedes combusti cum vnctione lardi porcini. Quem Ill & Reuerendiss. Archiepiscopus Gaspar Vice comes fel. rec. non est passus cõtinuare in rectoria, cũ diceret, eũ & si purgasse per tormẽta indicia, quibus vigebatur, attamẽ in Ecclesia sua esse scãdalosum. Cuius doctrina, cum sortitus fuerim institutariũ præceptorẽ, sanctissimique mores animo meo tenaciter hærent, & pie eius memoriam colere decreui, dum spiritus hos reget artus. De varijs tormẽtorum generibus plura apud Marsiliũ ad l. 1. ff. de quæstio. vbi ponit 14. species tormentorum diuersas. Cuius, & aliorum meminit Grillãd. de quæst. x. quæst. remissiue.

Et inter alia tormenta, quorũ se inuentorẽ fuisse profitetur, est tormẽtũ somni subtractionis, quod vigiliæ appellatur. Cuius formã recẽset ibi Marsil. nu. 27. Et scio, quod illo vsus est Ill. Senator Fr. Ranchonus Hispanus in causa sibi delegata contra Egr. Comitẽ M. A. Aresinũ & socio imputatos de nece Fr. Ber. Varesini. Verũ illud tormentum paruipendebat Domitius Comes Rosati, qui inter tormenta illa exprobrabat Iudici nomen carnificis, & omnes fuerunt liberati, & ille Senator paulo post abdicauit se a Senatorio magistratu.

Num. 22. *Tortura.*

IN dicia, quæ dicantur legitima ad torturã plene differit Paul. Ghirland. seu Grilland. de quæstio. & tormentis in 3. quæstio. vbi de

min. 2.lib.q.37.& è contra si Iudex non torquet torquendum de iure an teneatur, & quomodo, & quando Iudex teneatur vti suo arbitrio in torquendo, Osasc.deci.79.nu.55.56.

Num.16. Erunt etiam.

DEbent indicia esse concludenter probata in suo genere. Si remota saltem per duos testes, Farinac.de Testibus quæst.51.num.13. cum seq. num. An per testes omni exceptione maiores, ibidem, quid si testes sint inhabiles, quid si sint singulares, & an ex vnico remoto ad torturam perueniatur, Quid in occultis delictis, ibid nu.150.& 153.

Et de remotis in suo genere probandis per duos testes omni exceptione maiores, Bonacoss. in quæst. crim. §. inditia in prima parte, alios cumulat. Camill Borell.cons.45.num 53.

Et licet in indicio proximo sufficiat vnus testis; attamen debet ille esse omni exceptione maior Crauett. cons.99.numer.4.Bursat.cons. 216. nu. 41. vers.quod & lib. 2. Idem Borrell. cons.48.num. 3. vbi in proximo indicio idem dicit obseruandum, vt duobus probetur etiã testibus Bursat.consi.24.nu. 22. lib. 1. veritas est, de qua per Mascard. de probatio. conclus. 895 nu. 10 melius Clar.§. fin.q.21.vers. vnus testis, vbi quod ad hoc, vt vnus testis deponẽs de maleficio faciat legitimũ indicium ad torturam contra reum (quod indiciũ dicitur esse

iuris, distinguẽdo illud ab indicio facti) debet esse integer, & omni exceptione maior, contra quem nulla possit opponi exceptio.

Rursus, quæ sufficiant indicia ad torturam & de eorum diuisione, plura scitu digna expli car Præses. Menoch. de arbitr. iudi. casu 270. enumerat enim probabilia verisimilia, seu credibilia grauia, luce meridiana clariora, leuia, & necessaria.

Qualia vero requirantur ad capiendum, ad formandam inquisitionem, ad condemnãdum Vide Clar. q. 20. per tot.

Num. 17. Namque.

Paulò supra dixi.

Num. 18.

Repete quæ num. 16. dixi.

Nu. 19. Aduertendo.

Vide supra, dum egi de indicijs imperfectis.

Num. 20. Quandoquidem.

Farinac. tit. q. 37. nu. 38. vers. quid ergo dicend. ad cuius distinctionem recurras.

Num. 21. Antequam.

HOrũ loco successerunt monitiones, quę fiunt collectis per prudentes actuarios causæ omnibus, quæ reum grauant, & vere ad sapientiam examinatorum ostendunt, aut eorum inscitiam detegũt, cum sint in fructu præteritæ industriæ & peritiæ in arte: sicut enim agricultor iacit in campis semina, vt postea

metat

metat in tempore .Ita Notarij varios interrogationum nodos,& laqueos parant ad veritatem extorquendam, vt rei vel vno modo, vel alio(tanquam captiua victima) in casses decidant,& aduerte, quia casu quo nō potest quis reus constitui,non est etiam grauandus expensa processus,sed in pace dimittendus. Quia bene valentibus non est opus medico. Et hoc in casu dicere possunt Notarij, auidi, quod canebat Psytacus ita edoctus Cęsari,

Labor, & impensa perijt.

Num.22.namq; statim.

HOc tortum residet in personis,& earum qualitate,Nam si homo simplex examinandus est,perfacile est ab eo medico cum labore veritatem elicere,nec cum eo per circuitus,& circumlocutione est eundum,sed cominus decertandum.Sin astutus aliquis, aut fere somnolentus, excute illi somnum, interrogationibus inuolue, quantum potes. sic clauus clauo truditur,expugnandus est industria tua. Sicut enim languentibus non est eadem medicina adhib ēda,sed quod corporis capacitate sic non est vnus modus interrogandi, iuxta illud Poetæ.

Iudicis officium est, vt res, ita tēpora rerū.
Quærere,quæsito tempore tutus eris.

Et temporum,locorum,personarum ratio exacta est habenda, quia.

Non eadem tellus parit omnia vitibus illa
Conuenit, hæc oleis, Hic bene farra virēt
Et ficut variant rerum fucceffus, & ita & variabimus artes.
Qua ventus, ita, & naturæ induftria fertur.

Num. 22. Etenim.

APud nos Madiolani indagatio hæc inutilis eft, quia Nou. Conftit. cauetur titu. de accufat. § a fentētia, vt in caufis criminalibus, non detur appellatio fiue interlocutoria fit, fiue diffinitiua Si tamē fcire cupis, quomodo locus hic fit intelligēdus infpecto iure cōmuni, Vid. Scacc. c. 97. a num. 81. vfque ad nume. 101. Farinac. q. 38. n. 10 cum mult. fequē. Quādo ergo Iudex inter loquitur aliquē torturæ fubijciēdū, tūc hæc vox Iudicis eft interlocutoria iuxta no. ad l. quod iuffit de re iudi.

Num. 29. Quid autem

MEdiolani proponuntur exceptiones aduerfus tormenti inferenda, quas fi Iudex videt militare admittit, fin autem reijcit Quin etiam interfunt Regij Fifcales ex munere eorū, quorū doctrina, & iudiciorum praxis omne periculum adimit Iudicibus, ne in findicatu teneatur, tamquam indebitè torquentes, itaut Iudices errare, labi, nequaquā foleāt aut perraro. Neque exiftimo aliquā effe Ciuitatū in qua magis examinētur tā reorū, quā teftiū exceptiones quā in hac florētiffima vrbe Iuftitię cultrice, nam è togatis fedent, atq; vtinam diu fe-

diu sedeant, incolumesq; viuant tres I.C.

Federicus Quinctius, vir in omni genere scientiæ versatus, & inter dictos velut sydus refulgens.

Hieronymus Callĕtus Hispanus, cuius vox & si metum reis inferre videatur; attamen in votis pro ferendis omnis lenitatis, & humanitatis est studiosiss.

Iacobus Antonius Carpanus Collegiatus, cui post aduocationis, Vicariatus Iustitiæ sine sorde, ac cum laude gest. aditum ad Fisci munus patefecit.

Sindici Fiscales.

Io. Ambrosius; Ferenus, iampridẽ in hac Ciuitate multis honoribus, & delegationibus honorificis, functus, primariusq; Causidicus collegiatus.

Iul. Cæsar Confalonerius Causidicus collegiatus inter omnes modestissimus, pietate nemini secundus.

Io. Baptista de Negronibus de Ello causidicus collegiatus criminũ accerrimus expugnator, tanta vero præditus probitate, quanta in quoquam desiderari possit, itaut, cui ille resistit, det manus necesse est.

Num. 30. Præterire.

HOc etiam seruatur ob periculum vitæ imminens, ex ciborũ indigestione iuxta Clar. q. 64. vers. decreta Farinac. q. 38. nu. 32. versi. limitatur. septimo, vbi causa refertur, ne

vertatur

vertatur torquendo stomachui, & vomendo patiantur, ita ne possit examinari. Circa horas non satis sūt concordes inter se doctores. Tu adhibe peritos, quibus cognita magis possit me esse in torquendo distantia temporis, vel melius cura vt adhæreas longinquiori horarum scilicet, quia non decipieris, & proprium erit tuæ benignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ijs, de quibus contra ipsum extant indicia.*

2 *Suggestiones euitandæ sunt in primis ne reus adducatur ad fatendum id quod ignorat.*

3 *Rei responsiones omnes sermones, & verba in tormentis prolata, imò suspiria, & lachrimæ sunt diligenter per Notarium annotanda.*

4 *Reus fassus per tormenta delictum potest in eisdem tormentis interrogari de causis vnde fuit motus ad delinquendum.*

5 *Item de alijs delictis per ipsum verisimiliter commissis.*

6 *Item de socijs, & complicibus, & auxiliaribus.*

7 *Præsertim si delicta sint talia, quæ non solent vel non possint verisimiliter committi sine socijs, vel reus est malæ vitæ, & conditionis & famæ, ac solitus delinquere.*

8 *De prædictis autē reus interrogādus est in genere,*

nere, & quomodo.

A sugestionibus tanquam à peste cauendum est.

0 *Reus super alijs, & super socijs torquendus est cum protestatione.*

1 *Iudex reum in tormentis positum potest pluribus ictibus concuti, & quassari facere iuxta indiciorum, & personæ tortæ, ac delictorum qualitatem arbitrio suo.*

2 *Imò etiam pondera, & compedes ferreos ad ipsius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda.*

3 *Cauendum tamen est in casibus ibi expressis*

Quæ obseruanda sint, vbi reus fuerit in tormentis eleuatus, & dum in illis retinetur, & cruciatur. Cap. II.

DVm † reus pendet in tormentis debebis eum interrogare de omnibus ijs, super quibus extant indicia contra ipsũ, tali tamen ratione † vt a quibuscunque suggestionibus in primis caueas, ne reus ad id fatendũ adducatur, quod ipse ignorat, Clar. q. 21. versic. retenta igitur. Chart. de interrog. reo lib. 4. c. 1. numer. 94. † Omnes autem ipsius rei responsiones, imò omnes sermones, & omnia verba quæ ille in tormentis pendens protulerit, imò ipsa suspiria, & lachrimas, quas effuderit deligenter per notarium in processu annotari

tari curabis. Chart. interrog. reo. lib. 4. cap. 3. num. 82.

4 † Quod si reus fateatur delictum, de quo agitur principaliter; poteris deinde in eisdem tormentis ipsum interrogare de causa quo motus fuit ad delinquendum, Chart. vbi sup. cap.
5 1. numero 83. † ac de alijs etiam delictis per ipsũ verisimiliter commissis quamuis indicia de illis non extarent praesertim si persona sit suspecta. Clar. quaest. 64. versi. successiuè quaero. Scapp. de iur. non scrip. lib. 5. c. 69. † Item poteris interrogare de socijs, & complicibus, si quos habuit ad delicta praedicta committenda.
7 † maxime vero si delicta talia sint, quae non possint, vel non soleant verisimiliter absq; socijs, & complicibus committi, Clar. quaest. 21 versic. dictum socij, vel si vti dixi, is qui confessus fuit, sit alias malae vitae, cõditionis, & famae, & solitus delinquere, Clar. dict. quaest. 21.
8 vers. dictum soc. † At super praedictis oportet in genere, non autẽ in specie interrogare, prout an alia commiserit delicta, An aliquos habuerit socios, & quos.
9 † vt suggestiones euitentur, a quibus, tanquam a peste cauendum esse saepius te monui. Brune. de indic. & tortu. quaest. 5. q. nu. 56.

10 † Praemitti quoque debebit aliqua protestatio, quam per Notarium scribi facies, videlicet. I... super praedictis reum interrogare sine praeiudicio confessatorum criminum, & Iurium

rium Fisco ex dicta confessione acquisitorum: adde etiam (si condemnatio aliqua præcedat) sine præiudicio condemnationis contra ipsum late, notorietatis criminis inde secutæ, & aliorum iurium fisco acquisitorum, & quomodolibet dicta de causa competentium vt infra latius demonstrabo, & si conuictus reus appareat, subnectitur etiam alia protestatio, videlicet sine præiudicio probatiorum, & eorum, de quibus conuictus reperitur. Clar. quæstio. 64. vers. veritatis est. Scapp. de iur. non script. lib. 5. cap. 111. in princ.

11 † Præterea si indicia essent valde vrgentia, & bene probata, & reus esset robustus, tormentumque paruipendere videretur, ad delictum atrox graueque foret non satis quidem esset illum in prædictis tormentis detinere, sed pertinaciter negantem oportet pro arbitrio pluribus funis ictibus concutere, & quassare,
12 Chart. d. pract. lib. 4. cap. 1. num. 105. Aliquando etiam vbi criminis immanitas, & grauitas indiciorum id requireret pondera, puta lapides, vel ferrei compedes pro veritate eruenda ad ipsius torti pedes appendere inhumanum non est. Clar. vbi sup. d. nu. 105. & seque.
13 † præsertim si ipse tortus non sit debilioris, & delicatioris naturæ, vel passus non sit missionem sanguinis, vel vulnus in pectore, aut non habeat difficultatem anhelitus, vel sit nimis crassus, & corporis grandioris, vel morbo gallico,

lico, ethico, aut hydropico, siue alio, simi li laboret, quibuscum mitius tibi agendum consulo Decian. conf. 93. nu. 135. & 136. lib. 2.

SCHOLIA IN CAP. II.

Num. 2. A quibuscunque sugeßtionibus.

Abunde supra dictum est.

Num. 3. Omnes.

ESt omnium tamen vtilissima, tum necessaria hæc animaduersio authoris, quã ex cepit ex Chart. de interro. rei lib 4. c. 1. n. 94. & omnia scribenda esse docet Foller. & Cuma. ibi relati quod his versib. ludere placuit.

Dum scribis scribas, quæ tortus singula profert,
Et perfert, tua sit scribere dextera velox,
Inter quos patitur cruciatus, verba, querelas,
Dũ fune excussa querulas, ad Sydera voces.
Extollit, referas; quæ modo vota facit.
Neuè horæ spatiũ taceas, quo pẽdet in alto
Depolq; petit solicitusuè rogat.

Num. 4. Quod si reus.

NEmo præsumitur delinquere absque causa. Quare precipua hæc est cura scisscitandi, quã ob causã motus fuerit ad delinquendũ, ipsũ etiam reum iuuabis, cũ si causa fuerit honesta, faciliorem sibi parabit aditum ad eximendum se a pœna; si turpis est, parum decora, maius contra se odium excitat, & tanquam fex ab omnibus relinquitur.

Num.

Num. 5 Ac de alijs.

QVod possit quis interrogari de alijs delictis per reũ tortũ verisimiliter cõmissis hoc nimis generaliter dicit ab authore: Quare constitue regulam negatiuam. Non posse confessum aliquod delictum, cuius extabãt indicia interrogari de delictis, quorum nulla apparent indicia. idque Senatus censuit seruandum in causa sodomiæ illius Antonij Mariæ Palutij confessi, quem nonnulli, qui clam insectabantur famam cuiusdam Doctoris, cuius innocentiã postea emersit, & post multorum emulationem, q ei inuidebant Magistratus in hac Vrbe cum laude gestos absolutus est, curabant examinari super his, quorũ nulla extabant indicia, quia Senatus noluit, & recte, prudenterque factum est ex consuetudine statu Mediolani, quicquid sit in alijs locis iuxta Clar §. fin. q. 64. versicu. successiue in fin. qui hoc limitat non habere locum in assassinio, furto, sfrolatione annonę vel satis bannito, & condemnato tempore exequendæ condemnationis. Hunc articulum plene examinat Farinac. de inditijs q. 37. num. 169. & seq. & transit cũ negatiua, & Iudices aliter facientes reprehendit. Recenset etiam bullam Pauli III. Pontificis qua hoc idem disponitur. Verũ summam sensi lætitiam quando vidi Senatum in causa, de qua supra hanc opinionẽ amplecti multum æquam, & scio quod non mediocri

diocri mœrore sunt effecti hi, qui nouercali odio insequebatur d. innocētissimum Doctorem, quē de Magistratibus his artibus detrudere, vt ipsi intruderentur, cogitauerant, sed Deus hoc non est passus.

Num. 6 Vers. Item poteris.

QVando de se confessus, possit de alijs interrogari puta de socijs, & complicibus Regula est negatiua, de qua per Grā mat. dec. 18 n. x. & per tex. in l. qui de se ff. de quæst. l. vlt. C. de accusatio. & ideo si de facto interrogetur, vel sine interrogatione dicat de alijs nō statur de alijs nisi in casibus in quibus de se confessus interrogaretur, torqueretur de alijs. Si tamen contra illos alios præcedant indicia, vt est in latronibus, & assassinis, in falsa moneta, in maleficis, & mathematicis, in seruo de nece Domini, vt indicet, cuius mandato id fecit. Si tamen ex se sine aliqua interrogatione cōfiteretur, seu respōdeat de alijs illos inculpando sine aliquo alio iudicio, suspectum erit huiusmodi testimonium, sicut suspectus est testis, qui vltro se offert. Hæc sunt verba Grammatici.

In casibus ergo nō exceptis, criminosus socios prodens, nullū facit indicium ad inquirendum, neq; ad procedendum, siue sponte dixerit, siue ad interrogationem iudicis. Clar. §. fin. q. 21. num. 5. versi. si vero quæris. Decian. testans de communi opinione.

Ad

Ad torquendum vero etiam contraria opinione retenta non facit indicium, & plura his addit Polyd. Rip. in suo insigni tract. de actis in articulo mortis cap. 31. num. 9. 11. seq. Melius, & copiosius authoribus hoc confirmat Scaccia cap. 81. tit. de socio criminis extra torturã & in tortura in principio, ibi. n. prosequitur multas quæstiones citandas, & Clar. & Modern. Roman.

Num. 8. Ac super prædictis.

EAdem ratione non potest interrogari criminosus super socijs in specie iux. glos. ad d.l. vlt. vbi Salic. num. 10. de accusat. Quando enim non procedunt legitima indicia, aut coniectura, non esset quærere, aut interrogare, sed suggerere, & hoc procedit siue versemur in non exceptis, siue in exceptis, Clar. q. 21. versi. retenti, circa fin. vbi quod hoc casu totus processus esset nullus, & refert exemplum Iudicis a Magistratu grauiter reprehensi qui per suggestionem alium interrogauerat.

Plura in hac materia suggestionis videnda sunt apud Carthar. in sua prax. interrog. reor lib. 3 cap 1. a nu. 54. vers. septimo præcauere, per multos numeros subsequentes.

Num. 10. Præmitto.

PRoteſtatio hæc salutifera est quam adhibere de more solent Notarij, etiã quod leuiter quis sit indicijs grauatus. Causam huius protestationes affert Cl. q. 64. vers. verita-

tis est. De hac quoque Carthar. de interrog. rei.lib.4.cap.1.num.96. vers. prout etiam idē cap.1.numer.80.de execu. senten.cap. bannit. De hoc supra memini, dum dixi, non debere Iudicem torquere super delicto probato, vel per testes idoneos, vel per confessionem rei, quam perperam Iudex faciat, audi hoc carmine exaratum.

Imprudēs torquet vir crimē spōte fatentē
Testeq;conuictum lege vetante reum.
Qui si tormenti rabiē contēpseris, experas
Pænæ mortis erit, pœna ferenda minor.

Num.11.vers. Præterea.

QValitas tormentorū qualis quātauè futura sit siue in reo, siuè in teste multis annotatum est in locis.

Dispeream, nisi me hæc materia stomachatus, & tedium affert, cum se se offerunt multa tormentorum genera, Gradus quippe quia natura mitis sim, itaut non facile sit ante oculos meos versari aliquem quæstionibus seuerissimis expositum. Parce ergo loqui volo naturæ meæ inseruiens, & indulgens. Nam hac in re desunt vires ad me mihi iusq. regedū, Auferor, vt rapida concita puppis aqua. vide tamē plene Ghrilandum, Carth. hic in margine allegat, Clar.q.64. vers.vltimo viden.

Dico tamen quod genij mei est, videlicet, Quod funis, seu (vt dicitur) corda, subtilis affert acriorem dolorem, quam grossa. Par. de

Put.

Put.de findicat in verb. tortura il 3. cap. 4. in cip.de repetit.numer.5.in. fin. & hoc tormentum appellatur fidicularum, de quo loquitur tex.in l. Decuriones, & ibi glo.in verb. fidiculæ C. de quæstio. Quinq; tormentorum genera recenset Farinac.q. 38.num. 63. cum seq. lib. 2. Hæc & alia tormenta recollegit Martianus Marcus eximius practicus, qui magistratus primarios tam in hac vrbe, quam extra gessit in suo eruditissimo (vt fertur) opusculo de cogendo eos, qui fateri nolunt. Ideo cum mihi fides facta sit, eum librum imprimendum, eum percurras. Quia Nauta de ventis, de tauris narrat arator, & numerat miles vulnera, auaros opes. Hortor tamen in Domino omnes, at quantum fieri potest, abstineant a nouo torquendi: & inusitato genere, ne inter carnifices locum inueniant, & præsertim per quod rei carnes scidantur, neque vt ipsi Iudices proprijs manibus partes satellitũ præripiant, cum id eorum dignitate alienum sit. Plures Doctores contra hos Iudices inuehuntur, quorum longa est nomenclatura apud Farinac. dicto loco num. 50. vers. & in omnem euentum.

Num. 13. Præsertim si.

CVm his mitius esse agendũ, quibus inest aliquis morbus ex his enumerat. quinetiam cum eis mitius agitur, quia si ad aliquã pœnam minus apti inueniantur, commutatur

Non eadem tellus parit omnia viribus illa
Conuenit, hæc oleis, Hic bene farra viret
Et sicut variant rerum successus, & ita & variabimus artes.
Qua ventus, ita, & naturæ industria fertur.

Num. 22. Etenim.

APud nos Madiolani indagatio hæc inutilis est, quia Nou. Constit. cauetur titu. de accusat. § a sentẽtia, vt in causis criminalibus, non detur appellatio siue interlocutoria sit, siue diffinitiua Si tamẽ scire cupis, quomodo locus hic sit intelligẽdus inspecto iure cõmuni, Vid. Scacc. c. 97. a num. 81. vsque ad nume. 101. Farinac. q. 38. n. 10 cum mult. sequẽ. Quãdo ergo Iudex interloquitur aliquẽ torturæ subijciẽdũ, tũc hæc vox Iudicis est interlocutoria iuxta no. ad l. quod iussit de re iudi.

Num. 29. Quid autem

MEdiolani proponuntur exceptiones aduersus tormenti inferenda, quas si Iudex videt militare admittit, sin autem reijcit Quin etiam intersunt Regij Fiscales ex munere eorũ, quorũ doctrina, & iudiciorum praxis omne periculum adimit Iudicibus, ne in sindicatu teneatur, tamquam indebitè torquentes, itaut Iudices errare, labi, nequaquã soleãt aut perraro. Neque existimo aliquã esse Ciuitatũ in qua magis examinẽtur tã reorũ, quã testiũ exceptiones, quã in hac florẽtissima vrbe Iustitię cultrice, nam è togatis sedent, atq; vtinam diu se-

diu sedeant, incolumesq; viuant tres I.C.

Federicus Quinctius, vir in omni genere scientiæ versatus, & inter dictos velut sydus refulgens.

Hieronymus Callētus Hispanus, cuius vox & si metum reis inferre videatur; attamen in votis pro ferendis omnis lenitatis, & humanitatis est studiosiss.

Iacobus Antonius Carpanus Collegiatus, cui post aduocationis, Vicariatus Iustitiæ sine sorde, ac cum laude gest. aditum ad Fisci munus patefecit.

Sindici Fiscales.

Io. Ambrosius; Ferenus, iampridē in hac Ciuitate multis honoribus, & delegationibus honorificis, functus, primariusq; Causidicus collegiatus.

Iul. Cæsar Confalonerius Causidicus collegiatus inter omnes modestissimus, pietate nemini secundus.

Io. Baptista de Negronibus de Ello causidicus collegiatus criminū accerrimus expugnator, tanta vero præditus probitate, quanta in quoquam desiderari possit, itaut, cui ille resistit, det manus necesse est.

Num. 30. *Præterire.*

HOc etiam seruatur ob periculum vitæ imminens, ex ciborū indigestione iuxta Clar. q. 64. vers. decreta Farinac. q. 38. nu. 32. versi. limitatur. septimo, vbi causa refertur, ne vertatur

vertatur torquendo stomachui, & vomendo patiantur, ita ne possit examinari. Circa horas non satis sũt concordes inter se doctores. Tu adhibe peritos, quibus cognita magis possit esse in torquendo distantia temporis, vel melius cura vt adhæreas longinquiori horarum scilicet, quia non decipieris, & proprium erit tuæ benignitatis.

SVMMARIVM.

1 *Reus pendens in tortura debet interrogari de omnibus ÿs, de quibus contra ipsum extant indicia.*

2 *Suggestiones euitandæ sunt in primis ne reus adducatur ad fatendum id quod ignorat.*

3 *Rei responsiones omnes sermones, & verba in tormentis prolata, imò suspiria, & lachrimæ sunt diligenter per Notarium annotanda.*

4 *Reus fassus per tormenta delictum potest in eisdem tormentis interrogari de caussis vnde fuit motus ad delinquendum.*

5 *Item de alÿs delictis per ipsum verisimiliter commissis.*

6 *Item de socÿs, & complicibus, & auxiliaribus.*

7 *Præsertim si delicta sint talia, quæ non solent vel non possint verisimiliter committi sine socÿs, vel reus est malæ vitæ, & conditionis & famæ, ac solitus delinquere.*

8 *De prædictis autẽ reus interrogãdus est in genere,*

nere, & quomodo.

A sugestionibus tanquam à peste cauendum est.

0 *Reus super alijs, & super socijs torquendus est cum protestatione.*

1 *Iudex reum in tormentis positum potest pluribus ictibus concuti, & quassari facere iuxta indiciorum, & persona torta, ac delictorum qualitatem arbitrio suo.*

2 *Imò etiam pondera, & compedes ferreos ad ipsius torti pedes appendi facere pro veritate eruenda.*

3 *Cauendum tamen est in casibus ibi expressis*

Quæ obseruanda sint, vbi reus fuerit in tormentis eleuatus, & dum in illis retinetur, & cruciatur. Cap. II.

DVm † reus pendet in tormentis debebis eum interrogare de omnibus ijs, super quibus extant indicia contra ipsũ, tali tamen ratione † vt a quibuscunque suggestionibus in primis caueas, ne reus ad id fatendũ adducatur, quod ipse ignorat, Clar. q. 21. versic. retenta igitur. Chart de interrog. reo lib. 4. c. 1. numer. 94. † Omnes autem ipsius rei responsiones, imò omnes sermones, & omnia verba quæ ille in tormentis pendens protulerit, imò ipsa suspiria, & lachrimas, quas effuderit deligenter per notarium in processu annotari

tari curabis. Chart. interrog. reo. lib. 4. cap. 3. num. 82.
4 † Quod si reus fateatur delictum, de quo agitur principaliter; poteris deinde in eisdem tormentis ipsum interrogare de causa quo motus fuit ad delinquendum, Chart. vbi sup. cap.
5 1. numero 83. † ac de alijs etiam delictis per ipsũ verisimiliter commissis quamuis indicia de illis non extarent praesertim si persona sit suspecta. Clar. quaest. 64. versi. successiuè quae-
6 ro. Scapp. de iur. non scrip. lib. 5. c. 69. † Item poteris interrogare de socijs, & complicibus, si quos habuit ad delicta praedicta commit-
7 tenda. † maxime vero si delicta talia sint, quae non possint, vel non soleant verisimiliter absq; socijs, & complicibus committi, Clar. quaest. 21 versic. dictum socij, vel si vti dixi, is qui confessus fuit, sit alias malae vitae, cõditionis, & famae, & solitus delinquere, Clar. dict. quaest. 21.
8 vers. dictum soc. † At super praedictis oportet in genere, non autẽ in specie interrogare, prout an alia commiserit delicta, An aliquos ha-
9 buerit socios, & quos. † vt suggestiones euitentur, a quibus, tanquam a peste cauendum esse saepius te monui. Brune. de indic. & tortu. quaest. 5. 4. q. nu. 56.
10 † Praemitti quoque debebit aliqua protestatio, quam per Notarium scribi facies, videlicet. I... super praedictis reum interrogare sine praeiudicio confessatorum criminum, & Iu-
rium

rium Fisco ex dicta confessione acquisitorum adde etiam (si condemnatio aliqua præcedat) sine præiudicio condemnationis contra ipsum late, notorietatis criminis inde secutæ, & aliorum iurium fisco acquisitorum, & quomodolibet dicta de causa competentium vt infra latius demonstrabo, & si conuictus reus appareat, subnectitur etiam alia protestatio, videlicet sine præiudicio probatiorum, & eorum, de quibus conuictus reperitur. Clar. quæstio. 64. vers. veritatis est. Scapp. de iur. non script. lib. 5. cap. 111. in princ.

11 † Præterea si indicia essent valde vrgentia, & bene probata, & reus esset robustus, tormentumque paruipendere videretur, ad delictum atrox graueque foret non satis quidem esset illum in prædictis tormentis detinere, sed pertinaciter negantem oportet pro arbitrio pluribus funis ictibus concutere. & quassare,

12 Chart. d. pract. lib. 4. cap. 1. num. 105. Aliquando etiam vbi criminis immanitas, & grauitas indiciorum id requireret pondera, puta lapides, vel ferrei compedes pro veritate eruenda ad ipsius torti pedes appendere inhumanum non est. Clar. vbi sup. d. nu. 105. & seque.

13 †præsertim si ipse tortus non sit debilioris, & delicatioris naturæ, vel passus non sit missionem sanguinis, vel vulnus in pectore, aut non habeat difficultatem anhelitus, vel sit nimis crassus, & corporis grandioris, vel morbo gallico,

lico, ethico, aut hydropico, siue alio, simili laboret, quibuscum mitius tibi agendum consulo Decian. cons. 93. nu. 135. & 136. lib. 2.

SCHOLIA IN CAP. II.

Num. 2. A quibuscunque sugestionibus.

Abunde supra dictum est.

Num. 3. Omnes.

EST omnium tamen vtilissima, tum necessaria hæc animaduersio authoris, quā excepit ex Chart. de interro. rei lib 4. c. 1. n. 94. & omnia scribenda esse docet Foller. & Cuma. ibi relati quod his versib. ludere placuit.

Dum scribis scribas, quæ tortus singula profert,
Et perfert, tua sit scribere dextera velox,
Inter quos patitur cruciatus, verba, querelas,
Dū fune excussa querulas ad Sydera voces.
Extollit, referas, quæ modo vota facit.
Neuè horæ spatiū taceas, quo pēdet in alto
Depolq; petit solicitusuè rogat.

Num. 4. Quod si reus.

NEmo præsumitur delinquere absque causa. Quare precipua hæc est cura sciscitandi, quā ob causā motus fuerit ad delinquendū, ipsū etiam reum iuuabis, cū si causa fuerit honesta, faciliorem sibi parabit aditum ad eximendum se a pœna; si turpis est, parum decora, maius contra se odium excitat, & tanquam fex ab omnibus relinquitur.

Num.

Num. 5 Ac de alijs.

QVod poſſit quis interrogari de ali js delictis per reũ tortũ veriſimiliter cõmiſſis hoc nimis generaliter dicit ab autho re: Quare conſtitue regulam negatiuam. Non poſſe confeſſum aliquod delictum, cuius extabãt indicia interrogari de delictis, quorum nulla apparent indicia. idque Senatus cenſuit ſeruandum in cauſa ſodomiæ illius Antonij Mariæ Palutij confeſſi, quem nonnulli, qui clam inſectabantur famam cuiuſdam Doctoris, cuius innocentiã poſtea emerſit, & poſt multorum emulationem, q ei inuidebant Magiſtratus in hac Vrbe cum laude geſtos abſolutus eſt, curabant examinari ſuper his, quorũ nulla extabant indicia, quia Senatus noluit, & recte, prudenterque factum eſt ex conſuetudine ſtatus Mediolani, quicquid ſit in alijs locis iuxta Clar §. fin. q. 64. verſicu. ſucceſſiue in fin. qui hoc limitat non habere locum in aſſaſſinio, furto, ſfrolatione annonę vel ſatis bannito, & condemnato tempore exequendæ condemnationis. Hunc articulum plene examinat Farinac. de inditijs q. 37. num. 169. & ſeq. & tranſit cũ negatiua, & Iudices aliter facientes reprehendit. Recenſet etiam bullam Pauli III. Pontificis qua hoc idem diſponitur. Verũ ſummam ſenſi lætitiam quando vidi Senatum in cauſa, de qua ſupra hanc opinionẽ amplecti multum æquam, & ſcio quod non mediocri

diocri

diocri mœrore sunt effecti hi, qui nouercali odio insequebatur d. innocētissimum Doctorem, quē de Magistratibus his artibus detrudere, vt ipsi intruderentur, cogitauerant, sed Deus hoc non est passus.

Num. 6 Vers. Item poteris.

QVando de se confessus, possit de alijs interrogari puta de socijs, & complicibus Regula est negatiua, de qua per Grāmat. dec. 18 n. x. & per tex. in l. qui de se ff. de quæst. l. vlt. C. de accusatio. & ideo si de facto interrogetur, vel sine interrogatione dicat de alijs nō statur de alijs nisi in casibus in quibus de se confessus interrogaretur, torqueretur de alijs. Si tamen contra illos alios præcedant indicia, vt est in latronibus, & assassinis, in falsa moneta, in maleficis, & mathematicis, in seruo de nece Domini, vt indicet, cuius mandato id fecit. Si tamen ex se sine aliqua interrogatione cōfiteretur, seu respōdeat de alijs illos inculpando sine aliquo alio iudicio, suspectum erit huiusmodi testimonium, sicut suspectus est testis, qui vltro se offert. Hæc sunt verba Grammatici.

In casibus ergo nō exceptis, criminosus socios prodens, nullū facit indicium ad inquirendum, neq; ad procedendum, siue sponte dixerit, siue ad interrogationem iudicis, Clar. §. fin. q. 21. num. 5. versi. si vero quæris. Decian. testans de communi opinione.

Ad

Ad torquendum vero etiam contraria opinione retenta non facit indicium, & plura his addit Polyd.Rip. in suo insigni tract. de actis in articulo mortis cap. 31.num.9. 11.seq.Melius, & copiosius authoribus hoc confirmat Scaccia cap. 81. tit. de socio criminis extra torturã & in tortura in principio, ibi.n.prosequitur multas quæstiones citandas,& Clar.& Modern. Roman.

Num.8. Ac super prædictis.

EAdem ratione non potest interrogari criminosus super socijs in specie iux. glos.ad d.l.vlt.vbi Salic.num. 10. de accusat. Quando enim non procedunt legitima indicia,aut coniectura,non esset quærere,aut interrogare,sed suggerere, & hoc procedit siue versemur in non exceptis,siue in exceptis,Clar.q.21.versi. retenti,circa fin.vbi quod hoc casu totus processus esset nullus, & refert exemplum Iudicis a Magistratu grauiter reprehensi qui per suggestionem alium interrogauerat.

Plura in hac materia suggestionis videnda sunt apud Carthar. in sua prax. interrog.reor lib.3 cap 1.a nu. 54.vers. septimo præcauere, per multos numeros subsequentes.

Num.10. Præmitto.

PRotestatio hæc salutifera est quam adhibere de more solent Notarij, etiã quod leuiter quis sit indicijs grauatus. Causam huius protestationes affert Cl.q.64. vers. verita-

Put.de sindicat in verb. tortura il 3. cap. 4. in cip.de repetit.numer.5.in. fin. & hoc tormentum appellatur fidicularum, de quo loquitur tex.in l. Decuriones, & ibi glo.in verb: fidiculæ C. de quæstio. Quinq; tormentorum genera recenset Farinac.q. 38.num. 63. cum seq. lib. 2. Hæc & alia tormenta recollegit Martianus Marcus eximius practicus, qui magistratus primarios tam in hac vrbe, quam extra gessit in suo eruditissimo (vt fertur) opusculo de cogendo eos, qui fateri nolunt. Ideo cum mihi fides facta sit, eum librum imprimendum, eum percurras. Quia Nauta de ventis, de tauris narrat arator, & numerat miles vulnera, auaros opes. Hortor tamen in Domino omnes, at quantum fieri potest, abstineant a nouo torquendi: & inusitato genere, ne inter carnifices locum inueniant, & præsertim per quod rei carnes scidantur, neque vt ipsi Iudices proprijs manibus partes satellitũ præripiant, cum id eorum dignitate alienum sit. Plures Doctores contra hos Iudices inuehuntur, quorum longa est nomenclatura apud Farinac. dicto loco num. 50. vers. & in omnem euentum.

Num. 13. *Præsertim si.*

CVm his mitius esse agendũ, quibus inest aliquis morbus ex his enumerat. quinetiam cum eis mitius agitur, quia si ad aliquã pœnam minus apti inueniantur, commutatur

pœna. Et de more visitantur ad præsentiam Secretarij Senatus deputati, & fiscalium ne fiant imposturę. Prout. facte. est in persona Gabrielis Procobelli Luganen. qui cum brachio debilitatum se dixisset ad effugiendum publicã torturam, per vnũ brachium funi eleuatus fuit Postea verò cum ad triremes perpetuos esset dãnatus, & si inhabilis reperiretur, furcis suspenderetur, fortitudinẽ Milonis professus est, neq; eo aliquẽ ex damnatis ad reum futurũ robustiorẽ ad remigandũ a dijudicatus, ita timor addit alas, & more languentium quos Grillus parum artis medicæ peritus adhibita ebuliente aqua promiserat e lecto tamquam cælitus restituta valetudine sani surrexerunt. Debilitas tamen hæc multis modis probatur, vel per exurdationem venæ in pectore, aut anhelitus difficultatem, aut ob vulnus in pectore, aut ex morbo Gallico. Meminit tamen habito igne ad plantas pedis ex quibus multus fluxit sudor quendam ex morbo Gallico conualuisse, sed non vna hyrundo facit versic.

Scio etiam, quod cũ tortus fuisset Ferrãdus Cagnola nobilis imputatus da nece Capitanei Speciani, qui processus instruebat corã M. Ill. Aluisio a Castella visitatore huius status, adeo in ipsis tormẽtis ei gutt intumuit, quod nisi illico fuisset depositus, actum de eo erat. quæ vere eius criminis innoxius gratias egit Deo opt. max. tabulasque votiuas suspendit

ad

ad templum diui Bartholomæi.

Non me etiam latet, multos sibi ipsis procurasse morbos, puta cauteria ad tempus, donec ea excusatione tormenta declinarent, & eluderent, quod quotidie vsu receptum est.

Nec me præterit etiã, quod multi sunt casus, quibus mitigari solent tormenta, puta refrigeratio carbonis cadentis per iniectionem quæ vite, sortilegia de quibus infra, sed nõ est proposit. materiæ argumentum.

SVMMARIVM.

1 *Tempus detinendi reum in tormentis, iuxta qualitatem personarum, indiciorum, & delictorum supputari debet.*

2 *Tormentus funis non debet excedere qualibet vice horam integram.*

3 *Torturæ tempus debet commensurari de momento ad momentum: & ideo solet retineri horologium pulueris ad effectum cognoscendi quemlibet horæ lapsum.*

4 *Tempus quo reus permansit in tormentis annotari debet per Notarium.*

5 *Iudex qualiter interloqui debeat, quando mandat reus detormentis deponi.*

6 *Clausula animo, &c. posita in decretis depositionis a tormẽtis per iudicẽ quid operetur*

De tempore, Quo Reis in tormentis detineri potest. Cap. III.

1 TEmpus† detinendi reū in tortura æquus, & timoratæ conſcientiæ Iudex pro qualitate perſonarum, delictorum, & indiciorum
2 ſupputare debebit. ita tamē † vt tormentorū funis qualibet vice horā non excedat integrā,
3 quælibet momenta commenſuranda ſunt† idcirco ſolet retineri horologium pulueris ad effectum cognoſcendi quemlibet horæ lapſum:
4 † cum reus de tormentis deponitur ſpatium per notarium annotatur. quo ille in tormentis permanſit, Char. d. cap. 1. numer. 115. & Iudex deinde mandat illum leuiter de tortura deponi, diſſolui, brachia ei adaptari, ipſum re
5 ueſtiri, † & ad locum ſuum reponi, animo tamen, &c. Clar. quæſt. 64. verſic. vltimo viden-
6 dum. † quæ, clauſula animo tamen, &c. importat animū repetendi torturam quatenus opus ſit; quid ſignificet iſta clauſula, vide per Char. d. capitulo 1. numero 116. & ſequen. & hæc omnia pari modo per Notarium annotari debent.

SVMMARIVM.

2 *Tortura ſemel illata repeti poteſt ex iuſtis cauſis,*
2 *Et quæ ſint iuſtæ cauſæ, quibus regulari debet.*

bet arbitrium Iudicis in hoc.

3 *Tortura repeti nõ potest, nisi noua concurrãt indicia a primis vrgentiora, & diuersi generis.*

4 *Author tamen dicit, id non seruari in practica, sed relinqui arbitrio iudicis.*

5 *Et quando hoc procedat sine difficultate.*

6 *Practici Criminalistæ quid faciant, quando volunt torturam repetere.*

7 *Tortura repeti potest vsque ad tertiam vicem, & qualibet vice potest reus ter quassari.*

8 *Reus sustineri torturam nihil fatendo, absolui debet cum clausula tanquam non repertus culpabilis ex hactenus deductis.*

9 *Vel relaxari cum cautione de se representãdo*

10 *Aliquando etiam ex causa in pœnam extraordinariam damnari potest.*

De tormentorum repetitione, an & quando ei locus sit. Cap. IV.

1 TOrtura † semel reo illata iterum potest inferri, & sic repeti si ex iustis causis repetenda esse videbitur, Scapp. de iur. non script. lib. 5. c. 108. nu. 14. & 15. Clar. quæst. 64.
2 versi. vltimo, † videlicet criminis immanitate, cõditione rei grauitate, vel leuitate torturę illatæ, ac indiciorũ cõtra reũ militãtiũ natura optimè perpensa, Clar. qæst. 94. versicul. debet
3 igitur. † Et quamuis ad effectum, vt repetitio

ni locus sit Doctores communiter velint indicia noua, ac primis vrgentiora, Carren.pract. crim.cap. circa, 6.nu. 1. fol. mihi 93. diuersique generis concurrere debere, Clar. d. q.64.
4 vers.vult.videndum,† nihilominus practica rerum magistra obseruat, vt arbitrio Iudicis tortura repetatur, Scap.dict.cap 108. n.11.Clar.
5 dict.vers. vlt. vidend. † quod quidem sine difficultate transit, vbi prima tortura prædictis consideratis leuis fuit, Carrer. Dicto loco nu. 2.Clar.d.vers.vltimo. vel si repetatur, vt pandantur socij mandatores, &c. aliaque delicta, vel delinquendi causæ, iuxta ea quæ superius dixi in secundo capite, Carrer.d.loco, num.6. Clar.d q.64.vers.successiue.
6 † Extat autem stylus, quem solent obseruare practici criminalistæ æquiuolentes torturam repetere, eam leuiter puta per dimidiã partẽ vnius horę prima vice inferũt, & si reus substineat, postea illam acrius continuant, puta per horam integram, vel alio seuiori tormẽtorum genere, vt in vigilia, Clar. dicta quæst.
7 64.versi.vltimo † Repetere autem licet ipsam torturam (vbi repetitioni locus est) vsque ad tertiam vicem, & qualibet vice potest reus ter quassari, hoc est tribus ictibus funis cõcuti, Chart.d.pract.lib.4.cap.1 nu.132. & sequ.
8 † Quod si adhuc ille sustineat nihil fatendo, cum iam purgata sint omnia indicia contra ipsum laborantia, Clar.quæst. 64. vers. illa
ta

ta reo tortura, nõ enim procedendũ est in infinitum. Clar. quæst. 21. versic. vlt. quæro; absolui debebit cum clausula tanquam non repertus culpabilis; nec de iure punibilis ex hactenus

9 deductis, †vel etiã relaxari cum cautione de se representando toties, quoties, &c. Char.

10 dict. lib. 4. cap. 1. num. 133. & seqq. †Aliquãdo tamen, vbi indicia sunt vrgentissima, & reus est valde famosus, etiam quod ille sustineat, non male facies, si in aliquam extraordinariã pœnam, etiam triremium ad tempus illum condemnabis. Clar. dict. q. 64. vers. illata reo tortu. & vers. & in hoc proposito.

SCHOLIA IN CAP. III.

QVanto tẽporis interuallo debeat reus in tormẽtis detineri Clar. d. q. vers. vlt. videri. plene tractat. Car. de interr. rei. c. 1. l. 4. n. 113. & seq. Nũquã vidi quod Iudices egrediãtur horã horologij quod poni solet super mensa, super qua sedent Iudices spectantes euentum tormentorum, In quod quidam qui coram me torquebantur respicien. dixit: Heu quãta est tarditas huius horæ multas horas continentis Non secus, ac alter corã me vti Iudice in loco Modoetiæ, qui postquã senserat vim tormentorum, quibus ad confitendum scelus coactus fuit, dixit, Quantum deceptus sum ab his, qui affirmabant lugantiam

Modoe-

Modoetiæ cæteris esse præstanciorem, & meliorem.

In practica tamen, vt scias quantitatẽ tormentorum adhibendorum. vide Foller. in sua praxi Dialogic. in verb. Rei indurati torqueãtur numero 16. versicul. sed cum quo moderamine. Vix tamẽ in torquendis reis errari potest, siquidem præscripti sunt certi torquẽdi modi in praxi, Clar. §. fin. q. 64. versic. nunc de grauibus. nam rei non torquentur, nisi iussu Senatu Excell. iuxta Nou. Const. Mediolani, tit. de pœn. §. nullus officialis, (ad quorum declarationem viden. Plottus in cons. 52.) Mandantes quod nullus officialis, nec condemnet, nec absoluat in casib. relat. ibi, & licet Decretum non loquatur de tortura inserenda, attamen quia non torquentur rei nisi secuta diffinitiua: ideo hoc in antecedens necessariũ eis prohibire videtur.

Nu. 6. Quæ clausula

Est superflua ea clausula, vt per Boss. de tortu. n. 48. Attamẽ protestationes hęc solent a Notarijs adijci ex consuetudine. Vnde succedit, quod clausulæ habẽtur pro appositis, quæ de consuetudine apponi solẽt, Et nõ esse necessariam hanc protestationem tradit Farinac. q. 38. num. 104 vers. Secundo lib. 4. titu. de tormentorum repetit.

Circa repetitionẽ quæstionum vid. Præsid. Menoch. tract. de arbit. iudi. casu 272. accura

te

te. Circa quam nonnulla ex Doctoribus collegi per modum summulæ in tuam vtilitatem.

Primo, quod vltra tres vices repetendã non est tortura ex quibuslibet indicijs etiã vehementissimus, licet in reo semper negante nisi bis torturam admittat. Farinac.q.quæst. 38.n. 186. quicquid sit in reo, vel testes variantibus.

Secundo, vt parcant Iudices, quantum fieri potest, torquere in die feriata, & hoc est ad bene esse, & qui religionis sunt cultores id debent facere. Farinacc.ibi.num. 198.

Tertio, torturam repeti nõ posse nouis nõ superuenientibus indicijs etiam in atrociss. Farinac. ibi num. 27. & seq.

Quarto, quod indicia debent esse euidẽtiora primis ibidem nu. 76. 77. & diuersi generis.

Quinto, cõfessio extorta ex repetitione quę fieri non poterat, non nocet ibi nu. 78. Marsil. in sua prax. crim. §. quoniam, num. 42.

Sexto, in dubio pro non repetitione facienda pronunciandum esse.

Septimo, repetitionem remitti arbitrio Iudicis, quod debet esse regulatum a iure n. 86. apud Farinac. vbi supra dixi.

Octauo, torturam non esse repetendam debili infirmo, vt supra dixi.

Nono, torturam non esse repetendam eodẽ die, sed diuersis, & separatis diebus n. 104.

Decimo, si reus semel tortus ductus ad ratificationẽ, nolit ratificare fit repetitio tortu-

ræ,

ræ, Clar. q. 84. §. vlt. in fin. quia oritur nouum indicium.

Sed hæc sufficiant properanti ad calcem huius additionis.

Num. 7. Repetere.

QVod in qualibet repetitione ter debeat reus cõcuti, obseruari dicit hic author per Cart. lib. 4. c. 1. Interrog. reor. n. 131 vbi dicit, quod qualibet vice habet tres scaccatas; videlicet vnam cabalettam, & duos squassus, seu tres eleuationes & depositiones

Num. 8. Quod si adhuc.

QVando indicia sunt purgata per torturam aliquando inspecta qualitate indiciorũ rei ad poenã extraordinariã damnari solent. Verum ego vidi reos sine præiudicio conuicti, quando non sunt confessi, acriter torqueri, quod nunquam mihi placuit, cũ per obliquum id agatur, & extorqueatur confessio delicti principalis interrogatus est, & constanter negauit. Quare directo prohibitum non deberet concedit per obliquum, cum enim tunc torqueatur super alijs non ita cru deliter cum reo iam torto esset agen. Nihilo minus quandoq; Senatus mandat hos torqueri denuntiata morte, quæ est vltimum terribiliũ. Quod igitur qui torti in negatiua perstiterũt, ad triremes perpetuas nõ sint cõdemnandi sed in mitiorem poenã puta exilij, vel eiectionis, si sint male viuentes, & quod protesta

tio illa,

tio illa, de qua supra non prosit, quando fit in fraudem, & quomodo sit ea vtendum, videnđe. vnusspro mille, Farina. q.40 num. 11. vsque ad fin. illius quæstionis, qui meminit in vrbe ita seruatum fuisset, & refert, Illustre exemplũ Io. Mariæ Brugnoli Iudicis in causis criminal. Reuerendis. Vrbis Gouernatoris, quem etiam sapientissimum. & summæ integritatis virũ appellat, dignum fratrem ex multorum relatione Illustriss. Præsidis, Senatus Bartholomæi Brugnoli, cuius singularis, & admirabilis sciẽtia summa cum benignitate coniuncta. ita in admiratione habetur, vt mensuram nominis sui, & ingenij præstantia senatorum illum ordinem, cui præest ea qua decet, maiestate mirifice compleat, cuius iudefessum in tantis occupationibus studium, & studij oblectationẽ, in magnam me persæpe admirationem rapuit qui sciam nullum librum ab eo non esse cum diligentia excussum, & reuolutum, & multas horas in elecubrationibus ab eo conferri. Ex simili Pruni arbore vtinam similibus studiorum cultoribus surculi & palmites surgerent.

SVMMARIVM.

1 *Confessio facta in tormentis debet vereum confessum ratificari extra tormenta alias non valet.*

2 *Confessi in tormentis aliquãdo solent confessionem,*

nem factam reuocare.

3 Qua diligentia vti debet iudex cum reis confessis, & num. 4.

4 Ratificatio confessionis debet recipi die sequenti quomodo hoc intelligatur.

5 Ratificatio confessionis, qualiter accipi debeat

7 in ratificatione reus est commendandus, vt dicat veritatem, & caueat a mendacijs.

8 Ratificatione accepta statuitur reo terminus ad faciendum suas defensiones.

9 Confessiones omnes licet millies ratificatæ semper debent verificari cũ oĩb. suis circũstãtijs

10 Et ita obseruant periti assessores, & Deum timentis.

11 Confessiones emanatæ de plano non sunt ratificandæ de necessitate.

12 Si reus recuset ratificare confessionem iam factam, debet denuo torqueri; vt ad dictam confessionem reuertatur, etiam si alia non superueniat indicia.

13 Fugienda tamen est iudicum quorundã crudelitas qui tandiu reos in tormentis detinẽt donec confessionem priorem amplectantur.

14 Repetitio torturæ hoc casu fieri potest vsq. ad tertiã vicem, sed quæ cõsideratione, & n. 16

15 Immo aliquibus casibus etiam vsque ad quartam vicem repeti potest, quod tamen auctor rarissime, & non nisi in aliquo atrocissimo casu faciendum suadet.

17 Quid faciendum reo ratificãti, vel nõ ratificãte, &

tes, & in reuocatione persistente.

18 *Torturæ repetitio fieri potest, reo minime audito in suis defensionibus post primam torturam, & ante repetitionem facere prætenderet.*

19 *Fallit in quibusdam casibus ibi expressis, in quibus defensiones dandæ sunt.*

De ratificatione confessionis, factæ in tormentis quomodo illa recipienda sit.

Cap. V.

1 SI reus † fassus fuerit in tormentis eius confessio debebit postea per ipsum extra tormenta ratificari; qui alias sine ratificatione nihil confessio prædicta valeret. Iulius Clarus & alij per eum allegati. quæstione
2 69. versi. cæterum si reus. Verum quia pluries contingit, vt qui in tormentis confessi fuerũt aliorum carceratorum hortatu, impulsi, quãdoque etiam minis, & verberibus moti confes-
3 sionem iam factam reuocare conentur. † idcirco habita huiusmodi confessione, interim donec tempus ratificandi adueniat, poteris ipsum reum mandare reponi in aliquo alio loco separato, si commoditas carceris suppetat, Clar. d. q. 64. versic. cæterum si reus, Scapp. de
4 iur. non script. lib. 5. capitulo. 1 ol...in fin. † & si subsit timor, ne metu pænæ sibi mortem consciscat, vel aliquid mali sibi ipsi moliatur poteris

ris omnia instrumenta, quæ huiusmodi paruũ
animi conatum iuuare valerent ex dicto loco
diligenter amoueri facere, ac per temetipsum
locum inuisere, vel etiam Birruarium aliquẽ,
vel personam aliquam tibi cognitam, & fide-
lem in eodem loco insimul cum dicto reo
confessio constituere, aut alio modo; prædi-
ctis occurrere. prout tibi opportunis visum
fuerit, & ita ego pluries obseruari vidi iuxta
5 causarum, & personarum qualitatem. † Rati-
ficatio autem confessionis iam factæ fieri so-
let die sequenti, & quamuis confessio ema-
nasset antecedenti sero, poterit illa nihilo-
minus sequenti mane apud acta recipi, sicque
obseruatur de consuetudine, licet nonnulli
certum horarum numerum ipsam ratificatio
nem præcedere debere affirment. Clar. dict. q.
64. versi. & circa hanc ratificationem, & vide
Char. in pract. lib. 4. cap. 1. num. 140. cum plur.
6 seqq. † Habita igitur a reo confessione, ipsum
die sequenti in aliquem locum à tormentorũ
loco separatum, si possibile sit, educi iubebis,
deinde ea quæ fassus fuerat, vt saltem in sub-
stantia repetat, curabis eidem suam confessio
nẽ de verbo ad verbum clara, & alta voce per
Notarium scribentem legi mandabis, ac deni-
que opportunis interrogatorijs nunqnid con-
tenta in sibi lecta depositione ipse fassus fue-
rit, illaque velit modo approbare, & ratificare
& an aliquid intendat addere, vel reuocare
dili-

diligenter perquisiueris. Marsil. in sua pract. §. quoniam, numero 1. fol. mihi 67. latius, Char. dict.pract.lib.4.c.1.num.145.cum seq. Quod si reus eadem repetet, dixeritque illa se confirmare, nullique se prædictis velle addere, vel detrahere, iam imperfecta est confessionis emanatæ ratificatio, Mar s. dict §.quoniam
7 numer.1. circa fin.†Non erit utem in conueniens dictum reum semel, & pluries commone facere, vt bene aduertat qnoniam agitur de ipsius vita, honore, vel fortunis, & ideo vt dicat solummodo veritatem, & caueata quibuscumque mendacijs. Idem Mars.d.§.quoniam num.1.† Habita sic, vt supra confessionis ratificatione quid faciendum sit habebis plane
9 in serius suo loco.inf. eod.lib.cap.fin. Interim tene menti, quod omnes confessiones licet millies essent ratificatæ semper tamen verificandæ sunt cum omnibus suis circumstantiis,
10 † & ita obseruant periti assessores, & Deum timentes. Marsil. d.Io. Maran. in suo Specul.6. part.auct.14.num.15.

11 † Quod autem dixi supra de ratificationibus confessionum intellige de iis confessionibus, quæ in tormentis, vt tormentorum metu factæ sunt, cæterum si de plano fuerint habitæ, nulla erit opes ratificatione. Carer. in sua pract.fol.9.num.29.

12 † Quid autem si reus confessionem iam factam ratificare recuset, imo illam reuocare co-

netur?dic, quod est denuo illi repetenda tortura, vt ad confessionem iam factam reuertatur, etiã si alia non superuenirent indicia, prima enim confessio per tormenta expressa nouum creat inditium, quod in practica ab omnibus absque vlla hesitatione obseruatur. Boss. in sua pract. in tit. de tortu. num. 43.

13 Ne tamen tu hoc casu carnificum quorũdam, (non enim hos Iudices nominare audeo) sæuitiam imiteris, qui tamdiu reum prædictum in tormentis detinent, donec in priori confessione perseueret, quoniam hoc omni iure prohibitum est. Francis. Pegn. ad di-
14 rect. inquisit. 3. par. vers. sit. 3. schol. 54. † Si verò repetita tortura iterum reus confessus fuerit, sed ductus ad ratificandum confessionem factam illam denuo reuocauerit, adhuc erit repetitioni torturæ locus, secundum receptã omnium practicorum sententiam, qui hoc vsque ad tertiam vicem fieri posse asseuerant. Clar. quæst. 21. vers. vlterius quæro, Gomez.
15 var. resolut. tom. 3. cap. 13. num. 27. † Sed tibi meo iuditio, vt legitimè agas, cum huiusmodi reo confitente, & nolente ratificare considerandæ erunt præcedentium indiciroum qualitates, si enim grauia fuerint indicia, ita vt ex illis legitimè possit repeti tortura tũc si in secũda tortura confessus ductus ad ratificãdum neget, & ex tali variatione etiam tor-
16 queri poterit, † & si grauissima, & vrgentissima,

sima, forent indicia, vt tertio reum torturæ subijcere nephas non esset, & in tertia tortura confessus iterum ad ratificandum ductus negaret, vtique posset etiam quarto eidem tortura inferri, ne inditium variationis non purgatum remaneret, Char. in pract. inter. reo. li. 4. cap. 1. num. 163. sed hoc de 4. vice rarissimè, & non nisi in aliquo atrocissimo casu, vel homine nequissimo, ne nimium crudelis videaris, vt facias suadeo. Boss. in titulo de tortur. numero 44.

17 † Quod si reus tandem ratificauerit: debebit ei statui terminus ad se defendendum, &c. si verò obstinate perstiterit in reuocatione, tunc, aut relaxandus erit cum cautione de se representando toties quoties, &c. aut absoluẽdus tanquam ex hactenus deductis non repertus culpabilis, nec de iure punibilis, Chart. in sua pract. interrog. lib. 4. cap. 1. nu. 160.

18 † Si reus post primam torturam sibi illatã ad impediendum illius repetionem instaret sibi dare terminũ ad se defendendum, & peteret se in suis defensionibus audiri, non esset audiendus, Char. d. pract. interrog. reor. lib. 4.
19 cap. 1. num. 171. & seqq. † nisi tamen ille causam huiusmodi suæ petitionis exprimeret, illaq; tibi releuans videretur. Chart. vbi supra, num. 180. & seq. vel si tortura, attenta inditiorum, & criminum qualitate, sufficienter purgata, & modoque ad torturæ repetitionẽ

ex nouis indicijs deueniendum esse Char. vbi sup. 198. & 199.

SCHOLIA IN CAP. V.

De ratificatione confessionis facta in tormentis

ET si cōfessiones a reo delicti habueris seu verius extorseris per tormenta: attamen nihil te assecutum fuisse putabis, nisi istis ratificet & ratif. pure, & simpliciter delictū prout illud fassus fuit. Quamobrem attende ad ratificationem, ne eludaris. Plus tibi super est laboris in eliciendo ratificationem, quæ non eadem die, sed sequenti habenda est. Inuigiland. tibi est, nequis perstringat aciem oculorum tuorum. Nam res soliciti plena timoris erit, quandiu ille non confirmet, & ratum habeat deposita in sua confessione. Quæ singula recte monet, Clar. quæst. 64. versic. Cæterum. Ex quo ego colligo vnum, quod aduersatur cō munibus regulis, videlicet, quod etsi ratificatio inducatur actu vel expresse, vel tacite, & par sit virtus taciti ac expressi. l. Paulus respondit non tantis verbis, ff. rem rat. haberi, l. pen. ff. de decurio. cap. quoad consultationem, de re iudicat. Deci. consil. 297. col. 2. circa med. Alex. cons. 127. col. 1. lib. 5. cum simil.

Attamē hoc casu, in quo agitur de vita hominis ratificatio expressa requirit, quia vita ho-

hominis non debet subiacere dubio actui, vel magis præsumptæ ratificateoni per nō reuocationem confessionis, vbi .n. maius vertitur periculum ibi cautius est agendum, & quia dum agitur ad pœnam corporalem, probatio nes debēt esse luce meridiana clariores l. sciāt cuncti. de probat. Imo id est ex receptiori bus Doctorū sententijs, late Mascard. de probatio. concl. 1256. num. 21. vers. sublimitatur, in terminis præcisis huius ratificationis, vt ad hos non trahatur.

Nu. 6. Habita.

RAtificatio ista non est necessaria.

Primò, quando sit sponte non adhibita aliena tortura.

Secundo quando agitur contra aliquem in fragranti deprehensum, Ioseph Cumia citat a Carthar. de interrog. reor. cap. 1. n. 152. vers. quæ quidem in fin. lib. 4.

Tertio quādo quis fuit leuiter tortus, quia appellatione torturæ non venit leuissima tortura sicuti vulneris, vulnusculum, arg. l. scio. ff. de in integ. restit. & idem Carib. nu. 154. licet concludat tutius esse, torturam adhiberi, cui ego accedo, quia negari nō potest, quin vi, aut metu torturæ de nouo post primū inferendæ, cū leuiter tortus possit ad torturā reuocari.

Quarto hæc ratificatio non requirit̄ in teste, sicut in reo, (quod nota) & causam differentiæ affert Franciscus Castellus Aduocat. Ro-

man. inter quæstiones Farinac.de indic. q. 39. nu. 139. 140. non enim valet argumentum de tortura criminosi ad testis torturam.

Quinto loco ratificatio est necessaria in depositione socij criminis contra alium declarãdo, vt per Scac.c.81. n.9. vers. quinto dubitatur, qui respondet obiectionibus, tu videas.

Sexto hæc ratificatio est necessaria in socio criminis grauante aliũ sociũ intra tormẽta, quia debet fieri, & ratificari in faciẽ nominati, Farin in q.43.nu.140.quem refert, & sequitur Scacc.cap.86.nu.68.versic. & cum in tortura, vbi dictat modum, seu Methodum.

Notarijs cõcipiendi hanc ratificatio sicut nec confessio, quando delictum est probatum plene per teste, Marsil. in d. practi. & §. quoniam, num.39. vers.scias, vbi quod ratificatio nil aliud est, quam perseuerantia in confessione. Postremo in hac materia addduco tibi singularem quæstionem Aug. Beroi, quæ est in ordine.126.incip. si quis crimen confessus fuit bis vario modo, & confessionem suam post modum generaliter ratificasset, an hic pœna criminis puniri possit. Verum nos loquimur de ratificante confessionem per torturam extortam: At in casu Beroi agitur de ratificatione spontanea primæ confessionis, sed tamen vario modo, vtilissima tamen est ea quæstio,

Num.9.

Num. 9. Interim

NEscio quid hic Author loquatur, cùm legantur ei depositiones primæ ad vnguē per Notarium, nec mihi negotiū facessit Marsil. in prax. §. quoniam, num. 1. qui non in his terminis loquitur.

Num. 11. Quod autem dixi

Supra pluries hoc repetitum est.

Num. 17. Quod si reus.

CArthar. lib. 4. cap. 1. nu. 164. solet tamen statui terminus ex lege, nam non currūt nisi habita copia processus, & meritò, qui non dicitur negligere; qui est legitimè impeditus ex facto alieno, ideo nullum currit tempus, iux. no. ad cap. ex tenore de appellatio. l. vlt. §. donec. C. de iur. deliber. l. 1. & ibi Doctor. C. de bon. mater. cum simil.

Num. 18. Si reus

IN signi hic est articulus, an ad impediendā repetitionem post primam torturam sit quis audiendus in suis defensionibus. Concludit author, non esse dandas, Ratio est, quia est quædam continuatio prioris torturæ. ex quo enim ante primam torturam illatam reo datæ sunt defensiones, alius terminus post cœptam torturam dari non debet, præsertim quia hoc videtur per calumniam peti ad differendum, & ad se subtrahen. à veritate proferenda. Cum verò, nihil tā sit generale, quin aliquo modo restringatur; Ideo hoc casu Iudex obseruare

debet, an aliqua innocentiæ exceptio superuenerit repetendo, ex qua sit audiendus puta per euidentiam facti, quia hæc probatio nunquam censetur exclusa, puta quia superuenisset noticia eum, qui dicebatur mortuus vt peruiuere, quæ omnia scitissime prosequitur Cart. lib. 4. cap. 1. n. 183. vers. & facit.

Quid autem, quando tortura sufficienter illata est, iuxta qualitatem indiciorum, quæ sufficienter purgata sunt: an si ex nouis indicijs sit repetenda, debeatur petenti copia indiciorum, Dic. quod sic. ratio est, quia hæc repetitio ex nouis, non dicitur continuatio, sed noua torturæ illatio, ergo idem erit, quod in prima tortura esse debet. Superiora ergo locum habent, quando quis non fuit sufficienter tortus.

Vix tamen hæc in facto contingunt. Cum iudices adijcere soleant in prima tortura, illã clausulam, fuit depositus animo, &c. & sic nõ potest apparere ex nouis indiciis torturã esse repetitam, cũ prudẽtes Iudices ad id se astringere nolint, sed ad actum torturæ deueniunt eò meliore modo, quo possunt, & semper pro Iudice præsumitur, vt quis dicatur bene, vel male tortus. Ideo frustra super similibus quæstionibus te occupabis.

Quæri etiam potest, an si Senatus mandet prout quotidie facit inspecta personarũ qualitate, & delicti, quem esse torquendum supere processu informatiuo, an possit is repeter

tor-

torturam iuxta superius dicta.

Hanc quæstionem in terminis præheminẽtiæ Magnæ Curiæ Vicariæ Neapolit. ponit Cart. & pro affirmatiua resoluit. Dura tamen mihi videtur praxis, & nec facile concedenda in terminis nostris propter recessum a dispositione iuris, a quo exorbitare videtur. Ideo laudarem iudicem, vt de secutis coram se, & de resultantibus ex prima tortura Senatum admoneret deliberaturum super repetitione.

SVMMARIVM.

1 *Tortura incipienda est ab eo, quem verisimile est facilius confessus confessum iri.*

2 *Fæmina facilius confitētur in tormentis, quã masculi, sed hoc aliquando fallit.*

3 *Personæ a quibus tortura inchoari debet enumerantur nonnulla.*

A quibus tormenta inchoanda sint. Cap. VI.

1 SI † plures sint rei, contra quos ad torturam deuenire oporteat, ab illo semper incipiendum erit a quo melius, & citius veritatem excerpturum te arbitraris, Bald. de perigl. in tractat. de quæstione & torment. nu-
2 mero 7. † vt puta prius a fæmina, postea a masculo, licet hoc aliquando fallat, Conrad. de offic. Præto. in tit. de neg. crim. numer. 40. fol.

fol.mihi 251. & quoad masculos + prius a timidiori, debiliori, & iuniori, quam e contra, Bal. & Cap. locis sup. citat. Clar. quæst. 64. ver sic. quæro si plures, & prius a suspectis, quales sunt homines malæ vitæ, opinionis, & famæ, habentes malum, & turpe nomen, siue malam physonomiam, qui ve primi cadauer occisi reperierunt, aut alias simile delictũ commiserunt Carrer. in sua pract. in cap. incipien. habitis indicijs, fol. 88. in princ. Contard. vbi sup. d. num. 40.

SCHOLIA IN CAP. VI.

INdustriosa est hæc speculatio, a quo tormenta sit incipienda, in qua iudicem habere beneuolum, & gratum expedit cũ de eo, quod facio in proponendo, vel postponendo vnum magis, quam alium non sit sindicandus, cum tamen religio, & prudentia in eo dominari plurimum debent. Ideo huic theoricæ adhærere optimum est. In pœnis etiam sumendis aliqua est obseruatio, quam enixe licuit superioribus mensidus intueri in his, qui furcis sunt suspensi ob homicidium patratum in personam cuiusdam de Cisnusculis. Quatuor enim seruato admirabili ordini eodem mane complices, vna cum vxora, quæ erat satis formosa, cuius pulchritudo omnes excitabat ad miserationem, & me quoq; ad lachrimas, etsi

pro

pro accusatoribus consuluissem, quod responsum inter alia imprimetur.

Hanc quæstionem absoluit Cart. rei Papien. interrog. reorum, lib. 4, cap. 1. num. 108. versic. item, & illud, & particulares doctrinas super vnaquoque casu tradit, & incipien. in torquendo a solito delinquere, tradit Farin. lib. 1. q. 23. num. 25.

Ex malo tamen nomine, aut Physionomia solet quis non parum torqueri Farinac. q. 52. nu. 166. vbi hoc absurdū censet, lib. 2. iunctis alijs de quibus penes Scacc. q. 86. nu. 29. Clar. q. 64. versic. quæro si plures. Et num. 30. dicit, Quod si quis Iudeus effectus Christianus retineat nomen Iudaicum antiquum, ac eo vtatur ostenditur amor erga Iudaismum, & præsumitur eum approbare. Sic Alexander Magnus victo Dario Persarum Rege, cum in mores Persicus transijsset, seq; adorari præcepisset, non amplius Macedo habitus est, quia magna est vis præsentium morum ad cognoscendum quod quid est.

SVMMARIVM.

1 *Carcerati timentes, ne tortura subiecti fateri inuiti cogantur, solent procurare remedia contra tarturam.*

2 *Remedia contra torturam experientia docuit esse prorsus inania.*

In-

fol.mihi 251. & quoad masculos † prius a timidiori, debiliori, & iuniori, quam e contra, Bal. & Cap. locis sup. citat. Clar. quæst. 64. versic. quæro si plures, & prius a suspectis, quales sunt homines malæ vitæ, opinionis, & famæ, habentes malum, & turpe nomen, siue malam physonomiam, qui ve primi cadauer occisi reperierunt, aut alias simile delictũ commiserunt Carrer. in sua pract. in cap. incipien. habitis indicijs, fol. 88. in princ. Contard. vbi sup. d. num. 40.

SCHOLIA IN CAP. VI.

INdustriosa est hæc speculatio, a quo tormenta sit incipienda, in qua iudicem habere beneuolum, & gratum expedit cũ de eo, quod facio in proponendo, vel postponendo vnum magis, quam alium non sit sindicandus, cum tamen religio, & prudentia in eo dominari plurimum debent. Ideo huic theoricæ adhærere optimum est. In pœnis etiam sumendis aliqua est obseruatio, quam enixe licuit superioribus mensidus intueri in his, qui furcis sunt suspensi ob homicidium patratum in personam cuiusdam de Cisnusculis. Quatuor enim seruato admirabili ordini eodem mane complices, vna cum vxora, quæ erat satis formosa, cuius pulchritudo omnes excitabat ad miserationem, & me quoq; ad lachrimas, etsi

pro

pro accusatoribus consuluissem, quod responsum inter alia imprimetur.

Hanc quæstionem absoluit Cart. rei Papien. interrog. reorum, lib. 4, cap. 1. num. 108. versic. item, & illud, & particulares doctrinas super vnaquoque casu tradit, & incipien. in torquendo a solito delinquere, tradit Farin. lib. 1. q. 23. num. 25.

Ex malo tamen nomine, aut Physionomia solet quis non parum torqueri Farinac. q. 52. nu. 166. vbi hoc absurdū censet, lib. 2. iunctis alijs de quibus penes Scacc. q. 86. nu. 29. Clar. q. 64. versic. quæro si plures. Et num. 30. dicit, Quod si quis Iudeus effectus Christianus retineat nomen Iudaicum antiquum, ac eo vtatur ostenditur amor erga Iudaismum, & præsumitur eum approbare. Sic Alexander Magnus victo Dario Persarum Rege, cum in mores Persicus transijsset, seq; adorari præcepisset, non amplius Macedo habitus est, quia magna est vis præsentium morum ad cognoscendum quod quid est.

SVMMARIVM.

1 *Carcerati timentes, ne torturæ subiecti fateri inuiti cogantur, solent procurare remedia contra torturam.*

2 *Remedia contra torturam experientia docuit esse prorsus inania.*

In-

3 Iudex inuigilare debet, vt remedia prædicta inania reddat.

4 Remedia contra torturam ex quibus rebus constare soleant.

5 Remedijs contra torturam quibus alijs remedijs Iudex occurrere debeat, vt illa reddat inania.

6 Abrasionem pilorum in toto corpore esse potissimum remedium contra remedia per reos ad torturam adinuenta author se expertum esse docet.

7 Carceratis aliquid de foris comedendum, vel aliud deferri aliquãdo pati nõ debet Iudex.

8 Subucula superstitiose cõfecta pro remedio cõtra torturam, quã author dicit se vidisse.

9 Illustriss. & Reuerẽdiss. D. Marianus Perbenedictus Cardinalis de Camerino laudatur.

10 Io. Iacobũ Panicus Maceraten. olim Procurator Fiscalis Generalis in Vrbe laudatur.

11 Author fuit substitutus fiscalis intimus, & asceretis Io. Iacobi Panici Maceraten. Generalis Fiscalis in Vrbe.

12 Exemplum remedij contra torturam valde mirabilis, & num. 14.

13 Desiderius Guida, olim Gubernator Vrbis laudatus.

14 Rei torquendi aliquando habent verba memoria commendata contra torturam.

15 Et quomodo iudex occurrere illis valeat.

De

De remedijs, quæ solent adhiberi contra tormenta, & quid faciendum sit. Cap. VII.

1 QVoniam † illud inoleuit, vt carcerati sibi ipsis conscii, timentes, ne torturæ subiecti veritatem inuiti cogantur fateri, plura, & diuersa procurent maleficia, quæ re-
2 media contra † torturam appellant, vt tormentorum vim pro viribus euitent: experientia autem docuit talia maleficia multoties, Diabolo forsam ita, Dei omnipotentis permissu, operante, inania non esse, Paul. Ghirl. in tract. de q. & tort. q. 4. n. 13. & seq. prout ego pluries sũ expertus, & a doctissimis viris, & in causis agendis criminalibus versatissimis audiui.
3 † Ideo etiam circa hoc te admonitũ volo, vt maxima cura inuigiles ad effectum, vt illa quantum fieri potest inania reddantur. Char.
4 d. lib. 4. cap. 1. num. 220. & seqq. † Scias igitur talia maleficia, vt plurimum constare ex verbis, & notis descriptis, & designatis in aliqua chartula papiri, siue membrana, siue quam vocant virginem, quas quidem chartulas aliquãdo inuoluunt cera, & vel ingluriunt, vel absconditam deferunt in aliqua parte corporis secreta, vel in vestimentis, Char. d. loco num. 219. Itaque cum aduerteris reos tormenta paruipendere, vel in eis dormire, aut eis corpus intumescere, vel spumani ex ore profluere, ꝗue aliqua alia signa videris, vnde coniice-

re

re quas illos se maleficijs aduersus tormenta
5 prædicta communisse: † poteris, vel tormenti genus mutare, Franc. Cas. rel. per Scapp in tra ctat. de iur. non scrip. lib. 5. cap. 120 nú. 5. vel in alio carcere ipsum reum poni facere, expræsse prohibendo, ne quid ex alio carcere secum deferat, Chart. vbi sup. num. 222. versic. 3 mutare, vel vestimenta omnia, ipsam etiam subuculam eundem exuere, aliaque diuersa superinduere, Chart. d. num. 222. versic. 4. omnes, etiam personæ partes, etiam os, foramina narium, & aurium, etiam anum, vel vuluam & si qua plaga, vel cauterium, siue ruptorium vel incisio in corpore adsit diligenter perquirere, Char. d. num. 222. versic. 4. Item capillos capitis, & pilos in toto corpore abradi facere Scapp. de iur. non scrip. lib. 5 cap. 120. numero
6 6. † quam quidem abrasionem solam potentissimum esse remedium sepissime sum exper-
7 tus: † præterea nequaquam pati quod deforis aliquid commedendũ talibus carceratis deferatur, Char d. num. 222. versicul. 6. vel ali qua subucula noua, quia ego vidi aliquãdo trãsmit-
8 ti superstitiosa cibari, † & semel vidi, & habui præ manibus quandam subuculam recentem maxima cum superstitione confectã
9 ad tormẽtorum dolorem tollendum. † Et quia causa erat grauissima, custos carcerum exhibuit illam Illustrissimo, & Reuerendissimo D. Mariano Perbenedicto vite vigilantissimo,
&

& ob infinitas egregias, ac prope diuinas ani mi dotes merito nunc Cardinali de Camerino Domino meo Colendissimo tunc Almæ Vrbis
10 Gubernatori, † ac Illustri, & Eccellentissimo; & nunquam ob eius profundam doctrinam in tegritatem, in rebusque agendis experientiã, soliditatem, virtutem, ac virilitatem, atque in defessum, acutum, intrepidum, inuictumque in negocijs tractandis perficiendisque animũ a studium satis laudato, quæ etiam visa fuit D. Io. Iacobo Panico Maceratensi tunc procu-
11 ratori Fiscali Generali † cuius ego eram substitutus intimus. & a secretis, ac causæ promo tor: per quos prohibita subuculæ prædictæ traditione, factaq; desuper inquisitione prædi cta omnia comperta fuerunt.

12 † Non ommittam, quando in hunc incidimus sermonẽ, tibi referre casũ mirabilẽ, quem mihi narrauit recolendæ memor. Per illustris Reuerendissimusque D. Desiderius Guido Al
13 mæ Vrbis olim pariter Gubernator, quem vi rum me cognouisse, illeq; inseruisse, & in pluribus etiam arduis illum mea opera vsum esse glorior, quia vere ad orbem vniuersum non Vrbem tantum gubernandam, & regendam, natus videbatur ob maximam, qua præcellebat in rebus agendis, & dijudicandis scientiã & experientiam, & qui illum cognouerunt probe norunt, quia vera loquor, vtinam illi longior vitæ cursus contigisset.

Nar-

14 † Narrabat inquam mihi maximus ille vir, quod cum olim, dum Vicariũ gereret Archiepiscopi Neapolitani ad illius manus deuenisset quendam, qui iuuenes Christianos ad Turcas illis destrahendos deferebat, & pluribus contra enim ex processu de super fabricato indiciis resultantibus eundem seruatis seruandis semel iterum, ac tertio in torturã eleuari mandasset: statim quod ille eleuabatur, ad eo totus intumescebat, vt necesse foret statim illum deponere: quamuis fuisset vestimentis omnibus exutus, & aliis indutus, abrasus, diligenter perquisitus, carcere motus, nihilominus omnia frustra semper fuerant remedia tentata: tandem perquisito ano d. carcerati fuit
15 in eo reperta quædam parua pila ceræ cum chartula inuoluta quibusdam characteribus, & verbis ac nominibus partim incognitis exarata qua pila inde extracta dictus carceratus ne quidem se eleuari amplius passus fuit, sed statim omnia confessus post aliquot dies condignus fuit pænis punitus. Scito etiam, quod quandoque ipsi torquendi verba prædicta nullibi descripta deferunt, sed memoriæ commendata dum tormentis alligantur illa submissa
16 voce proferunt, † & ideo debebis vbi casus cõtingat, talem torquendum tunc variis sermonibus interrumpere, ne quid submissa voce loqui valeat, vel aliis opportunis remediis prędictis cantionibus occurrere, prout tibi profi
cunm

tuum esse videbitur.

SCHOLIA IN CAP. VII.

MAleficos non patiaris viuere super terram, Deuteron. 28. Sæpe ego fui in opinione, Sortilegia hæc nullam habere vim ad fortificandũ corpus aduersus quæstiones, sed potius eam constantiam in sustinendum tormentorum acrimonia, referendam esse ad fixam imaginationem eorum qui se eis committunt, traduntq. Septem antydota aduersus ea recenset. Cartha. lib. 4. cap. 1. num. 222. vers. iuuabit. Cason. de sortilegia cap. 10.

Memor sum, quod quo tẽpore deteti fuerũt Iacobus Legorinus, & Baptista Gorlinus, & contra quem Gorlinum nullum tormenti genus præualeret, reperta fuit tandem quædam paruula cera in medio capitis inserta abrasis pilis capitis, qui postea innumera fassus fuit assassinia, tandem in frustra, scisi, post quam Rotæ ligneæ intertexti fuerunt in loco Cagnolæ distante a Ciuitate Mediolani per milliaria duo extra portam Cumanam, quo in loco prope nemus dictum della Merlatta (nunc excisum est,) homicidia frequentabantur. Superstitiosa sunt sanè & Dæmonis inuenta, qui cupit latria, seu Dulia adorari. sed hæc Theologis relinquamus. Plura de his ad satietatem per Scaccia capitulo duodecimo de iurisdict. iudic.

Ad occurrendum autem his incantationibus; & poculis, quæ ſumuntur ad declinandã vim tormentorum, nullus in hoc genere vigilantior eſt, eo, cuius ſupra meminimus, Martiano de Marchis Toniello I. C. ſceleratis hoſte intenſiſſimo, qui more periti Medici priuſquam torqueri mandet, medicinam aliquam reis ad ſortilegiorum (ſi quæ ſunt) euacuationem per cuſtodem miniſtrari iubet (cum etiã in partibus pudendis innoluantur, ſeu pilæ ceræ cum caracteribus, ſeu quid ſimile) Verum dum ille præcipi mandaſſet cuidam torquẽdo qui arguebatur de vxoricidio, vt ſumeret quãdam medicinam, recuſauit, & ad eum remiſit, bibendam, vt ille vices ſuas ſuppleret, nec vlterius ſuper eius ſumptione verbum factum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi quomodo tormentum funis, quod turtura appellatur infertur.*

2 *Reus confeßus vel conuictus in aliaque parte quomodo ſit torquendus.*

3 *Reus in tortura pendens quandoque inſtat, vt deponatur, & quid fieri debeat.*

4 *De quibuſcunque actibus, qui fiunt cum reo, eſt facienda mentio.*

5 *Forma decreti quando iudex mãdat reum in tor-*

tura pendentem quassari.

6 *Forma decreti quando iudex mandat reum in tortura pendentem ictibus funis affici.*

7 *Forma decreti quando iudex mandat tali reo baculum ad pedes alligari.*

8 *Forma decreti quando iudex mandat tali reo ferreos compedes apponi.*

9 *Tormentum ignis iam recessit ab Aula apud probos iudices, & ab eo abstinendum esse author consuluit, & num. 11.*

10 *Tormenti ignis plerumque homines inhabiles redduntur ad pedum vsum.*

12 *Iudices mali sunt qui non faciunt fieri mentionem de omnibus actibus, quos faciunt cum reo.*

De forma seruanda quando infertur tormentum funis, quæ tortura appellatur. Cap. VIII.

1 HIs † sic generaliter præmissis, quasi pro theorica, restat, vt tibi formulas ipsas oculis subijciam quibus practica vti solet pro præmissis exequendis. Et incipiendo, a tormento funis tanquam magis visitato torquendi modo, & regina tormentorum appellata, iuxta instructionem superius tibi traditam, talis erit forma videlicet.

Interrogatus, & monitus, vt velit tandem recedere a tot mendacijs, & inuerisimilibus

responsionibus, cum ex iam deductis possit ipse C. clare animaduertere sibi nullum negandi locum esse relictum.

Respondit, Io hò detto la verità, non posso dir'altro, e non hò detto bugia nessuna.

Et D. dicente, & ipsum Constitutum benigne monẽte ad veritatem super præmissis tradendam. quam adhuc minus dixit, nec expectet, quod pro illa habenda contra ipsum deueniatur ad opportuna iuris, & facti remedia prout deuenietur, nisi ad dictam veritatem super præmissis fatendam se disponat.

Respondit, Io hò detto la verità, e se mi volete dar li tormenti patienza, voi mi fate torto non posso dir altro.

Tunc Dominus sedens, &c. visa pertinacia, & obstinatione ipsius Constituti, visisq. & consideratis indiciis contra ipsum existẽtibus, & signanter depositionibus N. & N. qui asserunt vidisse ipsum Constitutum exire de domo Basilii quædam bona secum sub pallio deferentem, visis literis pænes ipsum Constitutum repertis, attenta etiam fuga per eundem Constitutũ arrepta, statim visis birruariis qui ipsum deinde captiuũ fecerunt, ac plurib. mendacijs & inverisimilib. responsionib. ipsius Constituti. consideratacq. mala ipsius qualitate, & vilitate personę, ac mala physonomia (si talis erat) aliisq. indiciis contra dictum Cõstitutũ vrgentibus, & ex processu resultãtib. pro veritate ha

benda

bẹda ſuper furto bonorum prædictorum, quæ aliter ab eo haberi non poteſt, mandauit ipsũ Conſtitutum adduci ad locum torturæ, ibiq. ſpoliari, ligari, & funi applicari.

Qui ſic adductus dum ſpoliaretur, & ligaretur, fuit per Dominum benigne monitus, & hortatus, vt tandem libere veritatem dicat, & recedat ab eius pertinacia, nec expectet, quod in funem eleuetur, prout eleuabitur quatenus adhuc in eius oſtinatione perſiſtat.

Reſp. Signore io non poſſo dir'altro.

Tunc dominus cum videret ipſum Conſtitutum omnino recuſare veritatem fateri, eundem iam ſpoliatum, ligatum, & funi applicatum mandauit in altum eleuari.

Qui ſic eleuatus cæpit clamando dicere, O hime, ohime Dio, ò Madonna ſantiſſima di Loreto aiutatemi. &c.

2 † Aliquando, vbi ſcilicet habes reum in aliqua parte confeſſus, vel teſtibus ſuperatum, aut alias conuictum, tortura infertur tantummodo pro vlteriori veritate habenda, & pro habendis aliis delictis complicibus fautorib. ſociis, & receptatoribus, &c. & tunc apponitur proteſtatio ſecundum formam, quam tibi tradam inferius alio opportuniori loco Habe infra, li. 6. c. 4. † Et quia reus in tortura pen-
3 des quandoque ſolet inſtare, vt deponatur. vel ad effectum fatendi, vel ad alium effectum vel ſolet quandoque de mandato Iudicis in fu

ne quassari, vel ictibus torqueri, aut baculum,
4 vel ferrei compedes ad eius pedes apponi, † & de huiusmodi actibus est facienda mẽtio, ideo infrascripta notabis, ex quibus formam in cæteris assumere tibi, & affigere poteris.

Interrogatus, & monitus, vt non patiatur se vlterius in tormento detineri, sed veritatem libere fateatur.

Respondit, io non posso dir'altro, se mi ci teneste cento anni.

5 † Tunc D. cum videret ipsum Constitutum torturam paruipẽdere, & ob eius robustitatẽ quasi non sentire; mandauit funem modicum quassari, & moueri absque ictibus.

Qua sic mota, & quassata ipse Constitutus dixit, fate quel che vi pare, che io non dirò altro. Vel sic.

6 † Tunc Dominus cum videret ipsum Constitutum torturam paruipendere, & tacitum in ea manere, quasi dolorem minus sentiat, nolleq. respondere mandauit ipsum duobus ictibus affici.

Qui sic effectus, & quassatus dixit, ò Giesù che crudeltà e questa? deinde tacuit.
Vel sic.

7 † Tunc Dominus, &c. mandauit ad eius pedes alligari baculum, vt distractis tibialibus penderet.

Quo apposito, & alligato, &c.

8 † Tunc Dominus sedens, &c. mandauit ad
eius

eius pedes apponi ferreos compedes, vel aligari lapidem ponderis librarum, &c.

Quibus appositis ipse C. nihil dixit. Deinde cæpit clamando dicere, Eh Signor Giudice, che mi fate torto; io non hò fatto niente.

Et monitus per D. vt veritatem dicat, vel vlteriorem veritatem, dicat &c.

Respondit, Che volete che dica, io son morto, mettetemi giù, che voglio dire quel che volete voi.

Et Domino instante, vt veritatem dicat super permissis.

Respondit, mettetemi giù, che voglio dire ogni cosa.

Et sibi dicto, vt incipiat dicere, postea deponetur.

Respondit, Io non posso dir qua sù niente, fatemi calare che dirò ogni cosa, fatemi calare pluries dicta verba replicando.

Tunc D. stante promissione prædicta, & ad effectum prædictum tantum, &c. anino tamē, &c. mandauit ipsum Constitutum leuiter de tortura deponi, & super scamno ligneo accommodari.

Qui sic depositus, & super scamno ligneo accommodatus fuit per D. interrogatus, vt modo pollicitam veritatem fateatur.

Respondit, che volete che dica? io non ho fatto male alcuno, & voi mi stratiate a torto.

Et monitus, vt recedat ab huiusmodi sub-

terfugijs, & pollicitam veritatem dicat: quia alias continuabuntur tormenta, & in altum ipse eleuabitur.

Respondit, Fate quello che vi pare, voi mi fate torto.

Ex tunc D. mandauit ipsum Constitutum in altum eleuari.

Qui sic eleuatus cepit clamare, Ohime ohime, ò Santa Maria di Loreto, & postea tacui Deinde dixit, Mettetimi giù, che voglio far del corpo, mettetemi giù che io crepo.

Tunc D. ad effectum, vt leuaret corpus, mandauit ipsum Constitutum leuiter de tortura deponi animo tamen, &c.

Qui sic depositus, & facta sibi per D. facultate euacuandi corpus, mox reductus corã D. dixit, Eh Signor misericordia, che volete, che io dica ditemelo voi, che dirò quel'che volete

Ex tunc D. cum videret sibi verba dari mãdauit dictum C. iterum in funem eleuari pro continuatione tormentorum.

Qui sic eleuatus nihil dixit. Et licet pluries Per D. interrogatus, & monitus fuisset, nihil tamẽ vnquã respõdere curauit, quæ ego, &c.

Et cum stetisset sic in torturam eleuatus per spatium vnius horæ integræ ad horologium pulueris Dominus mandauit ipsum Constitutum leuiter deponi, disligari, & brachia reaptari, reuestiri, & ad locum suum reponi animo, &c.

Qui sic

Qui sic depositus, dum disligaretur, & brachia sibi accommodarentur clamabat fortiter, Ohime, ohime; fa piano fratello, & similia verba.

Hinc elicere potes formulas torquendi tormento Vigiliæ tormento ignis, taxillorum, &
9 aliis similibus, licet vt verum dicam, † illud tormentum ignis iam recessit ab Aula, quia
10 est nimis sæuum, & præiudiciale. † Vidi etenim plerumque homines dicto tormento cruciatos reddi prorsus inhabiles ad pedum vsũ,
11 † Quare tu semper (meo consilio) ab illo caueas, non enim est vsitatum apud probos Iudices, præsertim si reus alio tormentorum genere torqueri valeat. Et ego in Vrbe vnica tantum vice tormentum ignis in persona cuiusdam qui fune torqueri non poterat, inferri vidi Formulam tamen apponam decreti interponendi, vt illam habeas si casus contingat.
12 † Dixi superius de quibuscunq. actibus qui fiunt a iudice cum reo mentionem faciendam esse, quia sunt mali iudices, qui id non faciũt; a quibus caues a tu omni modo, quia isti male faciunt, & aliquando malefactorum pænas dabunt Deo permittente scelerum vindice.

SCHOLIA IN CAP. VIII.

PRosequitur author vsitationem modũ torquendi cum fune, & eius formulam cuius

sunt

sunt practici Actuarijs nostri ita vt necesse non habeant, vnde eam petant. Plenius autem differit super omni formula torturę funis, ignis, taxilli, quam stanghettam appellamus, vigiliæ, cedendi pueros cum ferula Carth. lib.4.cap.2. Vtinam qui noua tormēta præter funem, & ignem inuenerunt, ius idem eueniret, quod Peryllo, qui rogatu a Phalaride Agrigentinorum Tyranno, vt nouum tormenti genus ad torquendos reos comminisceretur, taurum æneum adinuenit, quo inclusi suppositis flammis perirent, & bouum mugitus imitarentur, quam pœnam primus expertus est. Ouid.lib.5. Tristium.

Ipse Perylleo Phalaris permisit in ære,
Edere mugitus, & bouis ore quæri,

Tormēntum ignis periculosum est, & ipse alieno periculo didic. Cum enim Senatus mandasset, vt quendam Franciscum de Zanetis bene, acrius tamen patrem torquerem, meq. lateret tormenti illius seueritas, credens birruarium in eo genere torquendi esse peritum, subijci igni pede d.patris iussi, quorum alter ita ex vi ignis læsus est, vt per multos menses in lecto debilitatus manserit, de quo sum magno affectus mærore.

Recursus in hac ciuitate, cū in Castro arcis Iouis igne tortus fuisset Frācifcus Lonatus patricius Papien. ambo pedes ita combusti sunt coram Ill. Hermosa Delegato per P. R. vt postea

stea nullus eorum fuerit, vsus, & super cathedra per vrbem deferretur. vtq, ipsum potentissimum Regem ad tantæ crudelitatis excitaret pietatem, in Hispanias se deferre fecerit, quali vero illius itineris fructus fuerit, haud satis mihi cōpertū est. Auguror quod qui facit, quod nō dēt, recipit, quod debet Si iudices errant, non errat diuina potentia. Res sane miseratione digna. Adhuc ille inutiles habēs pedes viuit, & illius est recens memoria. Taceo illius horribilis tormenti authores, pene quos etsi adesset rectus animus iusdicendi, attamen præter eorum omnem opinionem illud accidit, quod, & ipsi miserati sunt.

Fælix quem faciunt aliena pericula causam.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti interponendi, quando infertur tormentum ignis.*

2 *Conclusio examinis post illatum tormentum ignis.*

De forma decreti interponendi quando infertur tormentum ignis. Cap. IX.

1 TVnc † Dominus visa, &c. stante, &c. attentio etiam, &c. cum ipse C. tormento funis torqueri nō posset, eo quia esset brachio, mancus, vel ruptus, &c. mandauit ipsum C. du-

adduci ad locum tormentorum, ibique tormento ignis ſupponi, illoque tormentari.

Qui ſic adductus ad præfatum tormentum ignis fuit pluries per D. benigne monitus, vt ne expectet dicto tormento ſe cruciari.

Reſpondit, &c.

Tunc D. cum videret ipſum Conſtitutum nolle veritatem fateri mandauit eundem dicto tormento ignis ſupponi.

Qui ſic ſuppoſitus nudatis pedibus, illiſq; lardo porcinio iniūctis, & incippis iuxta ignē validum rctentis, cum ſtetiſſet per vnum Credo in dicto tormento, tacitus cæpit poſtea alta voce, vociferando dicere, Ohime, &c.

Et cum videretur magnum dolorem ſentire D. mandauit apponi tabulam ante pedes ipſius Conſtituti animo. &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. per D.

Interrogatus, vt veritatem dicat, &c.

Reſpondit &c.

Et tunc D. mandauit tabulam ante pedes dicti C. poſitam amoueri.

Qua ſic amota idem C. clamando alta voce dicere cæpit, miſericordia, miſericordia che crudeltà è queſta, &c.

Tunc D. mandauit iterum tabulam apponi ante pedes ipſius C. animo tamen, &c.

Qua ſic appoſita fuit idem C. iterum per D.

Interrogatus, & monitus, vt recedat a ſua obſtinationem, & veritatem fateatur.

Respondit, io non posso dir quello che non hò fatto, voi mi fate torto, patienza.

2 † Tunc Dominus, cum videret ipsum Constitutum in negatiua persistere, & nolle aliud dicere, mandauit. eundem à dicto tormento amoueri, ad locum suum reponi animo, &c. cum stetisset in dicto tormento suppositus cō putatis etiam appositionibus tabulæ per spatium duorum Miserere.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti, quando infertur tormentum vigiliæ.*

2 *Conclusio examinis post illatum tormentum vigiliæ.*

3 *Quæ notari debent per Notarium dum reus sic in tormento vigiliæ detinetur.*

4 *Tormenti vigiliæ qualitas describitur.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum vigiliæ Cap. X.

1 TVnc † Dominus visis, & cum tormento funis ipse Cōstitutus torqueri non posset; vel videretur tormentum funis paruipendere, vel attenta atrocitate criminis; cum iam torturæ suppositus nihil fassus fuisset, & indicia contra ipsū laborantia minus essent elisa; mandauit ipsū C. adduci ad locum tormentorum, ibique spoliari,

liari, ligari, & in tormento vigiliæ poni.

Qui sic in dicto tormento natibus denudatis, brachijs post terga vinctis, ac vndique ligatus positus, fuit per D. benigne monitus ad veritatem fatendam.

Respondit. &c.

2 † Et cum stetisset in dicto tormēto per spatium decem horarum, & aliud ab eo haberi non posset D. mandauit ipsum C. de dicto tormento deponi, dissolui, eidem brachia reaptari, reuestiri, & ad locum suũ reponi animo, &c.

3 † Et nota quod Notarius debet scribere diligenter omnia ea, quæ singula quaq; hora reus sit in tormēto positus dicit, & facit, videlicet.

Currente prima hora idem C. dixit, &c. vel fuit per D. interrog. &c.

Respondit &c.

Currente secũda hora dictus C. nihil dixit.

Et sic de singulis horis.

4 † Nota etiam ad euidentiam, quod tormentum vigiliæ est scamnum quoddam ligneum altum a terra per septem, vel octo palmos in circa tribus inhærens altis tanquam fulchris, non planum, sed paululum accliuè, & in medio eleuatum conficiens angulum, sed obtusum, super quo angulo manet reus aneo denudato. *D*ixi angulum obtusum, quia si esset acutis sit quandoq; vidi posset tortum ipsum fractis, & permento foratus sibi inferioribus partibus interimere.

Ideo

Ideo sis tu circa hoc bene cautus, & oculatus.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum taxillorum, siue stanghettæ.*
2 *Conclusio examinis post illatum tormentum dictum.*

De formula decreti interponendi quando infertur tormentorum taxillorum. Cap. XI.

2 TVnc † visa pertinacia ipsius C. visis &c. pro veritate habenda, cum aliter haberi non posset, & ipse C. torméto, funis eo quia esset manu sinistra carens, torqueri non posset. mandauit eundem C. duci ad locum tormentorum, ibique taxillorum tormento, quod stanghetta nuncupatur, supponi, & tormétari.

Qui sic adductus, antequam dicto tormento supponeretur, fuit pluries per Dominum benigne monitus ad veritatem dicendam; alias dicto tormento supponatur.

Respondit. &c.

Et cum veritatem fateri nollet, Dominus mandauit ipsum Constitutum dicto tormento supponi, & in eo tormentari.

Qui sic dicto tormento suppositus in terra prostratus talo pedis dexteri denudato inter duos ferreos taxillos cócauos posito, & custo-

de

de carcerum eos stanghetta comprimente clamare cæpit alta voce. Oime, &c.

2 Et cum in dicto tormento suppositus stetisset per spacium duorum Miserere, & aliud ab eo haberi non posset D. mandauit eundem C. a dicto tormeto amoueri, & ad locum suum reponi, animo, &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma decreti quando infertur tormentum sibilorum.*

2 *Conclusio examinis post dictum tormentum illatum.*

De formula Decreti interponendi quando infertur tormentum sibilorum. Cap. XII.

1 TVnc † D. visa pertinacia ipsius C. Visis, &c. pro veritate habenda, cum aliter ab eo haberi non posset, & ipse C. tormento funis ob minorem ætatem torqueri non valeret mandauit eundem ad locum tormentorum adduci, ac tormento sibilorum supponi, & cruciari.

Qui sic adductus antequam sibila ad eius manus accommodarentur, fuit pluries per D. benigne monitus ad veritatem dicendam, quia alias dicto tormento cruciabitur.

Respondit, &c.

Et

Et cum veritatem constanter nollet fateri, D. mandauit dictum C. eidem tormento supponi, & in eo tormentari.

Qui sic tormento suppositus, manibus ante iunctis, & inter binos earũ singulos digitos fibilis accommodatus, & custode carcerum, illa funiculo currente fortiter comprimẽte clamare cæpit alta voce, Ohime.

2 † Cumque in dicto tormento sic suppositus stetisset per spatium trium Pater noster, & aliud ab eo haberi non posset D. mandauit eundem C. a dicto tormento amoueri, & ad locum suum reponi animo &c.

SVMMARIVM.

1 *Forma* Decreti, *quando Iudex mandat pueros ferula cadi*.

2 *Conclusio examinis post tormentum prædictum illatum*.

3 *Formas aliquas ponit auctor*.

De forma Decreti interponendi quando mandatur cædi de ferula pueros. Cap. XIII.

1 TVnc † Dominus visa, &c. stantibus, &c. pro veritate habẽda ab ipso Constituto, cum aliter ab eo haberi non posset, mandauit ipsum C. adduci ad locum tormentorum, ibiq. spoliari, & ad funem manibus ante faciem alli-

gari ad effectum, vt ferula cædatur, cum ob eius minorem ætatem torqueri minimè valemet.

Qui sic adductus, spoliatus, & manibus ad funem ante faciem alligatis, fuit pluries per D. benignè monitus ad veritatem fatendam, & quod non patiatur ferula cædi, prout cædetur si in eius obstinatione perseuerabit.

Respondit, &c.

Tunc D. cum præfatus C. in eius obstinatione persisteret, mandauit ipsum per carcerum custodem ferula cedi.

Qui cum sic cæderetur clamare cæpit, Ohi me, ohime, &c.

Et pluries monitus, &c.

Respondit &c.

2 † Tunc D. cum pluribus, & pluribus verberibus cæsus ipse C. nihil fateri vellet & aliud ad eo haberi non posset, mandauit ipsum dissolui reuestiri, & ad locum suum reponi, animo, &c. cum stetisset sic in dictio tormento suppositus per spacium trium Miserere.

3 † Supradictas tibi formulas ante oculos subieci, vt videre possis quomodo ad tormenta procedendum sit quando casus occurrerit.

SCHOLIA IN CAP. 9.10.11.12.13.

HAec omnia excepta sunt è Carthar. longo ordine, nec quid in hac mensam habeo,

beo, quod afferam, nec habere cupio, sit satis molestiæ mihi ea legisse. Eiusmodi formularia sunt ad manus vnius cuiusque Graphari, & scribæ. Id tamen vere affirmare ausim, quod ad hoc manus Actuarij spirare nemo deberet, qui non sit mediocriter saltem in his formularijs criminalibus eruditus, & exercitatus, nam his ignoratis, vt cetera ignorentur necesse est. Nam cum hi sint, tamquam oculi officialium in eorum doctrina, circa ea, quæ ipsorum sunt propria, animus Iudicis conquiescit. Fateor modum iusdicerem plus ab eis didicisse, & profecisse, quam in euoluendis tractatibus criminalibus.

SVMMARIVM.

1 *Si reus in tormentis deficiat, debet de hoc fieri mentio in ipso examine.*

2 *Et* Notarius *debet exprimere, tam modum deficiendi, quam depositionis à tormentis, item & remediorum, quæ tali torto sic deficien e adhibentur.*

3 I*udex non debet aspernari motus qui fiunt per reos in tormentis positos, ex quibus potest conijcere quod in illis deficiat.*

4 *Signa, quæ solent indicare tortum in tormentis deficere. & num. 5. & 6.*

7 I*udex quid facere debeat si reus ostendat signa deficiendi in tormentis.*

Iudex debet esse circumspectus, vt ne sibi fiat impostura à reo, aut nè dum ei non credit illam morti tradat.

9 *Iudex semper debet assistere dum reus manet in tormentis.*

10 *Iudex cuius culpa, vel negligentia reus moritur in tormentis, non excusatur à pœna extraordinaria pro modo culpæ.*

11 *Forma describendi modus, quibus reus tortus in tormētis deficit, vel deficere videtur.*

12 *Iudex potest accersiri facere Medicos ad effectum vt videant reos deficientes, & referant nunquid desistendum sit a tormentis; an verò in illis progrediendum vlterius.*

13 *Forma adhibendi tales Medicos, & alios peritos*

14 *Forma relationis Medici.*

15 *Conclusio examinis.*

Quid faciendum si reus in tormentis deficiat. Cap. XIV.

1 SI reus in tormento defecerit, prout non rarò accidit, erit de hoc pariter facienda mentio prout de alijs omnib. actibus vt supe-
2 rius tibi dixi, aduertendo, † vt Notarius exprimat tàm modum deficiendi, quàm dopositionis de tormentis, aspersionis aquæ, vel aceti in faciem torti, qui deficit, vel aliorum remediorum adhibitorum, motuum deniq. om-
3 nium eiusdem, † Clar. quæst. 64. versic. Iudex

autem

autem ficut quem admodum aſpernari nõ debes, & prohibito habere motus qui fiunt per ipſos reos, dum pendent in tormentis, ex quibus coniecturari poteſt, quòd illa ferre non va
4 leant, & quod in eis deficiunt, † vt puta ſi ſpumas ex ore emittant, ſi palleſcant nimis, ſi in ſudorem vertantur nimium: ſi loqui non poſſint, & ſimilia.

5 † Ita pariter nõ debes nimis credulus eſſe & timidus, ſi prędicta ſigna videris, vt ſtatim mã
6 des reũ de tormentis deponi, † etenim (vt ſuperius te admonui) plerunq. illa per reos malitiosè fiunt, vt ſic Iudices inducant ad deſiſtendum a tormentis vlterius inferendis.

7 † Ideò poteris vehementius tunc, & crebrius vrgere reum ad reſpondendum, quaſſari facere funem, eius nares, vel ſulphure, vel charta, vel petijs lineis, aut alijs ſimilibus accenſis ſuffumicare, vt dignoſcere poſſis, an re vera reus tortus defecerit, an verò defeciſſe diſſimulet: quod & faciendũ eſt vbi reus dormiat, vel dormire fingat; his enim artibus pluries malitioſorum reorum artes deteguntur, & eliduntur, prout ego pluries expertus ſum,
8 & euentum comprobatum vidi. † Fac igitur, vt ſis bene oculatus cauendo, ne, aut tibi nimis credulo fiat impoſtura, aut dum nimis durus exiſtis reos tortos neci tradas. Boſſ. in titu. de tortu. num. 34. Clar. q. 64. verſic. Iudex autem
9 † Præcipuè autem te moneo, vt ſemper dum

reus est in tormentis præsens illi adsis, nec vn-
10 quã illius curã alteri cõmitas: † quoniam, si
quid mali acciderit, nequaquam excusaberis
ex eo, quod præsens non fueris à pœna saltem
extraordinaria pro modo culpæ, Menoch. de
arbit. Iud. li. 2. cas. 340. nu. 13. vers. in dubio, &
omninò tenebis in stricto Dei omnipotentis
iudicio, coram quo omnium factorum no-
strorum nobis ratio erit reddenda.

Forma autem erit huiusmodi, videlicet.

11 † Et cum dictus C. videretur in tormentis
deficere, &c. D. mandauit ipsum leuiter de tor
tura deponi, & super sede lignea accõmodari.

Qui sic depositus, & super dicta sede lignea accommodatus, cum licet pluries interrogatus, commotus, & quassatus responsum non daret, nec ad animum rediret, imò semimortui imaginem præseferret D. mandauit in eius faciem aquam frigidam guttatim inspergi, vel eius frontem, & tempora, & nares, & guttato rosaceo madefieri, vel nares ipsius sulphure, aut petijs lineis accensis suffumigari, &c.

Quibus peractis, præfatus C. in se rediens, fuit per D. interrogatus, &c.

Et si videbitur tibi ex aliqua causa in tortura vlterius procedendũ, & falsa subesse, signa, & causas, mandabis ipsum C. denuo in torturam eleuari hoc modo videlicet.

Tunc D. cum videret dictũ C. nullo morbo grauari, sed ipsũ commẽtitias causas, & signa

ad

ad torturã euitandã excogitare, & contingere mandauit eundem in funem denuo eleuari.

12 † Posses etiam ad maiorem cautelam accersiri facere aliquem Medicum; per quem dictũ tortum videri faceres: & si ille referret non esse periculum, & posse procedi ad vlteriorem torturam, ad illam animosè progredi poteris hoc modo, videlicet.

13 † Tunc D. mandauit vocari N physicum carcerem ad effectum inspici faciendi d. Constitutum nunquid verè aliquo accidente laboret, quo minus vlterius torqueri valeat.

14 † Qui N. vocatus delato sibi iuramento veritas dicendæ prout tactis &c. iurauit ac sibi per D. mandato, vt præsentem C. bene inspiciat & an vlterius in tortura sine periculo procedi possit, referat: dictoque C per ipsum N. bene viso, & inspecto eiusque pulsibus, fronte, & pectore manu pertentatis ad opportunas D. interrogationes.

Respondit, &c.

15 Tunc D. visis, & auditis prædictis, mandauit ipsum C. denuo in funem eleuari, &c. vel disligari, &c. & ad locum suum reponi, &c. cum stetisset, &c prosequendo, vt alius superius ostendi.

SCHOLIA IN CAP. XIV.

SI ſingula ſunt minutatim ſcribenda, vt ſcilicet ſcripſi, ergo qui totũ dicit, nihil excludit, & in hoc generali ſermone omnia continentur reo inter tormenta, & extra tormenta accidentia, qualia pallor, tremor, titubatio, ſilentium, incompoſita reſponſio ſeu obſcura, ergo etiam eodem modo, ſi reus in tormentis deficiat, quærunt noſtri bene remedia ad eum expergiſcendum. Quorſum ergo opus hac lõga orationis textura cum multis ferè inutilibus prægrauare lectorem? Quam laudandi hi ſunt, qui paucis multa cõplectuntur. Itaut his regulis innixi, per raro in expediẽdis negotijs errare poſſent. Hoc prolixitatis vitium ſemper adeo deteſtatus ſum, vt horum elucubrationes quæ latè ſerpunt, vix oculis ſubijcere poſſim.

Num. 5. verſ. ita pariter.

ID mihi accidit, dum torquerem quendam ſceleſtum ætatis annorum 17. ille enim ad ſummũ œculei eleuatus reſponſum mihi per cunctanti non dabat, vt ſtatim cœperim cogitare, nũ ſilentiũ illud mortis eſſet nuntius in ea adoleſcentuli ætate. Cæterũ me ſigno Crucis muniui, audientiorq. factus, quoniam ad Deum referrem, cæpi dicere verſus tortorem, vt ſeuius cum eo ageret in inferenda tortura, tunc ille cæpit dicere, Ah traditor tu mi voi

dunque

dũque aſſaſſinare, Rogauitq; me vt deponi facerẽ, & inter tormẽta cæpit proferre nõnulla delicta, Mox depoſitus, & per ſex horas continuas examinatus, noua ſemper propalauit ſcelera, quæ animus horreſcit referre, ex quibus Senatus cenſuit eum ad triremes per decennium tranſmittendum ob minorem ętatem. (nã propterea pœna remittitur ordinaria) in quibus etiam num reperitur. Id igitur eſt, quòd hoc in loco docet auctor, deductum ex Claro §. fin. q. 64. verſ. Iudex autem, monente Iudices, vt caueant ab exceſſu torturæ, ne teneantur in ſindicatu, ſi rei interirent. Quod ſi id euenerit citra culpã tuã, nulli pænæ es obnoxius. Id autem quomodo liqueat, docet Clar. §. fin. q. 64. quod Notarius deſcribat tempus torturæ, & quantitatem, & reliqua eiuſmodi. Prudens ergo Iudex huic torturæ interueniat, vt hic num. 9. & per Farinac. q. 39. tit. de numer. 145. Nec actum tam præiudicialem alicui committat, quia in hoc dicitur electa induſtria ſua, quæ delegari non poteſt, aut per aliũ expediri vulg. reg. Negotiũ hoc arduum te deſiderat totum. Cauendumq. eſt vt feriò non per iocum in tormẽtis reum examines, aliquin iuſtitia fit contemptibilis, tormenta vileſcunt.

Quid ſi torqueat ex mandato Principis, Farinac. q. 37. nu. 74, & ſeq.

Quomodo probetur tortura, Maſcard. de pro-

probatio.concluſ.1386.

Iudici indebite torquent. reſiſti poteſt, Farinac. d. q. 37. num. 117.

Punitur etiam, quod ipſe reus delictum fateatur, ibidem.nu.115.

Idem etiã, ſi indebitè repetat. ibid.nu.113.

Quid ſi indebitè tortus, occidat Iudicem torquentem, ibidem num. 118.

Quid ſi tortus fuerit aliquo membro debilitatus, nu. 124. ibid.

Quomodo probetur exceſſus in tortura, vid. per x. concluſ. ibid. nu. 135.

Quid ſi tortus fateatur, ſe legitimè tortum ibid. num. 149.

Quid ſi non torquet torquendum, ibidem num. 148.

Quid ſi poſt tortura recuſat ſumere medicinas ibidem num. 139.

Iudices pro mimis, & hyſtrionibus habẽtur, cum non ſeruant magiſtratus maieſtatẽ. Retinenda eſt dignitas, magnum ſuſtines perſonam cuius præſentiam ſceleſti, ſi non perhorreſcunt, non ſatis Iuſtitiæ conſultum videtur.

In dicta eſt pœna mortis Iudicib. indebitè aliquem torquentibus. Marſil. in prax. crim. § expedita, nu. 87. atq. alij cumul. per Farinac. tit. de carcerib. q. 27. n. 19. lib. 1. quando tamẽ hoc locum habeat inſignis eſt declaratio Præſid. Menoch. tract. de arbitrar. iudic. caſ. 240. vbi qua pœna ſit puniendus Iudex, qui reum indebitè

indebitè quęstionibus subijcit, vel in torquendo modum excedit.

Num. 13.

PEriti isti an iurare teneantur, Dic teneri iurare de crudelitate, quia certam notitiam habere non possunt, late Mascardus de probation. concl. 1169. num. 48. & seq. & ibi diffuse horum materia examinatur.

SVMMARIVM.

1 *Forma ratificationis recipiendæ.*
2 *Conclusio examinis, in quo accepta fuit ratificatio prædicta.*
3 *Reo confesso qui ratificauit, est assignandus terminus ad dicendum contra confessionem.*
4 *Reus potest deducere, probare contra propriam confessionem.*
5 I*mmo potest illã reuocare probãdo erroneã esse*
6 *Terminus reo confessio, qui ratificauit, assignari debet etiam non petenti.*
7 *Iudex post acceptam ratificationem potest torquere reum super socijs, complicibus, & alijs delictis.*
8 *Et tunc non debet assignare terminum statim post acceptam ratificationem, sed prius ulterius progredi.*
9 *Forma torquendi reum super alijs delictis, socijs, complicibus, &c. remissiuè.*

Reus

10 *Reus qui tortus super alijs, &c. alia delicta fassus fuit debet illa pariter ratificare.*

De modo seruando in recipiendis ratificationibus. Cap. XV.

1 REstat † modo, vt ratificationem recipiẽdarum formulam supponam. Dixi enim tibi superius, quod reus cõfessus in tortura debet postero die reduci corã Iudice ad effectũ, vt ratificet ea, quæ in tormentis fassus fuit Dixi sup. eo. lib. cap. 5.

Talis autem erit formula, videlicet.

Constitutus personaliter, &c. coram. &c. in tali loco, &c. qui delato sibi iuramento veritatis dicẽdæ, prout tactis, & iurauit, fuit per D.

Interrogatus, an vltra ea, quæ superius dixit in alijs suis cõstitutis, & præsertim ea, quæ fassus fuit in examine hesterno occurrat sibi aliquid ex se ipso, dicere, & quid.

Respondit, &c.

Interrogatus an ea omnia quę hesterna die in tormentis fassus fuit vera fuerint, & sint, ea quæ pro veritate dixerit, & fassus fuerit.

*R*espondit, &c.

Interrogatus, an sit paratus, & velit modo extra tormenta ea omnia approbare, & ratificare.

*R*espondit, &c.

Interrogatus, vt modo summatim, & in substan-

substantia recenset omnia ea, quæ fassus fuit in dicto suo examine hesterna die facto in tormentis.

Respondit, Io confessai hieri per la verità, &c.

Et lecto sibi per me, &c. de mandato D. dicto eius examine de verbo ad verbum, prout iacet ad claram ipsius. C. intelligentiam, eoq. per ipsum bene audito: & intellecto, vt asseruit, fuit per D. &c. Vel sic.

Tunc Dominus mandauit mihi Notario, vt ad claram ipsius Constituti intelligentiam sibi legerem dictum eius examen de verbo ad verbum, prout iacet, vel in ea parte incipiendo ibi, Signore la verità è questa, vsq. ibi, Me vi raccomando per l'amore di Dio.

Quo lecto & per ipsum C. bene audito, & intellecto, asseruit, fuit per D.

Interrogatus an prædicta, quæ sibi modo legi audiuit, fuerint a se dicta, & deposita modo & forma, prout iacent in dicto examine.

Respondit, &c.

Interrogatus, an prædictis velit aliquid addere, vel demere, an verò potius intendat ea omnia ratificare, & an probare, & an cũ effectu prædicta oĩa tanquã vera, & a se pro veritate dicta, & confessata approbet, & ratificet.

Respondit. &c.

Et tunc Dominus acceptatis, &c.

Vel sic post interrogatorium interrogatus

an sit

an ſit paratus, &c. omiſſis alijs ſequere, vt infra, videlicet,

Et lecto ſibi per me de mandato D. eius examine heſterna die ſibi facto: ac omnib. in eo contentis de verbo ad verbum, prout iacent, ad claram ipſius C. intelligentiã, & per ipſum bene audito, & intellecto, ac bene auditis, & intellectis, vt aſſeruit, fuit per D.

Interogatus, an prædicta, quę modo ſibi legi audiuit, ſint illa eadem, quæ ipſe C. in ſuo examine heſterno faſſus fuit, & quæ modo dixit ſe pro veritate dixiſſe, & faſſum fuiſſe.

Reſpondit, &c.

Interrogatus, an prædictis intendat, & velit aliquid addere, vel detrahere.

Reſpondit, &c.

Et D. dicente, & ipſum C. monente, vt bene aduertat, an aliquid in dicto examine fuerit per ipſum C. dictum, quod verum non ſit, vel aliquid tacitum, & omiſſum quod verum ſit, & illud addat, vel corrigat pro veritate: & ſi veritatem faſſus fuit, non dubitet illam ad præſens ratificare: ſi verò illam minimè dixit non terreatur metu tormentorum, quo minus illa improbet, quæ vera non ſint, præſertim ſi aliquẽ indebitè nominauit, conſiderãs quod de eius ſalute tractatur, licet non ſit vnquam diſperandum de gratia Principis.

Reſpondit. Faccia Dio, tutto quello che hò detto è vero, e lo confermo, ne voglio aggiungerui

gerui, ò leuarne cosa alcuna.

Interrogatus, an ergo prædicta approbet, & ratificet, in omnibus, & per oĩa prout iacent.

Respondit Signor si che io, &c.

2 † Tunc D. sedens, &c. acceptatis, &c. examen dimisit, & mandauit ipsum C. poni ad largam, copiamque dictæ suæ confessionis, & constitutorum volenti decreuit cum termino trium dierum ad faciendum suas defensiones Marsil. in sua pract. §. quoniam, nu. 1. Maran. in suo Spec. 6. par. in 14. actu nu. 15. omni meliori modo.

3 † Iste terminus trium dierum potest assignari etiam breuior, Clar. q 64. vers. sin autẽ, sed tamen dandus est omninò aliquis terminus ad
4 dicendum contra dictam defensionem, † quia contra propriam confessionẽ potest reus multa deducere, & probare, Clar. q. 55. per totam
5 † imò potest etiam illam reuocare probando erroneam esse, & esset absoluendus. Clar. d. q.
9 55. vers. sed pone. † Et licet reo confesso terminum prædictum non poterat sibi dari, tamen debet, Clar. q 65. versic. 1. ante fi. & quæst. 49. vers. sed nunquid, & versic. est igitur. Aliæ verò clausulæ, de quibus superius mentionem fecimus vbi tractatũ est de publicatione processus, nequaquam necessariæ sunt in dicto decreto, Clar. quæst. 61. vers sed quæro, & Char. in sua pract. interrog. reo in fi.

7 † Recepta ratificatione solet etiam quandoq.

doq.torqueri reus, vt alia delicta fateatur, cō plices, fautores, & receptatores propalet : vel
8 aliàs alia de causa, † & tunc non interponitur decretum prædictum statim post ratificationem acceptam, sed vlterius interrogatùr reus hoc, vel simili modo videlicet.

9 † Interrogatus, vt modo pro vlteriori veritate dicat an aliquos alios habuerit cōplices, & fautores ad delicta prędícta committenda, & an aliqua alia delicta vltra prędicta iam fassa perpetrauerit. Respondit, &c.

Verum quia de hoc plene tractatum habebis inferius, vbi de recognitione bāniti tractabimus infra lib. 6. cap. 4. & ibi etiam formulas apposui, ideo hic omitto formam tradere, ne pluries eadem videat inculcare.

10 †Si reus sic super alijs tortus alia fatebitur delicta, debebunt illa pariter per eundem ratificari sequenti die iuxta formā superius positam. Si verò aliquid aliud ab eo habere nō potueris tunc eundem de tormentis deponi disligari, & ad largam poni mandabis cum decreto superius annotato.

SCHOLIA IN CAP. XV.

CIrca ratificationem aliqua supra attigimus. Cæterum ratificatio nil aliud est, quam perseuerantia.

Ratificatio hæc (vt supra dixi) nō est necessaria in

soria in sponte confitente delictum, Clar. §. fin q. 63. vers. sed quæro, sed statim, vt quis cõfessus est debet condẽnari. In tormentis vero vel metu tormẽtorũ extorta debet ratificari, vt per eundẽ in q. 64. vers. cæterum si reus. Ego tamen nescio quomodo Notarius possit dicere, reum sponte cõfessum. Vide super hoc puncto Fr. Casoni. tit. de torment. cap. 18. tit. de confess. sponte, & de error. Indi. nu. 3. inter tractatus Tomo xj. parte 1 Modum & formulam ratificãdi refert. Carthar. de interrog. rei. lib. 4. cap. 1. num. 23. in clausulã, ex tunc. D. acceptatis, de qua ẽt author hic n. 2. vers. tũc D.

Num. 3. Ista terminus.

POst ratificationem hoc decretum necessarium est, scilicet, quod statuatur breuis terminus ad facien. defensiones, vt supra visum est, & hæc est communis obseruantia, aliter quis non posset & condemnari, tamquã in defensus, & multò sunt defensiones præsertim erroris post confessionẽ, late Chartha. d. pract lib. 4. c. 1. n. 24. vers. quod quidem decretum.

Ratificatio dictorum in tormẽtis perseuerata, & iurata excludit omnem dubitationẽ Amed. de sindica. in verb. ratificatio num. 1. & tollit omnem difficultatẽ in termino defensorio opponendi de ineptitudine processus, ac ꝙ sentẽtia executioni mittatur, De ratificã. confessione habes apud Fr. Cason. de tormẽt. c. 21. & de eius formula apud Foller. in prax.

crim. dialog. in verb.& si confitebuntur, num. 63. & ex hoc.

Ratificatio an sit necessaria, quando tortura fuit leuis, vid. apud eund. eo in loco nu. 83. An sit necessaria, & an differatur, quando adduceretur a confesso error aliquis Foller. ibidẽ nu. 84. Clar. §. fi. q. 55. in fin. vbi secundum practicam nouam dicit, quę nunquam admittitur reuocatio nisi pro'bato errore.

Ratificatio non operatur si confessio sit extorta prr tormenta nullis præcedentibus indicijs legitime, etiam quod illa confessio millies sit ratificata. Honded. cons. 108. nu. 33. 34. vbi infinit. cumulat. Bertazol. crim. cons. 340. in fi. Rimin. iun. inter crim. cons. 69. nu. 1. & cons. seq. nu. 42. lib. 2.

Ratificatio confessionis qualificatæ an operetur quod confessus cõdemnetur reiecta conditione, vel qualitate, quæstio hæc habet facilem resolutionem, nam ratificatio tantum purgat metum, nõ autẽ aliquod de nouo inducit; quamobrem ex tali confessione, quia ordinaria pœna mortis condemnari nõ potest, quod ex multum singulare, & in solemni cultu iuxta Decia. plures citan. cons. 60. num. 37. lib. 3. Clar. §. fin. q. 15. vers. forte posset.

Ratificatio nulla ex defectu confessionis, puta secutę non præceden. indicijs, non conualescit superuenientibus indicijs, Cla. q. 55. vers. si verò, in fin. & n. 64. vers. dixi etiam.

Quid

Quid si quis eo tempore quo adducit reus ad bancum pro ratificatione, adijcit ratificationi alia delicta, de quibus non interrogetur, & quorum nulla indicia procedunt, an ex ea spontanea confessione pro illis delictis possit condemnari pro quibus non cadit ratificatio quia nihil esset ratificabile.

Ex sola fama tortus, & confessus delictum, ratificatione secuta an possit condemnari, est pulcherrima quæstio examinata per Farinac. quæst.47. num.10.vers.amplia, tit.de iudic. & tortur.

Ratificatio non obest, vbi confessio sit inuerisimilis, ideo non sufficit ad cōdem. Boss. de confess.nu.6.Mascard. conclus.484.num.5.

Eodem modo ratificetur confessio contrariæ euidentiæ facti Mascard.ibi num. 6.

Denique te diutius remouet forma conclusionē, & dic quod vbi confessio est nulla multis varijsque modis a iure proditis, ita & ratificatio non datur qualitas absq.subiecto, accidens absq. substantia, & sicut reseruatio nil operatur non existente subiecto reseruabili, ita nec ratificatio.

Num.7.Recepta.

VTrū secuta ratificatione possit quis interrogari de socijs, & complicibus, vid. Clar.q.21, vers. dictum socijs, & de alijs delictis quorum non extan. indicia, supra visum est, vide Clar.§.fin.q.64.versic.successiua quæ

ro.Carth.de interrog.rei libro 4.cap.1.n.84. Medioiani inualuit obseruantia, vt confessus crimē interrogari non possit de alijs, quorum nulla ad sunt indicia, excepto crimine furti, assassinij sfrosationis annonæ, vel salis, vel si esset bannitus & condemnatus quibus casibus, si executionis demandanda sit condemn atio, solet torqueri tam super alijs delictis in genere quam super complicibus, socijs, & receptatoribus, Fari.tit.de indic.q.37.nu.166.de quo infra cap.1.lib.6.

Aduerte tamē, quod huiusmodi tortura super alijs, & super sociis debet esse moderata, & male faciunt, qui cum cōdemnato vtuntur omni tormentorum crudelitate, & tanquam cum cadauere agunt. Farinac.d.tit.de indic. quod 37.num.237.& 175.

LIBER V.

SVMMARIVM.

1 *Quomodo contra reum contumacem procedendum sit.*

2 *Contra contumacem si extent legitima indicia monitorium, seu inquisitio formari debet.*

3 *Citatio ad se excusandum a delictis in Monitorio, seu inquisitione intentatis eum corti insertione reo transmittenda est.*

Reus

4 Reus contumax seruatis seruandis condemnari potest.

5 Legitima indicia extare debent, vt monitoriũ seu inquisitio transmitti possit.

6 Legitima indicia qualia esse deberi hoc casu.

7 Opinio vehemẽs contra aliquẽ ex probabilib. argumentis resultantem sufficit ad trãsmittendum Monitorium, siue inquisitionem.

8 Indicia coadiuuari.

9 Fuga ante inquisitionem qualibet probetur.

10 Fuga iunctis alijs indicijs est sufficiens ad trasmittendum inquisitionem.

11 Iudex cuncta rimari debet, & rerum ordinẽ plena inquisitione discutere.

12 Vita hominis nihil est carius.

13 Dignitas vitæ æquiparatur.

14 Diuitiæ sunt secundus sanguis hominis.

15 Contumaces condemnati possunt impunè offendi.

16 Iudex qui innocentem damnat, vni postea occiditur, non excusatur a grauissima pœna.

17 Monitoriũ, siue citatio cũ inquisitione debet legitimè exequi, alias omnia, quæ sequentur, essent ipso iure nulla.

18 Citationes omnes legitimè exequi debent quia defectus citationis annullat omnes actus desuper factos.

19 Monitoriũ, seu inquisitio qualiter exequi debeat, vt dicatur legitimè facta exequutio.

20 Domi reus citari põt, & de qua domo intelligendum

ligendum sit.

21 *In exequendis Monitorijs, inquisitionibus, & citationibus attendi debet stylus, & cõsuetudo locorum, illisque inhærendum est.*

22 *Ante inquisitionem de corpore delicti constare debet.*

23 *In Matrimonio, quod secundum stylũ Vrbis formatur, quæ solemnitates requiruntur.*

24 *Executo Monitorio fit relatio executionis, seruantur termini, & deinde reus contumax condemnatur.*

25 *Extra Romanam Curiam non fiunt monitoria, sed inquisitiones.*

26 *Inquisitiones, quas solẽnitates habere debeãt.*

27 *Inquisitiones scribuntur in libris actorum curiæ.*

28 *Inquisitionum tenores inseruntur in citatione prima quæ reo contumaci trasmittitur.*

29 *Citatio cum insertiore inquisitionis qualiter concipi debeat.*

30 *Condemnationem contumacis, quæ præcedere debeant.*

31 *Forma variãtur secundum varias variarũ Curiarum consuetudines, & practicas.*

32 *Consuetudo, & practica locorũ obseruãda est.*

De modo procedendi in contumaciam contra delinquentem. Cap. I.

HActenus disseruimus quomodo formandus sit processus contra eum captum,
1 & in fortijs Curiæ detentum, † videamus mo-

modo quomodo contra contumacem pro-
2 cedendum ſit. Et breuior dico, † quod ſi delinquens capi non potuerit, tunc conſiderare debebis, an legitima fuerit contra ipſum indicia ex proceſſu deſuper fabricato acquiſita & ſi ſic, tunc contra eundem monitorium
3 ſeu inquiſitionem formabis, † eiuſque copiam cum citatioue de ſe excuſandum à delictis in dicta inquiſitione, ſeu monitorio intentatis, iuxta formas inferius traditas ipſi reo contu
4 maci tranſmittes. † Et ſi infra terminum ibi aſſignatum, ille ſic citatus non comparuerit, tunc ſeruatis ſeruandis contra eundem ad Sẽtentiam condemnatoriam deuenire poteris.
5 Clar.q.31.in prin.† Dixi legitima indicia, quia non quęlibet indicia ſufficere debent ad trãſmittendam inquiſitionem, ſed tantummodo illa, quæ legitima ſunt. Chart.de execut. Senten.cap. fin.num.59. & 139.

6 † Intelligo autem legitima hoc caſu, non (prout aliqui intelligunt) ea tantum, quæ sũt ſufficientia ad torturam, Natt. conſ. 594.nu. 14.volum.3. ſed etiam ea, quæ non ſunt adeo grauia, legitima tamen, & à iure approbata. Char.d.c.fi.nu.139. quod erit arbitrio iudicis relinquendum, Conrad. in pract. in tit. de
7 inquiſit. numero 33. † & voluerunt nonnulli ſufficere vehementem opinionem: contra aliquem ex probabilibus argumentis reſultantem. Clar. quęſt. 20. verſic. ad formandum ibi

8 nihilominus. bene verum est; † quod si indicia sint debilia, debebunt aliquo modo coa-
9 diuuari. †Ideo solet prius citati reus ad informandam Curiam sub aliqua pœna pecuniaria & non cōparens requiri, & (si videbitur) deinde mulctari; deque his omnibus apud acta mentio fieri debebit, antequam ad transmissionem Monitorii procedatur, quia tunc reo sic citato non comparente, dicetur constare
10 de eius fuga ante inquisitionem, † quæ fuga iunctis alijs præexistentibus indicijs sufficit postea ad transmittendum inquisitionem prædictam: Clar. d. quæst. 20. versic. ad formandum, in fin. & hæc est bona practica, & ita vi-
11 di obseruari a doctissimis viris. † Et merito quidem circa prædicta est ordo rerum plena inquisitione discutiendus, & cuncta sunt diligentissime rimanda, & consideranda, Rol. cōs. 51. num. 1. lib. 1. cum plerunq. agatur de vita
12 hominis, †qua nihil est curius, Vasq. controuers. Illustr. lib. 1. c. 18. nu. 9. vel de dignitate,
13 †quæ vitæ æquiparatur, Barba. cons. 71. col.
14 4. volu. 2. vel demum de fortunis, † quæ sunt secūdus sanguis hominis. Ias. in l. nequicquā. §. vbi dacretum, n. 2. in fi. ff. de offic. pro cons.
15 & lega. Et tu scis, †quod tales sic capitaliter condemnati vigore constitutionum Summorū Pontif. impunè possunt occidi, Sixtus V. post alios id constit. 5. contra homicidas, &c.
16 †Qua re si quis innocēs damnatus interficeretur.

tur, nescio quomodo, tu qui eum damnares a grauissima pœna excusari posses. Vasq. vbi sup.d.c.18.nu.6. Circa transmissionem autem monitorij, seu inquisitionis, illud maxime
17 aduertere debueris,† vt legitime exequatur, quia si minus legitime exequeretur, processus, & Sententia, & omnia quæ inde sequerentur essent ipso iure nulla Clar.q 31. in princ.
18 † Et idem obseruare debueris in omnibus citationibus, quia defectus citationis reddit nullos omnes actus deinde factos, Clar.q.31.vers. 1. & seq.
19 † Nec tamen necessarium est (prout aliqui voluerunt) quòd inquisitio prædicta personaliter intimetur, ad hoc, vt possit quis tanquam contumax condemnari, sed sufficit si ad domum intimetur dimissa copia dictę inquisitionis, & ita obseruat stylus, & consuetudo omnium Curiarum, Clar.d.q 31.vers. dictum est
20 & vers.seq.† Intellige autem de domo, in qua ipse reus inhabitare, & sedem habere consueuerat, Clar.d.q.31.& d.vers.dictum est ibi, &
21 quod talis, &c.† Quia tamē omnes loci habēt, vel Statuta, vel proprios stylos, & consuetudines circa prædicta, illis erit inhærendum, nec aliquo modo erit ab eis recedēdum, Clar.d.q.
22 31.vers. quæro modo.† Debet etiam constare de corpore delicti, alias enim si de eo nō prius constaret, non posset aliquid postea fieri; & si, fieret esset omnino nullum, & inualidmu.
Clar

23 Clar.quæst.4.†In monitorio quod formari so
let secundum stylum Romanæ Curiæ in Vrbe
apponi debet nomen, & officium Iudicis in-
quirentis, nomen inquisiti, terminus, qui da-
tur ad comparendum, pæna sub qua inquisitus
citatur tota series delicti, quod intentatur cũ
annotatione temporum, & locorum, Nisi sint
delicta, quæ habeant tractum successiuum, De
ci.cons.10.nu.72.& seqq.lib.1.& aliarum cir-
cunstantiarum, iuxta quod constat in proces-
su informatiuo, Chart.de exec.Sent.in præfat.
nu.115.& in c.fin.num.149.Item modus exe-
quẽdi comminatio procedendi ad vlteriora si
reus non compareat, tempus, locus, & in quo
formatur subscriptio, denique ipsius Iudicis.
Habes per Clar.q.31.per tot.& per Foller. in
sua pract.in verbo, vel eos verbaliter citari fa
24 ciat per tot.†Cum autem fuerit exequutũ sit
relatio exequutionis prædictæ per nuncium
apud acta Curiæ, Foll.in d.pract.in verbo, fiat
relatio nuncij, & deinde expectatur, quod trã
seat tempus assignatum ad comparendum,
quo lapso formantur aliæ citationes ad docẽ
dum paruisse monitorio pœnali contra reum
formato, executo, & in actis reproducto, & di
cendum contra. ad demum citatur reus ad
Sententiam.
25 †Extra verò Romanam Curiã, &, vt aiunt
in partibus, nõ fiunt monitoria, sed inquisitio
26 nes iuxta superius positam formam, †quæ qui
dem

dem inquisitiones pariter continere debẽt nomen iudicis inquirentis, & eius officium nomen inquisiti, & totam seriem delicti, vt supra dictum est, tempus, & locum in quo formatur, & subscriptionem iudicis inquirentis. Clar. d. quæst. 32. vers. per D. & Foller. d. verbo
27 vel eos verbaliter citari faciat, num. 4. † & huiusmodi inquisitiones scribũtur ib libro acto
28 rum Curiæ, † & deinde earum tenore inserun tur in Citatione, quæ fit de mandato Iudicis tali inquisito contumaci, dimissa earundẽ copia domi, vel personaliter, aut alias, prout fie-
29 ri potuit, secundum consuetudinẽ loci † quatenus infra certum terminum comparere debeat ad respondendum dictæ inquisitioni cũ comminatione, quòd alias ipso non comparente ad vlteriora, procedetur. Foller. in dict. sua pract. in verbo vel eos verbaliter, &c. num. 3.
30 & sequ. † Et si talis sit citatus non compareat si est stylus, quòd alia citatio similis transmittatur absque tamen insertione inquisitionis. illa transmittitur, postea reus in banno ponitur, ac deinde fit eidem intimatio, qualiter fuit in banno positus nisi infra certum terminum comparuerit, Foller. in d. pract. in verbo Banniatur, & demum si adhuc in contumacia persistat, citatur ad Sententiam. Hæc citatio non est necessaria secundum aliquos, vt habes inferius, vers. posui formam pro certa die, & postea quandocunque singulis diebus, & horis, &

ris, & fertur Sententia condemnatoria con-
31 tra ipsum. † Vt autem facilius prædictas per
cipias formas inferius apponam, quæ tamen
variare debueris secundum varias variarum
32 Curiarum consuetudine, & practica † a qui
bus nullo modo, vt superius dixi, licet recede-
res. Clar. q. 31. vers. dictum e3, & versic. quæro
modo, Char. de execut. Sent. cap. fin. numero
134. 138. & 187 cum seqq. Et primò formam
Monitorij, & illius executionis iuxta stylum
Romanæ Curiæ tibi supponam, quæ est talis
videlicet.

SCHOLIA IN CAP. I.

Monitorium, cuius apud nos nulla fit mẽtio, cum solũ eius visus sit in vrbe, succedit loco inquisitionis, atq; iisdẽ ferme regulis innititur, vt videre est ex hoc capite, & seq. Ideo dispositum de vno; censetur quoq; dispositum de alio, cum promiscue monitione, & inquisitione vtamur.

Qualia indicia requirantur, differit Farin. q 1. n. 35. 48. vbi quinque opiniones recenset, & tandum residet in hac, quod hoc committatur iudicis arbitrio, quod debet esse regulatum a iure, & author hic, nu. 5. 6.

Secundo sequitur ex hoc permissorio quod si nulla præcedunt indicia monitorium transmitti non potest, vt author nu. 3. probat. Vn-

de si monitorium est iniustum, & sine causa, puta nulla præcedente suspitione cõtra reum non ligat, quia vbi non est suspitio aliqua probabilis; non debet cogi quis ad se subijciendũ examini, quia probationes de domo rei non sunt assumenda, Bossi. conciuis meus in titu. quomodo procedatur per præcepta, nu. 9. 10. 11. vbi docet practicam formandi monitoria. Cæterum hæc monitoria, quę fiunt sub pœna pecuniaria, sunt vtiliora Fisco, quam bonorũ confiscatio, vt dicit Farinac. tit. de delict. q. 18. num. 45. vers. limita 6.

Senatus qui oculatissimus est his vtitur, quando alicuius fama grauata est. nam primo mandat citari sub pæna pecuniaria, mox secuta mulcta, sub pęnæ vitæ, & confiscationis bonorum, ita factum est contra Com. Hippolytum Maynũ damnat. primo in scutis his mille erga Reg. Cam. postea in pæna vitæ, & confiscationis, & anno pręterito citati fuerũt multi ex patritijs nostris, inter quos Egreg. Co. Marcus Ant. Aresinus, Ferrandus Nouatus, Com Franc. Abdua, M. Ant. Gallina sub pænam scutorũ x. mille, quę pręcepta fuerunt terribilia, aliqui passi fuerunt contumacialem multã metuentes illud Dauidicum, Domine ne in furore tuo Aiij se consignarunt, tandem dimissi sunt. Hæc præcepta intimata fuere sub regimine Ill. & Excell, Comitis stab. & Locum tenẽtis *R*egij in hac icclyta Ciuitate, & statu Me-

Mediolani. Superuenit postea Decretum gratiosum, cuius commodum multi ex mulctatis nondum cauto Fisco sensere, super quo multa responsa reddidi imprimenda.

Num. 3. *Cum citatione.*

Citatio hæc debet esse certa, & an in ea sit exprimēda causa propter quā quis citetur Clar. q. 31. vers. quæro nunc. Fariuac. de inquisit. q. 11. nu. 40. & q. 18. num. 45. 53. Verum in casibus prędictis solum citati fuerunt hi nobiles pro nonnullis concernetibus interesse Fisci Regii nulla addita specie criminis contra quam citationem stat. Natt. cons. 194. num. 11. lib. 3. Quæ tamen citationis odiosæ sunt, licet Princeps iubeat aliquando ita ex magna causa fieri, & perraro sunt relaxandæ, incutiunt enim magnum timorem, ne dicam disperationem, his qui citantur, dum ignorāt quorsum tendat illa citatio. Et ideo ego consultus super forma d. citationum dixi, quod in similibus aduocatus nullam opē ferre potest, & (vt in prouerbio fertur) digladiato, & si peritus vrgente maiore vi peritiam omnem amittit, dum nescit se defendere a multorum ictibus contra se aduolantibus. Sic Aduocatus, dum Principes hanc citationum formulam ingrediuntur, & subditos grauant.

Dicebam quandoque in causis grauibus, in quibus non est imposita pœna confiscationis bonorū, abstinēdum ab his præceptis, quibus

per

per obliquum peruenitur quo ad effectum ad bonorum confiscationum, sed tantum ea præcepta concedi possent, quando adsunt legitimæ suspitiones. sed non idoneæ ad inquirendum. si tamen delictum sit huiusmodi, contra quod si extarent indicia, haberet locum confiscatio sicut in crimine sodomiæ per decreta Senatus Excell. (licet aliter sit seruatum hoc anno in causa ardua) non autẽ sunt concedenda, si non esset locus confiscationis. Ad hæc tendunt tradita per Farin. tit. de del. q. 18. n. 37. vers. quarta sit cõclusio lib. 1. In materia huius monitorii plures formantur quæstiones, quæ excutiuntur per Scac. 3. in tract. Iud. c. 57 58.

Quotuplex sit monitorium, n. 2, vsq. ad n. 5. quo casu permittatur in criminibus.

An, & quando sit prohibitum ante formatam inquisitionem num 4.

In Dominio Mediolani per Constit. Cæs. tit. de accusat. §. omnibus prohibitum est iudicibus. ne per præcepta pęnali procedant incõsulto Senatu, vel Princeps cum meminit Scacc. d. loco num. 5. circa finem.

Nunquid iste modus procedendi sit contra ius, vel præter ius.

Quod hoc monitoriũ non cõstituitur quẽ reum, sed is, qui examinatus cõstituitur reus si ex eius examine resultat aliquod inditium legitimum, ibi num. 10.

Si monitorium transmittitur post formatã inquisi-

inquisitionem, & tunc exprimenda est causa, ob vnam monetur, non si ante, vt distinguitur ibi cum assignatione rationis nu. 10. in fi. Ego vero nunquam vidi, nec audiui transmitti monitoria post, sed ante inquisitionem deficientibus indiciis, vt s. dixi præsertim cum solum nitantur Senatus authoritate, qui auditu causæ statu id ex arbitrio suo decernit.

Quod monitorium, est vtile Fisco ad eliciãdas pecunias, perniciosum vero iustitiæ, quia instruitur ad fugam reus, num. 11. vers. quarta difficultas.

Num. 4. Et si

SI reus comparet, resoluitur monitorium vim simplicis citationis, si non comparet, seruatis seruandis proceditur ad vlteriora cõdemnando, cum pænas comminatas in præcepto, Scac. d. c. 58. in fi. & Author hic. Vide eundem, Scac. cap. 97.

Num. 5. Dixi.

SI de monitorius post inquisitionem, bene dicit Author. indicia debere esse legitima si non sufficiant suspitiones, vt dixi. Mediolani, quod obseruetur iam dixi Cum quandoq. indiceret mentio horum monitoriorum, cum citatione sub pæna cominata, & non dubitarent rei se præsentare existimantes, cõtra eos nulla legitima fore indicia, Dixi quod & si Senatus soleat iubere iudicibus, vt sub pæna citent, non tamen necessarius iudiciorum defe-

ctus

ctus arguitur, quodq. potestati Senatus cõmittitur, non etiam necessitati suppositum esse existimandum est. Quodq. potest latere anguis in herba, neq. inde tutum argumentum sumi posse. Quia cogitationes Senatus quis explicabit? Percute plectrnm conscientiæ tuæ, & si deliquisti, trepida, quia pauor his esse solet, qui operantur malum, atque hi pertimescunt semper, & ad omnia fulgura pallent.

Num. 6. Intellige.

VT quis possit citari personaliter, debent præcedere legitima indicia a iure approbata. Natt. d. cons. 594. nu. 14. vers. 4. accedat. lib. 1. & abstinen. est a sententia contumaciali si legitima non adsint indicia, Chart. de exec. sen. capit. capt. bannit. cap. vlt. n. 139. Ad quod respexit Senatus in suo decreto anni 1584. die 11. Octobris mandan. quod contumaces non inquirerentur, nisi legitimis præcedentibus indiciis, neue rei constituerentur. Cuius decretis beneficium (sicut multa alia) referen. est Præsidi Magistratus ordinarij, ac Principũ consiliario Simoni Bossio, cuius specimen ingenij, quo in iuuentute pollebat, facilem auditũ ad omnes honores per gradus ei fere pollicebatur. Quod votis sit potitus, gratulandum est, nam in ea senatoria dignitate multas controuersas quæstiones diremit, quarum memoria nullo tẽpore inter moritura est, illius etiã nomen nulla obliuione poteris aboleri. Cuius

recordationem, & si perpetuam virtutes propria redditurae finit attamen eo beatiores, & gratiores erunt, cum filium suum Fabricium, I.C. multi nominis, Oratorem secundum agnoscamus, nec Vicarium Prouisionum huius Ciuitatis. Id enim inter summas eius fœlicitates censendum est, dum vel eum vel ex eo surgentes intuetur nepotes.

Num. 9. Solent.

MEdiolani hæc praxis non recipitur quia monitorium vsus est prohibitus obstante constitutione, de qua, & vt supra dixi, sed iudex seruatis seruandis procedit, scilicet formando inquisitionem, si reus haberi, ac detineri non potest.

Num. 1. Quæ fuga.

QVale indiciũ præstet hęc fuga, vide Menoc. lib. 1. præsũp. 89. a n. 6. vsq. ad n. 20. Masc. de probat. concl. 8, 9. lib. 2. iunctis seq. ad quem locum non te, vt tantum aquas sitientem, non bibentem, sed ad plenam messem relego. Si tamen insatiabile videndi studium vis explere, ne discedas a Farinac. lib. 2. tit. de indic. & tortur. q. 48 per tot.

Contra Iudicem indebite inquirentem, & condemnantem iniuste, pręter Vasqui controuers Ill. c. 18 n. 26. Vid. Farin. q. 10. n. 35. vbi plura de iudice inquirẽte per calumniã, & qñ dicatur in vera calũnia, & cõtra iudicẽ minus debite punientem reum, Vid. eundem q. 17. n. 6.

Num.

Num. 19. Et tamen.

AMpla eſt materia huius citationis, de qua vid. Clar. q. 31. verſ. dictum eſt, vbi ſingula capita proſequitur.

1 Quod reus debet legitime citari, ne proceſſus, & ſententia ſint nulla, & quotupliciter dicatur nulla. Farinac. q. 11. nu. 94. tit. de ..

2 Quod ad citandũ cogitur Princeps etiam ſubditum in criminibus, & Farin. q. 22. nu. 66. vbi plene vol. 1. in ciuilibus etiam ex magis communi.

3 Quod habet locum in delicto notorio, in quã rem tamen, Vid. Scaccia de veritate q. 52. num. 7 & ſeq.

4 Quod requiritur ſpecialis commiſſio Iudicis citantis in criminali, Scacc. vbi ſup.

5 Nunquid exprimenda ſit cauſa ob quam citatur, quæ quæſtio eſt ſuperflua Mediolani quia tenor inquiſitionis in ipſa citatione inſeritur, Clar. d. q. 71. verſ. quæro nunc Scac d. q. 32. nu. 15.

6 Quod non poſſit in citatione imponere pœnã pro contumacia citati, verſ. itẽ quæro.

7 Quod in citatione apponitur totus tenor inquiſitionis, verſ. quęro nunquid, & hoc de conſuetudine.

8 Inquiſitionis formula.

9 An ſufficiat intimatio citationis ad domum in Dominio Mediolani ſeruantur, No. Conſtit. tit. de accuſat. procedant.

10 Quod non requiratur, vt citandus requiratur per Ciuitatem, sed directo sufficiat ire ad domum, vers. sed nunquid.

11 Absens extra territorium citatur per subsidiales literas ibi. vers. sed hæc, & hoc procedit etiam quod ambo iudices diuersi territorii essent sub eodem Principe.

12 Vagabundus citatur iuxta formam Nouæ Constitutionis, de quo in d. §. procedunt. Scacc. c. 45. num. 23. & 25.

13 Citatio vna peremptoria in criminalibus sufficit pro omnibus, vers. quomodo.

14 Reo constituto ob vim monitionis, quæ ei fit citatione non est opus ad ferendam sententiam condemnatoriam, Nam post monitionem censetur citatus omnibus diebus, & horis, vt compareat, de qua monitione, Clar. in vers. vlterius.

15 Citatus cum termino ad respondendum inquisitioni, pendente termino potest capi, vers. vltimo quæro.

Has omnes quæstiones pleniore stylo videre poteris apud Farinac. de inquis. q. 11. per tot. quæstio. Scac. in q. 32. 33.

16 De citatione qua fit per edictum idem Scac. plene. cap. 34.

17 De citatione per proclama, Scac. cap. 35.

18 De citatione per campanam idem, cap. 36.

19 De citatione in criminalibus, cap. 39.

20 De citatione per literas in criminalib. ibi. c. 40

De

21 De citatione per edict. proclama, & per campanam in criminalibus, Scac. cap. 41.
22 De citationi reali seu captura, cap. 42.
23 De modo exequendi citationes in criminalibus, cap. 45. & seq.
24 De relatione executionis citationis verbalis per litteris, & per edictum, & executionis realis in omni specie causarum, cap. 48. 49. apud Scacc.

Num 22. Debet etiam.

Supra abunde dictum est, & de hoc Clar. q. 4.

Num. 24. Cum autem.

DE relatione executionis, vid. Scac. c. 48. 49. vt supra diximus Foll. in prax. dialogi. in verbo fiat relatio nuncij. Cætera sunt plana.

SVMMARIVM.

1 *Forma Monitorij secundum stylum Almæ Vrbis, & Romanæ Curiæ.*
2 *Forma citationis, quibus seruantur termini ad Sententiam.*
3 *Forma Citationis ad Sententiam.*
4 *Forma Sententiæ contumacialis remissiue.*
5 *Termini ante Sententiam, qualiter seruandi sint, & quomodo enumerandi dies secundũ antequam practicam, & veram.*
6 *Reus debet habere terminos integros.*
7 *In Vrbe in Curia Reuerendiss. D. Gubernatoris*

ris quomodo hodie seruentur termini.

8 *Hæc tamen practica a paucis annis citra est introducta.*

9 *Lelius de Sindicis, & Iulianus Sanctarellus actuarii in dicta Curia, et viri multũ practici, posteriorẽ vsum damnabant, & priorem seruandum esse affirmabant.*

10 *Quorum opinionem author approbat.*

11 *Stilum, & loci consuetudinem attendendam eße ait.*

Forma Monitorii secundum stylum Vrbis, & Romanæ Curiæ, & citationem, quibus peruenitur ad Sententiam condemnatoriam, Cap. II.

Annibal Oricellarius Episcopus Carcassonus Almæ Vrbis eiusq. districtus Generalis Gub. & V.Camer.

Ecce nomen, & officiam Iudicis, Clar. quæst. 31. vers. pro D.N. Prætorem.

TIbi Sẽpronio N. de tali loco, ex aduerso principali auctoritate nostri officii, nec non ad Magnifici, & Excell. D. Ioannis Iacobi Nerotti S.D. N. Papæ, & Reuerendæ Cameræ Apostolicę procuratoris Fiscalis generalis instantiam, Vitalin. in tract. de malefic in rubri. de citatio. num. 22. & 25 tenore pręsentium pręcipimus, & expresse mandamus: qua

tenus infra triduum proximum, c. olim, &c. si extra de rescrip. Vitalin vbi sup.nu. 11. sub executione præsentium computandum, cuius primus dies pro primo, secundus pro secundo tertius pro tertio, & peremptorio in termino ti bi assignatur, Foll. in sua pract. in verbo, vel eos verbaliter citari faciat n. 5. & 22. & num. 40. & vide Vitalin. vbi sup. num. 11. sub pęnæ confessatorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, vltimi supplicii, & confisca tionis omnium bonorum tuorum, mobilium, & immobilium, iurium, & actionum, ac debito rum nominum, Censuum, Societatum, & loco-rũ Montiũ pręsentium, & futurorũ, vide Cla. q. 78. vers. vlterius quæro, vbiq. locorum exi-stentiũ debeas coram Nobis, seu infrascripto nostro in criminalibus Locumtenente, vt sciat vbi debeat comparere. Foller. vbi sup. num. 4. Clar. d. vers. per D. N. q. 31. personaliter per te ipsum, Foller. vbi sup. nu. 8. comparuisse, & te præsentasse ad te excusandum, exculpãdum, & defendendum ab infrascriptis criminibus, & excessibus per te cõmissis, & patratis, Clar. q. 31. vers. quæro modo, & signãter super eo, ꝙ cum alias de anno 1592 mense Maii, Clar. q. 31. vers. quod de anno, nulla saltem legitima causa subsistente, Fabritium N. de Capua in Alma Vrbe prope Ecclesiam S. Mariæ de Po-pulo nuncupatæ, cum ense denudato egressus fuisses, illumq. in brachio sinistro vnico gra-

ui vulnere cum debilitatione eiusdem brachij affecisses, & postea de eodem anno, & mense Augusti, per acta infrascripti Notari j pace cũ eodem mediãtibus communibus amicis inita delicti prædicti veniã obtinuisse debuissesq. propterea non modo nihil aliud mali contra prædictum Fabritium cogitare, aut moliri; sed ob omni scelere saltem quantum humana patitur fragilitas, abstinere. Nihilominus gratię immemor prędictæ, neque considerans, quam graue, & turpe facinus sit pacẽ frangere prępipue homicidium insimul committendo, quo omni iure semper prohibitum sub grauissimis pęnis extitit, legumq. & sacrorum Canonum, ac sacrarum summorum Pontificum constitutionum iussa, & pręscripta paruifaciens immo illis expresse contrauenitens, temere, dolosè, & appensate. Clar. q. 31. vers. scienter, & dolose. animoq. & intentione infrascriptum delictum & homicidium cum fractione pacis committendi, de præsenti anno . . . . & mense . . seu alio veriori tempore, armatus archibusio longo ad rotam, puluere, & pileis plumbeis onusto, omnibusq. reus ad necandum necessarijs instructo, noctis tempore, nescitur quo spiritu nisi diabolico ductus, prope domum dicti Fabritij, in via Farratina nuncupata existentem in quodam horto domui prædictæ cohærente in insidiis tẽ posuisti, expectans, quod dictus Fabritio quẽ extra domum esse facile noueras

ad

ad eã reuerteretur, vt eum interficere. Cũq. prædictusFabritius circa horam sextã noctis tute,& secure, nil sibi mali euenturum cogitans, domũ reuersus fuisset, associatus solũ modo ab Antonio eius famulo, ostiumque domus prædictæ pulsare cepisset, tu progrediens ex insidijs prædictis eundem Fabritiũ adhortus fuisti,& dicendo ei *Bona notte* contra eundem dictum archibusium quem gestabas exonerasti, magnoq. lętali vulnere in flãco de vno ad aliud latus penetrãte vulnerasti, ex quo quidẽ vulnere illinc ad duas horas pręd ictus Fabritius mortuus remansit eiusque cadauer Ecclesiasticæ sepulturę traditum fuit,& his peractis in fugã te dedisti pænas propterea in dictis legibus, sacris Canonibus, & sacris Summorum Pontificum Constitutionibus impositas,& inflictas temerè, & damnabiliter incurrendo; Rebusq. alijs &c. Alioquin,&c. Foller. in d. vers. vel eos,&c. num. 3. Vitalin de malef. in rub. de cita. num. 3. volumus autem præsens nostrum monitorium, tibi personaliter si persona tua commodè haberi poterit. An debeat prius constare, quod fuerit facta diligentia de personaliter reperiendo, & quod non. Foller. vbi supra, nu. 38. Clar. d. q. 31. vers. sed nunquid sin autem domi quæ solitæ habitationis. Vide Chart. de execut. Sent. c. fin. numero 182 quatenus illam habeas in Vrbe, & ad valuas Curię nostrę alias ad easdem valuas,& in acie

Campi

Campi Floræ dimissis, ibi illius copiis affixis præsentari,&intimari. Qualiter fit citatio inti manda attenditur stylus, vel Statutum loci, Clar. d.q.31. vers.dictum est, illudq.sic executum ita te tractare, & afficere ac si personaliter, & magis legitimè exequutum foret. Certificantes nihilominus te,quod si in dicto termino non comparueris. Nos,siue infrascriptus noster in criminalibus locum tenens seruatis quatuor terminis in similib seruari solito iuxta stylũ Curie nostrę ad declarationẽ incursus pænarũ prædictarũ illarũq.legitimã exequutionẽ cõtra te procedemus,siue procedẽt,cõtumacia, & absentia tua,ac aliis in cõtrarium forsan faciẽtib.non obstantib.quibuscunq.nec cõminatio requiritur, Vital.in tract de malef. in rub.de citat.n.3.In quorum.&c. Dat. in Palatio nostræ solitæ residentiæ, Foller. d. verb. vel eos &.nun. hæc die men.

Marcus Aureli de Domo locumtenens,

Locus † sigilli.

Antonius Bartolettus pro Charitate Not.

Formato sic vt supra monitorio illoq. exequuto, & in actis reproducto cum fide,executionis per Cursorem,seu mandatarium in calce seu a tergo eiusdem annotata.Relatio nuncii est de substantia citationis in actis debet scribi seriatim. Foller. in sua pract. in verbo fiat relatio,lapsoq. dicto termino trium dierum in dicto monitorio assignato, qui incipit

cur-

currere a die executionis exclusiuè, Vital. in rubr. de citatio. numer. 27 citatur deinde reus infrascriptis modis, videlicet.

1. *Citatio die 16. Octob.*

1 † Illustrissimo Domino Gubernatore. Citetur Sempronius N ex aduerso principalis ad docẽdum se paruisse monitorio pęnali contra eum formato, exequuto, & in actis legitimè reproducto, ad dicendum contra primo pro prima dilatione ad primam diem, instante Fisco. Char. Not.

Dicit non esse necessariam huiusmodi accusationem, Chart. de execut. Sent. cap. fin. num. 171. & seq.

Facta relatione, comparuit substitutus fiscalis, accusauit contumaciam, & ingerit mandari citari secundo pro secunda.

2. *Citatio die 18. Octob.*

2 Citetur Sempronius, &c. ad docen. &c. secundo pro secunda dilatione ad p. d. instante Fisco. Charitas Notarius.

Facta relatione cõparuit substitutus fiscalis, vt supra, & obtinuit citari tertiò pro tertia.

3. *Citatio die 20. Octobr.*

Citetur Sempronius, &c. ad docẽdum &c. tertio pro tertia dilatione ad primam diem instante Fisco. Charitas Not.

Facta relatione, substitutus fiscalis obtinuit quarto pro quarta, & super abundanti.

4. *Cita-*

4. Citatio 22. Octob.

Citetur Sempronius, &c. ad dicendum, &c. quarto pro quarta, & super abundanti dilatione ad primam diem instante Fisco. Cha. Not.

Facta relatione, substitutus fiscalis obtinuit citari ad Sententiam.

Citatio ad Sententiam, die 24. Octob.

3 Citetur Sempronius N. ex aduerso principalis ad videndum deferri iuramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus, sit concludendum concludiq. videndum & audiendum Sententiam diffinitiuam, & loco Sèntentiæ videndum declarari se incidisse in pęnis in monitorio contra eum formato, exequuto, & in actis legitimè reproducto contentis, & pro promissorem exequutione mandatum quodcũq. desuper necessarium, & opportunum decerni, & relaxari ad primam diẽ instante Fisco. Charitas Not.

Facta relatione, comparet substitutus fiscalis accusat contumaciam, & obtinet declarari vt supra, & Iudex suam fert sententiam declaratoriam incursus pænarum prædictarum

4 † cuius Sententiæ formam habebis in eodem meo formulario criminali.

5 † Numeros diernm quos in margine, tam supra quam infra notatos habes, ideo apposui vt scires quomodo seruandi sint termini in

6 prædictus; non enim sunt inculcandi, cũ † reus terminos integros habere debeat.

7 Non

7 Non nego,† quin etiam aliter fiat in Vrbe in Curia Reuerendissimi Domini Gubernatoris. Vidi. n. citari reũ verbi gratia, die 16. ad 17 pro prima dilatione, die 17. ad 18. pro secũda. die 18. ad 19. pro tertia, die 19. ad 20. pro quarta & superabũdãti, die 20. ad 21. pro Sẽt.
8 † Sed hæc prædicta a paucis annis citra est
9 introducta in dicta Curia,† & recordor, quod illam vehementer damnabat Dominus Lelius de Syndicis, qui fuit per plures annos actuarius criminalis in dicta Curia, & erat profecto, vir multũ practicus, a quo semper vidi seruari priorem formulam, quam etiam seruandam esse dicit Dominus Iulianus Sanctarellus modernus actuarius in eadẽ Curia Notarius etiam ipse multum practicus, & versatus, non solum in vrbe, sed etiam extra in pluribus lo-
10 cis Status Ecclesiastici,† & ego puto, quod iure quidem talis posterior vsus improbetur,
11 stylus tamen, & consuetudo loci attendenda est, vt sæpius monui.

SCHOLIA IN CAP. II.

Parum in hac prouincia curæ habentur hæc monitoria, quæ tantum vsitantur in vrbe ideo de his quæ foris sunt, nihil ad nos.

Citatio Congruum debet assignari tẽpus ad comparen. Foller. in prax. dialog. in verb. vel eos verbaliter citari faciat num. 22. & est habenda

benda ratio locorum distantię, alias citatio erit nulla, tanquam facta intra angusta tempora, in citatione igitur moderatum tempus est ponendum, & si citatio fiat tempore, quo citatus non potest venire, citatio est nulla.

Præsentium, & futurorum.

AN in confiscatione veniunt futura Clar. q.78. vers. vlterius quęro, vbi quid disponat Decretum Mediolani, tit. de pæn. §. omnium, cuius decreti meminit Plott. in suo solenni indice.

Num. 11. Stilus tamen.

DE obseruantia styli plura apud Mascard. de probatio. conclus. 1339.

An pro lege obseruari debeat in causis criminalibus, die quod sic, Afflict. decis. 391. numero 5. & Iudex non obseruans stylum, tenetur in sindicatu, & facit litem suam, & hæc procedunt in stylo antiquo, & inuariabili. instrumenta contra stylum sunt suspecta de falso. Hęc & alia collegit Præses Menoch. lib. 2. præsumpt. 8. col. pen. & vlt. Cui addo plurima scitu digna ex locupletissimo Borgnin. Caualcan. indice suarum decisionum hoc verbo, ad eum te lego.

SVMMARIVM.

1 *Forma inquisitionis secūdū stylū de partibus.*
2 *Forma alia inquirendi breuior.*

3 Forma

Forma inquisitionis secundum stylum de partibus, & banni ac citationum quibus ad Sententiam deuenitur. Cap. III.

FOrma inquisitionis, & executionis illorum iuxta stylum, quem vocant de partibus talis est, prout infra videlicet.

1 † Hæc est quædam inquisitio, siue titulus inquisitionis, quæ fit & fieri intenditur per Mag. & Excellen. D. N. Iudicem ex eius mero officio, auctoritate, potestate arbitrio, atque balia, & ad quærelam B. & ad instantiã Mag. Domini procuratoris fiscalis, vel, & ad denunciam P. contra, & aduersus Sempronium N. de tali loco incolam Ciuitatis, &c. homicidã & fractionem Pacis, In eo, & super eo, quod fama

fama publica præcedente, & clamosa insinuatione sic referente, non quidem a maleuolis, & suspectis, sed potius ab honestis, & veridicis, hominis, & personis non semel tantum sed sæpe, & sæpius ad aures, & notitiam dicti D. Iudicis, etiam per modum notarij, auditu, relatuq. peruenit, quod cum alias de anno . . . &c. & sequere narrando seriem delicti, prout vidisti supra in monitorio ab illis verbis, & signanter super eo, quod cum alias, &c. vsq. ibi: Rebusq. aliis, & deinde conclude. Et prædicta omnia facta, & perpetrata fuerunt per præfatum Sempronium animo, & intentione, loco, & tempore, quibus supra: pœnas propterea legum, Sacrorum Canonum, & sacrarum summorũ Pontif. Constitutionũ, ac bannimentorum, siue Statutorum, temere, & damnabiliter incurrendo. Super quibus omnibus, & singulis, &c. Vide Clar. q. 31. vbi hæc omnia bene declarat.

Vel etiam breuius formatur in leuioribus delictis hoc modo, videlicet:

2 † Inquiratur ex officio Curiæ, necnon ad querelam N. &c. contra, & aduersus M. de tali loco, in, de, & super eo, quod de presẽti anno, &c. & pone seriẽ delicti, vt supra, deinde cõclude, & prædicta omnia, &c. Super quibus, &c.

Die 16. Octobris 1595.

Inchoata, facta, & formata fuit.

Dicta die.

Commissio primæ citationis in forma, & erit

erit, talis videlicet.

1 † De mandato multum Magnifici, & Excellen. D.N. Iudicis, &c. instante Magnifico Domino Procuratore fiscali.

1. Citatio die 16. Octob.

Citet. Sempronius N. ex aduerso principalis quatenus infra triduum proximum, coram præfato D. Iudice compareat ad respõdendũ inquisitioni contra eum formatæ in, de, & super eo, quod cum alias de anno, &c. & pone tenorem inquisitionis, in quantum tangit seriem facti, vt supra, omissis generalibus vsque ibi. Rebusq. alijs, &c. quia talis tenor interferendus est, Chart. de exec. sent. c. 1. n. 386. & seqq. deinde conclude: Alioquin. &c. in quorum, &c. Datum, &c.

4 † Bene verum est, quod si stylus sit in loco, quod non inferatur totus tenor inquisitionis prout fit Perusie, & in quibusdam alijs locis:

5 † tunc satis erit dicere; Char. d. c. 1. n. 388. Ad respondendum inquisitioni contra eum formate occasione homicidij cum fractione Pacis per eum commissi, in persona Fabritij N. de præsenti anno.... & mense .... prout latius in dicta inquisitione, ad quam, &c. Alioquin. &c, in quorum, &c.

Dicta die.

Exequuta fuit per N. publicum mandatarium Curiæ domi dimissa copia prout retulit.

ris quomodo hodie seruentur termini.

8 *Hæc tamen practica a paucis annis citra est introducta.*

9 *Lelius de Sindicis, & Iulianus Sanctarellus actuarii in dicta Curia, et viri multũ practici, posteriorẽ vsum damnabant, & priorem seruandum esse affirmabant.*

10 *Quorum opinionem author approbat.*

11 *Stilum, & loci consuetudinem attendendam eße ait.*

Forma Monitorii secundum stylum Vrbis, & Romanæ Curiæ, & citationem, quibus peruenitur ad Sententiam condemnatoriam, Cap. II.

Annibal Oricellarius Episcopus Carcassonus Almæ Vrbis eiusq. districtus Generalis Gub. & V.Camer.

Ecce nomen, & officium Iudicis, Clar. quæst. 31. vers. pro D.N. Prætorem.

TIbi Sẽpronio N. de tali loco, ex aduerso principali auctoritate nostri officii, nec non ad Magnifici, & Excell. D. Ioannis Iacobi Nerotti S.D. N. Papæ, & Reuerendæ Cameræ Apostolicę procuratoris Fiscalis generalis instantiam, Vitalin. in tract. de malefic in rubri. de citatio. num. 22. & 25 tenore pręsentium pręcipimus, & expresse mandamus: qua

tenus infra triduum proximum, c. olim, &c. si extra de rescrip. Vitalin vbi sup.nu. 11. sub executione præsentium computandum, cuius primus dies pro primo, secundus pro secundo tertius pro tertio, & perẽptorio in termino tibi assignatur, Foll. in sua pract. in verbo, vel eos verbaliter citari faciat n.5.& 22.& num. 40.& vide Vitalin.vbi sup.num. 11.sub pęnæ confessatorum criminum, & delictorum, de quibus imputaris, vltimi supplicii,& confiscationis omnium bonorum tuorum, mobilium, & immobilium, iurium, & actionum, ac debitorum nominum, Censuum, Societatum, & locorũ Montiũ pręsentium, & futurorũ, vide Cla. q.78.vers.vlterius quæro, vbiq. locorum existentiũ debeas coram Nobis, seu infrascripto nostro in criminalibus Locumtenente, vt sciat vbi debeat comparere. Foller. vbi sup.num. 4. Clar. d.vers.per D.N.q.31.personaliter per te ipsum, Foller. vbi sup. nu.8. comparuisse, & te præsentasse ad te excusandum, exculpãdum, & defendendum ab infrascriptis criminibus, & excessibus per te cõmissis, & patratis, Clar.q. 31. vers.quæro modo, & signãter super eo, quod cum alias de anno 1592. mense Maii, Clar. q. 31.vers.quod de anno, nulla saltem legitima causa subsistente, Fabritium N. de Capua in Alma Vrbe prope Ecclesiam S. Mariæ de Populo nuncupatæ, cum ense denudato egressus fuisses, illumq. in brachio sinistro vnico gra-

ui vulnere cum debilitatione eiusdem brachij affecisses, & postea de eodem anno, & mense Augusti, per acta infrascripti Notarij pace cũ eodem mediãtibus communibus amicis inita delicti prædicti veniã obtinuisse debuissesq. propterea non modo nihil aliud mali contra prædictum Fabritium cogitare, aut moliri; sed ob omni scelere saltem quantum humana patitur fragilitas, abstinere. Nihilominus gratię immemor prędictæ, neque considerans, quam graue, & turpe facinus sit pacẽ frangere pręcipue homicidium insimul committendo, quo omni iure semper prohibitum sub grauissimis pęnis extitit, legumq. & sacrorum Canonum, ac sacrarum summorum Pontificum constitutionum iussa, & pręscripta paruifaciens immo illis expresse contraueniens, temere, dolosè, & appensate. Clar. q. 31. vers. scienter, & dolose. animoq. & intentione infrascriptum delictum & homicidium cum fractione pacis committendi, de præsenti anno . . . . & mense . . . seu alio veriori tempore, armatus archibusio longo ad rotam, puluere, & pileis plumbeis onusto, omnibusq. reus ad necandum necessarijs instructo, noctis tempore, nescitur quo spiritu nisi diabolico ductus, prope domum dicti Fabritij, in via Farratina nuncupata existentem in quodam horto domui prædictæ cohærente in insidiis tẽposuisti, expectans, quod dictus Fabritio quẽ extra domum esse facile noueras
ad

ad eã reuerteretur, vt eum interficere. Cũq. prædictusFabritius circa horam sextã noctis tute,& secure, nil sibi mali euenturum cogitans,domũ reuersus fuisset, associatus solũ modo ab Antonio eius famulo, ostiumque domus prædictæ pulsare cepisset.tu progrediens ex insidijs prædictis eundem Fabritiũ adhortus fuisti,& dicendo ei *Bona notte*,&c. contra eundem dictum archibusium quem gestabas exonerasti,magnoq.lętali vulnere in flãco de vno ad aliud latus penetrãte vulnerasti,ex quo quidẽ vulnere illinc ad duas horas prędictus Fabritius mortuus remansit eiusque cadauer Ecclesiasticæ sepulturę traditum fuit,& his peractis in fugã te dedisti pænas propterea in dictis legibus, sacris Canonibus, & sacris Summorum Pontificum Constitutionibus impositas,& inflictas temerè, & damnabiliter incurrendo; Rebusq.alijs &c. Alioquin,&c. Foller. in d.vers.vel eos,&c.num.3.Vitalin de malef. in rub.de cita.num.3.volumus autem præsens nostrum monitorium,tibi personaliter si persona tua commodè haberi poterit.An debeat prius constare,quod fuerit facta diligentia de personaliter reperiendo; & quod non. Foller. vbi supra,nu.38. Clar. d. q. 31. vers.sed nunquid sin autem domi quæ solitæ habitationis. Vide Chart.de execut.Sent.c.fin.numero 182 quatenus illam habeas in Vrbe, & ad valuas Curię nostrę alias ad easdem valuas,& in acie

Campi

Campi Floræ dimissis, ibi illius copiis affixis præsentari, & intimari. Qualiter fit citatio inti manda attenditur stylus, vel Statutum loci, Clar. d. q. 31. vers. dictum est, illudq. sic executum ita te tractare, & afficere ac si personaliter, & magis legitimè exequutum foret. Certificantes nihilominus te, quod si in dicto termino no comparueris. Nos, siue infrascriptus noster in criminalibus locum tenens seruatis quatuor terminis in similib. seruari solito iuxta stylũ Curię nostrę ad declarationẽ incursus pœnarũ prædictarũ illarũq. legitimã exequutionẽ cõt a te procedemus, siue procedẽt, cõtumacia, & absentia tua, ac aliis in cõtrarium forsan faciẽtib. non obstantib. quibuscunq. nec cõminatio requiritur, Vital. in tract de malef. in rub. de citat. n. 3. In quorum, &c. Dat. in Palatio nostræ solitæ residentiæ, Foller. d. verb. vel eos & num. 3. hæc die men.

Marcus Aurelius de Domo locumtenens.

Locus † sigilli.

Antonius Bartolettus pro Charitate Not.

Formato sic vt supra monitorio illoq. exequuto, & in actis reproducto cum fide, executionis per Cursorem, seu mandatarium in calce seu a tergo eiusdem annotata. Relatio nuncii est de substantia citationis in actis debet scribi seriatim. Foller. in sua pract. in verbo fiat relatio, lapsoq. dicto termino trium dierum in dicto monitorio assiguato, qui incipit

cur-

currere a die executionis exclusiuè, Vital. in rubr. de citatio. numer. 27 citatur deinde reus infrascriptis modis, videlicet.

1. Citatio die 16. Octob.

1 ✝ Illustrissimo Domino Gubernatore. Citetur Sempronius N ex aduerso principalis ad docēdum se paruisse monitorio pęnali contra eum formato, exequuto, & in actis legitimè reproducto, ad dicendum contra primo pro prima dilatione ad primam diem, instante Fisco. Char. Not.

Dicit non esse necessariam huiusmodi accusationem, Chart. de execut. Sent. cap. fin. num. 171. & seq.

Facta relatione, comparuit substitutus fiscalis, accusauit contumaciam, & ingerit mandari citari secundo pro secunda.

2. Citatio die 18. Octob.

2 Citetur Sempronius, &c. ad docen. &c. secundo pro secunda dilatione ad p. d. instante Fisco. Charitas Notarius.

Facta relatione cōparuit substitutus fiscalis, vt supra, & obtinuit citari tertiò pro tertia.

3. Citatio die 20. Octobr.

Citetur Sempronius, &c. ad docēdum &c. tertio pro tertia dilatione ad primam diem instante Fisco. Charitas Not.

Facta relatione, substitutus fiscalis obtinuit quarto pro quarta, & super abundanti.

4. Cita-

4. Citatio 22. Octob.

Citetur Sempronius,&c.ad dicendum, &c. quarto pro quarta,& super abundanti dilatione ad primam diem instante Fisco. Cha. Not.

Facta relatione,substitutus fiscalis obtinuit citari ad Sententiam.

Citatio ad Sententiam,die 24. Octob.

3 Citetur Sempronius N. ex aduerso principalis ad videndum deferri iuramentum in supplementum plenæ probationis, quatenus opus,sit concludendum concludiq. videndum & audiendum Sententiam diffinitiuam, & loco Sententiæ videndum declarari se incidisse in pęnis in monitorio contra eum formato, exequuto,& in actis legitimè reproducto contentis,& pro promissorem exequutione mandatum quodcũq.desuper necessarium, & opportunum decerni,& relaxari ad primam diẽ instante Fisco. Charitas Not.

Facta relatione,comparet substitutus fiscalis accusat contumaciam, & obtinet declarari vt supra, & Iudex suam fert sententiam declaratoriam incursus pænarum prædictarum
4 † cuius Sententiæ formam habebis in eodem meo formulario criminali.

5 † Numeros diernm quos in margine, tam supra quam infra notatos habes,ideo apposui vt scires quomodo seruandi sint termini in
6 prædictus;non enim sunt inculcandi,cũ† reus terminos integros habere debeat.

7 Non

7 Non nego, † quin etiam aliter fiat in Vrbe in Curia Reuerendissimi Domini Gubernatoris. Vidi. n. citari reũ verbi gratia, die 16. ad 17 pro prima dilatione, die 17. ad 18. pro secũda. die 18. ad 19. pro tertia, die 19. ad 20. pro quarta & superabũdãti, die 20. ad 21. pro Sẽt.

8 † Sed hæc prædicta a paucis annis citra est
9 introducta in dicta Curia, † & recordor, quod illam vehementer damnabat Dominus Lelius de Syndicis, qui fuit per plures annos actuarius criminalis in dicta Curia, & erat profecto, vir multũ practicus, a quo semper vidi seruari priorem formulam, quam etiam seruandam esse dicit Dominus Iulianus Sanctarellus modernus actuarius in eadẽ Curia Notarius etiam ipse multum practicus, & versatus, non solum in vrbe, sed etiam extra in pluribus lo-
10 cis Status Ecclesiastici, † & ego puto, quod iure quidem talis posterior vsus improbetur,
11 stylus tamen, & consuetudo loci attendenda est, vt sæpius monui.

SCHOLIA IN CAP. II.

Parum in hac prouincia curæ habentur hæc monitoria, quæ tantum vsitantur in vrbe ideo de his quæ foris sunt, nihil ad nos.

Citatio Congruum debet assignari tẽpus ad comparen. Foller. in prax. dialog. in verb. vel eos verbaliter citari faciat num. 22. & est habenda

Forma inquisitionis secundum stylum de partibus, & banni ac citationum quibus ad Sententiam deuenitur. Cap. III.

FOrma inquisitionis, & executionis illorum iuxta stylum, quem vocant de partibus talis est, prout infra videlicet.

1 † Hæc est quædam inquisitio, siue titulus inquisitionis, quæ fit & fieri intenditur per Mag. & Excellen. D. N. Iudicem ex eius mero officio, auctoritate, potestate arbitrio, atque balia, & ad quærelam B. & ad instantiā Mag. Domini procuratoris fiscalis, vel, & ad denunciam P. contra, & aduersus Sempronium N. de tali loco incolam Ciuitatis, &c. homicidā & fractionem Pacis, In eo, & super eo, quod fama

fama publica præcedente, & clamosa insinuatione sic referente, non quidem a maleuolis, & suspectis, sed potius ab honestis, & veridicis, hominis, & personis non semel tantum sed sæpe, & sæpius ad aures, & notitiam dicti D. Iudicis, etiam per modum notarij auditu, relatuq. peruenit, quod cum alias de anno . . . &c. & sequere narrando seriem delicti, prout vidisti supra in monitorio ab illis verbis, & signanter super eo, quod cum alias, &c. vsq. ibi: Rebusq. aliis, & deinde conclude. Et prædicta omnia facta, & perpetrata fuerunt per præfatum Sempronium animo, & intentione, loco, & tempore, quibus supra: pœnas propterea legum, Sacrorum Canonum, & sacrarum summorũ Pontif. Constitutionũ, ac bannimentorum, siue Statutorum, temere, & damnabiliter incurrendo. Super quibus omnibus, & singulis, &c. Vide Clar. q. 3 1. vbi hæc omnia bene declarat.

Vel etiam breuius formatur in leuioribus delictis hoc modo, videlicet:

2 † Inquiratur ex officio Curiæ, necnon ad querelam N. &c. contra, & aduersus M. de tali loco, in, de, & super eo, quod de pręsẽti anno, &c. & pone seriẽ delicti, vt supra, deinde cõclude, & prædicta omnia, &c. Super quibus, &c.

Die 16. Octobris 1595.

Inchoata, facta, & formata fuit.

Dicta die.

Commissio primæ citationis in forma, & erit

erit, talis videlicet.

3 † De mandato multum Magnifici, & Excellen. D. N. Iudicis, &c. instante Magnifico Domino Procuratore fiscali.

1. Citatio die 16. Octob.

Citet. Sempronius N. ex aduerso principalis quatenus infra triduum proximum, coram præfato D. Iudice compareat ad respōdendū inquisitioni contra eum formatæ in, de, & super eo, quod cum alias de anno, &c. & pone tenorem inquisitionis, in quantum tangit seriem facti, vt supra, omissis generalibus vsque ibi. Rebusq. alijs, &c. quia talis tenor interferendus est, Chart. de exec. sent. c. 1. n. 386. & seqq. deinde conclude: Alioquin. &c. in quorum, &c. Datum, &c.

4 † Bene verum est, quod si stylus sit in loco, quod non inferatur totus tenor inquisitionis prout fit Perusię, & in quibusdam alijs locis:
5 † tunc satis erit dicere; Char. d. c. 1. n. 388. Ad respondendum inquisitioni contra eum formatę occasione homicidij cum fractione Pacis per eum commissi, in persona Fabritij N. de præsenti anno.... & mense .... prout latius in dicta inquisitione, ad quam, &c. Alioquin. &c. in quorum, &c.

Dicta die.

Exequuta fuit per N. publicum mandatarium Curiæ domi dimissa copia prout retulit.

Die 20. Eiusdem.

Commissio secundæ citationis in forma.

2. Citatio die 20. Octobr.

6 . † De mandato, &c. Citetur Sempronius N. ex aduerso principalis, quatenus infra biduum compareat personaliter ad respondendum inquisitioni contra ipsum formatæ; tenori prout in ea, ad quam, &c. alias, &c. in quorum, &c. Dat. &c.

Dicta die.

Exequuta, vt supra per N. &c.

Die 23. eiusdem.

Commissio banni, & intimationis eiusdem in forma.

TENOR BANNI.

Banni, et eius intimatio die 23. Octob. Huiusmodi banni debet continere nomen iudicis. nomẽ et cognomẽ eius, qui bannitur, causam ob quã bannitur, annũ, et mensem. Foll. in sua pract. in vers. banniantur, n. 5. Chart. de exec. Sent. c. fin. nu. 186. vers. prout etiam.

7 DI † ordine espresso del Magn. & Eccell. Sig. N. Giudice, &c. si deduce a notitia di tutti, qualmente hauendo Sempronio N. habitante, &c. del presente anno ... del mese, &c. commesso homicidio in persona di Fabritio di N da Capua; etiam con frattura della Pace ch'era fra di loro, come appare per gli atti, &c. &

&c. & essendosi perciò reso cõtumace, nõ curãdo comparire, secondo le citationi fattegli, però si mette in bando in pena della vita, e confiscatione di tutti, e singoli suoi beni. &c. E si prohibisce che nessuno debba ricetarlo, nè dargli consiglio, aiuto, nè fauore, ma perseguitarlo, &c sotto le medeme pene, & in tanto si assegna termine di cinque giorni al detto Sempronio à comparire a defendersi dal detto bando, altrimente, &c. In quorum, &c. Dat. &c. die... mensis... anni....

Dicta die.

Exequutum per N. publicum Præconem
8 Communis, vt retulit.

De mandato, &c. Intimetur Sempronio N. qualiter fuit in banno positus, & idem terminus assignatus quinque dierum ad comparendum, & se defendendum, &c. alias, &c. In quorum, &c Dat. &c.

Dicta die.

Intimatum domi eiusdẽ Sẽpronij cũ demissione intimationis in forma, per N. publicum mandatarium Curiæ, &c prout retulit, &c.

Die 29. eiusdem.

Commissio citationis ad Sententiam.

9 † De mandato, &c. Citetur, &c. quatenus infra biduum coram eo compareat ad audiendam Sententiam super inquisitione contra eũ formata tenoris, prout in illa, & postea quandocunque singulis diebus, & horis, &c. ideo,

&c. alias, &c. in quorum, &c. Dat. &c.
Exequuta, &c.

10 †Poſui formam huius citationis ad Sententiã, vt ſcias quomodo formari poſſit, licet Doctores teneant illam poſt bannum neceſſariam non eſſe: Char. vbi ſup. cap. 1. n. 430. Tu tamen conſuetudini locorum cohæreas, & ſic non errabis Clar. q. 43 verſ. item quæro. Char. d. n. 430. verſ. ſubdit tamen.

SCHOLIA IN CAP. III.

DE ſtylo Curiæ informanda inquiſitione ſeruando plura apud Decia. tum primo tract. crim. lib. 5, c. 26. n. 9. verſ. nota etiam, tit. quæ leges ſeruandæ in cauſa hæreſis. Quomodo Mediolani formetur, habes ex Clar. §. 31. vbi totum tenorem inquiſitionis ſcriptis inſerit ſuis. Aduerte tamen tu qui, formas inquiſitiones, quod is dicitur meliorem partem huius praxis callere qui nouit optime, & apte compilare inquiſitionem. Quamobrem in officio tam D. Capitanei, quam Prætoris Mediolani deputati sũt principales Actuarij, qui materno ſermone dicuntur, li capi de Nodari, qui diligenter inſpiciunt titulum delicti, & qualitatem indiciorum, & iuxta reſultantia ex dictis indicijs formant eas, & ſi quid obſcurum, dubiumue ſe ſe offert, conſulunt Iudices ipſos, vel etiam ipſi iudices proponunt

in

in curia, ita per aquam & ignem transeunt dictæ inquisitiones, quę quo maiori prudentum consilio nituntur, eo difficilius conuellluntur. Hinc fit, & perrarò Senatus ad has inquisitiones manus apponat, quia non sunt facile mutanda, quæ cum maturo tot patrũ iudicio processerunt. Quamobrẽm, vt reuertar ad id, quod a principio huius operis dicebam, magna est iudicũ consolatio, quando habent actuarios peritos, & humanioribus etiam literis, quę necessariæ sunt, imbutos nec enim video, quomodo inquisitionem possint dictare, si litterarum sunt rudes, floret ad officiũ D. Capitanei Iustitiæ Oliuerius Bononia, dignus Egr Fis. Quintij Cancellarius, cui ob scientiam, & probitatem constantẽ plurimum omnes deferunt itaut tamquam Alias cęlum, sic ille pondus totius Actuariæ, quæ in magnum numerum diuisa est, summa cum vigilantia, & dexteritate sustineat.

Ad officium D. Prætoris Franciscus de Bernardis & Actuarius Vacca viri circumspectissimi, nec nimia festinantia properãtes, sed lento gradu quę muneris sunt sui absoluentes, & recte quia nimia festinata, & præcipitatio nouerca est iustitiæ.

De reformandis inquisitionibus ordinem habemus Excell. Senat. mandan. vt inquisitiones reformẽtur, non obstante statuto mãdãte, quod inquisitiones formatę iterari nõ possint.

Ad hæc haud te prætereat, quod hæc inquisitio concipienda est clara, specifica, continẽs omnes delicti qualitates (itaut reo non tollantur defensiones) & locum, & tempus regulariter commissi delicti, non tamen diem, etiamsi pars non apponat, & nomen illius, cũ quo delictum est commissum, Quæ & quomodo procedant, vid. late Farinac. de inquis. q. 3.

Vers. Tenor banni.

Bannum hoc est nullum, quando in processu nõ fuit seruata forma statutorum, seu stylus, post Farin. & Cart. vid. Scac. c. 97. n. 32. vers. secundo quæro. Nota hoc, & quando habes ad manus aliquem bannitum capitaliter diligẽter inspice processum. An sententia cõdemnatoria subuerti possit aliqua simili exceptione, puta omissionis banni, aut similẽ nullitatẽ resultantẽ ex eodem processu Farin. q. 11. n. 37. & de pluribus causis nullitatis bãni trac. Carth. in prax. de exec. sent. cap. bann. c. vlt. n. 186. vers. prout, cum seq ad quem omnino recurre tu, qui vis laborare pro redimendo cliente ex imminenti mortis periculo.

2 Bannum est sententia interlocutoria, si post illud sequatur sententia condemnatoria, & est ratio, quia is, qui in banno positus est, si comparet infra terminum banni resoluitur in vim simplicis citationis. Scac. d. c. 87. n. 38. Farin. q. 11. nu. 101.

3 An terminus bãni designatus a statuto possit

sit minui, vel augeri, ibid. nu. 39. per Scacc. vbi supra.

Num. 10. Posui formam.

POst secutum bannũ, an sine alia citatione perueniatur ad sententiã condẽnatoriã, vid. Cart. de exec. sent. capt. ban. c. 1. n. 430. versic. & solet, Mediolani viget consuetudo, quæ seruanda est iuxta ea, quæ supra dixi.

Quæro ad coronidem, an sententia cõdemnatoria ferri possit longe post terminum citationis, dic quod sic, Decia. referens causas consil. 18. num. 212. lib. 1.

LIBER VI.

SVMMARIVM.

1 *Bannito capto debet formari nouus processus super recognitione personae illius, neque interim Sententia contra ipsum lata executioni demandari debet.*

2 *Recognitioni personae banniti, quomodo, & quibus solemnitatibus fiat per propriam confessionem ipsius banniti.*

3 *Bannitus qualiter interrogari debeat, antequam ad Sententiae exhibitionem deueniatur.*

4 *Bannitus debet describi per Notarium, & quali-*

qualiter,& formam habes,nu.12.

5 Sententia condemnatoria debet exhiberi bānito,ad effectum, & fateatur se esse illum in Sententia nominatum.

6 Recognitio bāniti necessaria est, quando tempore inquisitionis formatæ eius nomen ignorabatur.

7 Item si inquisitione,& sententia erratum fuisset in nomine,cognomine,patria, seu aliqua alia demonstratione.

8 Item si in eodē loco plures sint eiusdem nominis,& cognominis.

9 Practici criminalistæ solent protestari antequam incipiāt interrogare tale condēnatū.

10 Qualiter debet fieri dicta protestatio, & forma eiusdem,& n.13.

11 Forma examinis,siue constituti, quando fit recognitio condemnati,& nu.seqq.

14 Iudex solet decretare in fine examinis recognitionem esse legitimè factam,& sententiā suis loco,& tempore exequendum esse.

15 Aliqui tamen Iudices dictum decretum non interponunt.

16 Recognitione personae, banniti fit etiam alio modo,& quomodo.

17 Forma comparationis,& protestationis fiscalis exhibentis Sententiam condemnatoriā, & petentis illius executionem.

18 Forma decreti Iudicis ad comparationem prædictam.

Forma

19 *Forma alia examinis, siue constituti in quo delinquentis persona recognoscitur.*
20 *Alio etiam modo potest concipi dictum examen & constitutum, & quomodo.*

Quid faciendum capto bannito, & condemnato, & quomodo, & qua forma de eius recognitionem, & examen deueniendum sit. Cap. I.

SI aliquis bannitus, & condemnatus in con tumaciam, ad tuas manus peruenerit, siue sit condemnatus in pæna vltimi supplicij, siue in aliam pænam citra mortem, & captus fuerit, vel infra annũ, vel post annũ condẽnatio-
1 nis, †nõ statim erit ad executionẽ Sẽtẽtię pro cedẽdum, nisi prius nouo processũ formato su per recognitionẽ personæ illius vt ante execu tionẽ cõstet eũ esse, qui in bãno, & sentẽtia de scriptus est, Chart. de exec. Sent. capto banni-
2 to. cap. 3. in princ. † Recognitio autem huiusmodi fit in primis per propriam ipsius con demnati cõfessionem, quia is cõstituitur corã Iudice, sine aliqua expressione nominis, sed be-
3 ne a Notario actuario †eius sic cõstituti statura, effigies, barba, vestimenta, & aliæ, si quæ sunt demonstrationes describuntur in principio examinis, deinde præstito per ipsum iura-
4 mento de veritate dicenda, †interrogatur de eius nomine, cognomine, pronomine, parentibus,

bus, patria, exercitio, & alijs qualitatibus, si quæ aliæ in processu, banno & Sententia condemnatoria circa ipsius banniti constituti personã expresse, & specificatę fuerint vnico, vel pluribus interrogatorijs, quod melius est & recepta responsione, postmodum interrogatur, an in loco vnde dicit se esse oriundum reperiatur aliquis alius eiusdẽ nominis, cognominis
5 prænominis, parentũ, & qualitatũ, † & si dixerit, quod non, tunc exhibetur sibi bannũ sine Sententia condemnatoria contra ipsum latã; & per notarium ad claram ipsius intelligentiam legitur, & vulgarizatur, & his peractis interrogetur domum ipse constitutus An ipse sit illemet re, corpore, & substantia, qui in dicta Sententia descriptus, & nominatus est, & qui de delicto in ea contento inculpatus existit, & si dixerit quod sic, tunc perfecte, & legitimæ dicitur facta tali banniti, & condemnati personæ recognitio ita loquitur Chart. in d.
6 tract. c. 2. a n. 15. vsque ad nu. 27. †. Et hæc quidem recognitio, tunc multo magis necessaria est, si quando formata fuit inquisitio, ignorabatur nomen delinquentis, & descriptus fuit per signa, staturam habitationem, vestimenta & alias circumstantias, vel per litteram N. & processum fuit ad condemnationem, vt procedi
7 posse in præcedenti libro ostendimus. † Necessaria etiam est si in Sententia, & inquisitio ne erratum fuit in nomine, cognomine, patria,

tria, vel aliqua alia demonſtratione.

8 †Item ſi in loco; in quo condemnatione ortus eſt, vel domicilium contraxit, aut deliquit, reperiantur alij eiuſdē nominis, & cognominis. Car. in d. tract. ca. 2. a nu. 4. vſque ad n. 14. Ad-

9 uertere autem te volo, † quod practici criminaliſtę antequam ad aliquod interrogatorium deueniat cum tali condemnato, ſolent poſt deſcriptam à Notario eius perſonam, vt ſuperius tibi ſolennem proteſtationem à Notario

10 prædicto in ipſo cōſtituto ſcribi facere, † q̄ ſcilicet per interrogationes ſubſequentes facienda, & reſponſiones a condemnato C. dandas, vel alium quemcumque actum, non intendunt vllo modo præiudicare Sententiæ cō demnatoriæ contra dictum Conſtitutum latę & iuribus fiſco cōpetentibus, iuxta formam inferius appoſitam Char. d. tract. cap. 3. n. 58.

Die 17. Octobr. anni....

Forma Conſtituti, cum recognitione condemnati.

11 † Conſtitutus perſonaliter in carceribus Turris Nonæ, coram Magnifico, & Excell. D. M. Aurelio de Domo, Locumtenente, &c. me que, &c. aſſiſtente D. B. ſubſtituto fiſcali.

12 †quidam homo pro ceræ, ſtaturæ, ætatis ſuæ, prout ex aſpectu dignoſci poterat anno rum, &c. cū barba coloris ſuburſi, ſiue vt vulgo dicitur caſtagnaccia, habens magnam cica tricem in fronte à parte ſiniſt ra tendentē ver

ſu s

ſus auriculam ſiniſtram, indutus dupploide ſciſſo telæ albæ lineę clamide,& calignis panni coloris promiſcui, ac tibialibus ſemiſericeis ad acum laboratis coloris celeſtis, ſiue turchini, denique pileo in capite feltri nigri cum criſtis, qui delato ſibi iuramento veritatis di-
13 cendæ, prout tactis, &c. iurauit, † præmiſſa prius per D proteſtationes, quod non intendit per quamcũque interrogationem a ſe faciendam, vel reſponſionem a dicto C. dandam, aut per quemuis alium actum deſuper adhibẽdũ Sententijs contra dictum C. latis, Iuribuſque fiſco quomodolibet competẽtibus præiudiciũ aliquod inferre, de quo ſolemniter, & expreſſe, ac omni meliori modo proteſtatus fuit, & proteſtatur hancque proteſtationem, ſemper quandocunque, ac in quolibet actus ex tũc repetit, & pro repetita haberi vult, & intendit, Ita etiam inſtante D. B. ſubſtituto fiſcali. Ad opportunas eiuſdem D. Interrogationes dixit & depoſuit, prout infra, videlicet.

Interrogatus quomodo ipſe C. nominetur, & recognominetur, & an habeat pronomen, ſiue ſupranomen.

Reſpondit, Io mi chiamo Sempronio, la mia Caſata è delli N. nè ho ſopranome alcuno che io ſappia.

Interrogatus, vt dicat nomina Patris, & matris, fratrum, ſororum ſuarum, ſi quas habet, & eius exercitium.

Reſpon-

Respondit. Mio padre si chiama D. mia madre A. Io hò vn fratello, che si chiama C. e non hò sorella niuna, il mio mistiero è di Sartore.

Interrogatus, ex quo loco sit oriundus.

Respondit; io son da Napoli.

Interrogatus an in Ciuitate Neapolis sit aliquis alius, qui nuncupetur Sempronius. N. habens patrem vocatum D. matrem A. & fratrem C. Profiteaturque Sutorem.

Respondit, Signor nò che in Napoli, non ci è nissuno, &c.

Tunc D. mādauit per me, &c. & ad omnem bonum finem, & effectum exhiberi, legi, & vulgari sermone exponi ipsi C. ad claram eiusdem intelligentiam quandam Sententiam capitalem vltimi supplicij, & confiscationis bonorum latam contra ipsum, per Magnificum & Excell. D. P. Locumtenentem, &c. sub die .. mensis.... præteriti anni.... sub rogitu mei Notarij, prout in libro, &c. fol. &c.

Qua sibi lecta per me, &c. & vulgari sermone exposita de verbo ad verbum, prout iacet alta, & intelligibili voce, & per ipsum bene audita, & intellecta, vt asseruit, fuit ipse C. per D.

Interrogatus, an ipse C. sit illemet Sempronius N, filius B. re, corpore, & substantia, de quo explicite cantat dicta sententia, & qui in ea reperitur condemnatus pro homicidio, & fractione Pacis in pænam vltimi supplicij, & confiscationis bonorum.

Respon-

Respōdit. Io son Sepronio N. figliolo di B. in corpo, e sostanza, ma non ho mai fatto tal delitto, che mi s'imputa in detta Sentenza, e mi stupisco come ne possa esser condennato.
Interrogatus, an de familia N. sit aliquis alius Sempronius nuncupatus.
Respondit, Signor nò, che nella famiglia delli N. non ci è altro Sempronio, che io.
14 † Tunc D. huiusmodi recognitionem ipsius C. acceptauit, illamq. fuisse, fore, & esset rite & legitime factum, ac Sententiam prædictam suis loco, & tempore, prout iuris fuerit exequendam pronunciauit, &c.
15 † Hoc decretum solent nonnulli iudices adhibere post acceptam responsionem. quod nullus alius reperitur, ego vidi pluries fieri, & pluries etiam non fieri a iudicibus simile decretum, & equidem ego si fiat puto recte fieri, sin omittatur, arbitror omittentes non omnino malefacere.
16 † Fit etiam aliquo modo huiusmodi recognitio, siue processus recognitionis, quia Fiscalis, vel eius substitutus exhibet coram Iudice Sententiam condemnatoriam, originalem vel eius copiam authenticam, non cassam, nec in aliqua parte vitiatam, & peti præuia ipsius condemnati recognitione, ac ipso super complicibus, &c. vt inferius demonstrabimus torto illam contra prædictū condemnatū executioni demandari, protestando etiā, quod non in-

inferatur vnquam quomodocumq. aut qualitercunq. aliquod preiuditium d. Sententiæ, & iuribus fisci, ac alijs Sententijs contra eundē forsan latis, & producit etiam Processum desuper formatum in parte, & partibus, &c. petēs ius, & iustitiam sibi administrari, & Iudex pronunciat se paratum esse suis loco, & tēpore ius, & iustitiam administrare. Postea constituitur, & examinatur reus iuxta superius traditum ordinem, talis autē erit forma videlicet.

Die .... Mensis .... Anni.

17 Coram M. & Excell. D. M. Aureo de Domo, Illustri, & Reuer. D. Almæ vrbis Guber. Locumtenen. meq; &c Comparuit Magn. Excell. D. Io. Iac. Nerottus S. D. N. PP. & R. C. A. Procurator fiscalis, & exhibuit, ac produxit quoddam instrumentum, siue transumptum in publicam formam redactum per B. Cancellarium, &c non cassum, nec cancellatum, nec in aliqua parte vitiatum, eiusdem Sententiæ latæ per Magnificum, & excellentem D. P. Locumtenentem, &c. ac rogatam per N. Notarium, de anno, &c mense, &c tenoris prout in ea, contra Sempronium N. de Napoli, incolam &c. ad presens in carceribus Turris Nonę carceratum, & quosdam alios eius complices, in qua tām dictus Sempronius quām præfati eius complices reperiuntur condemnati in pęnam vltimi supplicii, & confiscationis bonorum, &c. occasione delictorum, de quibus di-

cta

cta Sententia,& petit,ac institit, facta prius debita personæ dicti Sẽpronij recognitione, ac ipso super complicibus,& alijs delictis iuxta solitum,iuris,& facti remedijs opportunis examinato ad debitam d. Sententiæ exequutionem iuxta Summorum Pontificum sacrarum Constitutionum,statutorum, & bãnimentorum formam deuenire, alias, &c. præmissa semper protestatione,quod per qualcunq; interrogationes dicto Sempronio faciendas, & respõsiones ab eodem dandas nullum censeatur præiudicium fieri supradictæ Sententiæ, ac iuribus fisco quomodocumque & qualitercumque hactenus inquisitis alijsq; Sententijs vbiq; locorum contra eundem forsan latis, de quibus,&c.omni, &c. Et insuper exhibuit, & produxit in parte tamen, & partibus pro fisco & Curia facientibus, & non alias, aliter, nec alio modo, quendam processum, siue copiam authenticam processus, folio,&c. fabricatum per eundem Magnificum, & Excellentem Dominum P. Locumtenentem incipientem, &c. finientem, &c. sub rogitu eiusdẽ N. notarij, & in authenticam formã redactum per N.notarium, ac Cancellarium,&c.(& ita si vnus rogatus fuit alius vero describi fecit, & publicauit)tenoris,&c. prout in eo,& petijt ac instetit dictum processum diligenter videri, & super contentis in eo dictum aduersarium cum protestatione de qua supra diligenter examinari,

nari, & sibi comparenti ius, & iustitiam administrari omni meliori modo, alias, &c.

18 † Qui Magn. & Excel. D. N. Locumtenens, sedens, &c. visis supradictis Sententia, & Processu, & præmissis auditis obtulit se paratum fuit loco, & tempore ius, & iustitiam administrare, omni meliori modo, &c.

Successiue.

19 † Constitutus personaliter, &c.

Quidam homo, &c.

Interrogatus de nomine, &c.

Respondit, &c.

Interrogatus, an in Ciuitate Neapoli, &c.

Respondit, &c.

Et prædicta extēde, vt superius tibi docui.

Deinde.

Interrogatus, an ipse Constitutus, fuit vnquam processatus, & inquisitus, & condemnatus pro aliquo delicto, & quo.

Respondit, io non son stato mai processato inquisito, nè condennato per delitto nessimo, che io sappia.

Et monitus, vt bene aduertat, quia apertè Curiæ constat, quod ipse C. fuit processatus inquisitus, & condemnatus pro quibusdam delictis, & absq. dubio plusquam verisimile est, quod ipse C, de prædictis notitiam habuerit, & habeat.

Respondit, Io Signore non hò saputo mai niente di questo, che V.S. mi dice, e non ne sò

niente e molto me ne marauiglio.

Tunc Dominus ad conuincendũ ipsum C. de mendacio, ac ad omnẽ alium meliorem finem, & effectum, exhibuit eidem Constitutio Sententiam capitalem, de qua supra per Magnificum, & Excellentem Dominum B. fiscalẽ productã, lectam, & promulgatã per Magnificum, & excellentem Dominum P. olim Locumtenentem, &c. mandauit eam per me ad claram ipsius C. intelligentiam legi, & vulgari sermone exponi a principio vsq. ad finem.

Qua per me lecta, & vulgariter exposita, & bene per ipsum C. vt asseruit audita, & intellecta fuit per D.

Interrogatus, an ipse C, sit illemet Sempronius; &c.

Respondit &c.

Interrogatus, an de familia, &c.

Respondit, &c.

Tunc, &c.

20 † Solet etiam quandoq. altius sumpto examine cum dicto cõdemnato ad exhibitionem & recognitionẽ personæ illius deueniri, quia præmissa protestatione de qua supra cum descriptione personæ ipsius cõdemnati, vt ostendi poterit is interrogari de nomine, & cognomine, Patre, patria, exercitio, ætate de loco in quo fuit captus, quomodo, & quando adductus ad carceres, quid faceret in loco in quo captus fuit, an haberet socios, & quos, & qũo

cum

m illis se associasset; dicta loca, in quibus uersatus fuit, qũo victum sibi parauerit, & a similia interrogatoria fieri poterunt qui s ipse C. eo perducatur, vel inuitus cogatur nfiteri esse contumacem Curię, & bannitũ tunc habita huiusmodi confessione erit ei hibenda Sententia contra ipsum lata sub ma verborum superius annotatorum.

Vel sic.

Et exhibita ipsi C. per me de mandato D. iadam Sententia capitali contra ipsum C. & ios nonnullos in ea nominatos, vel descri- os lata sub die, &c. mensis, &c. anni, &c. per ag. D. M. Aurel. de Domo Locumtenentem :. sub rogitu B Actuarij, &c. tenoris, &c. & dem per me vulgariter, & per eundem Con tutum bene, vt asseruit audita, & intellecta it per Dominum.

Interrogatus, an ipse C. sit illemet, &c.

Respondit, &c.

Tunc, &c.

Alijs etiam modis, & formis ad dictum exa en, & recognitionem deueniri solet: Verum iia paulò sunt absimiles, & in substãtia idem iportant, propterea visum est nihil supradi as tantum formas magis vsitatas annotare.

SCHOLIA IN CAP. I.

Dentitas personæ bannitę in primis excu- tienda est, quia sicuti ad execũtionem sen- ntiæ procedi non potest deficiente extremo

necessario, ideo (si fieri potest) ab eo habenda est ore proprio, & hæc confessio superationes probationes.

Circa recognitionem banniti capti, & processum instruendum, Chart. insistit, vt nemo eo accuratio in suo tract. de exec. sent. contumaci capto bannito, cap. 2. per tot. & ibi multas recenset quæstiones,

Pernecessaria est hæc recognitio multis de causis.

1 Prima, quando ignoratur non est homicidæ qui descriptus fuit per signa, staturam, habitationem, vestes, & alias circunstantias ex quibus processum fuit ad condemnationem, Car tar. d. c. 2. 4. 5.

2 Quando in libello inquisitionis erratum fuisset in nomine, patria, vt parum hic error nocet veritati. Ideo sententia sit valida, debet fieri recognitio, & post recognitionem executio, ibi, num. 6. vers. prout.

3 Quando qualitates capti non conueniunt cum qualitatibus banni, & sententiæ.

4 Quando in loco essent plures, eiusdem nominis; & hæc quæstio contigit in ciuitate Papiæ in persona cuiusdam Ismaelitæ, vulgo Cingani condemnati de robaria, qui se defendebat, quod esset alter Ethiops eiusdem nominis, & staturæ: Pro quo ego consului, nescio autem, qualis fuerit exitus.

In recognitione serua praxim authoris descript.

ript.ex Char.d.c.2.nu. 16. cum seq. Verum
uia articulus hic est multum controuersus;
leo formabo aliquas conclusiones, vt si casus
ilerit ad eas citra multorum librorum reuo
tionem recurrere possis.

Prima est conclusio, quod bãnito capto, &
er notarium scripta eius qualitate, statura,
estimẽtis, ætate si ille fatebitur esse eũ, qui i-
vocatur in processu, & senteẽtia & dicit suf-
cienter recognitus, nec vlterius est insisten-
um, sed ad executionem sententiæ nisi aliud
ridicum obstet procedendum est. ista est cla
, & indubitata veritas, de qua per Cl ır.q.96
rs.quæro numquid, Boss.in tit. bannit. quid
nittant.n.18 Rol.a Val.cons.60.n.26.to.2.le
nda tamen ei est sententia, & vulgarizanda,
rin.q.11.nu. 14. circa fin.

Secunda conclusio, quod lecta sẽtia, & fa-
ate bannito, quod ille est, de quo fit mentio
sententia, non est opus, quod fateatur, se il-
d delictum commisisse, qui articulus, etsi di
utabilis sit, attamen est veritas, Car.c 2.nu.
5.vers.sed verior, in tract. de exec.sent.cap.
nnito, vbi quod sat est, vt fateatur esse illud
rpus, & illum, qui fuit citatus, & bannitus.
nde malefaciunt Iudices, qui cogũnt reum
teri, quod ille est, qui deliquit quia talis pra
ica est multum periculosa, ne dicam facino-
sa. Dicit tamen Boss. quem refert Clar.q.96.
rsic.quæro nunquid quod Senatus aliquan-

do obseruat cõtrariũ, & ꝙ prima opinio sit verior, firmat Sca.q.97,n. 180.vers.si de tortura.

Tertia cóclusio, quod si bãnitus neget se esse illum, de quo in bãno, poterit Iudex illũ torquere, vt cõfiteatur se esse illam personam descriptam in bãno, Clar.ibidem, vbi citat Mars. sing. 2.per tot.& Rol.d.cons.60.n.27. Qui tamẽ Mars. ne verbũ quidẽ facit de tortura, & hoc est verum deficientibus alijs probationib quia tortura est remedium subsidiariũ, & pręcedentibus legitimis indicijs cõtradictum nominatum. Quod si aliunde potest haberi veritatis identitatis, non dẽt quis pro ea habenda tormentis subijci. Hoc expressum declarat Scacc.q.92.num.125.vers.& hanc quidam.

Quarta conclusio, quando bannitus dicit se alio nuncupari nomine, quam legatur in banno, tunc recurrendum est ad testes, qui illum recognoscant; qui cum de vita hominis agitur debẽt esse omni exceptione maiores, Farinac. q.11.n.25.vers.amplia, tum quia paria sunt, quem esse confessum, vel testibus conuictum, poterit decapitari, & testes, qui deponunt illũ cognoscere per nomen, & cognomen debent addere illum esse eundemmet, qui de delicto arguitur, & de quo sententia.

Quinta conclusio, quod si bannitus ex indicijs contra eum resultan.tortus persistat in negatiua, nec vt supra a testibus conuincatur, erit dimittendus, & absoluendus, id quod factum

tum est cum P.Francisco Porro Mediolanen.
ui occiderat quãdam meretricem in ciuitate
'enetiarum, & omnia iocalia abstulerat, Re-
ognitus fuit vti bannitus ab vno ex testibus
dductis è dicta ciuitate per illius aduersariũ
dhuc superstitem. Tortusq. cruciatu bene ius
Senatus negauit, & fuit absolutus. Non ita
ontigit Alexandro Cabiato ob sodomiam in
ontumaciam bannito, qui captus fuit ex eo
uod haberet ensem extra corrigiam, cumq;
omen negasset suum, statim fuit recognitus,
ne a satellitibus, & alijs, & denique, Deõ
ntorum scelerum vindice iustissimo flam-
is combustus. Dicit tamen, & bene Scaccia
97. nu. 175. vers. si est semiplene, quod re-
gnitus ab vno teste potest in summo gradu
rmentari, & tortura omissa posses exequi
ntentia cum mitiganione pænæ, si minus
iam semiplene recognitus est, potest relaxa-
cum fideiussione de se repræsentnndo.

Sexta conclusio, Iudex habita tali recogni-
one debet interloquendo declarare eum esse
um de quo in sententia, & ideo eam fore
ecutioni mandandam, Farinac. d. q. 11. n. 25.
rsic. amplia 5.

Plures alias in hac materia cõclusiones cõ
tuere possum, sed quia frequentiores sunt
paucis tuo compendlo perstringere volui.
enisn exequuntur Carth. Farinac. & Scacc
quorum tractat. sitiin huiusmodi compe-

ſcere poteris.

Aduerte rogo, ne poſtquam bannitus cōfeſſus fuerit, & torquendus ſit ſuper alijs ſuper quibus torqueri poteſt, eū interroges, vel torqueas ſuper delicto principali, ſed fac tuam proteſtationē in amplia forma, iuxta Methodum hic præfixam n. 10. quam pluribus exornat, Cart. c. 2. n. 45. & ſeq. d. tract. de exec. ſent. c. ban. quia magiſtraliter loquitur, cum eius formula concipien. Author. hic. nu. 12.

Num. 14. Tunc Dominus,

ISta interlocutoria Iudicis eſt vtilis non neceſſaria, vt ſ. dixi, hoc eod. capitulo, verſic. ſexta concl. & hic num 15.

SVMMARIVM.

1 *Bannitus negans ſe eſſe illum de quo ſit mētio in ſententia, debet conuinci per teſtes ſi poteſt quod ſit ille nominatus in Sententia.*

2 *Et teſtes debent deponere, quod eſt ille deſcriptus in Sententia, nec ſufficit, quod dicant, quod vocatur tali nomine.*

3 *Recognitio talis banniti per teſtes debet fieri illo poſito inter plures.*

4 *Forma facienda dicta recognitionis reo poſito inter plures.*

5 *Bannitus conuictus per teſtes, quod ſit ille deſcriptus in Sententia, quamu is neget, poteſt puniri pœna expreſſa in Sententia.*

6 *Ban-*

6 *Bannitus, qui habet plura nomina si sub vno sit condemnatus, sufficit quod sub illo recognoscatur à testib.*

7 *Bannitus negans se esse illum descriptum in Sententia, si non potest conuinci per testes debet torqueri pro habenda confessione super identitate personæ, & quomodo.*

8 *Bannitus, qui est torquendus, & fateatur se esse illum descriptum in Sententia quibus interrogatorijs interrogari possit.*

9 *Forma decreti faciendi, quando Iudex vult torquere bannitum, vt fateatur se esse illũ descriptum in condemnatione.*

10 *Si bannitus fateatur se illum de quo in Sententia mentio fit licet non fateatur delictũ commisisse, condemnari tamen potest.*

Quid faciendum si reus negat se esse illum descriptum in Sententia. Cap. II.

SI † bannitus, & condemnatus negat se esse illum de quo in Sententia mentio fit. Tunc videndum est, an adsint testes, qui illum possint recognoscere, & conuincere, quod sit illemet in Sententia prædicta nominatus, & de crimine in ea contento inculpatus, Chart. de exec. Sent. cap. 2. nu. 44. † non enim satis est, quod testes dicãt, quod vocatur tali nomine, nisi etiam dicant quod est ille de quo mentio fit in Sententia, Char. d. c. 2. nu. 40. & seqq.

Hæc

3 †Hæc autem recognitio fieri debet posito ipso reo condemnato inter duos vel plures alios vt euitetur omnis occasio fabricandi falsum Char.d.cap.num. 36.& seq.& talis erit forma videlicet.

4 †Interrogatus,& monitus,vt bene aduertat dicere veritatem, quia non desunt plures testes,qui poterunt recognoscere ipsum Constitutum vocari Sempronium, non autem,Ioannem Antonium, & esse illum eundem de quo agitur, & fit mentio in Sententia,& qui in ea est condemnatus. Respondit. Io vi dico, che non sono altramente,quel Sempronio,del quale si fa mentione,& è condẽnato in detta Sententia,& non si trouerà mai,che io sia altro, che Gio. Antonio,come vi ho detto,e mi vergognarei a mutare il nome.

Tunc Dominus ad conuincendum ipsum Constitutum de mendacio, & ad disponendũ ipsum ad veritatem fatendã,ac ad oẽm alium meliorẽ finẽ,& effectũ mãdauit ad locũ examinis adduci tres alios,qui magis similes ętate,statura, & effigie ipsi C. reperiri potuerũt.

Quibus adductis idem D. mandauit eos in ordine poni, & inter illos poni etiã ipsum Cõstitutũ:& ad illorũ faciem successiue mãdauit vocari Paulum N.de Florentia,Qui ad faciem prędictorũ adductus,& sibi iuramẽto veritati dicendæ delato,prout tactis &c. iurauit fuit per D.Interrog. an cognouerit, & cognoscat

Sempro-

proniũ N. de Napoli olim incolam Vrbis.
Respondit, Signor sì, che io conosco Sem-
onio N, da Napoli già habitante in Roma.
Interrogatus, P. quomodo, & à quanto tem
re citra illum cognoscat.
Respondit, Io conosco da più di tre anni
quà con occasione che habbiamo magnato
tẽpo insieme vn medesimo Pane; perche lui
ua per seruitore co'l Signor N. che morì l'-
ro giorno, del quale io era Mastro di Casa.
Interrogatus, quandiu sit, quod dictum
mpronium non vidit.
Respondit, Io non hò veduto detto Sem-
onio dapoi, che si disse, che lui haueua am-
azzato Fabritio di N. che non mi ricordo
anto tempo sia, che all'hora lui si partì dal
tto Sign. N. & dopoi non l'ho visto più.
Interrogatus, quomodo sciat quod tunc
ceretur quod dictus Sempronius Fabritium
erfecisset.
Respondit, io sò, che si diceua, che Sempro
o haueua ammazzato Fabritio, perche al-
ora la Corte mandò a far l'inuentario delle
obe di Sempronio in casa del detto Signor
mio patrone, & poi gli mandò anco il Mo-
orio, e si diceua publicamente, che lui haue
ammazzato il detto Fabritio.
Interrogatus an si dictum Sempronium mo
videret illum recognosceret.
Respondit; Senza dubbio lo ricognosere
detto

detto Sempronio se lo vedessi adesso.

Et D. dicente, vt modo inspiciat istos quatuor, qui si exhibentur sic in ordine constitutos; & dicat pro veritate an inter præfatos adsit, & reperiatur ille Sempronius, de quo interrogatus fuit, & qui dicebatur, quod Fabritium interfecerat.

Resp. Signore io ho veduto benissimo questi quattro giouani qui per fila, e vi dico, che fra loro ci è quel Sempronio, del quale adesso mi hauete domandato, e che si diceua, che haueua ammazzato Fabritio Capuano.

Et D. subiungente vt dicat, & designet qui cum ex dictis quatuor iuuenibus sit ille Sempronius, & manu illum tangat.

Respondit (mouens se de loco ad locum; & manu tangens d. C. tertium in ordine positū) Signore questo qui che è il terzo nella fila, è quel Sempronio, del quale mi hauete domandato, & io vi ho risposto di sopra presente detto Sēpronio. Et dictus C. dixit, Signore, costui non sò chi si sia, non lo conosco, e non può conoscer me; io non sò quel che lui dica, perche non fui, nè hebbi mai nome Sempronio, come lui dice, ma si bene mi chiamo Gio. Antonio, come vi ho detto di sopra, e non sono stato mai col Signor N. nè sò chi si sia questo Signor N.

Replicante dicto Paulo adducto, & dicēte: Io dico, che lui si chiama Sempronio, e non

Gio.

io. Antonio, e cosi si faceua chiamare, & era
iamato da tutti, & lo riconosco benissimo,
r quel Sempronio, che v'ho detto poco fa.
Et cum vterq persisteret in suo dicto D. li-
ntiauit d. adductum, & successiue ad magis
nuincendum ipsum C. de mendacio, & ad
agis disponendum ad veritatem fatendam,
ad aliud meliorem finem, & effectum, man-
uit adduci Cæsarem N. de N.
Qui adductus, & delato sibi iuramento ve-
atis dicendæ prout tactis, &c. iurauit, fuit
r Dominum
Interrogatus, an cognoscat Sempronium.
Respondit, Signor si, che io conosco, &c.
Interrogatus, quomodo, & qua occasione il
n cognouerit, & cognoscat.
Resp. Io lo cominciai a conoscere dall'anno
c. ch'egli staua per seruitore col Sig. N.
I nterrogatus, an sciat, vel dici audiuerit,
iod d. Sempronius vnquam commiserit ali-
iod delictum, & quod.
Respondit, Io non sò, che detto Sempronio
ibbia fatto altro male, se nó, che si disse mol
mesi sono, che lui haueuà ammazzato Fa-
icio Capuano, e questo lo sentii dire allhora
iblicaméte da molte persone, e da quel tépo
quà, detto Sempronio nó ha praticato piu.
Interrogatus an si d. Sempronium videret,
c. & fit recognitio vt supra.
Quod si ipse C. adhuc in negatione persi-
stat

ſtat tunc licentiatis dictis tribus adductis, & dicto Cæſare vltimo adducto; poterit etiam vlterius interrogari hoc modo, videlicet.

Et tunc vterq. perſiſteret in ſuo Dicto, D. licentiauit dictos tres adductos, & prædictũ Cæſarem vltimo loco adductum, & ſucceſſiue proſequendo examen cum ipſo C.

Interrogatus ipſum quomodo audeat adhuc negare ſe nominari Sempronium, & eſse illum Sempronium in Sententia deſcriptũ cũ videat per tot teſtes de hoc ſe eſse cõuictum.

Reſpondit, Dicono li teſtimonij quel che gli pare, Io mi chiamo Gio. Antonio, e non Sempronio.

Subdens ex ſe.

Io non hò mai hauuto nome Sempronio, & non hò mai fatto homicidio neſsuno.

Interrogatus, quare velit, quod prędicti teſtes dicerent ipſum C. nominari Semproniũ, ſi re vera Io. Antonius nuncuparetur.

Reſpondit, Che sò io perche ſe lo dicano coſtoro, che mi chiamo Sempronio; io sò bene, che michiamo Gio. Antonio.

Interrogatus, & monitus per D. vt recedat ab huiuſmodi obſtinatione, & mẽdacijs, cũ videat ſe eſſe teſtibus ſuperatum, & nõ poſſe amplius negare ſe eſſe Sempronium, quia etiam quod negocium D. habet illum pro conuicto; & Sententiam condemnatoriam, de qua ſupra poteſt contra illum exequi facere.

Reſpon-

Respondit, Se V.S. mi hà per conuinto nō sò che mi dire, io non posso esser conuinto, di quello, che ne sono innocente, vi dimando le mie difese, che vi farò vedere, che io mi chiamo Gio. Antonio, e non Sempronio.

Tunc &c.

5 Et nota quod licet talis bannitus in huiusmodi negatione persisteret nihilominus si per testes erit sufficiēter cōuictus quod sit ille de quo cantat Sententia, illa poterit exequutioni demandari absque alia sua confessione. Moder. Rom. in tit. de inquis. q. 11. num. 25.

† Nota etiam quod si talis bānitus vocabatur pluribus nominibus. & sub vno condemnatus sit, sufficit postea, quod sub eodem a testibus recognoscatur, Bonacoss. relatus in d. q. 11. nu. 15. vers. & si pariter,

† Quod si talis bannitus condemnatus conuinci non poterit, videlicet, ipsum esse illum de quo in banno, & condemnatione mentio fit, puta quia non adsunt testes qui illum recognoscāt in numero sufficientes, adest tamē saltem vnus, vel alia scatent indicia ex ipsius cōdemnati confessione, vel aliūde acquisita, d. q. ille sit, Mode. Rom. in d. tit. de inquisit. quod 1. n. 25. vers. amplia rursus, poteris tunc ipsum torquere pro habenda confessione super identitate personę, & illius recognitione Cart. de exec. senten. c. 2. nu. 32. & seqq. † Erit autem talis cōdemnatus tunc interrogādus non

solum

ſolũ de nomine, & cognomine pronomine, parẽtibus, patria, fratribus, & ſororib. cõſanguineis, affinibus, bonis domo, vicinis, & alijs qualitatibus, de quibus ſupra admonuimus, Verum etiam de tempore diſceſſus a patria, vbi fuerit poſtea, de qua cauſa diſceſſerit, an cognouerit talem, an ſibi eſſet amicus, vel e contra, an ſciat, quod illi euenerit aliquid mali, & quid, an dici audiuerit, quod fuerit infectus, a quo, quando, in quo loco, quo genere armorum, qũo, qua de cauſa, an ſciat, quod ipſe fuerit imputatus de dicto homicidio, & quare, an fuerit dicta de cauſa inquiſitus, citatus, bannitus, condemnatus, & ſic pariter poteris, alias interrogatoria opportuna adnectere, prout natura cauſæ, indiciorum, & ipſius condemnati reſponſiones ſuadebunt, Chart. de execut. Senten. cap. 2. num. 33. & vbi videbitur, tibi quod adſint ſufficientia ad torquendum indicia, poteris ad torturam, vt dictum eſt ad effectum prædictum deuenire. Hæc autem erit forma, videlicet.

9 † Interrogatus, & monitus per D. vt caueat a mendacijs, & veritatem dicat, an ſit ille Sempronius de quo fit mentio in dicta ſententia, cum iã videat ſe non poſſe hoc negare aliquo modo, alias deuenietur contra ipſum ad opportuna iuris, & facti remedia.

Reſpondit, Fate quel che vi pare, che io nõ poſſo dire quel che non è, io mi chiamo Gio. An-

Antonio, e non Sempronio.

Tunc D. visa obstinatione ipsius Constituti, stante depositione N. & eius confrontatione facta cum ipso constituto, qui in eius faciē asseruit ipsum Constitutum vocari Sempronium, non autem Ioannem Antonium, attentis etiam variationibus eiusdem Constituti mendaciis, & inuerisimilibus responsionibus de quibus supra; ad habendum tantummodo confessionem super identitate personæ ipsius Constituti, & an ipse re vera sit ille Sempronius nominatus in dicta Sententia, cum aliter ab ipso haberi non possit, & non alias aliter, nec alio modo, &c. & sine præiudicio prædictæ Sententię, & iurium fisco quomodocunq. & qualitercunque acquisitorum, & competentiū repetitis semper protestationibus de quibus supra, de verbo ad verbum, & iuxta illarū formam, & non alias, &c. mandauit ipsum C. duci ad locum torturæ ibique spoliari, ligari, & funi applicari.

10 † Quod si tortus fateretur se esse illum Sēpronium descriptum in Sententia, quamuis non dicat se delictum commisisse Cart. de execut. sent. c. 2. n. 26. ad dictæ Sententiæ executionem deueniri poterit, sin verò perstiterit in negatiuæ relaxandus, & liberandus erit. Mod. Rom. d. quæst. 11. num. 25. vers. amplia rursus, in fin.

SCHOLIA IN CAP. II.

Si Bannitus.

QVando bannitus negat, quid facien. supra dictum est.

Num. 2. Non enim.

QVod hæc duo copulatiue sint probanda per testes, Primo identitas nominis, & cognominis. Secundo, quod sit ille, de quo in sententia, supra in proximo capitulo, in versic. quarta conclusio, in fin.

Num. 3. hac autem recognitio.

OCcurrendum est, quantum fieri potest, ne in his recognitionibus faciendis per Iudices, locus sit imposturis, seu pro contra, Ideo author hic dicit esse exhiben. bannitum & posito medio inter duos tresuè eiusdem staturæ, & euitetur occasio fabricandi falsitates de hac exhibitione plene Cart. d. cap. 2. num. 36. & seq. qui multo plura docet quam author in hoc manuali. Cæterum hæc recognitio inter alios non fit in recognitione cadaueris, vt scilicet ponantur inter alia cadauera, & cum indumento solito, Scacc. d. cap. 97 num. 175. in fin. De forma recognitionis plura apud eũdem in ca. 86. nu. 59. qui licet loquatur de recognitione rei facienda testibus, tamen idem est in recognoscendo bannito.

Num.

Num. 6. Et nota.

DE hoc superius dictum est in vers. quarta conclusio.

Num. 7. Quod si talis.

Dictum fuit supra vers. Quinto.

Num. 10. vers. Quod si.

De hoc supra vers. Quinto.

SVMMARIVM.

1 *Si bannitus habeat linguam amputatam, vel sit mutus, aut surdus, si sciat scribere debebit respondere per scripturam, & nu. 2.*

3 *Bannitus non habens linguam, mutus, vel surdus qui scribere nouit potest per torturam cogi ad scribendum.*

4 *Quod si scribere nesciat erit per nutus, & signo interrogandus, & per nutus, & signa ille debebit respondere.*

5 Notarius *debet annotare signa, & nutus, quos facit* Iudex *interrogando, & eos, quib. utitur reus respondendo.*

6 *Notarius si intelligat tales nutus, & signa potest illa per se interpretari.*

7 *Alias adbibendi sunt vicini, consanguinei, affines, vel amici, qui dictos nutus, & signa intelligant.*

8 *Et debebunt pro interpretibus a Iudice deputari praestito iuramento.*

9 *Interpretes adbibendi sunt etiam quando bā-*

nitus loquitur idiomate extraneo, quod Notarius non intelligit.

10 *Iudex non potest interpretari linguã extraneã qua reus loquitur, licet illã intelliget.*

11 *Deputatio interpretum debet fieri in principio examinis præsente ipso examinando.*

32 *Interpres vnus sufficit si plures haberi non possunt.*

13 *Interpretes debẽt subscribere in fine exãinis.*

14 *Forma examinandi talem bannitum carentem lingua, mutum, surdum, aut externo sermone loquentem.*

15 *Recognitio muti, & surdi nescienti scribere, fit per nutus, & signa non est tuta, neque sufficiens vt Sententia exequi possit.*

Quomodo fiat recognitio banniti, & condemnati non habẽtis linguam, muti, surdi, vel loquentis externo idiomate. Cap. III.

1 SI continet, † q̄ talis bannitus post eius capturam ne se & complices detegere co geretur linguam sibi amputaret, vel alias iste talis esset mutus, & surdus, vel a natura, vel ex accidenti, ita vt loqui non posset, tunc capere debueris informationem, an iste talis scribere
2 debuerit, † & si reperieris, quod sic, tũc eidem interrogatoria scripta singula legenda propones, & ad illis respondendum per scripturam eundem

eundem coegeris Cart. in tractat. de execut.
3 Sent. cap. 2. nu. 43. † Quod si recusaret scribere posses, tunc etiam per torturam ipsum ad scribendum compellere, Cart. d. cap. 1. nu. 44. & 45. prout ii, qui loqui valēt, possunt per torturam cogi ad respondendum, vt superius tibi ostendi; ad quem locū pro forma te remit
4 to. Habes sup. lib. 2. c. 7. † Si vero is scribere ne sciret, tunc per signa, & nutus erit interrogā dus, & similiter signis, & nutibus debebit ille
5 respondere: Cart. d. cap. 2 num. 46. & seqq. † & hoc casu debebit Notarius scribere in ipso Cōstituto, siue examine, quod iste talis est mutus, vel surdus, vel quod est sine lingua, & debebit pariter diligenter annotare signa, & nutus, quibus vtitur Iudex interrogando, item, & nutus, quibus vtitur eius respondendo, dicendo, verbigratia, quod respondit, quod sic annuendo capite, vel respondit, quod non
6 capite tenuendo, & sic de aliis signis, † quę si Notarius intelligat, puta quia habeat cōuersationem talis C. illa poterit per se interpre-
7 tari. † Si vero illa non intelligeret, tunc debebis adhibere vicinos, consanguineos, amicos vel alios, qui nutus, & signa prædicta intelli
8 gant, quos † pro interpretibus deputabis prę-stando eis iuramentum de fideliter interpretando, & tūc Notarius scribet, quod ille talis per tales interpretes faciendo talia signa sic respondit, &c. Hæc oīa habes per Cart. d. c. 2.

numero 50.& ista erit practica, prout tali pra
9 ctica, videlicet de adhibendo † interpretes vti etiam habebis, quando talis bannitus esset alterius regionis, nec latinam, aut vulgarem linguam calleret, vel aliam, quam Notarius in-
10 telligeret, † cum non sufficiat, quod Iudex per se dictam linguam intelligat, non enim potest ipse illam interpretari, Cart.d.c.2.n.52.& seq.
11 † Ista autem interpretum deputatio debebit fieri in principio examinis præsente ipso examinando, Bar. in l.1.§.eadem, ff.de verb.oblig. & debebit eis præstare iuramentum de fideli-
12 ter interpretando: vt dixi † & sufficiet vnus interpres, si plures haberi non potuerunt, qui
13 † etiam in fine examinis debebunt se subscribere, Cart.d. c. 2. nu.55.& 56. Et his casibus, hac, vel simili verborum forma ad examen prædictorum deuenire poteris, videlicet.

Die .... Mensis ...... Anni .....

Forma constituti.

14 † Constitutus personaliter coram, &c. quidã iuuenis, &c. (& describere personã, vt supra te docui) & cum linguam amputatam haberet vel mutus, aut surdus esset, ita quod loqui, aut audire non possit nisi per nutus, & signa quæ ego Notarius non intelligebam, vel qui, cum esset Gallus, & nesciret, aut latine, aut vulgari Italico loqui, vt ego Notarius dictam linguã non intelligerem D.mandauit vocari N.& N. consanguineos dicti Constituti, qui asseruerũt

se

se intelligere dictos nutus, & signa, quę fiebãt per dictum constitutum, & nutibus, & signis cum eo loqui solere, vel N. & N. natione Gallos in Vrbe commorantes. qui Gallicam linguam, N. vulgarem Italicam se callere dixerũt quos sic ad faciam dicti Constituti deductos, & adhibitos. Item D. deputauit interpretes mandando eis, vt quæ ipse D. interrogaret dicto Cõstituto nutibus, & signis solitis, vel lingua Gallica exponerent, & quæ ipse Constitutus suis signis, & nutibus, vel sua lingua respõderet, sibi, & mihi Notario, vulgari sermone referrent, & delato illis iuramento de fideliter omnia interpretando, item & ipsi Constituto de veritate dicenda, prout tactis, &c. iurarunt præmissa per D. protestatione, &c. & pone pro protestationem, de qua supra.

Idem Constitutus ad opportunas ipsius D. interrogationes sibi per D. vulgarizatas, & per dictos N. & N. interpretes, vt supra deputatos. præsentes, & assistentes ipsi Constituto interpretatas dixit; & deposuit nutibus, & signis, vel suo sermone Gallico per eosdem interpretes ipsi D & mihi Notario declarato, prout infra, videlicet, & primo.

Interrogatus, per D. Latine, & deinde vulgariter, & per dictos N. & N. interpretes earũ lingua Gallica, de nomine, patria, parentibus, & exercitio.

Respondit suo sermone Gallico per eosdme

N.& N.interpretes ipsi D. & mihi vulgariter exposito, Io mi chiamo Leonardo N. la mia patria è N. mio Padre si chiama Giouanni,& mia madre Lodouica, & il mio mestiero e Sartore.

Vel quo ad mutum, & surdum nescientes scribere.

Interrogatus per D.Latine, Deinde vulgariter, per dictos N.& N. interpretes quibusdam signis, & nutibus de ipsius exercitio.

Respondit faciendo manibus actum suendi, prout dictũ actũ præfati N.& N.interprætari sic fuerunt, il mio mestiero e di Sartore.

Vel quo ad mutũ,& surdũ sciẽtes scribere.

Ad opportunas D.interrogationes dixit & deposuit proprijs manibus scribendo, cum ob amputatam lingam, vel quia mutus esset, vel surdus loqui non posset, prout infra, videlicet & primo.

Interrogatus de nomine, cognomine, & Patria,&c.

Respondit dictum Interrogatorium, prius legendo, deinde sua manu propria scribendo, vt infra, io mi chiamo,&c.

Et sic prosequere extendendo alia interrogatoria,& responsiones,& exhibendo Sententiam,& accipiendo recognitionem hoc ordine, iuxta superius traditam formam. Habes sup.eo.lib.cap.1.

Deinde curabis vt dicti interpretes se subscribant

ſcribant hoc, vel ſimili modo, videlicet.

Ita vt ſupra per Notarium ſcriptum eſt, interpretatus fuit ego N.&c.

Vel Vulgariter.

Io N. hò interpretato il preſente eſſamine nel modo, che ſta ſcritto di ſopra.

15 †Sed aduerte, quod iſta recognitio muti, & ſurdi neſcientis ſcribere, quæ fit per huiuſmodi nutus, & ſigna non ſufficiens, nec tuta, ad effectum exequendi Sententiam, Char.d.cap.2. num.1.& ideo procurabis omninò habere teſtes, qui illum recognoſcat, iuxta formam, quam ſupra tibi demonſtraui. Sup.eod.lib.c.1.

SCHOLIA IN CAP. III.

Si contingere.

VBi notarius calleat linguam banniti loquentis idiomate externo ſufficit eo deficiente recurrẽdum erit ad duos interpretes Flã.Cart.c.2.n.52.& ſeq.& ibi docet quomodo interrogandus ſit mutus, & ſurdus. In muto tamen & ſurdo bannito, non eſt tuta recognitio ad effectum exequen. cõdemnationem per ſigna, & nutus, ſed & teſtibus conuincendus eſt, vt recognoſcatur pro eo, qui in bãno, & ſententia deſcriptus eſt. Quo vero ad Theutonicum, vel alium exterum, ſatis hic poſt veſtigia Cart. & Scacc.q.97.nu. 176. verſ.ſexta difficultas.

Mihi

Mihi tamen mirum videtur, quod communiter ibi trad. Doctores videlicet, quod credatur soli notario interpretanti linguam illius Theutonici vel similis, non autem Iudici, cum sit dignior, tanta est fides Tabellionis.

SVMMARIVM.

1 *Banniti post recognitionem de eis factam solent interrogari super socijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, et alijs delictis.*

2 *Et si negant torquetur.*

3 *Cum protestatione tamen.*

4 *Protestari debet Iudex volens torquere bānitū recognitū super socijs, &c. et ratio quare.*

5 *Tortura, quæ infertur pro habēdis socijs, &c. & alijs delictis debet esse moderata.*

6 *Iudex cauere debet, ne torquendo reum super socijs, &c. illum interroget super delicto principali, quia diceretur renunciasse protestationi factæ.*

7 *Interrogatoria debent extendi reo torto super socijs, &c.*

8 *Interrogatoria non extensa sunt valde periculosa, & quare.*

9 *Responsio rei dicitur data iuxta tenorem interrogator. Iudicis.*

10 *Rei debent interrogari in genere de socijs, & alijs delictis ut euitetur suggestio.*

11 *Reus tortus, super alijs, si dicat delictum prin*

cipale

De tortura inferenda talibus sic bannitis, & condemnatis pro habenda vlteriori veritate complicibus, & alijs delictis. Cap. IV.

1 FActa † recognitione personæ dicti condemnati modis formis supra expressis, nec etiam tunc erit statim ad exequutionem Sententiæ procedendum, solent enim vlterius tale sic condemnati, & banniti interrogari super socijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & alijs etiam criminibus, Cart. in tract. de exec. Sent. capitulo secundo
2 numero 57. † & si negant deuenitur contra eos ad torturā, vt dictos socios, &c. propalet,
3 & confiteantur, Chart. d. cap. 2. nu. 59. † cum protesta-

protestatione, tamen quam inferius ponã in
4 decreto torturæ, † quæ quidẽ protestatio est non solum vtilis; sed etiam necessaria: quia si dictus bãnitus sine dicta protestatione tortus delictum negaret, & in negando persisteret, etiam quod esset plene conuictus vtiq. absoluendus esset, Char. d. cap. 2. numero 59. & sequentibus saltem a pœna ordinaria. Char. d.
5 cap. 2. numero 65. versic. verum nihil. † Hæc autem tortura, quæ infertur ad effectum prædictum, non debet esse multum grauis, sed mo
6 derata, Chart. d. cap. 2. numero 68. † & cauere debes; ne in actu torturæ reum interroges super delicto principali, quia tũc dicta protestatio tibi non suffrageretur; videris enim per contrarium actum ab illa recessisse. Char. d. c.
7 2. numero 70. & sequentibus † Cauere etiam debes ne interrogatoria, quæ fieri solẽt in tortura super complicibus, &c. dictes notario per illa videlicet. Et ad opportunam interrogationem Respondit, vel & opportunè interrogatus. Respondit, &c. Vel subdens. Interrogatus, &c. Vel subdens ad opportunã interrogatio-
8 nem. † Quia talis modus dictãdi, quando reus in tortura super complicibus, &c. interroga-
9 tur, est valde periculosus. Etenim si tũc reus super ipso delicto principali, de quo est condemnatus responderet, & talis responsio scriberetur, vt scribi debet, verbi gratia, & ad opportunam D. interrogationem.

Res-

Respondit, Io non l'hò fatto questo homicidio, io non l'hò fatto, &c. & reus in tali dicto, & negatione persisteret vtiq. protestationi prædictæ renũciasse, atque ab illa recessisse intelligereris, Chart. d. cap. 2. n. 76. & 77. vltra quod hic modus dictandi est maximoperè vitandus, etiam alijs ex causis, vt superius tibi demonstraui quib. in locis ẽt te docui cauendũ esse in primis a suggestionib. quas euitare hoc casu omnino debueris, Vid. sup. lib. 2. cap. 5. num. 18. & seq. & per Chart. in d. cap. 2. nu.
10 81. † debẽt enim huiusmodi sic torti interrogari in genere de socijs, &c. & alijs criminib. neminem nominando, Chart. dicto cap. 2. a n. 82. vsque ad nu. 88. & ita tu facere debebis, si boni & eruditi Iudicis nomen consequi, & conseruare volueris.

11 † Aduertendum etiã vltimo loco tibi erit, quod si reus dicat se delictum nõ commisisse, de quo est condemnatus, quãdo in tortura de socijs, &c. interrogatur, ne dictam responsionẽ scribere facias, quasi interrogatorio tuo datam, sed tanquã ex se ipso à reo prolatã, Cart. dicto cap. 2. n. 89. in fin. puta subdens ex seipso, vel dicẽs ex se ipso, vel deinde dixit ex se ipso, io nõ hò fatto detto homicidio, ne sono imputato a torto nõ hò fatto male nessuno, &c. & hæc est vera practica, quę nollet omnes ambiguitates, quod nota. Forma autẽ circa præmissa talis erit, videlicet.

In-

12 † Interrogatus, vt modo dicat quos socios ipse C. habuerit, complices, & participes in derobando, & per vim auferendo dictam pecuniariam quantitatem quam asserit abstulisse, pariter dicat quæ alia delicta commiserit.

Respondit, Io non hebbi compagno alcuno quando leuai la sodetta quantità de danari, se non N. & N. che in tutto erauamo tre, e non hò fatto mai altro male al Mondo.

Et D. dicente non esse verisimile, quod alios complices non habuerit, cũ præsertim tale facinus non potuerit committi à tribus personis tantum, prout quisque sanæ mentis considerare potest ex qualitate facti, & tanto magis cũ in sententia reperiantur sub littera N. condemnati pro dicto furto alij quinq; insimul cũ ipso C. ideo illos nominet, pariter dicat quæ alia delicta commisit alias contra ipsum ad opportuna iuris, & facti remedia deuenietur.

Respondit, Io non ho hauuto altri compagni, che quelli, che ho nominati, e nõ posso nominare altri, ne hò cõmesso altro delitto, che questo, e se mi volete dar la corda fate quel che vi pare, che io sono nelle vostre forze.

13 † Tunc D. visis, & consideratis prædictis, visa supradicta sententia, vt quod in ea quinque alij vltra ipsum C. & duos nominatos per ipsum reperiuntur condemnati sub littera N. quorum nomina aliter quam ab ipso C. difficillime haberi possunt, stante etiam qualitate de-

delicti commissi, quod omnino quisque prudens iudicabit non potuisse a tribus tantum personis committi, attēta etiam qualitate personæ ipsius C. qui a tribus annis citra bannitus, & capitaliter condemnatus reperitur. Vnde credendum est, quod alia commiserit delicta, & quod plures habuerit receptatores, auxiliatores; & fautores, cum huiusmodi delinquentes homines sine illis diu stare non possint pro habendis nominibus complicum in furto, & derobatione prædicta, & qui sint alij quinque in Sententia condemnatoria designati, ac pro habēdis ab ipso C. alijs delictis per ipsum verisimiliter commissis, alijsq; cōplicibus, fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus postquam prædicta aliter ab eo haberi nō possunt mandauit ipsum C. adduci ad locum torturæ, ibiq; spoliari, ligari, & funi applicari, & hoc sine præiudicio quorumcumque iurium fisco quomodocumque, & qualitercunque competentium, & acquisitorum, & citra præiudicium Sententiæ cōdemnatoriæ supra exhibitæ, & recognitionis personæ ipsius Cōstituti in ea contentæ, ac omnium, & quarumcunque aliarum Sententiarum contra dictum Constitutum latarum, si quæ, &c. ac rei iudicatæ, & notorietatis criminis inde resultantis, & aliorum omnium, de quib idem Constitutum quomodocunq; esset conuinctus, vel confessus, super quibus modo aliquo Dominus nō intē-

dit

nitus loquitur idiomate extraneo, quod Notarius non intelligit.

10 *Iudex non potest interpretari linguã extraneã qua reus loquitur, licet illã intelliget.*

11 *Deputatio interpretum debet fieri in principio examinis præsente ipso examinando.*

32 *Interpres vnus sufficit si plures haberi non possunt.*

13 *Interpretes debẽt subscribere in fine exãinis.*

14 *Forma examinandi talem bannitum carentem lingua, mutum, surdum, aut externo sermone loquentem.*

15 *Recognitio muti, & surdi nescienti scribere, fit per nutus, & signa non est tuta, neque sufficiens vt Sententia exequi possit.*

Quomodo fiat recognitio banniti, & condemnati non habẽtis linguam, muti, surdi, vel loquentis externo idiomate. Cap. III.

1 SI continet, † ꝙ talis bannitus post eius capturam ne se & complices detegere cogeretur linguam sibi amputaret, vel alias iste talis esset mutus, & surdus, vel a natura, vel ex accidenti, ita vt loqui non posset, tunc capere debueris informationem, an iste talis scribere
2 debuerit, † & si reperieris, quod sic, tũc eidem interrogatoria scripta singula legenda propones, & ad illis respondendum per scripturam

eundem

eundem coegeris Cart.in tractat. de execut.
3 Sent.cap.2.nu.43.†Quod ſi recuſaret ſcribere poſſes, tunc etiam per torturam ipſum ad ſcribendum compellere, Cart.d.cap.1.nu. 44. & 45. prout ii, qui loqui valẽt, poſſunt per torturam cogi ad reſpondendum, vt ſuperius tibi oſtendi; ad quem locũ pro forma te remit
4 to. Habes ſup.lib.2.c.7.†Si vero is ſcribere neſciret, tunc per ſigna, & nutus erit interrogãdus, & ſimiliter ſignis, & nutibus debebit ille
5 reſpondere: Cart.d.cap.2 num.46. & ſeqq.† & hoc caſu debebit Notarius ſcribere in ipſo Cõſtituto, ſiue examine, quod iſte talis eſt mutus, vel ſurdus, vel quod eſt ſine lingua, & debebit pariter diligenter annotare ſigna, & nutus, quibus vtitur Iudex interrogando, item, & nutus, quibus vtitur eius reſpondendo, dicendo, verbi gratia, quod reſpondit, quod ſic annuendo capite, vel reſpondit, quod non
6 capite tenuendo, & ſic de aliis ſignis, †quę ſi Notarius intelligat, puta quia habeat cõuerſationem talis C. illa poterit per ſe interpre-
7 tari.† Si vero illa non intelligeret, tunc debebis adhibere vicinos, conſanguineos, amicos vel alios, qui nutus, & ſigna prædicta intelli
8 gant, quos† pro interpretibus deputabis pręſtando eis iuramentum de fideliter interpretando, & tũc Notarius ſcribet, quod ille talis per tales interpretes faciendo talia ſigna ſic reſpondit, &c. Hæc oĩa habes per Cart.d.c.2.

numero 50.& ista erit practica, prout tali pra
9 ctica, videlicet de adhibendo † interpretes vti etiam habebis, quando talis bannitus esset alterius regionis, nec latinam, aut vulgarem linguam calleret, vel aliam, quam Notarius in-
10 telligeret, † cum non sufficiat, quod Iudex per se dictam linguam intelligat, non enim potest ipse illam interpretari, Cart.d.c.2.n.52.& seq.
11 † Ista autem interpretum deputatio debebit fieri in principio examinis præsente ipso examinando, Bar. in l.1.§.eadem, ff.de verb.oblig. & debebit eis præstare iuramentum de fideli-
12 ter interpretando: vt dixi † & sufficiet vnus interpres, si plures haberi non potuerunt, qui
13 † etiam in fine examinis debebunt se subscribere, Cart.d. c. 2. nu.55.& 56. Et his casibus, hac, vel simili verborum forma ad examen prædictorum deuenire poteris, videlicet.

Die .... Mensis ...... Anni .....

Forma constituti.

14 † Constitutus personaliter coram, &c. quidã iuuenis, &c. (& describere personã, vt supra te docui) & cum linguam amputatam haberet vel mutus, aut surdus esset, ita quod loqui, aut audire non possit nisi per nutus, & signa quæ ego Notarius non intelligebam, vel qui, cum esset Gallus, & nesciret, aut latine, aut vulgari Italico loqui, vt ego Notarius dictam linguã non intelligerem D. mandauit vocari N.& N. consanguineos dicti Constituti, qui asseruerũt

se

se intelligere dictos nutus, & signa, quę fiebāt per dictum constitutum, & nutibus, & signis cum eo loqui solere, vel N. & N. natione Gallos in Vrbe commorantes. qui Gallicam linguam, N. vulgarem Italicam se callere dixerūt quos sic ad faciam dicti Constituti deductos, & adhibitos. Item D. deputauit interpretes mandando eis, vt quæ ipse D. interrogaret dicto Cōstituto nutibus, & signis solitis, vel lingua Gallica exponerent, & quæ ipse Constitutus suis signis, & nutibus, vel sua lingua respōderet, sibi, & mihi Notario, vulgari sermone referrent, & delato illis iuramento de fideliter omnia interpretando, item & ipsi Constituto de veritate dicenda, prout tactis, &c. iurarunt præmissa per D. protestatione, &c. & pone pro protestationem, de qua supra.

Idem Constitutus ad opportunas ipsius D. interrogationes sibi per D. vulgarizatas, & per dictos N. & N. interpretes, vt supra deputatos. præsentes, & assistentes ipsi Constituto interpretatas dixit; & deposuit nutibus, & signis, vel suo sermone Gallico per eosdem interpretes ipsi D. & mihi Notario declarato, prout infra, videlicet, & primo.

Interrogatus, per D. Latine, & deinde vulgariter, & per dictos N. & N. interpretes earū lingua Gallica, de nomine, patria, parentibus, & exercitio.

Respondit suo sermone Gallico per eosdme

N.& N.interpretes ipsi D. & mihi vulgariter exposito, Io mi chiamo Leonardo N. la mia patria è N. mio Padre si chiama Giouanni,& mia madre Lodouica, & il mio mestiero e Sartore.

Vel quo ad mutum, & surdum nescientes scribere.

Interrogatus per D.Latine, Deinde vulgariter, per dictos N.& N. interpretes quibusdam signis, & nutibus de ipsius exercitio.

Respondit faciendo manibus actum suendi,prout dictũ actũ præfati N.& N.interprætari sic fuerunt, il mio mestiero e di Sartore.

Vel quo ad mutũ,& surdũ sciẽtes scribere.

Ad opportunas D.interrogationes dixit & deposuit proprijs manibus scribendo,cum ob amputatam lingam, vel quia mutus esset,vel surdus loqui non posset,prout infra,videlicet & primo.

Interrogatus de nomine,cognomine, & Patria,&c.

Respondit dictum Interrogatorium, prius legendo, deinde sua manu propria scribendo, vt infra, io mi chiamo,&c.

Et sic prosequere extendendo alia interrogatoria,& responsiones,& exhibendo Sententiam,& accipiendo recognitionem hoc ordine, iuxta superius traditam formam. Habes sup.eo.lib.cap.1.

Deinde curabis vt dicti interpretes se subscribant

scribant hoc, vel simili modo, videlicet.

Ita vt supra per Notarium scriptum est, interpretatus fuit ego N.&c.

Vel Vulgariter.

Io N. hò interpretato il presente essamine nel modo, che sta scritto di sopra.

15 †Sed aduerte, quod ista recognitio muti, & surdi nescientis scribere, quæ fit per huiusmodi nutus, & signa non sufficiens, nec tuta, ad effectum exequendi Sententiam, Char. d. cap. 2. num. 1. & ideo procurabis omninò habere testes, qui illum recognoscat, iuxta formam, quam supra tibi demonstraui. Sup. eod. lib. c. 1.

SCHOLIA IN CAP. III.

Si contingere.

VBi notarius calleat linguam banniti loquentis idiomate externo sufficit eo deficiente recurrẽdum erit ad duos interpretes Flã. Cart. c. 2. n. 52. & seq. & ibi docet quomodo interrogandus sit mutus, & surdus. In muto tamen & surdo bannito, non est tuta recognitio ad effectum exequen. cõdemnationem per signa, & nutus, sed & testibus conuincendus est, vt recognoscatur pro eo, qui in bãno, & sententia descriptus est. Quo vero ad Theutonicum, vel alium exterum, satis hic post vestigia Cart. & Scacc. q. 97. nu. 176. vers. sexta difficultas.

Mihi

Mihi tamen mirum videtur, quod communiter ibi trad. Doctores videlicet, quod credatur soli notario interpretanti linguam illius Theutonici vel similis, non autem Iudici, cum sit dignior, tanta est fides Tabellionis.

SVMMARIVM.

1 *Banniti post recognitionem de eis factam solent interrogari super socijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, et alijs delictis.*

2 *Et si negant torquetur.*

3 *Cum protestatione tamen.*

4 *Protestari debet Iudex volens torquere bānitū recognitū super socijs, &c. et ratio quare.*

5 *Tortura, quæ infertur pro habēdis socijs, &c. & alijs delictis debet esse moderata.*

6 *Iudex cauere debet, ne torquendo reum super socijs, &c. illum interroget super delicto principali, quia diceretur renunciasse protestationi factæ.*

7 *Interrogatoria debent extendi reo torto super socijs, &c.*

8 *Interrogatoria non extensa sunt valde periculosa, & quare.*

9 *Responsio rei dicitur data iuxta tenorem interrogator. Iudicis.*

10 *Rei debent interrogari in genere de socijs, & alijs delictis ut euitetur suggestio.*

11 *Reus tortus, super alijs, si dicat delictum principale*

De tortura inferenda talibus sic bannitis, & condemnatis pro habenda vlteriori veritate complicibus, & alijs delictis. Cap. IV.

1 FActa † recognitione personæ dicti condemnati modis formis supra expressis, nec etiam tunc erit statim ad exequutionem Sententiæ procedendum, solent enim vlterius tale sic condemnati, & banniti interrogari super socijs, receptatoribus, fautoribus, auxiliatoribus, & alijs etiam criminibus, Cart. in tract. de exec. Sent. capitulo secundo
2 numero 57. † & si negant deuenitur contra eos ad torturã, vt dictos socios, &c. propalet,
3 & confiteantur, Chart. d. cap. 2. nu. 59. † cum protesta-

protestatione, tamen quam inferius ponã in
4 decreto torturæ, † quæ quidẽ protestatio est non solum vtilis, sed etiam necessaria: quia si dictus bãnitus sine dicta protestatione tortus delictum negaret, & in negando persisteret, etiam quod esset plene conuictus vtiq. absoluendus esset, Char. d. cap. 2. numero 59. & sequentibus saltem a pœna ordinaria. Char. d.
5 cap. 2. numero 65. versic. verum nihil. † Hæc autem tortura, quæ infertur ad effectum prædictum, non debet esse multum grauis, sed mo
6 derata, Chart. d. cap. 2. numero 68. † & cauere debes; ne in actu torturæ reum interroges super delicto principali, quia tũc dicta protestatio tibi non suffrageretur; videris enim per contrarium actum ab illa recessisse. Char. d. c.
7 2. numero 70. & sequentibus † Cauere etiam debes ne interrogatoria, quæ fieri solẽt in tortura super complicibus, &c. dictes notario per illa videlicet. Et ad opportunam interrogationem Respondit, vel & opportunè interrogatus. Respondit, &c. Vel subdens. Interrogatus, &c. Vel subdens ad opportunã interrogatio-
8 nem. † Quia talis modus dictãdi, quando reus in tortura super complicibus, &c. interroga-
9 tur, est valde periculosus. Etenim si tũc reus super ipso delicto principali, de quo est condemnatus responderet, & talis responsio scriberetur, vt scribi debet, verbi gratia, & ad opportunam D. interrogationem.

Res-

Respondit, Io non l'hò fatto questo homicidio, io non l'hò fatto,&c.& reus in tali dicto,&negatione persisteretvtiq. protestationi prædictæ renũciasse,atque ab illa recessisse intelligereris,Chart.d.cap.2.n. 76. & 77. vltra quod hic mòdus dictandi est maximoperè vitandus, etiam alijs ex causis,vt superius tibi demonstraui quib.in locis ẽt te docui cauendũ esse in primis a suggestionib. quas euitare hoc casu omnino debueris,Vid.sup.lib.2.cap. 5. num.18.& seq.& per Chart.in d.cap.2.nu.
10 81.†debẽt enim huiusmodi sic torti interrogari in genere de socijs,&c.& alijs criminib. neminem nominando,Chart.dicto cap.2.a n. 82.vsque ad nu.88. & ita tu facere debebis, si boni & eruditi Iudicis nomen consequi, & conseruare volueris.

11 †Aduertendum etiã vltimo loco tibi erit, quod si reus dicat se delictum nõ commisisse, de quo est condemnatus,quãdo in tortura de socijs,&c. interrogatur, ne dictam responsionẽ scribere facias,quasi interrogatorio tuo datam,sed tanquã ex se ipso à reo prolatã,Cart. dicto cap.2.n.89.in fin.puta subdens ex seipso,vel dicẽs ex se ipso,vel deinde dixit ex se ipso,io nõ hò fatto detto homicidio,ne sono imputato a torto nõ hò fatto male nessuno, &c. & hæc est vera practica,quę nollet omnes ambiguitates,quod nota. Forma autẽ circa præmissa talis erit, videlicet.

In-

delicti commissi, quod omnino quisque prudens iudicabit non potuisse a tribus tantum personis committi, attenta etiam qualitate personæ ipsius C. qui a tribus annis citra bannitus, & capitaliter condemnatus reperitur. Vnde credendum est, quod alia commiserit delicta, & quod plures habuerit receptatores, auxiliatores; & fautores, cum huiusmodi delinquentes homines sine illis diu stare non possint pro habendis nominibus complicum in furto, & derobatione prædicta, & qui sint alij quinque in Sententia condemnatoria designati, ac pro habēdis ab ipso C. alijs delictis per ipsum verisimiliter commissis, alijsq; cōplicibus, fautoribus, auxiliatoribus, & receptatoribus postquam prædicta aliter ab eo haberi nō possunt mandauit ipsum C. adduci ad locum torturæ, ibiq; spoliari, ligari, & funi applicari, & hoc sine præiudicio quorumcumque iurium fisco quomodocumque, & qualitercunque competentium, & acquisitorum, & citra præiudicium Sententiæ cōdemnatoriæ supra exhibitæ, & recognitionis personæ ipsius Cōstituti in ea contentæ, ac omnium, & quarumcunque aliarum Sententiarum contra dictum Constitutum latarum, si quæ, &c. ac rei iudicatæ, & notorietatis criminis inde resultantis, & aliorum omnium, de quib idem Constitutum quomodocunq; esset conuinctus, vel confessus, super quibus modo aliquo Dominus nō intē-
dit

dit ipsũ torquere;quinimo explicite protestatur ipsum super illis se non torquere,& huiusmodi protestationem in quolibet actu repetitam.fore,& esse dixit,& intendit,& quod pro repetita semper habeatur, sed tantum ipsum torqueri facere intendit pro vlteriori veritate habenda super dictis nominibus complicibus fautoribus,auxiliatoribus,& receptatoribus, ac alijs delictis per ipsum C.verisimiliter cõmissis & nõ alias aliter,nec alio modo,de quo solenniter,& expresse ac omni meliori modo protestatus fuit,& protestatur.

Quo spoliato, ligato, & funi applicato D. mandauit ipsum C ad completam veritatem dicendam super dictis fautoribus,auxiliatoribus, & receptatoribus,alijsque delictis, quæ verisimiliter commisit,dum fuit bannitus,vel alias, ac ad propalandã nomina aliorum in dicta Sententia condẽnatoria sub littera N.cõdemnatorum, nec expectet,quod contra ipsum ad tormenta deueniatur.

Respondit, Io hò detto quel che doueuo dire, & non vi posso dir'altro, & fate quel che vi pare, ma mi fate torto.

Tunc D.repetita protestatione de quã supra, illiq.firmiter inhærendo, mandauit ipsũ C. in altum eleuari.

Qui sic eleuatus cæpit dicere, Ohime,ohime,o Santa Maria,& deinde tacuit.

Et monitus per Dominum,vt recedat a sua obsti-

obstinatione, & dicat veritatẽ super dictis nominibus, complicibus fautoribus, receptatoribus, & alijs delictis.

Respondit, Io non hò fatto altri delitti. Io non hò hauuto compagni nessuno, e nessuno mi hà dato aiuto, ne ricetto.

Deinde dixit ex se.

Io non hò fatto mal nessuno, non hò manco robatti detti denari. Hò detto la bugia.

Et D. dicente, quod non interrogatur amplius super dicta derobatione: quia iã ipse C. super hoc est condemnatus, & confessus, & cõfessionem suam nõ potest amplius in dubium reuocare, sed tantummodo pro habendis dictorum in sententia condemnatorum nominibus, alijs delictis, socijs, fautoribus, & receptatoribus, Ideo ad hæc respondeat.

Respondit, &c.

14 †Finito examine, & reo super prædictis sufficienter arbitrio tuo tormentato poteris mãdare illum de tormento deponi, & poni ad largam cum aliquo termino competenti ad dicendum causam quare Sententia contra ipsum lata exequutioni demandari non debeat; hoc modo, videlicet.

15 †Tunc D. acceptatis, &c. cum aliud ad C. haberi non posset, mandauit illum leuiter de tortura deponi, cum permansisset in ea suspensus sine aliqua quassatione per spatium vnius horæ, dissolui, brachia reaptari, reuestiri, & ad

Dd lar-

largam poni cum termino trium dierum ad dicendam causam quare dicta Sententia exequutioni contra ipsum demandari nō debeat. Qui C. sic depositus dicebat; Ohime, ohime, son morto, summissa voce condolendo.

Nota, quod solent substituti fiscales assisten tes in fine huiusmodi examinum scribi facere per Notariū similē protestationem, videlicet.

16 † Præsente Domino B. substituto, fiscali, & præmissam recognitionem, & alias confessiones in parte, & partibus tantum acceptante, petenteq. ad vlteriora, & reiterationem tormentorum, vel ad grauiora tormenta ad effectum prædictum tantū, & non alias aliter, &c. contra dictum C. procedi cum leuissimè, nec sufficienter fuerit tortus, & demum cōtra eūdem ad executionem prædictæ Sententiæ deueniri alias, &c. omni, &c.

17 † Ex prædictis sit impositus si vis huic tractatui ad laudem, & gloriam sanctissimæ, & indiuiduæ Trinitatis, ac beatissimę Virginis

18 Mariæ, † & Sancti Francisci, ac S. Catherinę

19 meorum aduocatorum, & protectorum † Si verò in hoc tractatu aliquid cōtineatur, quod ab illa sententia abhoreat, quam Sancta Catholica Ecclesia Romana tenet, & docet, id totū, tanquā per ignorantiam, vel negligentiam scriptū, reuoco, & annullo, ac reuocatum, & annullatū esse volo, ac prædictæ sanctæ ecclesiæ Iudicio prædicta omnia, & me ipsum subijcio

& sub-

& submitto, quod protestor, & protestatum semper esse intendo omni meliori modo. &c.

SCHOLIA IN CAP. IV.

NIhil est, quod libentiore animo excipiant latrunculatores, quam hoc, quod postremo loco relinquitur ab authore. Quis enim ignarus est cæcitati, auaritię, quæ mentes occupat iuxta illud.

O nummi nũmi, vobis hoc præstat honorẽ,
Vos estis fratres.

Ideo maior cura, & sollicitudo est statim, atque aliquis bannitus captus est explorare, & inquirere de complicibus, & socijs deque receptatoribus & fautoribus vt eos indicent, & propalent, quam de libro Carthar. de execut. sen. contuma. capt. bannit. quam executionem quandoque ita differunt, vt aditum bannitis præstent ad effugien. carceres, vel inimicis perimendum, & conficien. eos veneno, ne, vel ille officiat, vel dedecus afferat familiæ suæ dum vltimum supplicium de eo sumitur. Quare author hic, dicit, Iudices solere interrogare super pręmissis personis, & hoc eis negãtibus peruenitur ad torturã, & licet leuis, & moderata esse debet: attamẽ quãdoque vbi nõ est illis lucrosũ officiũ acriter torquẽtur, ita ut quandoq. in gratiam torquentium (vt parcant tormenti) multa falsa comminiscantur, vt se

redimerent a quæstionibus, quod mihi quoque sæpe contigit. Ideo tortura res est periculosa, & fallax, nec semper tortus veritatem dicere præsumitur, D. Menoch. de arbit. in casu. 269. vbi multis exemplis hoc corroborat.

Num. 4. Quæ quidem.

DE hac protestatione quę est veluti herba betonica, iuxta id quod dicitur de clausula, omni meliori modo, supra sæpe dictum est. Ideo superflua est repetitio.

Num. 5. Hæc autem.

DIctum supra, & est ratio quia si reus, quò ad se est, vitę disperatę ex eo, quod vel confessus vel conuictus, vel condemnatus est, non est quod difficilem se præstet in retinendo alios, itaut aliorum vitam, & salutem ante ferat propriæ, nec vidi quemquam adhuc ob aliena commodam citra suam vtilitatem in tortura sustinendam paratum.

Num. 9. Quia.

MEdiolani haberet Senatus hæc pro deliramentis, quia notarij vel Iudicis ignorantia non tolleret ius Fisco quæsitum ex legitimis probationibus. Vltra quod est falsa opinio, quod recedatur a pæna ordinaria, quādo reus plene per probationes cōuictus est, vt supra dixi. Bene verum est quod solet Senatus reprehendere iudices, vel notarios quādo aliquid contra ius faciunt, itaut resipiscant. Et scio quod quidam Iudex fuit iussus, vt relationes

nes transmitteret ad senatum materno sermo
ne quia erat concepta sub stilo omnibus præ-
quam ipsi incognito prout dicit cōciuis meus
I.C.Zauatarius in sua praxi fori Mediolanen.
fuisse reprehensum quondam iudicem qui re-
lationem faceret ad Senatum,& voti incuria
collecti,quod dicebatur torquēdum reum,pro
habenda veritate.At vnus ex Senatoribus bal
butientem ipsum præuenit dicendo, torquea-
tur iudex pro habenda veritate,videlicet, an
intelligeret quæ referebat. O tempora,ò mo-
res.

Num. 10. *Debent enim.*

ABunde de suggestionibus supra. Cartar.
de execut.sent.cap.bann.cap.2. nu. 82.
versic.vt etiam.Sed non minus cauendum est
a mellito interrogandi genere,quo Iudex vti-
tur quia fistula dulce cani,&c.Nec dico Iudi
cem malè facere, quia imò laudandus est, si
blādo sermone,ac humanitatis pleno alliciat
reos ad fatēdum,sed tamen prospicere ille de
bet;ne capiatur reus tanquam sub promissa
delicti impunitate, de qua supra, sic, & scor-
pius ore lingit,cauda stringit,vel aliud animal
aspis nomine,cuius morsus suauis est & qui
ab eo mordetur abit in somnū,& per suauita-
tē saporis moritur,quia tunc venenū latenter
per omnia membra discurrit,sic cauebis a Iu
dice ita dulciter cum reo agente cuius verbis
credens paulatim te deceptū ab eo experiris,

Vitaque cum gemitū fugit indignata ſub vmbras.

Num. 11. Aduertendum.

PLenius hāc interrogandi in hoc themate formam attingit Chart.d.c.2. de execut. ſent.capt. bannit. n. 90. videlicet propē ſi. illius cap.

Num. 13. Interrog. vt modo.

POſtquam bannitus detentus eſt,poteſt facere aliquas defenſiones,Bertazol. conſil. crim. 35.numer. 12.lib. 1.ex Marſil.& Carrer. quos citat.Articulus hic,an bannitus iam recognitus poſſit torqueri,habet altiorē inſpectionem , Ideo ad facilitatem tuam nonnullus caſus cōſtituam quos in vnū tui gratia collegi,vt ex meo labore tu minorem ex his , quæ diſperſa ſunt, & in praxi didici, ſentias.

Primus eſt caſus, bannitus torquendus eſt pro habenda veritate receptantium , & eorū qui eos fouent,quando ſponte non vult fateri & indicare receptatores . Cum enim tortura ſit remedium ſubſidiarum,merito ipſo ſponte fatente ab ea abſtinendum eſt, vbi tamen non hæreat adhuc aliqua ſuſpitio , quod perfecte noua manifeſtauerit,& hoc clare admittit,Farinac.tit.de Ind.& tort.q.13.num.131.verſic. ſublimita primo,ſunt enim aſperæ pęnæ poſitæ tam per Cæſ.conſtit. quam per cridas S.E. contra hos receptatores,itaut ex cridis pater impune non poſſit hoſpitari filium frater fratrem

trem,& nunc dum hęc ſcribo,videlicet ſub 21 Octobris 1600. intellex.ex ordine (perhibēt) patris occiſum fuiſſe filium banintum præ timore ne ille incurreret in pęnam cridarum contra patrem receptantem editarum,de quo iā filius fuerat præmonitus,vt caueret ab inſidijs,& ne habitaret in loco in quo trucidatus eſt dura lex,ſed tamen obſeruanda. Et pro patre,an teneatur ex mandato ad occidendum, ego ſcripſi.

Secundus eſt caſus,Bannitus interrogandus & excutiendus eſt per tormenta, vt nominet complices,& mandatores delicti, ſi verſemur in criminibus exceptis,vt ſupra dixi,modo tamē interueniat aliquid indicium, quod ſocius interuenerit, Vulpel.conſ. 4.n. 13.Cart.de exec. ſent.c.bannit.c.2.n.75.Scacc.q.97 n. 180. decima difficultas;verſ.de tortura ad ſciendos & c.8. num.8.

Tertius eſt caſus in non exceptis. Quod ſi contra ſocios,& cōplices proceſſum eſt, quia manifeſte appareat eum ad delictū ſocios adhibuiſſe,poteſt torqueri inſtar teſtis qui torquetur ex eo quod negat id, quod veriſimiliter ſcit.Si vero manifeſte nō apparet,& tūc nō poterit torqueri. Et induco in argumentum, Quod ſicut contra principalem procedi non poteſt,niſi liquido conſtet de corpore delicti, vt ſupra dixi ita quoque hic,qui torquetur,vti teſtis,vt manifeſtet ſocios, quia prius coſtare

qua ꝙ adhibuerit socios, nec interrogãdus est reus, nec torquendus, Clar. §. fin. q. 21. vers dictum socii, Boss & alii adducti a Scacc. multũ vtiliter loquente in q. cap. 97. ex cuius dictis hos breues, & analytico casus extrahi memoriæ commendandos.

Et hęc de tortura ad sciendos complices, fautores, & mandatores.

Nunc de tortura quoad confessionẽ extorquendam aliorum delictorum, in qua pariter forma ista claras, & perspica conclusiones, & non errabis.

Prima conclusio Reus non potest torqueri, nisi super delictis super quibus extant indicia tamquam si super illis instruen. esset nouus processus separatus, & retuli supra obseruantiam Senatus in casu illius Antonij Mariæ ad triremes perpetuas damnati procurantibus nonnullis maleuolis, vt torqueretur etiam super his quorum non extabant indicia. Vides amantissime Lector (vt id obiter dicam) quam vice parentis filium omni amore prosequentis, cum subditis suæ iustitie commissis agat Senatus, qui nõ passos est sanctissima iura violari, sed intacta manere, cum multi vindictæ cupidi appeterẽt omnia præceps ruere. Funde Deo optimo maximo preces pro felicitate huius sanctissimi ordinis. quem nisi haberes, regna in latrocinia resolueremur, & plus posset libido quam iustitia. Hoc vnũ gratulor

me sub

me sub huius auspicio,& viuere,& mori.

Secunda conclusio, quod de consuetudine etiam super alijs delictis torquentur rei in crimine assassinij, furti, sfrosationis annonæ, vel salis, per Regulam semel malus, & de hac consuetudine, Clar. §, fin. q. 64. vers. successiue, quæ conclusio habet locum in famoso delinquēte, & ad hoc hominum genus restringitur consuetudo, quia si reus confessus torquetur pro habendis complicibus, quando verisimilitudo subest vt supra dixi in vers. quartus casus est ita pro habendis alijs delictis, si subsit verisimilitudo. Quamobrem si quis honestę vitę ita commotus occideret hominem, homicidiumq. fateretur, non esset torquendus super alijs quorum non pręcedunt indicia est distinctio laudabilis, ideo eam sequere.

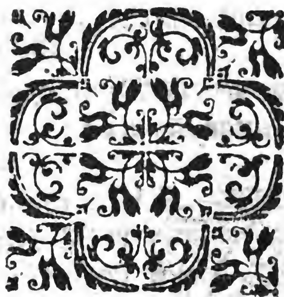
Tertia, & vltima conclusio quod in omnibus illis casibus, in quibus supra diximus, reū esse torquēdum super alijs, restringitur in subsidium, sed quando veritas aliunde haberi potest, non est quis torquendus.

Hic finem facio ad laudem Dei Opt. Max. ac Diuę Marię Virginis, & Beatorū Francisci & Bernardini, quorum nomina ego indignus peccator in baptismatis fonte suscepi Et quia huic operi videntur deesse remedia præseruatiua ad fauorem, eorum qui damnati sunt puta literæ admissionis ad nouas defensiones, salui conductus, gratiæ, nullitates, abolitiones

cri-

criminum gratiosæ, quas decreta gratiosa appellamus, super quibus aliqua vtilia responsa reddidi, ac alia. Ideo si mihi Deus longiorem concedet vitam, curabo, vt per breues summulas multorum veritatem habeas, quæ non nisi maximo studio, labore colligi possunt interim ex temporaneos hos meos fætus æqui bonique consules, & viue fælix, viue pius.

LAVS DEO.

DECI-

te materiam indiciorum, & torturæ. Videbitur ergo quid ſit Probatio, Semiplena probatio, Indicium, Præſumptio, Fictio, Coniectura, Suſpitio, Argumentum, Signum, Adminiculum, Dubitatio, Opinio.

j. PROBATIO eſt rei dubiæ per argumenta
oſtenſio, vel eſt. Fides veri legitimis modis
5.8 & temporibus faciendam cognitori cauſæ.
9 Vel Oſtenſio rei dubiæ per legitimos modos
iudici facienda in cauſis apud ipſum controuerſis.

ij. Probatio reducitur, vel deſtinguitur in ſeptem ſpecies, in teſtes, ſcripturam, confeſ-
11 ſionem, euidentiam facti, iuramentum,
præſumptionem, & in famam. Et ſi autem
12 alij plures modos addant, videlicet Ocu-
13 lorum inſpectionem, litteras in lapidibus
ſculptas, ſigillum, denunciationem, com-
14 munem opinionem, indubitata indicia, rem
iudicatam, rationem naturalem, ratio-
15 nem, coniecturalem, hominis conie-
16 cturam, Hi tamen modi commodiſſime
ſub illis primis ſeptem comprehendun-
17 tur.

iij. Probatio in genere ſumpta alia eſt ple-
na, alia ſemiplena. Plena eſt, quando fidem
20 facit tantam, quantam ad finiendum controuerſiam ſufficit. Et inducitur ſeptem modis ſupra relatis.

Semi-

21 Semiplena erit ea, quæ rei gestæ fides ali-
qua fit Iudici, non tamen tanta, vt eam se-
22 qui debeat in sententia dicenda. Hæc indu-
citur depositione vnius testis de visu, compa-
ratione litterarum, scriptura priuata, præsum
ptionem vrgens.

iv. Alij probationem diuiserunt in euidentissi
mam quæ fit priuilegijs, & scripturis indubi-
23 tatis; in euidentem quæ habetur testibus, &
euidentia facti, in minus euidentem, & minus
claram, quæ fit hominum coniecturis.

v. INDICIVM est signum alicuius maleficij
commissi, vel alterius rei de qua agitur.
27 Vel est coniectura ex probabilibus, non ne-
28 cessarijs orta, a quibus potest abesse veritas,
sed non verisimilitudo. Vel, est adminiculum
31 demonstratiuum delicti, & ad veritatem in-
dagandam.

vj. Indiciorum aliud est dubitatũ, & non plenũ
35 aliud indubitatum & plenum. Primum est,
Præsumptio fortiter mouens animum ad ali-
37 quid credendum, vel discredendum. Secundũ
est Demonstratio rei per signa sufficientia, per
quæ animus quiescit in aliquo tanquam in
38 proprio existente, & plus inuestigante non cu
rat. Vel, est quod arctat mentem iudicis, ita ut
omnino credat, nec possit in contrarium incli
nare.

vij. Indicium à lege approbatum generaliter
dicitur indubitatum.

Quan-

viij. Quando contra aliquem vrgeret plura
40 indicia dubitata, ex illa multitudine du-
41 bitatorum, resultat vnum inditium indubita-
tum.

ix. Indiciorum etiam, aliud Proximum, aliud
Remotum. Proximum est, quo posito ponitur
44 criminis effectus, & quo remoto illius effe-
45 ctus remouetur. Vel, est quod tangit nego-
cium, & ipsum delictum. Vel, est quod respi-
cit veritatem rei, vel delicti immediate per
sensum, visus, vel auditus iuxta subiectam ma-
47 teriam. Remotum indicium erit quod non re
spicit immediate veritatem delicti, sed circũ-
stantias. Vel, quod non tangit negocium.

x. Indiciorũ etiam, alia sunt leuia, alia grauia,
alia grauissima, vel quod idem est, aliud est
49 simplex, aliud vrgens, aliud indubitatum. Le-
50 ue indicium sufficit ad capturam, vel ad in-
quirendum, hoc est ad sumendum informatio
nes de delicto. Graue sufficit ad transmitten-
dum absenti inquisitionem, vel ad ipsum tor-
quendum. Grauissimum sufficit ad condem-
54 nandum. Sed hæc respiciunt indiciorum eff-
55 ctum potius quam substantiam. Ideo potest
dici Ind. Leue est quod facile, & frequenter,
potest adesse. Graue quod frequenter, & facile
56 contingit adesse. Grauissimum, quod facilli-
me, & frequentissime contingit adesse. Hic no
* ta quod indicia probata, & accepta ex con-
fessione rei sunt alijs grauiora.

Indi-

xj. Indiciorum aliud est necessariũ, aliud credibile, seu verisimile, aliud non repugnans. Ne-
58 cessarium tunc est, quando ex eo quod instru-
59 mentis, vel alio simili continetur necessario, efficimus quod intendimus. Et hoc indicium sufficit ad torquendum, & ad cõdemnandum. Exemplum, Titius accusatur de instrumento falso per eum scripto 8 Maij 1602. Capugnani, in quo dicatur Sesum mihi mutuasse aureos centum, si ego probo me eo tempore Vicentię fuisse, ex hac probatione necessarium
60 oritur indicium falsitatis d. Instrumenti. Indicium Credibile seu Verisimile, seu proximũ non sufficit ad condemnandum, sed ad torquẽ-
61 dum. Exempl. Quando stante Titio coram cadauere occiso, emittitur sanguis ex eius vulneribus, credibile, & proximum oritur in-
62 dicium contra Titium, quod sit homicida in dicium non repugnans quod leue, aut præsumptiuum dicitur est quod sola suspicione, vel leui iuris pręsumptione nititur. Vocatur re-
63 motum, & de se solum sine alijs adminiculis non sufficit ad torturam. Exempl. Quando agitur de futuro, & probatur te vnum domi fuisse, cum res subtracta est, hinc aliqua contra te insurgit suspicio, at leuis, & præsumptiua, quę est indicium leue, non repugnans tamen; & si habebit aliqua adminicula poteris torqueri.
64 Vel si agant de homicidio, oritur indicium contra eos qui sunt de domo.

Indi-

xij. Indiciorum tandem alia sunt Facti, alia Iuris, ali Iuris tantum, alia Hominis, ali Iu-
65 ris de Iure. Sed hæc spectant magis ad Præsumptionem, quam ad Indicia.

xiij. PRAESVMPTIO est conceptus in mente causatus ab aliqua probabili coniectura.
67 Vel, est cognitio veritatis rei ex circumstan-
69 tijs resultans. Vel, est suspicio in animo alicuius, causata & varijs, argumentis, coniectu-
71 ris, vel indicijs, quæ quo magis vrgent, eo ma-
72 gis firmatur suspicio. Vel, est coniectura, seu diuinatio in rebus dubijs, collecta ex argumẽtis, vel indicijs per circumstantias frequenter euenientibus.

xiv. Hinc apparet Præsumptionem nasci ex coniectura, & circumstantijs, vnde ipsa variatur, fortificatur, & debilitatur plus, & minus prout suadent circumstantiæ ipsæ.

* Nota quod Pręsumptio proxime veritati accedit, & ideo verisimilitudo appellatur, & natura præsumptionis est semper abhorrere ab irrationabili, & inuerisimili.

xv. Præsumptio nomen venit à Præ quod est ante, & Sumptio, hoc est ante Sumptio, quia
83 ante legitimas probationes aliquid sumit pro vero. Pręsũptionis principalis diuisio est. alia Iuris, alia Hominis, alia Iuris, & de Iure.

xvj. Præsumptio Iuris est probabilis cõiectura ex cero signo prouениens; quæ alio non ad-
87 ducto pro veritate habetur. Vel, est cum ali-

quibus positis verisimiliter, atq. probabiliter, non autem necessario sequitur quod intendimus.

Dicitur hæc præsumptio Iuris, quia Ius expresse præsumitur, & ea præsumptio est à le-
97 ge, & à iure approbata.

xvij. Præsumptio hominis est conceptus caussatus in mente ab aliqua probabili coniectu-
94 ra, argumentis, vel indicijs.

Et illa proprie est hominis præsumptio, quæ à iure expressa, & in lege expresse scripta & confirmata non reperitur. Non enim præ-
98 sumptiones quas homo facit, potuit lex approbare, quia variæ & multæ sunt, & ex varijs caussis oriri solent, & ideo in arbitrio Iudicis positæ sunt.

xviij. Potest tamen præsumptio hæc, non discrepare à ratione legis, & cum ea affinitate
99 habere, & in hoc casu idem iudicandum erit quo ad suum effectum quod de ipsa scripta, quia de similibus ad similia procedi potest; l. non possunt. ff. de legib.

xix. Diuiditur hæc præsumptio in Leuem, Grauem, seu Vehementem, & Violentam,
110 quæ tamen diuisio non inducit specificam differentiam quia plus, & minus non facit differre species. l. fin. ff. de fundo instru. & instr. legat.

xx. Differunt hæ partes, quia Leuis est in qua parua est coniectura mali, & magna boni,

111 boni,vt quia multa sunt signa boni,& pau-
113 ca mali, Vehemens est applicatio animi
114 boni viri ad valde verisimile. Violenta est,
ex qua animus iudicantis contrarium per
suaderi non potest,nec eius intellectus ver
ti potest in conscientiam oppositam. Vel
116 quando omnis coniectura apparet mali,
nulla autē boni & sic omnia signa mali, &
multa boni. Et violenta est omnis presum-
ptio, quæ est Iuris & Iuris,& de Iure.
xxj. Etiam diuiditur in temerariam, & pro-
118 babilem. Temeraria erit quæ ex leui cau-
sa,& coniectura, vel à vilibus personis ori
119 tur. Vel quando omnia signa sunt boni, &
123 nulla mali. Probabilis erit quæ à grauibus
personis vel a non leui causa, & coniectu-
120 ra oritur. Vel quando multa sunt signa ma-
li,& pauca boni. Probabilis etiam dicitur
124 ratione loci, vel temporis, vt si quis visus
fuerit in loco suspecto, aut in hora suspe-
121 cta, in quibus crimen fuit commissum ori-
tur contra illum probabilis suspicio, vide in
fra Decis. 30. num. 168.
xxij. Præsumptio Iuris,& de Iure,est status a
iure promulgatus ex indubia coniectura.
100 Vel est dispositio legis aliquid præsumens
& super præsumpto tanquam si comperto
101 statuens. Appellatur Iuris, & de iure,quia
à lege nō solū introducta est,sed quia super
tali præsumptione lex inducit firmum

ius, & eam habet pro veritate.

Et vbi lex aliquid præsumit, & super præsumpto nihil statuit, nec vlterius procedit dicitur Iuris præsumptio; sed si super præsumptio firmat pedes, & super eo statuit tunc dicitur Iuris, & de Iure præsumptio.

xxiij. Si statutum introduceret aliquod genus probationis, velletq. illud esse plenam pro-
108 bationem talis probatio esset præsumptio iuris, & de Iure. Et non est necesse
109 quod lex, seu statutum prohibeat probationem in contrarium. Sed sufficit quod illam habeat pro plena probatione, quia natura præsumptionis habet, vt contra eam non admittatur probatio, & si non exprimatur.

xxiv. Præsumptio Iuris, & de Iure, alia est ab humanis principijs alia à naturalibus. Pri-
125 ma nascitur ab indicijs, & coniecturis hu-
126 manis lege, & rõne probatis, quę cõiecturę
127 cuntur esse apparentes. Vt si quis exierit e domo in qua sit cadauer occisi, cum gladio euaginato, vna cum vestibus sanguine madefactis, habet præsumptionem quod il
128 lud homicidium commisserit. Secunda dicitur naturę præsumptio, & necessaria, & est quæ non ab humana ratione, seu coniectura ducitur sed a naturali. Exempl. Mu-
129 lier habet lac in mammis, hinc oritur Præsumptio, quod sit corrupta, natura.n.effici-

tur

tur lac propter generationẽ,nec aliter pōt eſſe. Vel fumus exit e domo: ergo in ea eſt ignis quia fumus non eſt ſine eo, & hoc fit à natura. Vnde Prçſumptio naturç dicitur.

xxv. Præſumptio tandem, alia eſt neceſſaria alia credibilis, ſeu veriſimilis alia non re-
130 pugnans. Prima eſt; cum aliquibus poſitis neceſſario, inde efficimus quod intendi
131 mus. Secunda eſt cum aliquibus poſitis ve
132 riſimiliter & credibiliter, non autem neceſ ſario ſequitur quod intendimus. Tertia
133 aliud non eſt, niſi hominis Præſumptio.

xxvj. FICTIO, eſt aſſumptio contra veritatem facta à iure pro veritate in re certa
136 eius quod poſſibile. Vel, eſt falſitatis pro
139 veritate accepta, ex ſpecialiſs. & iuſtiſsima cauſa a iure expreſſa. Vel, eſt iuris diſpoſi-
142 tio per quam non verum, poſſibile tamen eſſe verum pro vero accipitur.

Nota quod in his diffin. fit mentio de poſſibili quia ſuper impoſſibili non cadit fictio, Glo. in l. 3. ff. pro Socio.

Fictio eſt, vel inductiua, vel priuatiua, vel extenſiua, aut translatiua.

145 Prima eſt quando lex fingit eſſe id quod nõ eſt. Secunda quando e contra fingit eſſe id quod eſt, non eſſe. Tertia quando lex
149 fingit quod eſt vno modo, eſſe alio modo. Sic vero diffiniuntur. Prima eſt in re certa non exiſtente poſſibili, pro exiſten

te à iure facta assumptio. Secunda est in re existente possibili non existere, pro non existente a iure facta assumptio. Tertia est in re certa vno modo existenti, pro existente alio modo possibili a iure facto assumptio.

xxvij. CONIECTVRA est exceptio veri ex aliquo alio sic verisimiliter ordinato, E-
152 xempl. Per circulum hospitij reputamus ta
153 bernam. Vel, est rationabilis argumentatio, à verisimilitudine fidem faciente, & ex signo probabili deducta, non autem necessario concludens.

Hinc habetur, quod de natura coniecturæ sit non plene, & de necessitate concludere, sed probabiliter opinari, quia non à necessarijs, sed à probabilibus oritur; si enim a necessarijs oriretur non dubia, sed certa res esset, & sic contra naturam coniecturæ, quæ est de re dubia, & habet se ad esse, & non esse.

xxviij. Coniectura dicitur a coniectu, idest directione quadam rationis ad veritatem.
158 Vel à coniecto, coniectas frequentatiuo,
159 quod idem est quod existimo, vel diuino.

Coniectura val est Hominis, vel Iuris, & de iure l. est quæ in viro non est expressa,
160 sed Iudici committitur, vt inspiciat qui sibi videatur, & an aliquam fidem faciat. Et
161 hæ coniecturæ non possunt in legitimis scribi

scribi quia pendent ex diuersis animi mo-
162 tibus; 2. est scripta in lege, & aliud non est
quam ea quæ ab ipsa l. inuenta, aut appro-
163 bata est. 3. est dispositio legis aliquid præ-
sumentis, & super præsumpto tanquam si
bi comperto statuentis.

Coniectura, & Præsumptio tamquam si
nomina accipiuntur, & promiscue se decla-
rant,

xxix. Coniectura etiam alia Leuis, alia grauis
aut Vehemens, alia Quę autem sint hæ idē
164 de illis dices, vt dicitur supra de Præsum-
ptione, Decis. 19. 20.

xxx. Coniectura erit etiam, vel Temeraria, vel
168 probabilis. 1. est, quæ ratione caret, & lon-
169 ge à verisimili recedet. 2. quæ à verisimili
deducitur, & quæ in ratione fundatur. Vi-
de sup. Decis. 21. & inf. Decis. 46.

Hic nota, quod non omne quod videtur pro-
babile est probabile, sed illud erit tale, quod
videtur omnibus, aut pluribus, aut sapienti
171 bus, & his vel omnibus, vel pluribus, vel ma
xime notis, & pręcipuis.

xxxj. SVSPITIO est aliqualis animi applica-
tio ad aliquid, cum vehementi titubatione,
172 Vel, est motus ad aliquid cum vehementi
173 titubatione. Vel, est opinio mali ex leuibus
indicijs procedens. Vnde ad suspicionem
176 probandam sufficit leuis probatio.

xxxij. SVSPITIO alia est Leuis, seu Temera-

ria, vel Vehemens, seu Verisimilis, vel Vio
178 lenta. Prima est quando ex admodum le-
ui indicio, seu argumento iudex animum
suum in alteram partem flectit, sed cum
180 titubatione. 2. est quæ non ex leuibus indi-
ciis, sed ex fortioribus oritur, & ex quibus
181 Iudex animum suum in vnam partem incli-
nat, cum aliquali seu modica dubitatione
183 3. dicitur ea, quæ ex vrgentibus oritur indi
cijs ita vt iudex constanter, & sine dubita-
tione, vni parti potius quã alteri adhæret.
184 Et his apparet, quod 1. continet in se dubie
tatẽ simpliciter. 2. continet paruam. 3. nul-
lam prorsus habet. Dic etiã, si indicia sunt
187 admodum leuia faciunt suspit. Leuem. Si
grauia & vrgentia sunt, faciunt vehemen-
tem, si grauiora, & vrgentia violentam red-
dunt.

xxxiij. OPINIO est idem quod vehemens, seu
ex verisimilibus suspicio. Et est motus ani
193 mi eligentis aliquid cum hæsitatione. Ve-
195 hemens Opinio est quando ex probabili-
bus coniecturis quis credit id quod verum
196 est, licet certo non sciat. Vehemens etiam
Suspicio dicitur Opinio.

xxxiiij. DVBITATIO non est proprie aliquis
probationis gradus, sed est principium in-
197 uestigationis, certitudinis, & fidei Quan-
do Iudex ex deductis coram eo dubitat mo
198 do ad vnam partem, modo ad aliam, nec
ad

ad vnam pocius quam ad aliam animum applicat, & nescit vtram eligat, vel quia probationes sunt æquales, vel quia habent aliquid obscuritatis, tunc dicitur Dubius, At si Iudex aliquo motus indicio, vel argnmento inclinare incipiat in vnam partem magis quam in aliam, licet cum dubitatione, tunc non amplius Dubitare, sed suspicari dicitur. Et si Suspitio oritur ex grauibus indicijs tunc cessat Suspitio, & intrant opinio

xxxv. ARGVMENTVM est collatio plurium ad vnā conclusionem. Vel est inuentum ex
201 aliquo genere, rem aliquam aut probabiliter ostendens, aut necessario demonstrans.
206 Scias quod est leue inditium, sed non tam
200 leue, sicut Suspitio; & eo vtimur non sicuti Dialectici, sed argumentum illud esse intelligimus, quod ex quibusdam, vel etiam mul
201 tis prius positis ducitur, & inde argumentamur.

xxxvi. SIGNVM est præter speciem quam ingerit sensibus aliquid faciens ex se in co-
108 gnitionem venire. Signum vel est necessarium, vel non necess. Etiam aliud est natura-
210 le, aliud institutum. Exempl. erunt clara.

xxxvij. ADMINICVLVM, vel est Vehemens, vel non Vehemens. Vehemens est supple-
213 tio defectus probationis per se solum non operans, sed bene cum alijs. Non Vehemens
214 est aliquis confirmatio rei probab.

Admi

xxxviij. Adminicula licet de se non probent, imperfectam tamen probationem iuuant.

216 Vnde Adminicula non vehementia non in totum supplent imperfectam probationem, sed aliqualiter. Vehementia autem Adminicula in totum supplent, & semiplenam probationem perficiunt.

De eorumdem Terminorum Differentij, & Conuenientia.

xxxix INDITIVM & SEMIPLENA probatio differunt, & conueniunt. Inditium vnum, &
219 remotum cum sit leue, & longe distet à necessario veri, vt fuga, colloquium, & simi-
220 lia, est minus quam Semiplena probatio.
234 Si vero multa etiam remota, vt conie&turæ præsumptiones & argumenta coniunguntur dummodo sint bona perficiunt Semiplenam
235 probationem pro tortura infligenda; & etiam quod condemnandum in pænam extraordinariam, & pecuniariam, non autem ordine, & corporalem.
232 Si vero dibitetur an hęc inditia remota faciant Semipl. probationem iudicis arbitrio standum est; nec certa regula dari potest; dummodo sine d. Semipl. prob. non torqueat.

xl. Inditium proximũ facit Semip. prob. regulariter enim testis qui deponit de delicto

per

226 per visum, vel alium sensum corporeum semiplene probat. dummodo sit omni exce-
229 ptione maior, cũ omnis macula, omnisque
230 defectus, ac exceptio licet minima, siue in dicto, siue in persona hunc torturæ effectũ impediat. Imo hic testis non est proprie inditium maleficij, at Semipl. prob. Si enim duo testes in criminal. faciunt vnam probat. ita & vnus testis in criminalibus faciet Semipl. prob.

* Ad torturam igitur nunquam deuenias nisi habita Semipl. prob. nec te moneant indicia, nisi eadem inducant.

xli. INDICIVM, & PRAESVMPTIO sic se habent. Præsumptio iuris est plus quam in
236 dicium leue, & non sufficiens ad torturam, quia illa probat. absque eo quod probetur,
239 & directe tangit factum probandum, & indicia non probant, nisi probentur, & indirecte tangit factum. Præsumptio hominis est
238 minus quam indicium sufficiens ad torturam, cum sit cognitio ex circumstantijs resultans. Indicium vero est quodam intellectuale veritatis eliciendæ ex aliqua singulari circumstantia. Et quando indicium est receptum, & approbatum à lege, eadem
264 lex illud nominat præsumptio.

xlij. INDICIVM differt à SVSPICIONE, tanquam causa à causato, qui ex indicijs iu-
240 dex venit in Suspicionem.

PRAE-

xliij. PRAESVMPTIO in genere est minus quam PROBATIO; imo aliquando ex plu-
241 ribus *P*ræsumptionibus oritur *P*robatio, imo Præsumptio est minus quam Semiple-
242 na *P*robatio.

xliv. *P*ræsumptio, & Fictio præcipue in duobus differunt. Fictio cadit super re certa,
244 & non vera; præsumptio aũt super re dubia & quę pôt esse & nõ esse vera. Et sic fictio nũquam conuenit eoum veritate. præsum-
245 ptio vero sæpe. Secundo differunt, quia Fictio etsi contra per indirectum habeat probationem, directe tamen in contrarium nul
246 lam admittit. *P*ræsumptio autem siue sit iuris, siue hominis semper; quæ vero est Iuris & de Iure aliquando, & si nõ regulariter eam admittit.

xlv. SVSPICIO à PRAESVMPTIONE differt, quia minus est quam ipsa PRAESVMPTIO, ex multis enim Suspicionibus con
251 ficitur vna *P*ræsumptio. Et quoniam Suspi-
152 cio ab homine inducitur, & ei soli conuenit
253 Suspicionis verbum, quia solus suspicatur, cum sit opus intellectus, *P*ræsumptio vero inducitur a l. & est hominis cũ sit Iur. iuris de
254 Iure, & Hominis. Tandem differunt quia vt *P*ræsumptio inducatur euidentiora requiruntur indicia, quam ad inducendum Suspicionem, cum quis primo suspicetur, deinde præsumat.

CON-

xlvi. CONIECTVRA differt à SEMIPL.PROBAT.& est ea minus si est remota, & non violenta, & etiam quod sint plures remo-
255 tæ;&nõ leues non inducunt semipl.probat. secus autem si coniectura sit proxima, & violenta, quia hæc non distat à Iuris præsumptione,& coniecturę plures bonæ faciunt Semipl. probat. &, habent vim vnius testis.

xlvij. *P*robatio quæ est plurib. coniecturis bonis, & proximis resultat, dicitur euiden-
256 tissima.

xlviij. Coniectura est etiam minus quam præsumptio, quia hæc nascitur ex Coniecturis
257 vt d.est in *P*ræsumpt.quæ est mentis conceptus ab aliqua probabili coniectura dedu-
258 ctus, & primo quis coniecturatur, deinde præsumit.

xlix. ARGVMENTVM differt à *P*RAESVMPT.quia est minus ea.Imò est minus quam
260 SVS*P*ICIO,quia ex argumentis oritur Sus-
261 picio.

l. A SIGNO Argumentum differt,sicut pars à toto quia ex pluribus signis aliquando cõ
262 ficitur Argumentum.

Scias quod licet Indicium, præsumptio, & reliqua supradicta, sua propria, & stricta
263 significatione differant promiscue tamen vnum pro alio capitur.vt adnotauit Nouel. in *P*ract. crim. in Rub. Indicia quæ præcede

cedere debent.

QVAEST. XXXVII.

Dicis his habetur quibus indicijs torquent homo, quæ sint indicia, quot modis dicantur, quæ sint arbitraria Iudici de Iudice indebite aliquem torquente, & de interrogationibus faciendi reo.

j. 1 TOrturam inferri minime posse, non legitimis præcedentibus indicijs omnes asserunt, quia si fieri posset aliter, facile esset in
2 potestate iudicum in criminali iudicio à tortura inchoare, quod tamquam absurdum iura ciuilia, & canonica prohibent.

ij. Ad hoc vt legitima dicantur indicia, & sufficientia ad torturam inferendam opus, vt
3 sint verisimilia, probabilia, non leuia, aut perfunctoria, sed grauiora, & vrgentia, certa clara, imo luce meridiana clariora, quia agitur
4 de torquendo reum, agitur de eius salute, & de damno irreparabili.

iij. Sint hæc indicia ita certa, & clara in genere suo videlicet indiciorum, vt sint apta ad plene persuadendum, licet non ad plene proban-
5 dum, quia hoc pertinet ad probationem, & ratio est idem est de parte quo ad partem, quod de toto quo ad totum, sed ad condemnandum probatio dicitur esse luce meridiana clarior, ita pariter in genere suo ad persuadendum indicii erunt ea luce clariora. Et sic ijs Iudex

non

non erit certus in totum, sed quasi certus.

iv. Etiam erunt indicia certa, & clara, ideft cō cludentia, & ad delictum inferentia, non au-
6 tem dubia, vel æquiuoca, & quam multipliciter interpretari possunt.

v. Hinc habetur non oriri indicium sufficiens ad torturam ex his quæ ex accidenti contin-
8 gere possunt. Nec ex verbis dubijs, & obscuris, quæ possunt inferri malum, & bonum. Ne-
9 que ex actu bono, quia bonum non præsumitur de malo, nec malum de bono.

vi. Indicia erunt sufficientia pro tortura, & si fuerint remota, & testes deponent super circumstātijs delicti, vt puta ex inimicitia, fuga, fama, & ex similibus, iunctis tamen alijs. Et hæc est practica generalis. Et si habetur ab aliquibus, quod inditia sint proxima delicto, nota quod alternatiue loquuntur dicentes debere esse vel verisimilia, vel proxima, sufficit ergo quod inditia remota sint verisimilia. Si-
12 militer dum dicitur, quod testes ad hoc, vt super inditijs ad torturam probent, dicunt deponere de visu & de ipso delicto, alias non nocent, intelligas quando deponunt de inditio proximo non de remoto.

vij. Inditia remota sufficientia per tortura debent esse concludenter, & plene in genere suo
13 probata per duos testes. Et hoc intelligere e-
14 tiam in crimine heresis, & læsæ maiestatis, & in leuibus, & adminiculis & hoc indubitatum

pe.

15.17. penes omnes.

viij, Hi testes duo debent esse omni exceptione maiores, quia si tales erunt in probatione
28 inditij proximi, quare non erunt in ditio re-
29 moto? in vtroque agitur de tortura infligenda, & sic de vita; & de salute hominis, & multi doloribus victi fatentur, quæ non fecerunt.

* Nota quod quando probantur inditia remota per testes inhabiles sufficient non ad torquendum, sed ad inquirendum. Vide infra Dec. 11.12.13.14.

ix. Testes inhabiles admittuntur in atrocissimis, & exceptis, & hæc est practica genera-
30 lis, quæ est contraria Farinaceo, num. 31.

x. In probatione inditij remoti, illi duo testes necessario non debent esse contestes, & sic
38 singulares sufficiunt ad torturam, dummodo sint omni exceptione maiores, & idonei, vel notabiles, & probatæ vitæ. Etiam quod deponant super inditijs proximis, qnod intelligo quæ inferunt valde verisimiliter ad ipsum delictum, quæ inditia proxima aliquo modo dici possunt. Tandem requiritur quod hæc inditia super quibus testes singulares deponũt sint plura, & talia quę reddant animum iudicis quasi certum contra reum. Exempl. Si vnus testis deponit de vno inditio remoto, alius de alio, vel duo singulares testes deponant de vno inditio, non erit danda tortura, vnumquodque inditium dicitur habere per se duos testes cō

testes

testes. Si vero inditia sunt plura quam duo, & vehementissima in mente Iudicis, sufficiet quodlibet inditium probari per vnum testem, non enim est verisimile quod tot testes non su specti dicant talia, nisi reus sit culpabilis, vnde
39 licet testes singulares non probent regulariter, probant tamen si ita iudici visum fuerit, & illis tribus conditionibus ornati.

xj. Inditia remota dicunt alii probantur per testes singul. qui propterea coniunguntur ad
35 d. inditia probanda, Negari enim non potest, quin vnus testis aliquam pręsumptionem faciat, vnde si plures sint testes singulariter deponentes de singulis inditijs dicentur etiam plures esse præsumptiones, ex quibus oritur vnicum indicium ad torturam sufficiens. Exempl. Vnus vidit Seium in terra prostratum & vulneratum a Titio, alius dicit se vidisse Titium fugientem aspersum sanguine, & cum euaginato ense, Alter dicit se Titium vidisse versus nemora euntem, & se latitantem, Ex his singulis inditiis nonne veniunt plures pręsumptiones generantes vnicum inditium ad torturam. In hoc casu vnũ dictum coadiuuat alius, & tendunt omnia ad eundem finem. Et licet in coniecturæ præsumptionẽ, vel inditiorum debeant singularia indicia, ac præsumptiones esse in suo genere plene probata, hoc tamen est verum in condemnandum, non autẽ in torquendum. Hæc autem intellige, si hi te-

15.17. penes omnes.

viij, Hi testes duo debent esse omni exceptione maiores, quia si tales erunt in probatione
28 inditij proximi, quare non erunt in ditio re-
29 moto? in vtroque agitur de tortura infligenda, & sic de vita; & de salute hominis, & multi doloribus victi fatentur, quæ non facerunt.

* Nota quod quando probantur inditia remota per testes inhabiles sufficient non ad torquendum, sed ad inquirendum. Vide infra Dec. 11. 12. 13. 14.

ix. Testes inhabiles admittuntur in atrocissimis, & exceptis, & hæc est practica genera-
30 lis, quæ est contraria Farinaceo, num. 31.

x. In probatione inditij remoti, illi duo testes necessario non debent esse contestes, & sic
38 singulares sufficiunt ad torturam, dummodo sint omni exceptione maiores, & idonei, vel notabiles, & probatæ vitæ. Etiam quod deponant super inditijs proximis, qnod intelligo quæ inferunt valde verisimiliter ad ipsum delictum, quæ inditia proxima aliquo modo dici possunt Tandem requiritur quod hæc inditia super quibus testes singulares deponũt sint plura, & talia quę reddant animum iudicis quasi certum contra reum. Exempl. Si vnus testis deponit de vno inditio remoto, alius de alio, vel duo singulares testes deponant de vno inditio, non erit danda tortura, vnumquodque inditium dicitur habere per se duos testes cō

testes

testes. Si vero inditia sunt plura quam duo, &
vehementissima in mente Iudicis, sufficiet
quodlibet inditium probari per vnum testem,
non enim est verisimile quod tot testes non su
specti dicant talia, nisi reus sit culpabilis, vnde
39 licet testes singulares non probent regulari-
ter, probant tamen si ita iudici visum fuerit,
& illis tribus conditionibus ornati.

xj. Inditia remota dicunt alii probantur per
testes singul. qui propterea coniunguntur ad
35 d. inditia probanda. Negari enim non potest,
quin vnus testis aliquam pręsumptionem fa-
ciat, vnde si plures sint testes singulariter de-
ponentes de singulis inditijs dicentur etiam
plures esse præsumptiones, ex quibus oritur
vnicum indicium ad torturam sufficiens. E-
xempl. Vnus vidit Seium in terra prostratum
& vulneratum a Titio, alius dicit se vidisse Ti-
tium fugientem aspersum sanguine, & cum
euaginato ense, Alter dicit se Titium vidisse
versus nemora euntem, & se latitantem, Ex
his singulis inditiis nonne veniunt plures prę
sumptiones generantes vnicum inditium ad
torturam. In hoc casu vnii dictum coadiuuat
alius, & tendunt omnia ad eundem finem. Et
licet in coniecturæ præsumptionē, vel inditio
rum debeant singularia indicia, ac præsum-
ptiones esse in suo genere plene probata, hoc
tamen est verum in condemnandum, non autē
35 in torquendum. Hæc autem intellige, si hi te-

15.17. penes omnes.

viij, Hi testes duo debent esse omni exceptione maiores, quia si tales erunt in probatione
28 inditij proximi, quare non erunt in ditio re-
29 moto? in vtroque agitur de tortura inffligenda,& sic de vita;& de salute hominis, & multi doloribus victi fatentur, quæ non facerunt.

* Nota quod quando probantur inditia remota per testes inhabiles sufficient non ad torquendum,sed ad inquirendum. Vide infra Dec. 11.12.13.14.

ix. Testes inhabiles admittuntur in atrocissimis, & exceptis, & hæc est practica genera-
30 lis,quæ est contraria Farinaceo,num.31.

x. In probatione inditij remoti, illi duo testes necessario non debent esse contestes, & sic
38 singulares sufficiunt ad torturam, dummodo sint omni exceptione maiores, & idonei, vel notabiles,& probatæ vitæ. Etiam quod deponant super inditijs proximis, qnod intelligo quæ inferunt valde verisimiliter ad ipsum delictum,quæ inditia proxima aliquo modo dici possunt Tandem requiritur quod hæc inditia super quibus testes singulares deponũt sint plura, & talia quę reddant animum iudicis quasi certum contra reum.Exempl. Si vnus testis deponit de vno inditio remoto, alius de alio,vel duo singulares testes deponant de vno inditio,non erit danda tortura,vnumquodque inditium dicitur habere per se duos testes có testes

testes. Si vero inditia sunt plura quam duo, & vehementissima in mente Iudicis, sufficiet quodlibet inditium probari per vnum testem, non enim est verisimile quod tot testes non suspecti dicant talia, nisi reus sit culpabilis, vnde
39 licet testes singulares non probent regulariter, probant tamen si ita iudici visum fuerit, & illis tribus conditionibus ornati.

xj. Inditia remota dicunt alii probantur per testes singul. qui propterea coniunguntur ad
35 d. inditia probanda. Negari enim non potest, quin vnus testis aliquam prçsumptionem faciat, vnde si plures sint testes singulariter deponentes de singulis inditijs dicentur etiam plures esse præsumptiones, ex quibus oritur vnicum indicium ad torturam sufficiens. Exempl. Vnus vidit Seium in terra prostratum & vulneratum a Titio, alius dicit se vidisse Titium fugientem aspersum sanguine, & cum euaginato ense, Alter dicit se Titium vidisse versus nemora euntem, & se latitantem, Ex his singulis inditiis nonne veniunt plures prçsumptiones generantes vnicum inditium ad torturam. In hoc casu vnũ dictum coadiuuat alius, & tendunt omnia ad eundem finem. Et licet in coniecturæ præsumptionẽ, vel inditiorum debeant singularia indicia, ac præsumptiones esse in suo genere plene probata, hoc tamen est verum in condemnandum, non autẽ
35 in torquendum. Hæc autem intellige, si hi te-

36 stes sunt alias integri,& bonæ vitæ, ac notabiles.

xij. 40 Inditia proxima etiam probari debent per duos testes,si deponunt non de delicto,sed
41 de actu valde proximo ipsi delicto, & valde
42 delictum inferente. Si autem loquimur de delicto immediate, & non super inditium ad maleficium,tunc sufficit vnus testis, etiam alijs non concurrentibus quia etsi vnicus sit,tamen oritur semiplena probatio. Requiritur tamen
53 quod sit omni exceptione maior, sine vlla prorsus macula quamuis minima, & vndique vulnerabilis.

xiij Si testis erit nō omni exceptione maior nō probat pro tortura,nisi fama concurrente,vel
55 alio adminiculo,ex quibus supplebitur testis
56 inhabilitas.

xiv. Vel dicas si contra hunc testem non omni excep.maiorem vrget aliqua coniectura,quia
57 quando aliqua inditia sunt pro reo excusantia, tunc inditia contra reum,debent esse multum vrgentia,vt superent illa quę faciunt pro excusatione rei.

xv. In delictis occultis, & difficilis probationis testis vnus de visu inhabilis non tamen in
62 totum, & ipso iure probat ad torturam quæ erit leuissima: aliter non pones in practica.

xvi. Si inquisitus erit malæ vitæ,famę,& infamis testis probat pro tortura etiam quod non sit
63 omni except.maior,dummodo tamen non sit

ipso

ipso iure inhabilis, vel non patiatur plures defectus.

* Nota quod ille qui est leuis vitæ, non intelligitur de vili persona, & paupere, sed si est malę vitæ.

xvij. Iudex habens amplum arbitrium non torquebit, dicto testis non omni excep. maioris,
78 nam arbitrium non supplet defectum indicij,
60.71. vbi nullum est inditium.

xviij. Nec etiam Princeps potest Iudici mandare vt aliquem torqueat sine indiciis sufficiē
74 tibus. Et si faciat de potestate absoluta, male facit, quia constitutus est à Deo, vt iustitiam faciat, non iniustitiam.

xix. Iudex exequens Principis hoc iniustum mandatum non excusatur, quia nedum ma-
77 lum operari non debemus, sed nec etiā ei cooperari. Et si Iudex Principi diceret quod talis commissio est contra ius, non vtique ille sic
74 mandaret. Et scies quòd obedientia debita, vel promissa non purgat obedientem in delicto coram Deo, & quin puniri debeat saltem
78 pęna extraordinaria. Poterit tamen excusari Iudex mandato Principis, si procedit ex leuioribus, non autem in atrocioribus vt est tortura.

xx. Excusantur qui mandato Principis aliquem sine indiciis torquent satellites, & alii officia
78 les Iudicis qui nullam causæ cognitionem habent, non autem Iudex.

xxi. In atrocissimis delictis, non potest quis torqueri sine legitimis indiciis præcedenti-
79 bus, quia quanto crimen est atrocius, tanto indicia debent esse grauiora. Et si in Insubria aliter obseruatur, hoc ad alias Prouincias non debet extendi. Et etiam serui sine vllis prorsus indiciis non torquentur, & si aliquando sine plenis torqueantur.

xxii. In assassinio debent subsistere indicia ante torturam, & si vero multa habeat specialia, non habet hoc, vt tortura detur sine dictis inditiis.

xxiii. Generaliter teneas in quibuscunque atrocissimis, & exceptis criminibus debere Iudi-
83 cē adamussim obseruare iuris dispositionem & easdem solemnitates, quæ in aliis criminibus seruantur.

xxiv. In crimine læsę maiestatis, non potest reus torqueri non existensibus legitimis, &
92 sufficientibus indiciis, licet hoc crimen multa habeat specialia.

xxv. In hoc crimine læsæ maiestatis, vbi agitur de tractatu consilio, vel conspiratione secretè
95 facta, adhuc indicia requiruntur, sed bene leuiora sufficiunt prout in aliis delictis occultis, & hoc non propter criminis atrocitatem, sed propter probationis difficultatem. Si vero non agitur de tractatu, consilio, vel conspiratione tunc plena requiruntur indicia, prout in aliis delictis, non obstante quod crimen

fit

fit atrocissimum.

xxvi. In atrocissimis licet Iudicii iura transgredi, consulto tamen Principe nec aliter,
84 & intellige de maioribus Magistratibus, non
91 autem de minoribus.

xxvii. 88 Si delictum vltra atrocitatem, sit de genere occultorum, & difficilis probationis tūc leuiora sufficiunt indicia, non ratione atroci
89 tatis, sed ratione difficilis probationis. Sed si delictum sit simplex atrox, & non occultū, Iudex potest inferre grauis torturam, quam in leui, & non atroci. Non tamen eam inferre sine sufficientibus indiciis.

xxviii. In quacunque crimine cum est danda tortura, non solum debent præcedere indicia
43 sed esse qualia dicta sunt. Et vnum non sufficit indicium remotum, & plura præcedere debent generalia, & remota.

xxix. Vnum tamen remotum aliquando sufficiet si cum eo erunt coniuncta alia: vt fuga, fama,
45 inimicitia, minæ quę licet sint indicia remota iuncta tamen cum aliis erunt tantæ virtutis, vt quis torqueatur.

xxx. Quandoque iudicium potest esse ita proximum delicto, idest inferens delictum vt etiam quod remotum sit, hoc est, etiam quod
46 non tangat immediate delictum sufficit tamen ad torturam de se solum. & sine aliis
47 adminiculis. Et horum est, confessio rei extraiudicialis; res furata inuenta penes aliquē

48 qui visus est in rixa admenare ensem, licet nō percutere, si enim finita rixa reperitur aduersarius eius vulneratus, & mortuus, pręsumitur ab ipso vulneratus, & occisus, & ex his indiciis & præsumptionibus, etiam quod vnicæ sunt, & alia non concurrant, poterit Iudex ad torturam deuenire.

xxxi. Iudicis erit ergo arbitrium torquere reū ex vnico, vel pluribus illis indiciis quod ta-
49 men melius infr. declarabit Dec. 57. & seq.

xxxii. Si vnicum erit indicium proximum, & supradictis qualitatibus bene positis munitū
44 sufficiens est ad torturam.

xxxiii. Si iudex contra reum habet vehementem opinionem ex multis circūstantiis, etiā
101 extra processum, licet in processu non habeat inditium omnino sufficiens, potest te-
102 nere reum verbaliter, & ei minando, torturam, nisi veritatē dixerit. Et hæc verbalis territio qualem præsumptionem requirit contra reum; & si confitebitur non tamen vitiata erit confessio.

xxxiv. Si tamen reus erit persona vilis, & timida, puta mulier, caute debet procedere iu-
103 dex, quia in his minæ faciunt, vti in cordadatis, vel assuefactis torturæ tortura ipsa.
104 Sicut iudex nulla habens indicia in processu, non potest torquere, ita etiam nec poterit nullis existentibus indiciis mandare ducendum reum ad locum tormentorum

vel

vel spoliandum, ligandum, vel eleuandum in tormentis, & sic torquendo licet leuiter, & si torquebit, vel terrebit confessio subsequens, erit iudicanda nulla.

xxxv. Verum est tamen, quod si iudex in processu non habeat indicia ad torquendum
105 plena, & sufficientia, habeat tamen indicia quædam leuiora, poterit iuxta eorundem indiciorum qualitatem eius arbitrio vel reum terrere ipsum mandando conduci ad locum tormentorum, vel ibi spoliari, ligari, vel etiam leuiter eleuari, & per paruum tẽporis spatium in tortura detineri, & sic torqueatur leuiter reus, etiam quod non adsint indicia sufficientia ad torturam, dummodo tamen sufficientia, vel ad terrendum, vel ad aliter torquendum.

xxxvii. Sine legitimis præcedentibus indiciis iudex non potest reum torquere, etiam de
109 consensu ipsius rei, quia nemo est dominus membrorum suorum. l. liber. homo ff. ad l. Aquiliam.

xxxviij. Dum reus, vel accusator offerunt se contraria in tortura substinere, & contra se
110 inuicem velle stare super funem, non sunt admittendæ tales oblationes nec valent.

xxxix. Confessio emanata in tortura non præcedentibus legitimis indiciis nulla prorsus
110 & inualida est, etiam quod millies sponte sit ratificata.

non sibi, sed rei pertinaciæ imputetur. Non .n. excusatur operans contra iuris dispositionē ex eo, quòd protestatur se facere id animo non delinquendi.

xlvii. Si Iudex animo occidendi aliquem sine indicijs indebite torquet, etiam morte non
128 sequuta de homicidio tenetur per regulam
129 quod affectus punitur ead. pæna, etiã non
130 sequuto effectu in crimine homicidii. Et hoc verum est de iure, secus vero de consuetudine, quia de generali consuetudine etiam in atrocissimis non punitur affectus
124 eadem pæna non sequuto effectu. Et hoc est practicandum: ac mitiori pæna ad arbitrium iudicis puniendus est ille.

xlviii. Si sequitur tantum alicuius membri debilitatio, iudex non morte, at alia pæna ad
125 arbitrium plectitur, & tenetur ad damna, & interesse.

xlix. Si aliqua aderant indicia, licet non sufficientia ad inferendum tantam torturam,
122 tunc enim quod is tortus obierit ob tormentum, iudex non mortis pæna, sed alia mitiori pro excessu, & culpa puniri debet.

l. Si tortus obierit propter imperitiam, vel ignorantiam iudicis, qui de suo non dolo
120 aliquam rationem, seu colorem allegabit
121 mitius arbitrariaq. pæna mulctabitur, non enim in ea prçsumetur dolus, sed lata culpa.

lj. Si Iudex non sit in dolo aliquo, minus in

culpa,

culpa, legitimeque torturam inferat nulla
131 pœna puniendus est, etiam quod tortus ob tormentum moriatur casu.

lij. Quando in iudice torquente reum, non præsumitur dolus, nec culpa, nec excessus
132 qui talia ipsi impingit, hęc probare tenetur contra eum.

liij. Præsumetur in iudice tunc fuisse, vel non fuisse dolum, si in actis apparet legitima, &
137 sufficientia indicia, quibus reus fuit tortu-
139 ræ subiectus. Si torsit reum iuxta modum solitum, in loco solito, & per ministros solitos. Si tortus noluit medicamenta sibi à medicis subministrata sumere, & ob id vel remanserit debilitatus, vel prę nimio do-
140 lore mortuus fuerit. Standum est relationi notarii, & respicienda est eius scriptura, quæ & qualis fuerit inflicta tortura, & sic an per iudicem fuerit excessum, vel non Ex cessus & nō excessus probatur medicorū re-
141 latione, & an ex tormentis inordinatis mor-
142 tuus fuerit. Dictæ torturæ excessus, vel nō, per illos de loco in quo illa fuit inflicta pro-
143 babitur. Si funiculus, vel lignū fractū fue-
144 rit, & tortus ceciderit, & obierit iudex non est in causa. Dolus præsumitur in iudice, si ad torturā deuenit omnino de facto. Hic do-
146 lus probari dicitur coniecturis quæ sint clariores, & euidentiores illo; quia pro iudice iura multum præsumunt.

Dum

xiv. Dum iudex aliquem torquet, debet esse
præsens torturæ, & bene videre semper
144 reum & omnem adhibere diligentiam an
deficiat, nec debet ad alia loca diuertere, &
in manibus custodum relinquere, quod si
tortus ob id, deficiens in tormentis moria-
tur, iudex non est immunis a pœna saltem
extraordinaria.

lv. Non potest conueniri in syndicatu iudex,
etiam quod reum indebite torserit quan-
149 do in relaxatione eiusdem rei illum blan-
dis verbis induxerit ad confitendum quod
legitime fuit tortus, & si in actis apparebit
notarii.

lvi. Si iudex aliquem non torquebit, quem de
iure torquere debeat is iudex punitur, sed
148 non pœna mortis.

De indiciis etiam ante torturam quando non plena requirantur.

lvij. In delictis occultis, & difficilis probatio-
nis indicia quidem requiruntur, sed leuiora
153 quam in aliis delictis, & hæc reputantur le-
gitima & sufficientia.

lviij. In homicida, & assassinio qui ad indican
dum mandantem, quando inter ipsum &
154 occisum nulla aderat inimicitia, & causa
offendendi, potest absque aliis indiciis tor-
queri, quia cum iste non habeat causam
offen-

offendendi illum, & nemo delinquat sine causa, necesse est, vt ad alterius substantiam hoc fecerit, & stante hac verisimilitudine poterit absq. aliis indiciis statim torqueri.

lix. Hoc idem intelligitur etiam in mandatario non assassino, siue sit vilis, siue non, quā-
154 do nulla potest considerari causa qua illud
155 delictum commiserit, & per se illam non habuerit.

lx. Absque aliis indiciis custos bonorum, quæ furto subtracta fuerint potest ipse torqueri ex præsumptione iuris quam contra se ha
156 bet, ad indicandum fures, dummodo illorum notitiam verisimiliter habere potuerit, aliter non.

lxi. Torquebitur etiam nullis indicijs præcedentibus, custos ciuitatis, vel deputatis ad aliquem locum, pro euitando damna, vel
157 alia delicta, si eo in loco, & ciuitate furtum vel aliud delictum commissum fuerit, quod creditur fuisse factum custodum culpa, nisi factum fuerit in loco, vel in tempore, quo bene custodiri non poterat.

lxij. Si furtum factum est in hospitio, vel caupona, serui, & domestici cauponis, & hospi
160 tis torquebuntur sine indiciis, si sunt viles personæ, immo si non per se non habent bonam famam, & bonam vitam, quia tunc probatio excludit præsumptionem.

lxiij. Bannitus contumax eo modo torquendus

dus

dus est si venit ad se defendendam, & purgã
161 dam contumaciam in termino sibi à statuto concesso, & ratio est quia passus est se exbanniri.

lxiv. Itidem maritus, de quo dicitur occidisse vxorem clandestine, at si de hoc clam non
162 tractatur, tunc non minora requiruntur indicia quam in illis, licet attrocissimum possit dici delictum.

lxiv. Etiam fur qui confessus fuerit vnum furtum, potest interrogari, & torqueri dicto
167 modo de aliis furtis, si tamen fuerit insi-
171 gnis fur, vel latro, viarum grassator, malæ famæ, & diffamatus, vel alias magnus facinorosus, & homicida pluribus sententiis condemnatus. Non sine aliquibus inditiis
172 hi etiam torquentur, quia publica diffamatio succedit loco tormentorum.

lxv. In fure autem bannito, & assassino simplici non est deueniendum ad interrogatio-
171 nem, vel torturam sine suis indiciis, in specie ad habenda alia eius delicta. Et confessio sic sine suis inditiis extorta, non suffi-
166 ciet ad condemnandum, sed ad inchoandũ nouum processum, Et hoc est de Iure communi, & de approbata consuetudine vnde sic Practica.

lxvj. Ad habenda vero alia furta, vel delicta in homine facinoroso, & insigni, tortura de
173 bet esse moderata, non autem excessiua, &

hoc

hoc bene nota qui eris Iudex. Deus enim assistit, & te super hoc iudicabit.
lxvij. Ad habendum responsionem affirmatiuam, vel negatiuam, & sic præcisam absque
176 aliis indiciis poterit sine dubio torqueri aliquis si interrogatus à iudice super delicto, pro quo est inquisitus, & carceratus vel non vult ei respondere, vel si respondet non præcise respondet iudici petenti ex of
177 ficio, & etiã pro parte accusatoris, vel fisci.
lxviij. Et quando per verba dubia puta dicendo Non scio, vel non recordor, vel pro ver-
177 bum Credo, in iis quæ sensu corporis percipiuntur vel dicendo Me remitto ad id,
176 quod scriptum est.
lxix. Et licet tortura inferatur ad habendam responsionem, & non confessionem, de deli-
178 cto, si tamẽ reus fateatur delictũ, & quod sit tortus sine indiciis confessio est valida pro condemnatione.
lxx. Si reus petit dilationem ad deliberandum an velit respondere, affirmatiue, vel nega-
179 tiue, absque concessione talis termini, potest cogi ad respondendum præcise. Sed secus erit in respondente, sed non præcise puta si diceret non recordor, & esset interrogatus non super delicto, sed super circum-
180 stãtiis substantialibus ad delictum; & huic dandus est terminus.
lxxj. Practica seruat, quod si interrogatorium con-

concernat circumſtantias ſubſtantiales, &
182 pertinentes ad ipſum delictum, etiam
quod non concernat proprium,& principa
182 le delictum,poteſt torqueri non præciſe re-
ſpondens. Et maxime ſi eſt veriſimile,vt re
cordetur, vel ſunt de facto proprio, & de
modico tempore.

lxxij. Admittitur tamen reſponſio non præci-
ſa, & per verbum Non quando quæritur
182 non ſubſtantiale,nec inferens,ſeu pertinens
ad delictum Et etiam quando veriſimiliter
reus non recordaretur de eo, de quo inter-
185 rogatur.vel quia factum non eſt proprium,
vel eſt de longo tempore.Vnde ſtandum eſt
arbitrio iudicis, & conſiderata qualitate
perſonarum.

lxxiij. Non eſt autem hic torquendus, niſi de
delicto licet cõtra eũ adſit diffamatio, vel
183 aliud indicium loco diffamationis, & niſi
184 conſtet de corpore delicti.

xxiv. Si nullatenus reus vellet reſpondere,tũc
ad reſpondendum poteſt cogi per torturã
182 ſiue interrogatio contineat delictum, ſiue
ius ſubſtantiam, ſiue non. Hic enim vide-
tur contemnere iudicem, & efficitur con-
tumax.

lxxv. Non torqueatur reus;quando habet le-
gitimam cauſam non reſpondendi.vt ſi eſ-
188 ſet infirmus,nec mentis compos, vel habe-
190 ret iudicem ſuſpectum, ne reſpondendum
vi-

deatur consentire in eius iurisdictionem.
lxxvi. Tortura vero quam posuimus in reo nõ præcise, vel nullatenus respondente dabi-
191. tur in delictis atrocibus, & causis in quib. de iure potest deueniri ad torturam; secus in leuibus causis in quibus reus pro princi pali delicto non potest torqueri.
lxxvij. Hæc tortura erit moderata, & per vnã
187 quartam partem horæ.
lxxviij. In casibus non leuibus, qui non vult re spondere, vel præcise respondere mulctabi-
191 tur captis pignoribus, si facta monitione e- rit contumax, vel ei dicetur ꝙ habebitur pro confesso, si pari monitione contemnet & punietur pęna confiscatorum criminum.
xxix. Quæ legitima, & sufficientia indicia ad torquendum sint certa doctrina dari non
192 potest, & sic erunt Iudici arbitraria.
lxxx. Tale iudicis arbitrium debet esse non li berum, & absolutum, sed iuri, & æquitati
193 astrictum. & conforme approbationis Do-
194 ctorum doctrinis, ac iuri communi, nisi quo ad modum procedendi, & circa aliqua leuia.
lxxxi. Si iudex in arbitrandis indicijs ad tor- turam debet sequi æquitatem, etiam in du
195 bio debet inclinare in mitiorem partem.
196 Et debet arbitrari, vt bonus vir, qui in alijs facit, ac si in persona sua faceret, & si- bi fieri vellet.

Cum

Cũ iudex debeat seruare leges, & cõformare se iuris dispositioni, necessario sequitur ꝙ nõ potest noua indicia inducere, & ex sua ceruice ea formare, at sint quæ in iure subsistant.

Nota quod forsan melius dici potest dici indicia non esse arbitraria iudici, quam esse ad torquendum. Sis ergo cautus iudex.

QVAEST. XXXVIII.

Tortura in quibus casibus non inferatur, etiam quod legitima præcedant indicia. De pluribus cõsiderationibus per iudicem habendis antequam ad torturam deueniat: an à decreto tortura detur appellatio, quemadmodum ea, & per quantum tempus reus possit torqueri, vel in tormentis repeti.

1 QVando ad sunt legitima, & sufficiẽtia indicia regulariter põt reus torqueri Antequã deueniatur ad torturam, debet constare de corpore delicti, & nisi hoc consti-
2 tuto, non ad torturam, nec ad capturam, nec ad inquisitionem potest deueniri.

iij. Etiam prius debet poni ad largam, & dari illi copiam indiciorum, & tempus ad facien-
3 dum suas defensiones.

iv. Tortura non datur nisi in subsidium, & vbi veritas aliter haberi non potest infligitur, vn-
4 de quando reus est conuictus, non torquetur.

v. Reus non statim est torquendus sed est inspi
5 ciendus an sit priuilegiata persona, nec ne.
vi. Non in omni causa, & delicto, nec in causa
pecuniaria datur tortura, sed in delictis gra-
6 uibus, & atrocibus, ac in causis in quibus agi
tur de pæna corporali.
vij. Etiam stantibus indicijs, iudex ante tor-
turam dicitur interloquendo pronunciare
6 reum esse torquendum, & non de facto, & abs-
que alio ad hoc procedere, etiam quod scient
reum se velle appellare ab interlocutoria. Po-
10 test enim reus appellare à decreto torturæ.
viij. Iudex formandum eam sententiam sum-
matim recenset, omnia indicia, & omnes præ-
8 sumptiones quibus mouetur ad infligendum
reo torturam.
ix. In sententijs tamen diffinitiuis criminali-
bus non inseritur causa nisi quando rei contu
9 maciam condemnatur.
x. Et licet per appellationem illam Iudici non
sint ligatæ manus, quin possit suam exequi
11 sententiam ante inhibitionem, dicitur tamen
supersedere etiã antequam sit inhibitus, quia
agitur de damno irreparabili, vt est tortura,
Et hoc intelligitur cum pronunciat reum fore
torquendum, & super delicto principali, &
quando torquetur ad habendam responsionẽ
12 affirmatiuam, vel negatiuam.
xi. Iudici est supersedendum interposita d.ap-
pellatione verum nec innouare potest aliquid
pen-

13 pendente termino ad appellandum, & ſic per decem dies poſt decretum ſuum.

xii. Licet reo ſe appellare nedum à decreto torturæ, ſed à comminata tortura. Et hoc eſt
15 verum in iure ciuili, & canonico, etiam in
16 criminine læſæ maieſtatis.

xiij. Si non obſtante d. appell. iudex ad torturam proceſſerit, & ob id à reo confeſſionem
17 extorſerit, talis confeſſio eſt nulla, & inefficax ad condemnandum.

xiv. Male faciunt iudices qui putant tollere hanc appellationem a reo interponendo decre
21 tum de tortura non palam, & euidente illo, ſed ſecrete, & poſtquam eſt ductus ſub tondu
22 lo, nullo pacto enim poteſt reus priuari ſuo iure, & auctoritate.

xv. Non admittitur tamen d. appell. quando notorie, & euidenter eſſet friuola, calumnio
23 ſa, & iniuſta: quia tenetur iudex obſiſtere calumnijs quibus intricatur, & procraſtina
25 tur cauſæ veritas, & cognitio.

xvi. Quæ autem ſit appell. continens cauſam friuolam, à iure non omnes modi ponuntur,
27 iudicis ergo arbitrio ſtandum eſt, qui videns in proceſſu legitima ad torquendum indicia,
28 debet conſiderare an ſint purgata in termino conceſſo reo ad faciendum ſuas defenſiones.

xvij. Non eſt nouum quod hæc cognitio ſpectet ad iudicē; ſit enim duobus modis, vno mo
29 do ad ſciendum, an ſit deferendum nec ne ap-

pellationi interpositæ, an alio modo, an appell. sit legitima, & admittenda primo spectat ad iudicem à quo appellatur, secundo ad iudicem ad quem appellatio fit.

xviij. Si certus est iudex de calumnia currit quod diximus, secus si sumus in dubio siue
36 iuris siue facti quia in dubio iudex dicitur supersederæ in tortura, & expectare quid pronunciet iudex ad quem: ex quo esse potest, vt quod iustum vel iniustum videtur ei, aliter appareat Iudici ad quem est appell.

xix. Non potest iudex reum torquere, quando bibit, vel comedit, sed debet expectare saltem,
32 per quinque aut sex horas post, & ad plus per octo horas, eo enim tempore perfectam digestio facta erit.

xx. Omnes rei non æqualiter sunt torquendi & dari non potest certa regula, sed arbitrio
33 iudicis standum est. Dependet hoc ex grauitate, vel leuitate delicti, ex qualitate indiciorum an lenia sint, an vrgentia, & an plura vel vnicum. Item ex qualitate personæ, an sit homo robustus, & fortis, an debilis, & delicatus, an minor, an maior, an senex, an iuuenis, an sanus, vel infirmus, an timidus, vel versutus, Consideretur exudatio venæ, vulnus in pectore Si difficultatem anhelitus, aut morbum Gallicum, aut si quid simile labuerit.

xxi. Torturæ gradus magis accepti, & vsitati sunt quinque. Primus erit quando Iudex mandat

42 mandat reum ſpoliari, ligari, & funi applicari, ita vt nil aliud deficiat niſi ſola eleuatio. Hic datur quando indicia ſunt leuia, & non talia, vt ſufficiant ad plenam torturam, licet bene reum ſuſpectum cognoſcat. Hoc vtimur in debiles, timidos, & delicatos non in robuſtos verſutos, atque doloſos. Et largo modo dicitur tortura
43 quia torquetur animus, & non corpus.
xxij. Secundus gradus eſt, quando reus eleuatur, & ibi detinetur modico tempore,
44 vt per vnum Pater noſter, vel per vnum Miſerere ad plus, abſque tamen ſquaſſatione. Hoc vtitur, quando reus eſt magis
45 ſuſpectus, quam in primo gradu, & indicia ſunt plene probata, non tamen ita ſunt plena, & ita propinqua, vt ad grauiorem torturam poſſit perueniri.
xxiij. Tertius gradus erit cum reus detinetur in altum per ſpatium duorum Mi-
49 ſerere, vel paulo plus, abſque tamen ſquaſſatione. Ad hunc deuenitur, quando indicia ſunt plena, & plene probata, delictum tamen non eſt atrox, & ſi eſt atrox reus eſt nobilis, vel honeſtæ familiæ & bonæ, famæ, ac conditionis. Et ad plenam torturam iudex non debet deuenire, niſi ſaltem adſit vnum indicium ſufficiens, & plene probatum.
xxiv. Quartus gradus torturæ eſt cũ reus deti

 netur

hoc torquendi actu quicunque fuerit.

xxvij. Et vt sciat iudex quomodo in tempore debeat hoc suum arbitrium regulare
54 sciat quod non nisi per horam, etiam quod simus in quarto gradu torturæ reum torquere licebit. Et quando sumus in quinto non licebit torquere illum per tres, vel quatuor horas, sed per vnam horam, vel paulo plus, ita quo non excedat quartam partem secundæ horæ in secundo, & in tertio gradu, tortura erit leuior, & intra vnam horam.

xxviij. Dum dicunt aliqui Doct. quod rei pro quolibet indicio. & pro qualibet vice tribus ictibus funis affliguntur, dicas quod non pro quolibet indicio dantur tres ictus funis, sed
54 omnibus computatis, & pro omnib. indicijs, simul dantur ictus duo, vel tres, & nō vltra.

xxix. Torturæ gradus, nō regulariter à quātitate ictuū, sed à tēpore. Quādo indicia sunt vrgentissima, & delictum est atrocissimū, & reus
54 robustus etiam vltra tempus afficitur aliquo ictu, vel squassatione: sed in his casibus Iudex mandat potius squassari funem, quam reum ictibus tormentari.

xxx. Tales enim squassationes sunt minus periculosæ, quam ictus, & inferunt magnum dolorem, immo maiorem sentit dolorem reus sic eleuatus, & suspensus, quam dum ictibus torquetur.

66 sistitur donec refrigeratus videatur & post iterum eleuatur, quo casu patur maximum dolorem. Aspergere aquam frigidam in dorso rei hodie non est in vsu.

xxxvi. Tormentum stanghettæ, vel taxillorum est secundum genus tormentotum. Sed ista nō
67 dantur nisi quando tortura non potest dari ob aliquod impedimentum.

xxxvij. Tertium tormentum est Sibillorum quo vtimur in pueris, mulieribus, vel in ca-
68 sibus leuibus.

xxxviij. Tormentum quartum est Ignis, quo maiores nostri vtebantur in atrocibus, sed lo-
69 co eius modo succedit Vigilia. Hoc igneo vtimur, etiam quando adest impedimentum ne torqueatur reus, & non est magni doloris vt his temporibus infligitur.

xxxix. Tormentorum vltimum, & atrocius est Vigilia, & Marsilius Bononiensis magnus criminalista fuit inuentor. Verum est quòd mo-
71 dernus quidam Nerone crudelior, aliud Capram dictum inuenit, quo reus patitur simul vigiliæ, & funis tormentum, & omnes fere confitentur cū insopportabilis sit cruciatus. Hæc Capra non habeatur nisi in vere atrocissimis vt læsa maiestate, assassinijs famosis & similibus. Quomodo hæc duo tormenta dentur, consule alios, ego enim non sum apparitor, aut birruarius.

xl. Tortus semel non potest iterum torqueri, nisi

ius octauæ partis d. mediæ horæ, & secunda
83 vice etiam nullis superuenientibus indiciis
85 torquere pro toto alio tempore, vt sufficien-
ter sit tortus.

xliii. Si indicia essent multum vrgentia, & mul
tum manifesta, non per hoc tortura est sem-
82 per repetenda, sed si fuerit reus robustus, &
qui animo, & corporæ primæ torturæ resisten-
tiam fecerit, alias secus etiam quod sit gra-
uatus pluribus indiciis multum vrgentibus.
Ratio est quia tortura dicitur grauis, & leuis
non tantum respectu temporis, sed etiam re-
spectu qualitatis personæ.

xliv. Confessio extorta in repetitione tormen
torum, quæ repeti non debeant nihil valet;
78 nec reo nocet.

xlv. Iudicis arbitrio remittitur, quando reus
dicatur leuiter, & non sufficienter tortus, an
86 vero secus. Item quando indicia contra eun
dem reum sint multum vrgentia, & manifesta;
88 & pariter si secus. Hoc dicitur arbitrium sit
secundum regulas iuris, & boni viri, & non
ex ceruice. In dubio autem pro non repe-
89 titione teneat, & sic in mitiorem partem.
87 Et DD. dicentes repetitionem torturæ esse
arbitrariam, noli eos audire sic simpliciter
loquentes.

xllv. Ratificare nolens suam confessionem fa-
ctam in tortura, dicens se dolore eam fecisse
91 potest denuo torqueri etiam non nouis super
uenien-

uenientibus indicijs,ad perſeuerãdum in confeſſione. Et ſatis nouum ſuperuenire dicimus indicium, ex ſua veritate, & confeſſione præcedenti, quæ licet non ratificata inducit tamen ſemiplenam probationem. Et niſi iterum hic poſſet torqueri,furca ſtaret in viduitate, quia nullus ratificaret,ſciens non poſſe repeti torturam, & conſequenter nullus ſic occideretur cum non ratificans confeſſionem non moriatur.

xlviii. Licet reus poſſit cogi ad perſeuerandum in ſua confeſſione non ratificata, non
92 eſt torquendus tertio vel toties donec ratificet quandoquidem indicium quod ſuperuenerat ex illius priori confeſſione purgauit per nouam torturam. Vnde debet dimitti.

xlviij. Si indicia prima contra reum exiſtentia eſſent multum vrgentia, & multum manifeſta
94 vel ſi prima tortura,non fuit pro primis indicijs ſufficiens, ſed leuis, vel non confeſſus poterat ſecunda vice in tormentis repeti, ſi ipſe reus in ſecunda tortura, vt ratificaret perſiſtat, poterit alia via, & ſic tertio torqueri. Et non erit plus debito tortus quia duabus vicibus torquebitur propter prima indicia, & tertia propter nouum indicium ſubueniens ex non ratificata confeſſione. Et ſi in hac tertia perſiſtet, relaxandus eſt, ſi fatebitur, & ratificet condemnetur, Si autem non ratificat, quarta vice non torqueatur cum

cum prima indicia per binam torturam fuerint purgata prima etiam confeſſio per aliam torturam, fuit purgata; & ſecunda confeſſio tunc non inducit nouum indicium ſufficiēs ad torturam, quia non eſt, diuerſi generis à prima.

xlix. Si vnus fateatur, & non ratificet, & ex hoc torqueatur ſecundo & dum torquetur ſe-
96 cundo fateatur. vt prius fecit delictum, & ſecundo ducatur ad ratificandum, qui poſtea nolit ratificare poteſt tertio torqueri ob iſtam nouam negationem. Quod ſi ad bancum ducitur ad ratificandum & non velit ratificare, nō eſt amplius torquendus Impiū eſt enim vltra tertiam vicem computata prima reū torquere. Et hic erit relaxandus ſub fideiuſſione de ſe repræſentando, vel abſoluendus.

l. Si accidit vt quis contra habeat vrgentiſſima indicia, & talia, vt iudex, etiam non ſuperueniente noua confeſſione poteſt de iure reum vſque ad tertiam vicem torquere, & cō feſſio rei ſuperueniat in tertia tortura, tunc ſi ductus ad ratificandum non ratificat, & ſi nouum ſuperueniat indicium ex d. confeſſione quarta vice non tormentabitur niſi à carnifice iudice.

li. Quando ob grauitatem indiciorum iudex decreuit torturam repetere, & reus tunc faſ-
98 ſus fuerit, & poſtea ductus ad ratificandum noluerit ratificare poterit tertia vice torqueri ex

licet ſecus, ſi inditia contra eum fue-
ex confeſſione ſubſequuta, & nō ex ratificatio
ne, non autē plus etiam quod iterum fateatur
& poſtea nolit ratificare vt d. eſt ſup.

lij. Et ſi vero indicia prima ſint ordinaria, &
non multum vrgentia, ita quod ex illis Iudex
99 non poteſt reum de iure non niſi vna vice tor
quere, & in tortura reus fateatur, & poſtea
non ratificet, poteſt ex hac negatione torque-
ri ſecunda vice, in qua ſi denuo fateatur, &
poſtea non vult ratificare etiam hac ſecunda
vice, non poteſt tertia vice torqueri, quia
ſecunda non ratificatio, non inducit indiciū
diuerſi generis à prima non ratificatione.

* Hinc vides quod nec ſemper faſſus in tor-
tura, & nolens ratificare, torquetur vſque ad
99 tertiam vicem, quia hoc ſolum procedit quā
do inditia ſunt multum vrgentia.

liij. Repetitio tortutæ ob non ratificationem
confeſſionis factæ in tormento procedit, vbi
100 quando a reo allegatur ſolum dolore, & me
tu tormenti ſe faſſum eſſe ſed ſi dicit reus,
quod intendit probare errorem ſuæ confeſ-
ſionis tunc reus dicitur poni ad largam ad
illum probandum, quem ſi non probabit,
torquebitur, vt d. eſt.

liv. In repetitione torturæ ſeruentur tria.
Primum eſt quod non in eodem die, ſed in
130 ſeparatis, & interpellatis diebus inferri de
bet. Secundum eſt, quod in decreto depoſi-
tionis

104 tionis à tortura, protestetur illud fieri sine præiudicio alterius, repetitionis & animo cõtinuandi tormẽta, quatenus de iure repe-
105 ti debeant. Tertiũ est, quod vltra tres vices, reus non torqueatur. stantibus quantũuis vrgentissimis inditijs, & verius de iure vi-
166 detur, vt tantum secunda vice, & non plus torqueri possit, quando sunt inditia vrgentia, & vehementia. Et dum Doct. loquuntur de trina tortura loquuntur vel in reo, vel in teste variãte, nõ autẽ in reo sẽper negãte, in tortura persistente.

lv. In die feriato non audeat iudex inferre,
107 torturam nisi sit delictum atrocius.

lvi. Tortura non infligitur a iudice non habente merum imperium, & hanc potestatẽ
109 etiam quòd sit simplex assessor, vel locumtenens. Potestatis.

lvij. Sciat prius iudex ante torturam, quod quando contra reum sunt inditia aggrauan-
110 tia, si fuerint euacuata inditijs innocentiæ in processu defensiuo, non debet tor-
111 quere illum, quia vna præsumptio tollit aliã, & quando duæ inuicem contrariæ præsumptiones videlicet delicti, & innocentiæ concurrunt, semper præferenda est præsumptio exclusiua delicti, si pro reo sint grauiora inditia, vel paria, vel etiam aliquantulũ leuiora, & debiliora ijs, quæ sunt contra reum, non potest torqueri vllo pacto;

licet

9 nem punitionis rei, tunc enim sequatur tu-
11 multus potest ad executionem capitalem deuenire termino concesso. Et nisi reseruasset sibi facultatem procedendi ad vlteriora.

5 Si autem dilatio reuocaretur, potest pro-
10 cedi ad vlteriora. Tamen iudex non debet eã reuocare nisi essemus in notorijs causa euitandi tumultus in populo.

6 Ponendus est Reus ad largam, videlicet ad carceres publicos in quibus possit ad suum
13 libitum alioqui & consulere Aduocatos, Procuratores, & amicos suos. In causis tamen arduis, & atrocissimis, in quibus dubitatur de subornatione non tenetur iudex ante torturã ponere ad largam reum, sed tantum ei dare commoditatem alloquendi procuratores, & Aduocatos in præsentia Iudicis, & Fiscalis, vel Notarij, quia licet Iudex non possit tollere modum defendendi, potest tamen illum restringere, & limitare, quod tamen raro est faciendum.

7 Defensiones, & inditiorum copiæ denegari non possunt a Iudice habente quodcun-
15 que liberum, & absolutum arbitrium & potestatem procedendi sine iuris solemnitate, simplex, & de plano, & sola facti veritate in-
12 specta. Hæc etiam Princeps sua absoluta auctoritate potest eas reo denegare, cum sint
18 de iure nostræ introductæ, & hoc verum est in ciuilibus, & multo magis in criminalibus.

ius commune quam sit possibile.

xj. Consuetudo non potest tollere defensiones reo, quia si hoc facere non potest statutum
29 expresse, multo minus id potest tacite consuetudo. Et quando alicubi, vt in magna Cu-
30 ria Vicariæ Neapolis, ex processu informa-
31 tiuo. & negatis defensionibus torquetur reus, non procedit nisi in atrocissimis, & reis pessimæ vitæ, vt sunt incendiarij, raptores, insignes latrones. Hos tamen sit quatuor concurrentibus, vt causa sit delegata specialiter a Principe, & quod eadem suprema curia inquirat; secundo quod simus in atrocioribus & occultis; tertio, si torquendus sit malæ conditionis, & famæ; quarto dum reus non se offert probaturum tale quid, quo probato cessat tortura. Vnde vides has consuetudines esse restrictas, vt fere nihil operentur vltra ius commune.

xii. Si reus post torturam confessus sit, vel etiam sine tortura prætendatur conuictus,
32 non potest iudex contra ipsum sententiam proferre. nisi prius idem concesso termino ad dicendum, & opponendum contra suam confessionem vel probationes respectiue, potest enim reus multa opponere aduersus suam cõfessionem. Et si non se defendet in termino videtur in cõfessione perseuerare, & condemnandus est. Et hæc est totius mundi practica.

xiii. Si reus sit cõuictus, siue cõfessus antequã

condemnetur tenetur Iudex ex officio, & etiã
35 reo non petente, defensiones, & terminum ad
40 se defendendum illi assignare. Et hęc est com
munis practica.

14 In atrocissimis delictis quęcũq. sint etiã hę
resis, & lęsę maiestatis nullo pacto sunt negan-
41 dę reo defensiones, & terminus ad se defendẽ
dũ, etiã in occultis, & difficilis probationis.

15 Quantumcunque aliquis sit pessimæ fame,
non potest ei denegari defensio, copia inditio
47 rum, & terminus competens, posset enim
probare contrarium, & bonam Similiter nec
49 excommunicato denegantur, quia nec Dia-
50 bolo, si esset in iuditio auferentur defen-
siones.

16 Denegandæ non sunt reo defensiones etiam
quod Iudex timeat de subornatione testium
68 examinandorum ad eiusdem rei defensiones,
70 vel quia esset potens opibus, vel amicis. Si
vero agitur de reo contra principem modus
tantum restringitur vt d. est sup. Decis. 16, sed
copia non denegatur.

17 Etiã quod Iudex procedat ex officio, & per
inquisitionem nullo modo reus debet esse in-
defensus, & indiciorum habebit copiam.

18 Pro cõmuni & vera sentẽtia teneas Iudicẽ
debere dare defensiones reo, siue petat siue nõ
99 petat, aut si Doctor, nobilis, & sagax, siue ru-
sticus, mulier, idiota & cuiuscunque conditio
nis. Hoc idẽ seruatur in crimine blasphemiæ,

penes

102 penes Doctiores, & peritiores Iudices, Etiã in delicto sodomiæ in quo forsam aliquid probabitur quo effugietur pœna saltem, ordinaria.
xix. Si Iudex defensiones denegat, reus potest appellare ab ipsis denegatis, & ipse Iudex
72.73 tenetur in Syndicatu.
xx. Non tenetur reus dicere Iudici quales defensiones velit facere, siue interrogetur,
74.79 siue non ab illo, nec exprimi causa debet.
xxj. Reus potest se defendere quocunque tempore ac termino illi per Iudicem assignato, ac
81 etiam si non fuerit assignatus, & in quælibet iudicij parte, & post testium publicationem, & conclusionem in causa datam ex Iu
83 dicis officio, & non ad instantiam partis; item quando directe, & immediate, & sic euidenter probatur innocentia rei condemnati puta per probationem negatiuæ, seu alio modo aliter secus.
xxij. Denegatis defensionibus si reus fuerit tortus, & confessus confessio non valet, nec etiã
84 valent omnia inde ex tali processu sequutã. Imo Auenioni aliquando absolutus fuit reus à confessatis criminibus etiam quod de illorum corpore constaret, & quod talis confessio esset adminiculata duorum aliorum sociorum criminis, & hoc fuit quia denegatæ reo fuerunt defensiones.
81 Si delinquentes sint plures, quorũ vnus sit

carceratus, alij vero aufugerint, ipsi reo non
155 dantur copiæ indiciorum, nec publicatur processus, nisi prius ipsius contumacibus condemnatis. Et hæc est practica quidquid sit de iure.

xxiv. Indiciorum copia non datur nisi publicato processu, nec reo, nec accusatori, etiã si petere-
154 ret pro interesse Fisci, nisi ex magna causa in atrocioribus in quib. est difficile aliter habere indicia, ostendũtur enim accussatori examina reorũ, vt sciat melius subministrare indicia.

xxv. In copia indiciorũ sunt publicanda nomina testium examinatorum ad hoc vt reus possit
85 contra eos exceptiones dare. Et hoc proce-
87 dit etiam si reus sit potens, & timeatur de periculo contra testes. In crimine tamen hæ-
88 resis, non dantur testium nomina, nec circumstantiæ ex quibus deuenire quis possit in cognitione examinatorum. Et hæc est practica communis, & præceptum Vrbis. Et ego qui sum Inquisitor Vicentiæ iam per sexsennium, hæc obseruare studeo iussus.

xxv. Expensis rei datur indiciorum copia ipsimet. Verum sit adeo pauper: vt non possit
159 copias eas habere, debent ei per Iudicem gratis dari.

xxvj. Dum aliquis est insignis facinorosus: sicut potest ipse suis defensionibus renunciare, ita
107 possunt ei denegari, sed aduerte, quod in
109 hoc non operatur atrocitas delicti, quia

etiam

etiã in atrocissimis diximus dari defensiones, sed bene operatus notorietas delicti, & cũ res illius redacta sit ad notoriũ. Et scias quod ad hoc quod aliquis dicatur latro famosus nõ sufficit quod per testes sit probatum esse talem, sed oportet, vt constet de illius delictis in specie.

xvii. Vbi certum est reo nullam competere defensionem. Vel vbi certum est peti de-
106 fensionem per calumniam, & ad protrahendum in longum condemnationem, tunc Iudex potest iure denegare defensiones, tamquam calũniose petitas. Quando autem petantur calumniose, dicas quod solum in casibus in iure expræssis vt est in fragranti, & in notorijs, sed ex in iure expressos non denegabis defensiones vllo modo cuicumque sit.

xxviij. Reus non potest suis defensionibus renunciare; & si renunciat, renunciatio nulla est. Et
51 ista locum habet nedum in enormibus, & ge-
54 neraliter, sed etiam quod renunciatio sit iurameto vallata Et etiam quod reus adiungat
55 causam dicens certo se scire, quod nulla sibi
56 competit defensio. Si tamen constaret notorie & dixi notorie nullas in rei veritate reum
58 habere defensiones, & hoc illi manifestum esset, & non foret indictus a Iudice, tunc vtique bene valet renunciatio.

xxix Renunciare poterit suis defensionibus reus quando repertus est in fragrãti crimine. Reus
61.62 iam confessus, insignis, & publicus latro

63 Assassinus qui est publicus hostis, qui pro tali sit cognitus; Et quando sumus in pœnis
64 capitalibus, seu corporalibus, secus non corporalibus, & pecuniarijs, in quibus non est
65 prohibitum suis renunciare defensionibus; &
quando sunt defensiones introductæ à statu-
67 tis, vel sunt de apicibus iuris.

De Repetitione Tortura.

xxx. In repetitione seu continuatione torturæ denegantur defensiones tanquam calumniose
160 petitæ, quia non est noua tortura, sed continuatio primæ. Et hoc est verum, si reus antea copiam habuerit indiciorum, & terminum ad se defendendum, quod vel non recepit vel si recepit, aut nihil pro sui defensione deduxit vel si deduxit non tamen purgauit contra ipsum laborantia.

xxxj. Si tamen reus ante repetitionem torturæ aliquid allegaret pro sua innocentia detegen-
161 da, vt imputatus de homicidio diceret. Nô repetatis torturam, quia volo probare, quod is qui occisus prætenditur, nunc viuit aut quid simile iudex debet supersedere, etiam si reum condemnasset, & multo magis tenetur supersedere a tortura donec videat an verificetur quod promisit de nouo allegare.

xxxiij Si Iudex processit ad torturam ex processu

cessu informatiuo, & ipso non petente co-
162 pias inditiorum; tunc si ante repetitio-
nem torturæ reus petierit copias ante non
petitas non possunt ei vllo pacto denegari.
Sed si non ex processu informatiuo, sed ex
legitimo,&publicato processu,ac ex testib.
vel parte citata repetitis vel ad eius fac ẽ
confutatis, potest Iudex adhuc non peten-
te copias inditiorum, deuenire ad aliam
torturam, non obstante quòd tales copias
petat ante repetitionem, quia non sumus
in noua tortura vt d. est & sibi imputet
reus quare ante torturã copias nõ petierit

xxxiv. Si vigore alicuius priuilegij vt facit ma
gna Curia Vicariæ sua preæminentia tor-
164 quet reum, ex suo processu informatiuo
denegata copia inditiorum, in dubio ad-
huc est an possit deueniri ad torturæ repe-
titionem eadem copia degata. Vide Flam.
Cart.in sua Pract.interr.reo.lib.4. Vbi vtra
que pars defenditur.

xxxv. Quando tortura esset denuo infligenda
non ex antiquis, sed ex nouis inditijs, sine
166 dubio dandum est copia inditiorum nouo-
rum ante. Et hæc non est continuatio tor-
turæ, sed noua tortura.

xxxvi Si reus tortus, & confessus non vult ra-
tificare suam confessionem allegans illius
166 errorem,& offerens se talem errorem pro-
baturum, antequam Iudex eum repetat in
tormen-

tormẽtis debet eũ ponere ad largã cum ter mino de allegato suæ confessionis errore.

De defensionibus dandis, vel non dandis testib.

xxxvj Testis quãdo conuincitur ex suo proprio dicto, seu confessione aduersus quam proba-
148 biliter nihil deducere põt, q̃ non sit varius, seu mendax, constat ex propria cõfessione, qđ & fuit præsẽs delicto, & tamẽ recusat dicere veritatẽ, seu est varius in ea dicẽda vel ex alijs præsũptionib. probabilib. ex eiusdẽ testis confessione profluẽtib apparet, quod est verisimiliter informatus siue petat, siue nõ, defensiones nõ sũt ei dãdę ante torturã.

xxxvij. Si cõstat de mẽdacio testis, per alios testes, qui dicũt ipsũ fuisse pręsẽtẽ delicto, nõ
248 debẽt huic testi denegari defensiones, quib. forsan probabit eos esse vel falsos, vel inimicos, vel alias de iure inhabiles.

xxxviij. In his cõtra aliquos Doct. noli attẽdere timorẽ subornationis, quia si talis timor attẽ-
147 deretur, nũquã reo darẽtur defensiones quia sẽper potest dubitari vt reus possit a suis aduocatis instrui, & tamẽ eas debere dari iura sunt certissima, tum in reo, tum in teste.

xxxix. Testis quãdo torquetur vti varius, vacillãs, mẽdax, seu recusãs dicere veritatẽ, vt su-
149 pra dictũ est cũ eo procedatur; sed si tãquã
150 seruus, criminosus, seu alias infamis, vel socius

cius criminis eſſet torquēdus, ſi de tali quali tate cōſtat ex eius propria cōfeſſione, vel alias notorie, nō eſt audiēdus in ſuis detēſionib. Si vero nō cōſtat vel ſuo proprio dicto vel notorie, prius eſt diſputādum an talis ſit. Et hæc eſt practica per orbem, quidquid ſit de iure.

xli. Si quis erit teſtis ſimpliciter, & nō inquiritur de delicto, nō eſt neceſſe vt habeat de-
150 fenſiones. Secus ſi eſſet teſtis, quoad alios & principalis quo ad ſe, quia tūc nō poteſt ei denegari copia indiciorum.

xlii. Si ſummarie proceditur vt in furto facto in aliquo hoſpitio dū, pro eo inueniēdū torquentur familiares hoſpitis, tamen dandæ ſunt eis defenſiones ad probandum bonam famam, & ad ſe defendendum.

QVAEST. XL. DECIS.

Tortura eſt remedium ſubſidiarium, & ideo reo conuicto dari non debet. Sed quid ſi detur? An per eam purgentur indicia & plenæ probationes.

TOrturæ tanta eſt vis, vt in ea perſiſtens
1 negādo, vel nō perſiſtens fatendo, quidquid dixerit, præſumitur dixiſſe veritatē, & pur
5 gaſſe indicia ante torturam contra eum labo-
8 rantia, vrgentia, vel indubitata, & etiam plenas probationes.

Qui

ij. Qui erit conuictus de crimine, non debet
torqueri, quod si torquebitur, & tortus in tor-
6 tura perstiterit, ipse reus erit absoluendus quo
8 ad pænam ordinariam, secus quo ad extraor-
dinariam, vt exilij, vel triremium quo ad tem-
pus vel perpetuarum si contra eum stabant vr-
11 gentissima, & indubitata indicia. Si vero reus
non est conuictus plenis probationibus, sed
13 tantummodo grauatus indicijs vrgentibus &
14 etiam indubitatis, vel præsumptionibus, ac
coniecturis euidentibus, & violentis, hac pæ-
15 na extraordinaria non punietur, quia ex dd.
indicijs etiam quod tortus non fuerit non con
demnaretur nisi illa pæna. & tortura non debet
ei aliquid prodesse?

iij. Ea tortura non absoluitur reus quando in-
fligitur non super delicto, de quo est conuictus
16 seu confessus, sed pro habenda vlteriori verita
17 te, vel qualitatibus aggrauantibus, vel socijs
complicibus, & participibus quomodocumque
18 iuxta facti contingentiam.

iv. Quando datur hæc tortura debet præmitti
protestatio, quod non est torquendus super
19 principali delicto, & super ijs de quibus est
conuictus, vel confessus, sed pro vlteriori ve-
rit. vel pro habendis, &c. vt d. est. Et hec prote-
statio saluat Fisco ius suum, vt possit eum or-
dinaria pæna condemnare.

v. Illa protestatio nõ iuuaret iudici si reus in-
terrogaretur super delicto principali, vel de qui
bus

20 bus est conuictus vel de illorum annexis aggra
21 uantib, siue Iudex oretenus, interrogent, seu in
22 scriptis, & etiam quod per extensum Notarius
23 non scribat interrogationem.

6 Si reus est conuictus, vel confessus de principali, torqueatur de aliis, vt sup secus si non
28 esset confess. vel conuictus.

7 Ad habendam veritatem qualitatum, & complicum tortura debet esse moderata, nec vltra
27 mediam horã, & in bannito capitaliter. Quod si erit immoderata, & reus prosteterit in negatiua, ei proderit in punitione delicti principalis.

26 Prædicta omnia intellige, si adsunt legitima indicia ad interrogandum reum de sociis, & illis qualitatibus.

QVAEST. XXXXI. DECIS.

Tortura quibus Personis possit inferri, & quibus non.

1 OMnibus personis tortura inferri potest,
1 nisi expresse à iure prohibitæ reperiãtur
2 Clericus potest torqueri, si præcedit in genere infamia, & si præcedunt grauiora & vrge
9 tiora indicia, quam ea quæ à iure requiruntur in tortura laicorum, qui ob clericatum specialem habet in se bonitatis præsumptionem non habitam a laicis. Imo in omni delicto

cto clerici sunt fauorabiliores quã laici, & sæpe indicia per quæ conuincuntur laici, nihil operantur contra clericos.

iij. Tortura quæ dabitur clerico debet esse moderata,& leuior ea quæ laicis infertur, & cũ pie-
11 tate, & religione,& sine rigore debet torqueri.
13 Hoc dixerim in comparatione laici,&etxra enormia delicta,quia vbi delictũ est grauius,grauior tortura inferenda est; & aliquando delicta clericorũ sunt grauiora,quam delicta laicorũ.

iv. Et si de iure clerici torqueri non possint à ministris laicis etiam de mandatoEpiscopi,nisi
14 quando eum ligant, vel in assassinio,& clericis
15 tortoribus debetur, tamen practica, & communis obseruantia est in contrarium.

v Minor quatuordecim annorum non torquetur, nec etiam ligatur quando ligatura est mul
16 tum stricta, hæc enim æquiparatur torturæ,
17 Hic tamen potest terreri, ferula cedi, & alio tormento leuiori, vt sibillorum affligi.

vj. Si statutum habilitaret minorem quatuordecim annorum ad testificandum, tunc etiam
27 torqueri poterit ferula, habena,& leuiori alio
23 tormento, non autem fune.

vii. Si quis esset maior quatuordecim annor. & minor viginti potest non solum terreri, sed
21 etiam torqueri leuiter, attamen, & secundum qualitatem personæ.

viij. Si esset minor 14. & maior septem, tunc nullatenus nec torqueri, nec terreri potest

20 potest, quomodocumque.

ix. Senex decrepitus. i. annorum 70. non torquetur vllo modo minor vero his annis vtique
24 dummodo non sit debilis complessionis; valetudinarius, & imbecillis, vt multi ann.
25 60. sunt, ac si decrepitus. vnde videat Iu-
27 dex suo arbitrio quid agendum.

x. 29 Decrepitus potest terreri, non tamen nec etiam leuiter torqueri.

xi. Milites priuati, idest qui hodie sub vno capitaneo, & cras sub alio militant non sunt
30 exempti à tortura. Milites vero primarij vt æquites, & Capitanei de iure non tor-
33 quentur, tamen practica oppositum tenet, &
45 indifferenter omnes torquentur.

xij. Doctores sunt exempti, actu legentes, aduocantes, & etiam deposito actu legendi, &
37 aduocadi. Similiter Doctor imperitus, &
40 quicumque sit ne Doctoratus dignitati iniu-
41 ria fiat, debet esse immunis. Hanc Decis. in-
42 tellige de iure, & secundum omnes Doct. secundum vero consuetudinem, & de facto con-
54 trarium seruatur. Vnde siue talis consuetu-
56 do valeat, siue non, Doctores indistincte torquentur, dummodo legitima præcedant in-
48 dicia quę debent esse vrgentiora, & grauio-
47 ra, quam in alijs non Doctoribus, cum habeat pro se præsumptionem iuris.

xiij. De iure non possunt torqueri Decuriones ciuitatum eorumque Filij, Nepotes ca...

Pare-

57.58 Parentes. Et etiam qui olim fuerunt, & hodie non sunt Decuriones, quique infames non
60.61 extiterunt neclfalsi crimen commiserunt, &
66 nisi in officio, vel ãte Decuriatũ tũ deliquerĩt.
xiv. De facto vero, & praxi Decuriones, Antiani, Priores, & Consiliarij ciuitatitum quo-
69 tidie, & indistincte capiuntur, & torquentur
69 non solum finito officio, sed etiam eo durante si delicti qualitas id patiatur.
xv. Qui in aliqua magna dignitate sunt positi, vnde dicantur Illustrissimi, aut Clarissimi non
70 torquentur, neque vt rei, neque vt testes.
72 Illa tamen dignitas debet reddere hominem Clariss.
xvj. Existentes in aliquo magno, & eminenti Magistratu, vt Rectores Ciuitatum, & officiales
73 Principum durante eo Magistratu à tortura excusantur.
xvij. Generaliter personæ nobiles non torquentur de iure, quæ vere nobiles sunt, tamen ho-
74.75 die praxis est in contrarium. Requiruntur
77 in eis indicia grauiora ijs quæ conueniunt non nobilibus.
18 Mulier grauida ex coitu licito, vel illicito etiam quod esset grauida decem, vel vi-
80.83 ginti dierum tantum, est libera à tortura,
84 imo & à territione ob periculum partus.
xix 79 Etiam non torquebitur post partum per quadraginta dies.
xx Idem est dicendum de mulier lactante, si tamen

tamen alia nutrix non reperiretur quæ lacta-
80 re posset infantem.

xxj. Si mulier dixerit se esse grauidam standũ
85 est arbitrio Medicorum, & Obstetricem.

xxij. Qui Reipublicę vtilis est, non torquetur si dubitatur, vt eo tormento redderetur inha
88 bilis debilitaretur aliquo membro.

xxiij. Surdus, & Mutus, Episcopus etiam si haberet contra se vrgentiss. indicia. Infirmus,
89.92 vel aliquo membro debilitatus arbitrio
93 Medici iurantis. Seruus contra Dominum suum nisi in quibusdam casibus de quibus Cri
94 minalistę alij non torquentur.

xxiv. Si aliquis torqueatur, qui non debet tor
95 queri; & fateatur, confessio etiam quod si ra-
96 tificata non valet. Et iudex sic torquens de-
98 bet puniri arbitrarie, iuxta facti, & persona- rum qualitatem. Et torquendus impune ei re
99 sistere potest, ne torqueatur.

xxv. In criminibus exceptis, vt læsæ Maiestatis diuinæ, & humanæ, homicidij contra ma-
100 gnam personam, ingentis assassinij, priuati
101 carceris, falsi priuilegiati, vel ratione personæ, vel dignitatum absque vlla prerogatiua possunt torqueri.

xxvj. Minor 14. annorũ, & omnes alij qui de iure nõ possunt torqueri, vt decrepiti, &c. in cri
102 mine læsæ Maiestatis, hęresis, & his similib.
103 delictis possunt torqueri, nisi esset periculũ quod mors sequatur in quo casu standam

est iudicio peritorum. Hæc tortura fit moderata, vel terreantur, vel ferula cedantur si hæ personæ prohibitæ sunt torqueri, non sunt tamen prohibitæ terreri.

xxvij. Territio verbalis fit cum omnibus personis, etiam quod non possint torqueri. Ter
106 ritio realis, quæ fit expoliatione, ligatione,
107 conductione ad locum torturæ, & funi applicatione fiet in personis exceptis ob corporis debilitatem, vt est decrepitus, vel minor dummodo non eleuentur.

xxviij. Persona excepta beneficio alterius, vt est mulier prægnans, vel priuilegio perso-
108 næ, aut dignitatis, vt sunt positi in aliqua
109 dignitate, cũ sit eadem dignitatis ratio in territione reali, quæ in ipsa tortura sicut nõ possũt torqueri, ita nec realiter terreri.

xxix. Omnes personæ, quæ non possunt torqueri de iure poterunt torqueri Principe con
110 sulto, vel mandante.

xxx. Reus, qui de iure torqueri nõ potest, si habet contra legitima indicia ad torquendũ,
111 poterit ratione dictorum indiciorum in aliquam pænam extraordinariam, vt puta pecuniariam, vel exilij condemnari.

QVAEST. XLII. DECIS.

Tortura, in qua causa possit inferri, & in qua non.

IN omnibus causis criminalibus, & in om-
1 nibus criminib. in quibus à iure contrariũ ex-

expresse prohibitum non reperitur, si præce-
2 dant legitima indicia,& veritas aliter haberi
non potest, inferri potest tortura. Et loquor
de causis in quibus de iure imponenda est pœ
na corporalis.

ij. In leuibus delictis non atrocibus,nec capi
talibus, in quibus etiam quod legitima præ-
6 cedant indicia,minimè torturæ locus est. Vt
7 est furtum paruæ rei,duorum,aut trium duca
torum,armorum delatio. ire nocte sine lumi-
ne,verbalis iniuria,capillis quempiam conuel
lere,& proijcere lapides in aliquem.

iij. Vbi pro delicto imponenda venit pœna pe
cuniaria non est locus quæstioni.Similiter vbi
9 agitur de pœna exilii tantum,& in illo delicto
in quo non agebatur de pœna vitæ, aut mem-
bri mutilatione,aut abscissione.

iv. Pœna libelli famosi si iniuriatus infamatur
de delicto pro quo non esset plectendus cor-
11 poraliter,sed pecuniariter, reus non est tor-
12 quendus.

v. In causa ciuili,& pecuniaria rei non torquẽ
tur,siue agatur ciuiliter,siue criminaliter con
26 tra hominem liberum,secus in seruo qui pôt
29 torqueri, si veritas aliter haberi non potest.

vi. quando de crimine tractatur licet ciuiliter
vt puta quando de falso ciuiliter agitur, non
deuenitur ad torturam:& hæc est verior opi-
nio,& communis practica.

vij. Quando causa ciuilis, & pecuniaria habet

crimen annexum quæstioni locus erit; si
33 agatur criminaliter, & non ciuiliter, & si il-
34 lud crimen annexum, sit tale vt in eo de sui
natura possit reus torqueri. Et his duobus
non extantibus secus erit.

viij. Proceditur ad torturam contra Mercato
35 res fallitos vt indicent pecunias ipsis datas,
quas denegant habere, & dicunt perdidisse;
qui cum sint ad mentiendum faciles, stat con
tras eos mala præsumptio. Et hoc intellige si
38 agitur criminaliter, videlicet quod restitu-
39 tionem vsurarum, & ad pœnam, secus si ciui-
liter tantum, ad restitutionem vsurarum.

viv. Causa pecuniaria in qua agitur de rebus
Fisci occultatis, vel asportatis dat locũ quæ-
40 stionis dummodo agatur criminaliter, & in-
42 quisitus sit malæ famæ, & adsint legitima in-
dicia, alias secus. In personis vero non infa-
mibus, vt sunt vxores bonæ vitæ, statur earum
iuramento.

x. Pro interesse ciuile deueniretur ad tortu-
ram contra eum qui criminaliter molestari
43 non potest pro delicto, de quo fuit vel aggra
tiatus à Principe, vel se composuit cum Fisco,
& Pręside.

F I N I S.

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
Rerum iuxta, & Verborum notabilium in hoc Tractatu contentarum.

Nunc primum ordine alphabetico in studiosorũ gratiam elaboratus, & rite contextus.

A

Au-

Banni-

Cada-

C

Cir-

Clau-

Et

Confes-

con-

loco

vel

Exem-

INDEX.

Forma

super

Homi-

H

re

iudex

INDEX.

dicatur

H

ctum

iudices

L

dicatur

Officium

pro

princi-

Reco-

Reme-

INDEX.

cipi

Et

dam-

Sub-

Tor-

Vici.

INDEX.

FINIS.

REGESTVM.

✝ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii KK Ll Mm.

Omnes sunt quaterniones, præter ✝, quæ est duernio.

